

Digitaliseret af / Digitised by

DET KONGELIGE BIBLIOTEK
THE ROYAL LIBRARY

København / Copenhagen

Titel: Maj 1938 [Valgbog]

Ophav:

Ressourcetype:

Ressourcetype:

Oprindelsesdato: 1938

Emne: Partiprogram, partiprogrammer, program

Opstilling: DA-småtryk. Politik 8

Relateret:

Relateret:

Copyright: Billedet er muligvis beskyttet af loven om ophavsret

[Maj 1938 \[Valgbog\]](#) 7

[Maj 1938 \[Valgbog\]](#) 8

[Maj 1938 \[Valgbog\]](#) 9

[Maj 1938 \[Valgbog\]](#) 10

[Maj 1938 \[Valgbog\]](#) 11

[Maj 1938 \[Valgbog\]](#) 12

[Maj 1938 \[Valgbog\]](#) 13

[Maj 1938 \[Valgbog\]](#) 14

[Maj 1938 \[Valgbog\]](#) 15

[Maj 1938 \[Valgbog\]](#) 16

[Maj 1938 \[Valgbog\]](#) 17

[Maj 1938 \[Valgbog\]](#) 18

[Maj 1938 \[Valgbog\]](#) 19

[Maj 1938 \[Valgbog\]](#) 20

[Maj 1938 \[Valgbog\]](#) 21

[Maj 1938 \[Valgbog\]](#) 22

[Maj 1938 \[Valgbog\]](#) 23

[Maj 1938 \[Valgbog\]](#) 24

[Maj 1938 \[Valgbog\]](#) 25

[Maj 1938 \[Valgbog\]](#) 26

[Maj 1938 \[Valgbog\]](#) 27

[Maj 1938 \[Valgbog\]](#) 28

[Maj 1938 \[Valgbog\]](#) 29

[Maj 1938 \[Valgbog\]](#) 30

[Maj 1938 \[Valgbog\]](#) 31

[Maj 1938 \[Valgbog\]](#) 32

[Maj 1938 \[Valgbog\]](#) 33

[Maj 1938 \[Valgbog\]](#) 34

[Maj 1938 \[Valgbog\]](#) 35

[Maj 1938 \[Valgbog\]](#) 36

[Maj 1938 \[Valgbog\]](#) 37

[Maj 1938 \[Valgbog\]](#) 38

[Maj 1938 \[Valgbog\]](#) 39

[Maj 1938 \[Valgbog\]](#) 40

[Maj 1938 \[Valgbog\]](#) 41

[Maj 1938 \[Valgbog\]](#) 42

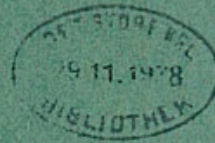
Maj 1938 [Valgbog]	43
Maj 1938 [Valgbog]	44
Maj 1938 [Valgbog]	45
Maj 1938 [Valgbog]	46
Maj 1938 [Valgbog]	47
Maj 1938 [Valgbog]	48
Maj 1938 [Valgbog]	49
Maj 1938 [Valgbog]	50
Maj 1938 [Valgbog]	51
Maj 1938 [Valgbog]	52
Maj 1938 [Valgbog]	53
Maj 1938 [Valgbog]	54
Maj 1938 [Valgbog]	55
Maj 1938 [Valgbog]	56
Maj 1938 [Valgbog]	57
Maj 1938 [Valgbog]	58
Maj 1938 [Valgbog]	59
Maj 1938 [Valgbog]	60
Maj 1938 [Valgbog]	61
Maj 1938 [Valgbog]	62
Maj 1938 [Valgbog]	63
Maj 1938 [Valgbog]	64
Maj 1938 [Valgbog]	65
Maj 1938 [Valgbog]	66
Maj 1938 [Valgbog]	67
Maj 1938 [Valgbog]	68
Maj 1938 [Valgbog]	69
Maj 1938 [Valgbog]	70
Maj 1938 [Valgbog]	71
Maj 1938 [Valgbog]	72
Maj 1938 [Valgbog]	73
Maj 1938 [Valgbog]	74
Maj 1938 [Valgbog]	75
Maj 1938 [Valgbog]	76
Maj 1938 [Valgbog]	77
Maj 1938 [Valgbog]	78
Maj 1938 [Valgbog]	79
Maj 1938 [Valgbog]	80
Maj 1938 [Valgbog]	81
Maj 1938 [Valgbog]	82
Maj 1938 [Valgbog]	83
Maj 1938 [Valgbog]	84
Maj 1938 [Valgbog]	85
Maj 1938 [Valgbog]	86
Maj 1938 [Valgbog]	87
Maj 1938 [Valgbog]	88
Maj 1938 [Valgbog]	89

Maj 1938 [Valgbog]	90
Maj 1938 [Valgbog]	91
Maj 1938 [Valgbog]	92
Maj 1938 [Valgbog]	93
Maj 1938 [Valgbog]	94
Maj 1938 [Valgbog]	95
Maj 1938 [Valgbog]	96
Maj 1938 [Valgbog]	97
Maj 1938 [Valgbog]	98
Maj 1938 [Valgbog]	99
Maj 1938 [Valgbog]	100
Maj 1938 [Valgbog]	101
Maj 1938 [Valgbog]	102
Maj 1938 [Valgbog]	103
Maj 1938 [Valgbog]	104
Maj 1938 [Valgbog]	105
Maj 1938 [Valgbog]	106
Maj 1938 [Valgbog]	107
Maj 1938 [Valgbog]	108
Maj 1938 [Valgbog]	109
Maj 1938 [Valgbog]	110
Maj 1938 [Valgbog]	111
Maj 1938 [Valgbog]	112
Maj 1938 [Valgbog]	113
Maj 1938 [Valgbog]	114
Maj 1938 [Valgbog]	115
Maj 1938 [Valgbog]	116
Maj 1938 [Valgbog]	117
Maj 1938 [Valgbog]	118
Maj 1938 [Valgbog]	119
Maj 1938 [Valgbog]	120
Maj 1938 [Valgbog]	121
Maj 1938 [Valgbog]	122
Maj 1938 [Valgbog]	123
Maj 1938 [Valgbog]	124
Maj 1938 [Valgbog]	125
Maj 1938 [Valgbog]	126
Maj 1938 [Valgbog]	127
Maj 1938 [Valgbog]	128
Maj 1938 [Valgbog]	129
Maj 1938 [Valgbog]	130
Maj 1938 [Valgbog]	131
Maj 1938 [Valgbog]	132
Maj 1938 [Valgbog]	133
Maj 1938 [Valgbog]	134
Maj 1938 [Valgbog]	135
Maj 1938 [Valgbog]	136

Maj 1938 [Valgbog]	137
Maj 1938 [Valgbog]	138
Maj 1938 [Valgbog]	139
Maj 1938 [Valgbog]	140
Maj 1938 [Valgbog]	141
Maj 1938 [Valgbog]	142
Maj 1938 [Valgbog]	143
Maj 1938 [Valgbog]	144
Maj 1938 [Valgbog]	145
Maj 1938 [Valgbog]	146
Maj 1938 [Valgbog]	147
Maj 1938 [Valgbog]	148
Maj 1938 [Valgbog]	149
Maj 1938 [Valgbog]	150
Maj 1938 [Valgbog]	151
Maj 1938 [Valgbog]	152
Maj 1938 [Valgbog]	153
Maj 1938 [Valgbog]	154
Maj 1938 [Valgbog]	155
Maj 1938 [Valgbog]	156
Maj 1938 [Valgbog]	157
Maj 1938 [Valgbog]	158
Maj 1938 [Valgbog]	159
Maj 1938 [Valgbog]	160
Maj 1938 [Valgbog]	161
Maj 1938 [Valgbog]	162
Maj 1938 [Valgbog]	163
Maj 1938 [Valgbog]	164
Maj 1938 [Valgbog]	165
Maj 1938 [Valgbog]	166
Maj 1938 [Valgbog]	167
Maj 1938 [Valgbog]	168
Maj 1938 [Valgbog]	169
Maj 1938 [Valgbog]	170
Maj 1938 [Valgbog]	171
Maj 1938 [Valgbog]	172
Maj 1938 [Valgbog]	173
Maj 1938 [Valgbog]	174
Maj 1938 [Valgbog]	175
Maj 1938 [Valgbog]	176
Maj 1938 [Valgbog]	177
Maj 1938 [Valgbog]	178
Maj 1938 [Valgbog]	179
Maj 1938 [Valgbog]	180
Maj 1938 [Valgbog]	181
Maj 1938 [Valgbog]	182
Maj 1938 [Valgbog]	183

Maj 1938 [Valgbog]	184
Maj 1938 [Valgbog]	185
Maj 1938 [Valgbog]	186
Maj 1938 [Valgbog]	187
Maj 1938 [Valgbog]	188
Maj 1938 [Valgbog]	189
Maj 1938 [Valgbog]	190
Maj 1938 [Valgbog]	191
Maj 1938 [Valgbog]	192
Maj 1938 [Valgbog]	193
Maj 1938 [Valgbog]	194
Maj 1938 [Valgbog]	195
Maj 1938 [Valgbog]	196
Maj 1938 [Valgbog]	197
Maj 1938 [Valgbog]	198
Maj 1938 [Valgbog]	199
Maj 1938 [Valgbog]	200

MAJ 1938

1938 4373

Maj 1938 [Valgbog]

Fortroligt!

50 Mill. Kr.-Statslaanet og dets Baggrund.

Man kan i Oppositionspresen, navnlig i Venstreblade, ret hyppigt se den Paastand fremsat, at »Danmark i Aar vil komme op paa ca. 100 Mill. Kr.s Udgifter til Militæret.

Dette er et partiagitorisk Kneb, vendt særlig mod det radikale Venstre; med Virkeligheden har Paastanden intet at gøre. Hvad der skete paa Rigsdagen kort før Paaske, var Optagelsen af et Statslaan paa indtil 50 Mill. Kr.; heraf beregnedes Halvdelen eller maaske mere til Statsopkøb af visse Forsyninger, saa allerede af den Grund er det fuldkommen urigtigt at betragte de 50 Mill. som laant til militære Formaal. Baggrunden for Statslaanets Optagelse var følgende:

Med Begivenhederne i Kina, Spanien og Centraleuropa havde den verdenspolitiske Atmosfære efterhaanden antaget en Karakter, som i nogen Grad mindede om Blokadetiden under Krigsaarene. Dette gjaldt ikke mindst Spørgsmaalet om Forsyningen med saadanne Varer af udenlandsk Oprindelse, som er livsvigtige for Danmark, men som det erfaringsmæssigt kan blive yderst vanskeligt for ikke at sige umuligt at faa ind i Landet under en eventuel ny Storkrig.

Udfra dette Synspunkt, men iøvrigt i klar Konsekvens af de mellemnordiske Forhandlinger om et gensidigt »økonomisk Beredskab«, som i længere Tid har været ført, og som har været drøftet paa de nordiske Udenrigsminister-møder, var det Regeringen og ikke mindst Dr. Munch magtpaaliggende at faa hele dette vigtige Spørgsmaal løst for Danmarks Vedkommende, forinden Rigsdagen sendtes hjem.

De Varer, det drejede sig om, var i første Række Kul, Briketter, Jern og andre Metaller, Reservedele, Gødningstoffer, Medicinalvarer, visse Kemikalier, Olier m. v., og Tanken var da den ved ekstraordinære Indkøb deraf at foretage en *Oplagring* for Statens Regning, mens Varerne endnu er at faa i de Lande, hvor det er rimeligst at købe dem. Da en stor Del af disse Varer tænkes købt i Tyskland, er der saaledes ogsaa betydelige *handelspolitiske* Interesser knyttet til en saadan Oplagring.

Hertil tænktes anvendt et Beløb paa 25—30 Mill. Kr.

Da dette anseelige Beløb selvfølgelig ikke kunde forventes dækket paa den vedtagne Finanslov, maatte Optagelsen af et Laan anses som nødvendig.

Man kan roligt gaa ud fra, at *ingen* ansvarsbevidst dansk Borger vil have noget at indvende mod disse Foranstaltninger; alle vil tværtimod finde, at klog Fremsynthed gør dem paakrævet.

Paa Linje med disse rent civile Formaal ligger den Del af Laanet, som i Henhold til Forslagets § 3 skal anvendes til »Bestridelse af Statens Andel i Udgifterne til de med Gennemførelsen af Loven om civilt Luftværn forbundne Anskaffelser og Indretninger«. Hvor stort et Beløb, der her vil udkræves, kunde ikke gøres op ved Lovens Vedtagelse; det var bl. a. et Spørgsmaal om, i hvilket Forhold Udgifterne skal lignedes paa Staten og de paagældende Kommuner. At Staten vilde komme til at *staa i Forskud* for en betydelig Del af Omkostningerne ved Civilbeskyttelsens Gennemførelse, var alle paa det rene med.

Resten af Statslaanet ønskede Regeringen — med fuld Tilslutning fra *begge* Regeringspartier — at anvende i Henhold til følgende Grunde:

1. Under Militærlovenes Behandling 1937 fremhævedes det *ikke mindst fra radikal Side*, at den Militærordning, vi skulde have, maatte være *ærlig*, d.v.s. at Indholdet svarede til de fastlagte Rammer.
2. Der er siden ifjor sket en meget væsentlig Prisstigning (ca. 25 pCt.) paa det Materiel, som det vedtoges ekstraordinært at anskaffe som Følge af den *uærlige* Militærordning, Venstre og Konservative havde Ansvar for.
3. Hele det forrygende Tempo, hvormed Oprustningen foregaar udenom os, og den voldsomme militær-tekniske Udvikling, der er sket samtidig, har medført *dels* at det vil være klogt at *fremskynde* Anskaffelsen af det Materiel, som Loven forudsætter, *dels* at visse Arter af dette Materiel overhovedet ikke længere fabrikeres i den Type og Prislæg, som der regnedes med ifjor. Dette gælder navnlig Flyvemaskine-Motorer.

Enhver kan forstaa, at Landets ansvarlige Regering maatte træffe de Foranstaltninger, som den fandt forsvarlige i Henhold til ovenanførte Omstændigheder. Paa den anden Side kan det fastslaas som en Kendsgerning, at Overvejelserne blev foretaget og Beslutningerne truffet *indenfor* de Grænser, som Militærordningen af ifjor afstikker. I Hærlovens § 95 og i Søværnslovens § 43 er ud-

trykkelig anført, at Regulering af de ordinære Udgifter (henholdsvis 25, 38 og 14,5 Mill. Kr.) »foretages under Hensyntagen til Ændringer i Priseniveau, Valutaforhold, Lønninger, Skatter og Afgifter.« Et lignende Forhold kommer selvsagt til Anvendelse paa de ekstraordinære Bevillinger, der for Hæren ansættes til 10 Mill. Kr. fordelt paa 5 Aar, for Søværnet 9 Mill. Kr. fordelt paa 6 Aar og for Kystdefensionen 1½ Mill. Kr. fordelt paa 5 Aar.

I Militærlovene af 7. Maj ifjor staar udtrykkelig anført, at de Krav, eventuelt indtrædende Prisstigninger maatte stille, skulde honoreres. Herom kunde der saaledes overhovedet ingen Diskussion være. Men lige saa klart var det faktisk, at nævnte Love ogsaa tillader en *Fremskyndelse* af de ekstraordinære Anskaffelser. Ordlyden i de paagældende Paragraffer viser det, idet det hedder, at Anskaffelserne skal foregaa indenfor en Periode paa *højest* 5 Aar henholdsvis 6 Aar. Ordet »højest« aabner i den Forbindelse, hvori det her anvendes, selvfølgelig for den Mulighed, at Anskaffelserne sker indenfor et *kortere* Aaremaal. Og det er da en saadan Fremrykning, som Regeringen (se ovenfor under Punkt 3) nu fandt det hensigtsmæssig at foretage.

— — —
Vi kommer derefter til Spørgsmaalet om, hvad de besluttede Foranstaltninger betyder i Penge:

Prisstigningerne kan, idet Anskaffelserne nu foretages paa 3 Aar i Stedet for indenfor den i Loven fastsatte Maximumperiode, forventes at ville andrage en 4—5 Mill. Kr., medens selve *Fremskyndelsen* af Materiellets Anskaffelse kan regnes til ca. 8 Mill. Kr., idet denne Del af Militærordningen jo forudsatte et *aarligt* Beløb paa ca. 4 Mill., og det som nævnt er et Par Aars Fremrykning, der nu er Tale om. Men det er altsaa Penge, der er bevilget ved Loven ifjor.

Flyvemaskine-Motorerne. Militærordningen forudsatte Anskaffelsen af 4 Eskadriller til Hæren og 2 til Søværnet, d.v.s. op imod et Hundrede Maskiner ialt. Her er Forholdet imidlertid som ovenfor antydnet følgende:

Rustningsteknikens voldsomme Tempo har medført, at de Typer, man ifjor regnede med at anskaffe, *overhovedet ikke fabrikeres mere*; de kan altsaa simpelthen ikke faas. Den langt kraftigere Type, vi derfor nu er henvist til at skulle købe, betyder ikke alene en meget væsentlig Merudgift pr. Maskine, men ogsaa større Udgifter til Driften

deraf. (Det er jo ikke det samme, om Maskinerne som tidligere skulde flyve 160 km, eller om de som nu skal flyve 400 km i Timen!) Alt ialt skulde der da paa dette Omraade være Brug for en 7—8 Mill. Kr. — Med Hensyn til de her nævnte Beløb maa dog bemærkes, at baade Prisstigningerne og Udgifterne i Henhold til den tekniske Udvikling paa Flyvemateriellets Omraade kun kan være anslaaede; falder Priserne f. Eks. igen, bliver Beløbene *mindre* end ovenfor antydet.

— — —
Det nævnte Statslaan, som Finansministeren er bemyndiget til at optage med Tilslutning fra de sidst valgte Finansudvalg, afvikles paa 10 Aar. Da man maa gaa ud fra, at Statsoplagringen af de nævnte Forsyninger til enhver Tid vil binde en Snes Millioner eller saa — men herfor er der altsaa ogsaa til enhver Tid gode Værdier — vil Afviklingen komme til at dreje sig om en 30 Mill. Det bliver med Afdrag og Renter en 3—4 Mill. aarlig i de 10 Aar, hvilke Beløb udskrives som en forholdsmæssig Forhøjelse paa Indkomstskatten. I Betragtning af dennes stærkt stigende Ligningsskala vil det med andre Ord sige, at det *i alt væsentlig bliver de større Skatteydere, som Laanets Afvikling kommer til at paahvile.*

— — —
Under den hidsige Forsvarsagitation, som navnlig de Konservative har ført Vinteren igennem, er ogsaa den Paastand blevet fremsat, at der har hersket »dyb Uenighed« indenfor Regeringen m. H. t. de Foranstaltninger, det kunde være ønskeligt at træffe.

Saadanne Paastande er taabelige. De Foranstaltninger, Statslaanet skal anvendes til, var der fuld Enighed om indenfor Regeringen. Og nar man har villet fremstille det, som om Socialdemokraterne godt kunde faas i Tale paa den Linje, ad hvilken de Konservative boltrer sig, maa det være nok at henvise til følgende Udtalelse af Forsvarsminister *Alsing-Andersen*, fremsat i Folketinget saa sent som den 10. Marts i Aar:

»Det er jo ikke mere end et Aar siden, at hele Militærspørgsmaalet blev gennemdrøftet og gennembelyst. De sagkyndige mødte dengang med deres Forslag. Og derefter tog Partierne deres Standpunkter. *Er der fjerneste Grund til at tro, at noget Parti skulde have skiftet Standpunkt i Lobet af mindre end et Aar?* Det eneste skulde da være, at de konservative har

nærmet sig os andre. Men det gav Hr. Kraft ikke noget klart Udtryk for. Nej, der er ikke fjerneste Grundlag for at tage Militærspørgsmaalet op igen. Vel er der sket meget i det sidste Aar, men det er dog altsammen kun, hvad vi kunde forudse i Fjor. Allerede den Gang havde Folkeforbundet lidt Nederlag. Allerede den Gang oprustedes man alle Vegne paa Kraft. *Den konservative Aktion gør da ikke noget Indtryk paa mig, og jeg tror heller ikke, den gør noget Indtryk paa Befolkningen.*

Grundløs er ligeledes det Forsøg, man fra visse Sider har gjort paa at fremstille de nu vedtagne Foranstaltninger som Udtryk for en begyndende Oprustning paa Linge f. Eks. med den, Sverige og Finland har fundet sig foranledigede til at foretage. Ingen bestrider det ønskelige i, at Danmark fortsat er Deltager i en fælles nordisk Samfølelse og Forstaaelse med Samarbejde med erhvervspolitiske, folkelige og kulturelle Omraader som Maal; men Regeringen kan ikke erkende, at Danmarks Militærpolitik bør tilrettelægges udfra andre Hensyn end dem, der var bestemmende for Militærlovene af 7. Maj 1937, og i Regeringens Opfattelse af, at Danmark ikke har krigsmæssige Opgaver, er der — som af Forsvarsministeren udtalt den 10. Marts — ingen Ændring sket, hvorfor en dansk Oprustning heller ikke nu har ligget indenfor Regeringens Planer.

Der har ikke paa noget Tidspunkt under Overvejelserne i Ministeriet været principielle Uoverensstemmelser med de radikale Ministre paa den ene og de socialdemokratiske Ministre paa den anden Side.

— — —

Lige siden 1929 har det i oppositionelle Kredse været en yndet Sport at fabulere over, hvilket af de to Regeringspartier der var *stærkest* i Samarbejdet. Denne Sport har ogsaa været drevet med Iver paa Forsvarsspørgsmaalets Omraade.

Fra moderat Side har man i Avisartikler og Mødeudtalelser søgt at fremstille det, som om det var det radikale Venstre, der havde maattet »krybe under Korset«, »bojet Nakken«, »indordne sig det socialdemokratiske Magtsprog«, »lagt Ryg til den socialdemokratiske Pisk« og hvilke andre mere eller mindre malende Udtryk, man nu har brugt.

Fra konservativ Side er Bedømmelsen den stik modsatte. En Række Udtalelser illustrerer det. Efter Statslaans-For-

slagets Fremsættelse hed det i en Fællesartikel til de konservative Provinsblade:

»Man havde ventet, at Statsministeren selv havde forelagt Forslaget og ved denne Lejlighed havde fremhævet, at der i vort Lands Forsvar ikke ligger Brod til nogen Side, *men man maa forstaa, at Statsministeren er blevet hindret heri fra radikal Side.*

Ordningen af 1937 maa betragtes som ufyldstgørende som Grundlag for Forsvar af dansk Neutralitet. Socialdemokratiet kunde, hvis det stod frit, have naaet betydeligt mere end det i Dag fremsatte Forslag.«

Kort før Forslagets Fremsættelse hed det i en lang ledende Artikel i »Nationaltidende« bl. a. følgende:

»Hvad vi forleden betegnedes som en nærliggende Mulighed — at det almægtige Socialdemokrati trods alt, trods alle Proklamationer og Silnalforandringer, *til syvende og sidst vil gaa under Aaget hos de Radikale*, — synes at skulle blive Kendsgerningen . . . . Den radikale Presse har allerede ret enstemmigt dekretet, at Ministeriet med Hensyn til militære Foranstaltninger ikke tør gaa ud over de Linier, der er afstukket i 1937-Ordningen, og denne Ordning fremtraadte jo allerede efter Behandlingen i det radikale Partiværelse i en saa lemlæstet og forkrøblet Skikkelse, at den havde mere med Afrustning end med Forsvar at gøre.

»Vil Socialdemokratiet nu igen lade sig Radikalismens Vilje paatvinge? Hvis saa er, skal man lede om Mage til forargeligt Spil. Det begyndte med den socialdemokratiske Provinspresses Politicus-Artikel, i hvilken Regeringen indtrængende manedes til at forstaa sit Ansvar, og det synes nu at ville slutte med 3 eller 5 Mill. Kr. til Udligning af Prisstigningen paa Flyvemaskinemotorer! Ingen Politicus har nogen Sinde afsluttet en Himmelflugt mere brat og næsegrus.«

Og Bladet slutter arrigt, skuffet til sin Sjæls Dyb, med følgende Salut:

»Intet havde været lettere for Socialdemokratiet end at realisere Ønsket om at bringe Landets Forsvarsvæsen paa Linje med de andre nordiske Landes:

De to store Oppositionspartier paa Rigsdagen staar rede til at medvirke dertil. Skal det da være saaledes, at det lille radikale Parti — 14 Mand af 149 — i Kraft af en særlig parlamentarisk Situation kan forhindre de tre Partier i at gennemføre deres Politik?«

Endelig skal anføres, hvorledes »Berlingske Tidende« afsluttede en lang Serie Artikler, hvori Bladet snart truede, snart tryglede Socialdemokratiet om at »frigøre« sig for den radikale Forbundsfølle«; det skete i en Artikel den 6. April, hvori det til Indledning hedder:

»Finansminister *Buhs* Forelæggelse af Forslaget om Optagelse af et indenlandsk Statslaan paa 50 Mill. Kr. til visse Foranstaltninger til Støtte for Landets Situation under en Krig *bød ikke paa nogen Overraskelser*. Forslaget var, saaledes som det var ventet, efter at det radikale Parti havde modsat sig enhver Foranstaltning, der betød en Forøgelse af 1937-Ordningen.«

Som det vil ses, bestaar der mellem Venstre og Konservative en *absolut* Uoverensstemmelse m. H. t. Vurderingen af, hvilket af de to Regeringspartier, der er stærkest. Sandheden er, at *ingen* af Parterne er »stærkest«: *man forhandler sig tilrette under rimelig Hensyntagen til hinandens Synspunkter*, saaledes som to Deltagere i et forstandigt Samarbejde gør det i alle Livets øvrige Forhold.

Et saadant Samarbejde, der først og fremmest har betinget *et roligt, fast og maalbevidst Styre* i en kaotisk og farlig Tid, virker selvfølgelig — rent partiagitorisk — yderst generende for Oppositionen. Et stærkt, om end særdeles *utiltalende* Udtryk herfor var den Udtalelse, som *Christmas Møller* fremsatte i sin Ordførertale ang. Statslaanet, og som lød saaledes:

»Det, at Socialdemokratiet har lystret dette radikale Diktat, dette, at hele det danske Folk paa en Maade skal vide og føle sig det lille Regeringspartis Vilje underkastet, rummer en frygtelig Anklage mod hele vort politiske System, og vi Partipolitikere maa være dummere, end almindelige Mennesker har Lov til at være, hvis vi ikke forstaar, hvor farlig denne Anklage er.«

Hertil kan passende siges, at ingen er *saa dum*, at han ikke kan gennemskue denne Udtalelse af *Christmas Møller*. Det for ham »frygtelige« i den Situation, han her afmaler, er den Omstændighed, at han ikke kan komme til selv — ikke give sit eget Parti den »Nøglestilling« i dansk Politik, som han ved anden Lejlighed har sagt, at de Radikale besidder.

Hans Paastand om, at de Radikale er en Fare for Parlamentarismen, maa skyldes den overnervøse Stilling, han det sidste halve Aars Tid har maattet befinde sig i, og som skyldes den dybe Uenighed indenfor hans Parti. Naar

Forholdet er det, at to Partier er gaaet i Regeringsfællesskab, at dette Fællesskab har bestaaet i 9 Aar, og at der staar ca. 1 Mill. Vælgere bag det, er det naturligvis fuldkommen hen i Vejret at betegne det ene af disse to Partier som »en frygtelig Anklage mod hele vort politiske System«. Sandheden er den stik modsatte, nemlig den, at det radikale Venstres Deltagelse i disse Aars Regeringsansvar har betydet en saadan fast demokratisk Kurs, som har været og fremdeles er det sikreste Grundlag for dansk Parlamentarisme at bygge paa.

Iøvrigt havde Rager, der talte lige efter Christmas Møller, følgende virkningsfulde Replik:

»Det ærede Medlem sagde, at hele Folket blev underkastet et lille partis politiske Vilje. Jeg tror, at begge Regeringspartier er ganske kolde over for alle de Insinuationer, af hvad Art nævnes kan, som rettes mod os, naturligvis i den Hensigt at benytte en foreliggende Sag til at forsøge at slaa et en generende politisk Samarbejde itu, udelukkende med den Hensigt og byggende formentlig paa akkurat samme Positiviteter i Aar som i Fjor. Jeg erindrer jo i Fjor, at det ærede Medlem Hr. Victor Pürschel var den, der talte om Uenighed mellem andre Partier, og at den højtærede Forsvarsminister stillede det ærede Medlem over for det direkte Spørgsmaal: Hvor ved De det fra? Og efter at have forsøgt at forskanse sig bag ved dette, at det ikke var som Embedsmand, og efter at have faaet at vide, at der heller ingen var, der insinuerede dette, maatte det ærede Medlem til sidst svare, at det var noget, han havde hørt i Korridorerne.

Jeg overlader Diskussionen om, hvad man har hørt i Korridorerne, til dem, der mener, at det er det, vi skal diskutere her.«

Ved et politisk Møde i Videbæk den 2. April søgte Dr. Krag at »apellere« til det radikale Venstre, idet han bl. a. udtalte følgende:

»— De Radikale bør nu kende deres Besøgelsestid. Tiden har udtørret de gamle Dogmer om Danmark som et Land uden militære Forpligtelser for sin egen Sikkerheds Skyld. Som demokratisk Parti bør Radikalismen nu lægge Øret til Folkerøsten, som for vort Lands Skyld, for Hævdelse og Styrkelse af Samhørigheden i Norden kræver saadanne Foranstaltninger truffet, som kan tjene til i det Omfang, som Forholdene muliggør, at begrænse Ulykken for Land og Folk.«

Som Svar paa denne *noget* ejendommelige Appel fremsatte Indenrigsminister *Bertel Dahlgaard* gennem Ritzaus Bureau følgende Udtalelse:

»Dr. Krag gør som saa mange andre, nemlig kræver national Samling om egne Krav. Det er ingen Kunst. Jeg tør sige, at det radikale Venstres Godkendelse i Fjor og nu i Aar af, at den gældende Militærordning materielt og personelt skal være moderne udstyret — det, Venstres Ordning aldrig var — indeholder fra vor Side et Tilbud om den Borgfred omkring denne Sag, som i disse Tider vil være til Landets Gavn. I den kommende Uge faar Dr. Krags Parti Lejlighed til at vise, om dets Opfordring til Samling er andet end Ord.

Hr. Krag bør lade være med at identificere nordisk Samarbejde med nordisk Oprustning. Derigennem gør han den nordiske Tanke stor Skade. Det radikale Venstre har iøvrigt gennem Tiderne ydet saa vægtige Bidrag til Fremme af den nordiske Enhedsfølelse, vi i Dag alle glæder os over, at Dr. Krag ikke har nogen Mulighed for at mistænkeliggøre mit Partis Sindelag paa dette Omraade.«

Biografloven.

I Folketinget fremsatte Justitsminister *Steincke* den 13. Januar Forslag til ny Lov om Biografteatervæsenets Ordning. Den da gældende Lov opretholdt *Bevillingssystemet*, hvilket bibeholdtes i det ny Forslag, men indeholdt derimod ingen Bestemmelser om Film-Udlejning m. v., idet det laa i daværende Justitsminister *Zahles* Tanke at nedsætte en Kommission til Overvejelse af nævnte Spørgsmaal samt om event. Oprettelse af en Filmcentral o. a. event. paatrængende Tilføjelser til hele denne Lovgivning.

Kommissionen nedsattes 11. December 1933, og den afgav sin Betænkning i Oktober 1937 med ledsagende Lovudkast. Deri berørtes dog ikke den *egentlige* Filmudlejning, der som hidtil forudsatte fri Næring; derimod foresloges:

1. Oprettelse af en Statsfilmcentral til Fremskaffelse og Udlejning af Skolefilm og saadanne Film iøvrigt, der tjener til Oplysningens Fremme, samt kulturelt og kunstnerisk værdifulde Film;
2. Oprettelse af et Filmsfond til Fremme af Filmens Udnyttelse i undervisningsmæssig, kulturel og kunstnerisk Henseende; og
3. Oprettelse af et sagkyndigt Filmsraad, der skal bestyre Filmsfonden, og bidrage til, at Filmsforevisningen her i Landet bliver af en saa alsidig Karakter og af en saa høj kunstnerisk og kulturel Kvalitet som muligt, idet Raadet skal følge Udviklingen paa Filmens Omraade baade herhjemme og i Udlandet.

I Hovedsagen fulgte Ministerens Forslag det af Kommissionen forelagte Udkast, dog med *nogen* Udbygning af Bestemmelserne ang. Filmudlejning og Filmsfondet. Det hedder iøvrigt i Forslagets Bemærkninger:

Det ved Loven af 1933 i Overensstemmelse med tidligere Lovgivning opretholdte Bevillingssystem har man ment at burde bibeholde. Filmens samfundsmæssige Betydning udelukker, at dette Omraade kan overlades til den frie Nærings Udnyttelse. Saavel Erfaringerne herhjemme fra som fra Udlandet viser, at hele Omraadet maa undergives Samfundsmagtens Støtte og Kontrol. Dette naas for Biografteatrenes Vedkommende gennem Bevillingssystemet, ligesom denne Ordning økonomisk set giver en hen-

sigtsmæssig Udvikling uden Spild af Værdier og uden Fare for Misbrug gennem private Truster.

Bevillingssystemet har imidlertid paa et enkelt Omraade givet et urimeligt Udslag, nemlig med Hensyn til de meget store Indtægter, som oppebæres af visse Bevillingshavere. Dette Forhold kunde ikke overses ved Udarbejdelsen af Loven af 1933, idet den væsentlige Del af Teatrenes Overskud da oppebares af de til Teatrene knyttede Kapitalinteresser. Den ved Loven foranledigede Nyordning er saaledes tildels Anledning til, at Bevillingshaverne i de sidste Aar har oppebaaret de store Overskud. Noget har Urimeligheden kunnet afhjælpes ved Oprettelse af nye Teatre. Der er saaledes siden Lovens Ikrafttræden givet Bevilling til 18 Teatre i Storkøbenhavn med 13.500 Pladser. Denne Fremgangsmaade har imidlertid ikke vist sig tilstrækkelig effektiv til at rette paa Forholdene, idet Konkurrencen fra de nye Teatres Side naturligt mærkes mest af de i Forvejen *daarligst* stillede Teatre og *ikke* af de Teatre, som har de store Indtægter. Man risikerer derfor ved en vidtgaaende Oprettelse af nye Teatre at trykke de *daarligst* stillede *ned under Eksistensminimumet* uden at regulere Indtægterne for de bedst stillede Teatre. — —

— En Opgørelse viste, at 37 af Danmarks knap 400 Biografteatre i sidste Regnskabsaar havde givet et Nettooverskud paa over 20.000 Kr. Af disse 37 var der

14 Teatre med Overskud fra 20—30.000 Kr., 9 fra 30—40.000 Kr., 1 fra 40—50.000 Kr., 5 fra 50—60.000 Kr., 2 fra 60—70.000 Kr., 2 fra 80—90.000 Kr., 3 fra 100—110.000 Kr., 1 Teater paa 125.000 Kr.

Disse meget store Indtægter staar ikke i rimeligt Forhold til den af Bevillingshaveren ydede Arbejdsindsats, hans Kapitalindskud eller den af ham baarne Forretningsrisiko.

En Ordning til Udligning mellem de forskellige Bevillingshavere maatte derfor anses for rimelig. Den i tidligere Lov gældende Regel om, at Biografer med over 20.000 Kr. Overskud kunde paalægges en 10 pCt.s Afgift af det overskydende Beløb har *ikke* kunnet afbøde Uligheden. Hr. Steincke foreslog derfor et mere effektivt Afgiftssystem, begyndende med 20 pCt. af Overskud paa over 10.000 Kr. og — følgende en stærkt stigende Skala — endende med en Sats, hvorefter Teatre med 25.000 Kr. Overskud skulde svare 7750 Kr. af de første 25.000 og 75 pCt. af Resten.

Som Eksempel paa, hvordan et saadant Afgiftssystem vilde virke, kan anføres:

Af et Overskud paa 20.000 Kr. svares 4250 Kr. i Afgift. Til Rest til Bevillingshaveren bliver der saaledes 15.750 Kr. Af et Overskud paa 30.000 Kr. svares 11.500 Kr. i Afgift, medens Bevillingshaveren beholder 18.500 Kr. Af et Overskud paa 75.000 Kr. svares 45.250 Kr. i Afgift. Bevillingshaveren faar selv 29.750 Kr.

Der var i Regeringspartierne Enighed om Betimeligheden af saadanne Afgifter, idet man dog fra radikal Side fandt Skalaen lige kraftig nok. Det lykkedes da ogsaa ved Forhandling med Ministeren at faa den ændret, nemlig med følgende Udfald:

Skalaen begynder ved 12.000 i Stedet for ved de 10.000 Kr.s Overskud, medens den højeste Procent, der skal svares efter Ændringsforslaget, er 65 pCt. af 35.000 Kr. og derover. I det fremsatte Lovforslag var det 75 pCt. af 25.000 Kr. og derover. Her skal anføres et Par Eksempler, som viser Forskellen mellem Lovforslagets oprindelige Skala og den Skala, der nu foreslaas i Ændringsforslaget.

Hvis vi f. Eks. tager et Nettooverskud paa 15.000 Kr., skulde der efter det oprindelige Lovforslag betales 1.500 Kr. i Afgift. Dette bliver nu efter Ændringsforslaget 750 Kr., hvorved der bliver en Rest til Bevillingshaveren paa 14.250 Kr. Hvis vi tager et Nettooverskud paa 20.000 Kr., var Afgiften efter Forslaget 4.250 Kr., efter den foreslaaede Ændring 3.000 Kr., hvorved der bliver en Rest til Bevillingshaveren paa 17.000 Kr. Tager vi 30.000 Kr. i Nettooverskud, var Afgiften 11.500 Kr., men bliver efter Ændringsforslaget 8.750 Kr., hvorved der bliver en Rest til Bevillingshaveren paa 21.250 Kr. Hvis vi derefter gaar til 50.000 Kr. i Nettooverskud, var der efter Lovforslaget en Afgift paa 26.500 Kr.; efter Ændringen bliver den 21.000 Kr., og der bliver en Rest til Bevillingshaveren paa 29.000 Kr. Tager vi endelig et Nettooverskud paa 100.000 Kr. — det forekommer jo ikke ofte, — var der efter Lovforslaget en Afgift paa 64.000 Kr.; den bliver nu 54.000 Kr., og der bliver saaledes en Rest til Bevillingshaveren paa 46.000 Kr.

Af de ved Lovens Vedtagelse bestaaende 396 Teatre skulde der derefter kun blive 71 ialt, som kommer til at svare Afgift, deraf 30 i København og Resten i Provinsen, sidstnævnte dog med relativt smaa Beløb.

Ogsaa enkelte andre rimelige Ændringer i Ministerens Forslag opnaaedes paa radikalt Initiativ. Den vigtigste var følgende:

Der ydes Enker efter Bevillingshavere, hvis de ikke kan opnaa Bevilling til Teatret efter Mandens Død, en Pension, der udredes af Filmsfonden. Det kræves dog, at Bevillingshaveren skal have drevet Biografteatret i mindst 10 Aar, og iøvrigt hedder det i Bestemmelserne:

»Enkepensionen udgør $\frac{1}{3}$ af Biografteatrets Overskud beregnet som et Gennemsnit af Overskuddet for de 3 sidste Regnskabsaar for Bevillingshaverens Død — dog højst 2 000 Kr. aarlig og mindst 800 Kr. aarlig. Saafremt en Bevillingshaver har drevet Biografteater i 15 Aar, udgør Enkepensionen $\frac{1}{4}$ af Biografteatrets Overskud beregnet efter foranstaaende Regler, dog højst 2 000 Kr. For Enker efter Personer, der har Bevilling ved nærværende Lovs Ikrafttræden, udgør Maksimumspensionen 3 000 Kr.

Der ydes endvidere Reguleringstillæg og Bornepension eller Bornetillæg til Enkepension efter de Regler, der gælder for Statens Tjenestemænd.«

— Under Forslagets Behandling i Tinget viste det sig, at Venstre, der i 1935 varmt havde anbefalet at blive ved og stemt for det hidtil gældende Bevillingssystem, nu slog fuldstændig om og stillede Særforslag om at gaa over til saakaldt fri Næring; hertil sluttede de Konservative sig.

Det kneb imidlertid ikke saa lidt med Friheden i Venstres Forslag; herom udtalte *Oluf Steen*:

»Det falder mig ikke ind at hæfte mig ved dette Forslags tekniske Mangler; jeg skal begrænse mig til at søge at faa klaret, hvad der egentlig er Meningen med de paagældende Paragraffer. Man taler om fri Næring, men efter § 2 er det dog ikke mere frit, end at man skal have et Næringsbevis for at drive Biografteater, og saa føjes der til, at hvad det Næringsbevis skal koste, skal bestemmes ved særlig Lov. De vi i Forvejen har en Lov om Næring og Prisen for Næringsbeviser, er det altsaa ikke Meningen, at det skal være fri Næring i den Forstand, at det skal gaa ind under Næringslovens almindelige Bestemmelser, nej, der skal vedtages en særlig Lov om, hvad det skal koste. Er det ubeskedent at spørge det ærede Medlem Hr. Arnth Jensen: Hvad har De tænkt Dem det skulde koste? Dette, at det henvises til en senere Lov, er vel ikke Udtryk for, at Partiet ikke selv har kunnet finde ud af det. Det ærede Medlems Parti kommer til at stille en Skala op, for det er vel ikke Meningen, at vi skal have samme Pris for en lille Stationsby paa Landet som for et Strogteater herinde.

Saa er der Bestemmelsen i § 3, at ingen maa have mere end eet Teater. Det er udmærket. Det er sikkert en Bestemmelse, der ikke vilde volde nogen nogen videre Vanskelighed. Jeg tror, det ordner sig. Familie og Venner er jo ogsaa til noget. Det vil klare sig alt sammen.

Og videre § 4. Det ærede Medlem har ført hele sin Argumentation paa at kritisere, at Ministeriet skal have Oplysninger, og at Ministeriet skal blande sig i Erhvervets Forhold. Men i den af det ærede Medlem foreslaaede § 4 gives der en aldeles ubegrænset Adgang for Ministeriet til at forlange sig forelagt Oplysninger og paa ethvert Tidspunkt faa dem suppleret med Oplysninger om, hvad der er sket, siden de sidst fik Besked om alting. Saa dette, at Ministeriet skal følge Forholdene, Ministeriets Indblanding i Forholdene o. s. v., som det ærede Medlem bruger som Argumentation mod vort Forslag, har det ærede Medlem været saa uheldig alt sammen at faa med i sit eget Forslags § 4. End ikke den Opgave, det ærede Medlem har sat sig, at skaffe den fri Mand Næring paa dette Omraade har han klaret.

Lige saa urimeligt som Venstres Standpunkt var paa de Omraader, Steen her behandler, var den Modstand, Partiet ydede mod at tage en passende Afgift af de Biograf-Over-skud, som ligger over 12 000 Kr. aarlig. Ogsaa paa dette Punkt faldt Venstre for sin *ulyksalige Trang til at vogte og værne de store og største Indkomster i dette Land.*

Om »Velsignelserne« ved fri Næring paa Biografteater-væsenets Omraade, hvorom Venstre stillede Forslag og fik Konservatives og Retsforbundets Tilslutning til, udtalte Steen ved Forslagets 1. Behandling:

»Saafremt jeg havde mindste Tro paa, at Bevillingssystemets Ophævelse betød Indførelsen af noget, der med Skygge af Ret kunde betegnes som fri Næring, vilde jeg være Tilhænger deraf, men saaledes ligger Forholdene jo slet ikke. Jeg har set, at man under denne Diskussion har taget til Indtægt nogle Udtalelser, som Direktøren for Svensk Filmsindustri har fremsat under et Ophold i Danmark, bl. a. siger han, at i Sverige gaar det udmærket uden noget Bevillingssystem. Ja, hvis ikke Direktøren for Svensk Filmsindustri skulde synes, at det gaar udmærket, ved jeg egentlig ikke, hvem der skulde synes det, for han er selv saa elskværdig at oplyse, at **hans Selskab disponerer over 137 Biografer.**

Dernæst spørger man ham, om da ikke de amerikanske Selskaber selv opretter Biografteatre og spiller deres Films. Saa siger han: Nej, det har de kun gjort i et enkelt Tilfælde, og der er de endda kun interesseret i Halvparten af et Teater, **den anden Halvpart af Teatret raader vi over.** Det er mig tilstrækkeligt til, at jeg selv kan fortsætte

Tankegangen. Det vil sige, at de har affundet sig med de amerikanske Selskaber. Men det kan kun den stærke gøre, og for mig er der ingen Tvivl om, at Bevillingssystemets Værdi er den, at vi forhindrer det, der ellers vilde ske, nemlig at et meget begrænset Antal Selskaber og Personer vilde skaffe sig det Antal Teatre, baade i Hovedstaden og de større Provinsbyer, som de mente der var Forretning i, og her vilde de spille Filmene, saa længe der var Penge i dem, og for den frie Næring vilde der da kun blive tilbage at vise de Films, som Folk havde set for længe siden. Derfor er jeg altsaa Tilhænger af Bevillingssystemets Opretholdelse.«

Naar Venstre nu vender sig saa stærkt *imod* det Bevillingssystem, som altid her i Landet har været Kernen i Biograflovgivningen, er det iøvrigt værd at erindre følgende Udtalelse, fremsat i 1933 af Venstres daværende Ordfører:

»De godt og vel 10 Aar, der nu er forløbet siden Biograflovens Vedtagelse (d. v. s. under Venstres Regering) har tilfulde godtgjort, at de Grundlinjer, der blev fastlagt i den Lov, var de rigtige. De Rammer, Loven fastsatte for Biografvæsenet, var saa rummelige og vide, at den rige Udvikling, der saavel teknisk som kunstnerisk er foregaaet paa Filmens Omraade i disse Aar, har kunnet foregaa og er blevet indpasset i vore Biografteatre uden Hemninger fra Lovens Side.«

Statshusmænds Rentebetaling.

Et Princip i Jordloven af 1919 var den svingende Rente. En Rente, der skulde variere med de svingende Jordvurderinger, idet Husmændene ikke overtog Jorden til en fast Pris, men til enhver Tid havde Pligt til at forrente den Sum, hvortil Jorden blev ansat ved de periodiske Vurderinger.

Det viste sig hurtigt, at disse Svingninger aldeles ikke kunde neutralisere de voldsomme Udslag, som Landbrugets Økonomi blev udsat for i Kriseaarene.

For at bøde paa dette Forhold gennemførte man i 1933 Loven om Rentebetaling i Forhold til Priserne paa Smør, Flæsk og Korn. Høje Priser paa disse Produkter gav stigende Rente og omvendt.

Virkningen af denne Lov var følgende:

1933—34 betalte Statshusmændene 2,8 pCt. Rente, 1934—35 3,25 pCt. Rente, 1935—36 3,32 pCt. Rente, 1936—37 3,63 pCt. Rente, og sidste Aar 4,25 pCt. Rente.

Det er den stærkt stigende Kornpris, der har drevet Renten i Vejret, men desværre var samtidig Husmandsbrugets Økonomi stærkt forringet, et Samspil, der gav Anledning til berettiget Misfornøjelse.

I Løbet af Vinteren blev der ført en lang Række Forhandlinger om denne Sag, og Resultatet heraf var en Lov, der blev forelagt den 18. Marts og vedtaget inden Rigsdagens Hjemsendelse.

Princippet i den nye Lov er det, at den Rente Staten for Fremtiden vil kræve af sine Laantagere — Statshusmændene — skal variere med den Forrentningsprocent, som af det landøkonomiske Driftsbureau beregnes for Husmandsbrug her i Landet.

Naar denne Forrentningsprocent er mellem $3\frac{1}{2}$ og 4 pCt., nedsættes Husmændenes Rente 1 pCt., mellem 3 og $3\frac{1}{2}$ pCt. nedsættes Husmændenes Rente $1\frac{1}{2}$ pCt., mellem $2\frac{1}{2}$ og 3 pCt. nedsættes Husmandens Rente 2 pCt., under $2\frac{1}{2}$ pCt. nedsættes Husmændenes Rente $2\frac{1}{2}$ pCt., mellem 5 og $5\frac{1}{2}$ pCt. forhøjes Husmændenes Rente $2\frac{1}{2}$ pCt., mellem 6 og $6\frac{1}{2}$ pCt. forhøjes Husmændenes Rente $1\frac{1}{2}$ pCt., $6\frac{1}{2}$ eller derover forhøjes Husmændenes Rente 2 pCt.

Den konjunkturbestemte Rente kan dog ikke stige mere end 50 pCt. under den oprindelige i Lov eller Vedtagelse fastsatte Rente.

Praktisk taget alle Statshusmænd kan komme ind under den nye Lovs Bestemmelser. Saavel de der *har* konjunkturbestemt Rente, som de, der i 1933 valgte at betale efter det gamle System.

Landbrugsministeriet og Finansministeriet er bemyndiget til at fastsætte Tidspunktet for den ændrede Rentebetaling.

Som det fremgaar af ovenstaaende, var Husmændenes Rentetal sidste Aar 4,25 pCt., men da Driftsbureauets Forrentningsprocent for det sidst opgjorte Aar kun er 1,4 ptC., vilde under den nye Ordning Rentekravet være blevet halveret.

Den nye Lov skal altsaa betyde en væsentlig Sikring for Statshusmandsbruget i daarlige Tider; den kræver da ogsaa en større Ydelse i gode Tider, men alt i alt maa den gennemførte Ændring siges at være saa betydningsfuld, at den bør benyttes af de flest mulige.

Som bekendt har Byggeomkostningerne været stærkt stigende igennem de sidste Aar, et Forhold, der vil stille den Mand ugunstigt, der bygger i Aar, i Sammenligning med den Mand, der byggede for 3 Aar siden eller tidligere.

Dette Forhold har man søgt at udligne ved et rentefrit Byggetilskud paa 3000 Kr. *Denne Bestemmelse har tilbagevirkende Kraft for de to sidste Aar.*

Udligningsfonden og visse kommunale Arbejder.

Til Afløsning af »Lov om mellemkommunal Refusion for visse Arbejdsløshedsudgifter«, der udløb April 1938, gennemførtes nu i Foraaret »Lov om Tilskud fra den fælleskommunale Udligningsfond til visse kommunale Arbejder«.

Formålet med den nye Lov er det samme som med den gamle, nemlig at give en Støtte til de Kommuner, der i Stedet for at udbetale Understøttelse efter Socialloven søger at iværksætte visse mindre betydende kommunale Arbejder, som ellers ikke for Tiden vilde være blevet bragt til Udførelse. Ligesom den gamle Lov bestemmer den nye, at Kommunen ved Iværksættelse af saadant Arbejde, der kan opnaa Godkendelse af de nedsatte Amtsnævn, kan faa refunderet 50 Øre pr. Arbejdstime, dog normalt ikke over 50 pCt. af Lønnen.

Forandringen i den nye Lov i Forhold til den gamle bestaar i, at Refusionen fremtidig ydes af den fælleskommunale Udligningsfond i Stedet for det i Socialreformen omhandlede mellemkommunale Refusionsforbund, samt at den nye Lov fastsætter som det normale en Arbejdstid paa 36 Timer ugentlig for Forsørgere og 30 Timer for Ikke-Forsørgere, medens den gamle Lov ikke havde nogen saadan Bestemmelse.

Den førstnævnte Ændring er *afgjort til Fordel for Kommunerne, idet de 50 pCt. derved helt glider ud af de kommunale Budgetter.* Den sidstnævnte Ændring fastlægger for disse Arbejder de samme Regler ang. Arbejdstid som i den store Lov om Beskæftigelse af Arbejdsløse (30 Mill.s Loven). Som Motivering herfor anførte Socialministeren, at man under de tidligere Love nogle Steder havde været nede paa 16—24 ugentlige Arbejdstimer, hvorved Fordelen for Arbejderne ved at faa Beskæftigelse i Stedet for Understøttelse formentlig var for ringe.

Hverken Venstre eller de Konservative tiltraadte Loven.

Venstre stillede Forslag om, at Arbejdslønnen ikke maatte overstige Aldersrenteydelse med et Tillæg af $33\frac{1}{3}$ pCt. Enhver kan regne ud, at det vilde give en meget ringe Betaling for Arbejdet.

Den ny Lov gennemførtes da med Regeringspartiernes Stemmer alene.

Efter den gamle Lov anmeldtes til Refusion sidste Aar ca. $\frac{1}{2}$ Mill. Kr., deraf ca. 300.000 Kr. fra Landkommunerne. Den nye Lov vil muligvis ikke blive anvendt i samme Udstrækning, da Kommunerne nu har 30 Mill.s Loven til Raadighed ved Arbejders Iværksættelse. Men Regeringen har dog ment, at nærværende Lov ved mindre kommunale Arbejder vil kunne anvendes med Fordel adskillige Steder.

Brændselshjælpen og Venstres Kritik.

I Efteraaret 1937 forelagde Socialministeren Lovforslag om, at der skulde ydes Alders- og Invalididentydere en Brændselshjælp paa 30 Kr., samt at Arbejdsløshedskasserne skulde have Ret til at træffe Bestemmelse om at yde deres Medlemmer en Brændselshjælp paa 36 Kr. til Forsørgere og 24 Kr. til Ikke-Forsørgere, forsaavidt de i de 4 Maanedes November—Februar havde mindst 1 Maanedes Arbejdsløshed. Brændselshjælpen motiveredes naturligvis med den stedfundne stærke Stigning i Brændselspriserne (Koks var steget med omtrent 1 Kr. pr. hl), hvorved den faste Rente eller Forsikringshjælp, de paagældende Personer oppebar, ikke længere havde den oprindeligt forudsatte Købekraft overfor Vinterens Behov.

Det var altsaa ikke i Hjælp efter Trangens Størrelse i de enkelte Tilfælde, men en Forøgelse af Forsikringshjælpen, der skulde tilfalde alle de forsikrede. Forslaget indeholdt dog naturligvis Bestemmelser, der lukkede af for de Misbrug, der vilde opstaa ved at flere i den samme Husstand hver især vilde kunne faa Brændselshjælp. Det bestemtes saaledes, at samboende Ægtefæller kun kunde faa een Portion, at Ikke-Forsørgere, der boede hos Forældrene, ikke kunde faa Hjælp, og at der kun kunde udbetales een Portion i de Tilfælde, hvor flere Ikke-Forsørgere boede sammen. De samlede Udgifter ansloges til godt 9 Mill. Kr., hvoraf Staten skulde betale 5,6 Mill., Kommunerne ca. 2 Mill., den fælleskommunale Udligningsfond ca. 1 Mill. og Arbejdsløshedskasserne godt ½ Mill. Kr.

Oppositionens Kritik af Forslaget.

Ved Behandlingen i Folketinget rettede saavel Venstre som de Konservative en hidsig Kritik imod Forslaget. Venstres Ordfører, *S. P. Larsen*, betegnede Loven som en Fagforeningslov, fordi den kun omfattede de forsikrede. Den indførte derved en Grupperdeling af Befolkningen til Fordel for Fagforeningsmedlemmerne, paastod han, men Venstre maatte kræve Lighed overfor alle Borgere, hvad enten de var organiserede eller ej. »Fagforeningsbogen« skulde ikke give nogen Særret.

Den konservative Ordfører, *Victor Larsen*, kritiserede navnlig, at Hjælpen foresloges ydet med et bestemt Beløb

uden Hensyn til Trang. Han krævede Adgang til Skøn for Kommunalbestyrelserne og foreslog en Trangsgrense indført m. H. t. Ydelsen til de forsikrede, — altsaa et fuldstændigt Brud med Forsikringssystemet.

Venstres Stilling var naturligvis dikteret af Ønsket om at lave et politisk Numer ud af Brændselshjælpen, men det faldt meget uheldigt ud.

Det radikale Venstres Ordfører, *Nøhr*, gjorde i sit Svar opmærksom paa, at Regeringsforslaget ikke indeholdt nogen anden Gruppetdeling end netop den, som Venstre selv havde været med til at fastlægge ved Arbejdsløshedslovgivningen, idet Forslaget helt igennem fulgte den bestaaende Ordningss Rammer. Hvad der skete ved Forslaget var simpelthen dette, at de Takster og Ydelser, som Medlemmerne af Arbejdsløshedskasserne havde sikret sig ved deres egne Indbetalinger, men som ved Brændselsstigningen var blevet væsentlig forringet i Værdi, nu fik et Tillæg, der kunde bøde paa Forholdet. Angaaende de ikke-forsikrede og ligestillede var han enig med Venstres Ordfører om, at mange af disse kunde trænge til en ekstra Hjælp som Følge af Brændselsstigningen, men det maatte fornuftigvis ske paa samme Maade som al anden Hjælp til ikke-forsikrede, nemlig ved Kommunernes Foranstaltning efter Forsorgsloven og efter Skøn, idet det var ugørligt at vedtage en Lov om, at der skulde ydes et bestemt Beløb til alle de Personer, som hidtil var blevet hjulpet ude i Kommunerne efter frit Skøn.

Venstres egne Ændringer slog Grunden bort under Partiets Kritik.

Forslagets Gang gennem Rigsdagen bekræftede fuldtud den radikale Ordførers Udtalelser. Da Venstre til 2. Beh. skulde udforme sine Ændringer, *viste det sig, at Partiet var nødt til i Princippet at følge de samme Linjer som Regeringsforslaget.* Venstre foreslog, at Hjælpen til de forsikrede nedsattes til 30 og 20 Kr. for henholdsvis Forsørgere og Ikke-Forsørgere, og at de foruden den Maanedes Arbejdsløshed i Vintertiden, som Regeringsforslaget fastlagde som Betingelse for Hjælp, ogsaa skulde have været arbejdsløse i 2 Maaneder i den forudgaaende Sommer. Med disse Indskrænkninger skulde Hjælpen til de forsikrede være *en Ret uden Trangshensyn* ligesom efter Regeringsforslaget. Angaaende de ikke-forsikrede trængende foreslog

Venstre, at Kommunerne skulde være *berettigede* til at yde dem en Brændselshjælp paa 30 eller 20 Kr., men altsaa en Hjælp, der afgang af Kommunernes Skøn og Afgørelse. Endelig foreslog Venstre, at Staten skulde bære alle Udgifterne til Brændselshjælp til de Gamle og Invaliderne, samt at Staten skulde betale de $\frac{7}{10}$ af den Brændselshjælp, Kommunerne ydede de ikke-forsikrede.

Nøhr gjorde om disse Ændringer følgende Bemærkninger, som *Venstres Ordfører* ikke forsøgte at imødegaa:

»Jeg minder om, at Hr. S. P. Larsen ved første Behandling talte om, at Regeringsforslaget klassesdelte og gruppedelte Befolkningen, gjorde Forskel paa, om man havde Fagforeningsbogen i Orden eller ikke, og at det ærede Medlem heri vilde se et Udtryk for, at Fagforeningsinteresserne var fremherskende indenfor Regeringen og Regeringspartierne. Det ærede Medlem fastholdt, at de forsikrede og de ikke-forsikrede skulde stilles ens uden Fortrinsret for de førstnævnte. Det ærede Medlem udtrykte det saaledes: »Vi har en Arbejdsløshedslovgivning; hvad der desuden maa ydes som Hjælp fra det offentlige, maa ydes efter de samme Bestemmelser og Regler, som gælder for samtlige andre Borgere, der kommer i en tilsvarende Trangssituation.« Den Indstilling, som denne Udtalelse var Udtryk for, og som var meget daarlig overvejet og meget usaglig, har Venstre nu ved 2. Beh. forladt, idet Partiet nu ligesom Regeringen foreslaar, at de forsikrede arbejdsløse efter bestemte Regler skal kunne hæve deres Brændselshjælp, omend en mindre Hjælp end efter Regeringsforslaget, og at de ikke-forsikrede ligesom efter Regeringsforslaget maa henvises til Kommunernes Hjælp efter Skøn. Naar Venstre i sit Forslag skriver, at Kommunerne skal være berettigede til at yde en Hjælp til de ikke-forsikrede og ligestillede, er dette jo kun, hvad enhver Kommune i Forvejen er berettiget til. Men der er altsaa i Venstres Forslag nøjagtigt samme Gruppdeling som i Regeringsforslaget. Der er nøjagtigt de samme Bestemmelser om Fortrinsret for de forsikrede. Hvis man er Medlem af en Arbejdsløshedskasse, vil man efter Venstres Forslag kunne præsentere sin »Fagforeningsbog« og i Kraft af den forlange sin Brændselshjælp; og hvis man ikke har »Bogen« i Orden, vil det efter Venstres Forslag bero paa Kommunernes Skøn og Afgørelse, om man faar nogen Hjælp. Jeg siger dette for cengang for alle at komme bort fra Paastande om, at Regeringsforslaget er præget af ensidige Fagforeningshensyn. Paastande herom maa i hvert Fald være udelukket fra Venstres Side, udelukket saavel i Venstres Taler som i Venstres Presse, efter at Partiet selv har stillet et Ændringsforslag, der bygger paa nøjagtigt samme Sondring, nøjagtigt samme Princip som Regeringsforslaget.«

Venstres Forslag en Gave til de store Byer.

Nohr udtalte videre:

»Angaaende Dækningen for den Hjælp, der vil blive ydet de ikke-forsikrede trængende rundt omkring i Kommunerne, vil jeg sige til Venstre, at det vilde dog vist næppe være god Økonomi at slaa det Grundlag bort, hvorpaa den skønsmæssige Hjælp i Kommunerne iøvrigt hviler, og paa Forhaand tilsige Statsdækning for de $\frac{7}{10}$ af, hvad Kommunerne vil bruge efter Skøn. For Landkommunerne vil hele Spørgsmaalet ikke spille nogen væsentlig økonomisk Rolle. Spørgsmaalet er derimod af Betydning i Købstæderne. Jeg skal ikke nægte, at Venstres Forslag vilde være en værdifuld Gave til København, i det hele til de større Købstæder, hvor de store Beløb fremkommer. Forsaavidt er Venstres Forslag et smukt Tilbudsvotum til de socialdemokratiske Byraadsflertal, men sagligt motiveret i Øjeblikket er et saadant Forslag ikke.«

Det frie Folkeparti om de Konservatives Stilling.

Det frie Folkepartis Ordfører, *Jens Thomsen*, udtalte om den konservative Politik:

»Hr. Victor Larsen var misfornøjet med, at Hjælpen skulde udbetales i ensartede Beløb, uden at Kommunen skulde have Adgang til at skønne. I Modsætning hertil paaskønner vi i høj Grad Princippet i nærværende Forslag: at der gives samme Tilskud til den fattige Mand paa Heden som inde i Byen. Efter min Mening er det et ubetinget sundt Princip i en Forsikring, og det er jo Forsikringsforhold, det her drejer sig om.«

Paa Retsforbundets Vegne udtalte *Gregersen*, at hans Parti vilde stemme for Regeringsforslaget.

Venstres og de Konservatives Ændringer forkastedes, og Regeringsforslaget vedtoges enstemmigt, idet V., K. og Frie Folkeparti undlod at stemme med den Begrundelse, at de ikke var imod Brændselshjælpen til de Gamle.

Hvad Venstres Ændringer heller ikke vilde have udelukket.

Der er i Venstrepressen bleven kritiseret et Par Tilfælde, hvor der efter Loven skal være ydet Brændselshjælp til forsikrede Personer med 4—5000 Kr.s Indtægt. Da Loven omfattede alle forsikrede, er det ikke udelukket, at saadanne Undtagelsestilfælde har kunnet forekomme. Der er dog hertil at sige, at det selvsagt kun kan dreje sig om enkelte forsikrede i de højeste Indtægtsgrupper, som kun

har yderst ringe Arbejdsløshed og som derfor yder langt mere til Arbejdsløshedskassen end de modtager. Saadanne Tilfælde af Brændselshjælp er derfor uden nogen-
somhelst finansiell Betydning. Ogsaa alle Aldersrenteny-
dere fik jo den samme Brændselshjælp uanset at en enkel
af dem kan have en ret betydelig Formue.

Overfor Kritik af denne Art fra Venstrebladene bør
det imidlertid anføres, at *heller ikke Venstres Ændrings-
forslag vilde have udelukket saadanne Enkeltilfælde*, idet
Vestres Forslag ikke havde nogen Indtægtsgrænse for de
forsikrede.

„30 Mill.-Loven“s Forlængelse.

I Valgbog I 1937 er redegjort for Loven om Beskæftigelse af unge og langvarigt arbejdsløse, den saakaldte »30 Mill.-Lov«, saaledes betegnet, fordi Bevillingen dertil lød paa dette Beløb baade 1934—35, 1935—36 og 1936—37, da Regeringen endelig fik politisk Magt til at kunne gennemføre denne overordentlig vigtige Lovgivning ved egne Stemmer. — Vi henviser til nævnte Valgbog, ikke mindst til Afsnittet om de af Rager og Socialministeren under Rigsdagsdebatten fremsatte Udtalelser, da de danner et vel forsynet Arsenal af Kendsgerninger og Betragtninger til Belysning af dette omfattende Spørgsmaal.

Den 10. Marts i Aar forelagde Ministeren Forslag om at *forlænge* Loven saaledes, at der bevilgedes yderligere 10 Mill. Kr. til fortsatte Beskæftigelses-Foranstaltninger for *langvarigt arbejdsløse*; disse 10 Mill. plus det Beløb fra ifjor, som der endnu ikke var disponeret over den 1. April i Aar, er beregnet til Brug i Finansaaret 1938, medens Bevillingen til saadanne Foranstaltninger i de følgende Aar (Loven skal revideres senest i 1942—43) vil være at optage paa de aarlige Finanslove.

Til det, Loven betegner som særlige *Ungdomsforanstaltninger*, ydes der aarlig 2 Mill. Kr., men saaledes, at Beløb, som ikke er blevet brugt i det ene Finansaar, kan overføres paa næste. Det bliver altsaa i Lovens foreløbige Gyldighedsperiode en 8—10 Mill. Kr. til dette Formaal.

Af nyt i Lovens alm. Bestemmelser anføres her:

Til Administration af Loven oprettes en Beskæftigelses-Central, der tillige skal være raadgivende for Ministeren i alle beskæftigelsesmæssige Spørgsmaal. — Desuden nedsættes et Beskæftigelses-Udvalg, bestaaende af Socialministeriets Departementschef, Beskæftigelses-Centralens Leder, Arbejdsdirektøren samt 1 Repræsentant for henholdsvis Arbejdsgivere og Arbejdere, og det bliver Udvalgets Opgave — efter Indstilling fra »Centralen« — at afgøre, hvorvidt et foreslaaet Arbejde er egnet til Udførelse i Henhold til denne Lov. Endelig er der nedsat et specielt *Ungdomsudvalg*.

Vigtige Ændringer.

Medens Forudsætningen hidtil har været, at Initiativet til Arbejders Igangsættelse skulde komme udefra, indehol-

der det nye Forslag den vigtige Ændring, at det *paahviler* Beskæftigelses-Centralen ved Henvendelse til de Myndigheder og Private, som maatte have Mulighed for at sætte Arbejder igang, at søge egnede Arbejder iværksat i et saadant Omfang, at Arbejdsløsheden blandt de langvarigt Arbejdsløse nedsættes mest muligt. Det bliver herefter Ministeriets Sag at afgøre, om Arbejdet skal iværksættes, Tilskudets Størrelse og om Vilkaarene for dettes Ydelse.

Iøvrigt skal »Centralen« virke som Sekretariat for Ministeren samt føre fornødent Tilsyn med, at de godkendte Arbejder udføres paa forsvarlig Vis.

Arbejdstiden skal i Almindelighed være 36 Timer pr. Uge, men maa i *intet* Tilfælde fastsættes saaledes, at de beskæftigede samtidig kan oppebære Arbejdsløshedsunderstøttelse.

Familieforsørgere skal fortrinsvis komme i Betragtning. — Arbejdsløse, der paa Grund af egen Opførsel ikke opfylder Betingelserne for at være arbejdsløsforsikret eller som er udelukket fra saadan Understøttelse, kan ikke anvises Arbejde efer denne Lov.

Endelig er det den nye Lovs Forudsætning, at unge Arbejdsløse (under 22 Aar) principielt hører ind under de særlige Ungdomsforanstaltninger.

Bekæmpelse af Ungdomsarbejdsløsheden.

Siden 1933 har der som bekendt bestaaet en særlig Lov om Ungdomsarbejdsløshed, tagende Sigte paa at give de helt unge Arbejdsløse noget bestemt at være optaget af: Undervisning, Sløjd, Sport, almindeligt Arbejde, i Stedet for at gaa og drysse og falde helt hen. Desværre har Loven kun været lidt anvendt. Alligevel er der dog paa denne Maade skaffet ca. 1 Mill. Beskæftigelsesdage, hvilket altid er bedre end intet.

Nu er Erfaringerne imidlertid gjort, og Regeringen har da besluttet at gaa mere rationelt frem, ikke mindst derved, at Bestemmelsen om, at Foranstaltninger normalt ikke maatte strække sig over 4 Maaneder, ændres derhen, at Tidsrummet nu foreslaas *udvidet til fra 6—12 Maaneder*.

Dernæst ændrer man Spørgsmaalet om Vederlaget. Her har det hidtil været saadan, at der enten er ydet Deltagerne Kost og Logis eller et passende Vederlag herfor samt et lille Beløb til Dækning af Smaafor nødenheder; dette har ligget paa en 50—75 Øre pr. Dag, medens Kost og Logis har været beregnet til 3 Kr. og 3,50 pr. Dag.

Da der nu — og ogsaa her er en vigtig Ændring — *fremtidig vil blive lagt meget større Vægt paa Arbejdsydelsen*, foreslaas i Stedet følgende: Vederlaget fastsættes i Forhold til den Enkeltes Arbejdsduelighed og Arbejdsvilje, eventuelt gennem Akkordsatser, men altid saadan, at Vilje, Interesse og Optagethed fra Deltagerens Side paa en Maade præmieres. — Til Gengæld kan Vederlaget *nedsættes eller endog helt bortfalde* for Deltagere, som lægger de modsatte Egenskaber for Dagen. Videre hedder det: »i Tilfælde af fortsat Uvilje eller Forsømmelighed maa den Paagældende *bortvises med den Virkning, at det sociale Udvalg skal afvise hans Begæring om offentlig Understøttelse.*«

Nu er det jo klart, at Vederlaget her paa ingen Maade maa være saadant, at det gør Vedkommende interesseret i ikke at søge normal Beskæftigelse; noget saadant vilde jo være mod hele Lovens Hensigt og Aand.

De nærmere Bestemmelser herom indeholdes i § 9, der lyder:

Der ydes Deltagerne et fast Beløb af ikke over 14 Kr. pr. Uge til Dækning af Udgifter til Kost og Logi. Herudover udbetales der Deltagerne et Arbejdsvederlag, der normalt skal andrage 13—16 Kr. pr. Uge. Vederlaget for den enkelte Deltager kan — under Hensyn til hans Forhold i det hele — med Ungdomsudvalgets Samtykke nedsættes eller forhøjes. For saa vidt Arbejdet er egnet til Udførelse i Akkord, kan der i Stedet for det faste Beløb og Arbejdsvederlaget udbetales Deltagerne et Akkordvederlag, der fastsættes efter en Fortjeneste paa indtil 36 Kr. for 30 Timers normalt Arbejde.

En Trediedel af Arbejdsvederlaget og i de Tilfælde, hvor der arbejdes paa Akkord, en Trediedel af det Beløb, hvormed Akkordvederlaget overstiger 14 Kr., vil af Foranstaltningens Ledelse være at hensætte i en Sparekasse, saaledes at Beløbet med paaløbende Renter i Almindelighed først udbetales, naar Deltagerne forlader Foranstaltningen.

Hvor der ydes Deltagerne Kost og Logi, *fradrages* der et Beløb af indtil 2 Kr. pr. Dag. Ved en Foranstaltnings Paabegyndelse og Afslutning kan der endvidere ydes Deltagerne fri Rejse henholdsvis til og fra Foranstaltningen.

Arbejdstid og andre Bestemmelser.

Deltagerne i Ungdomsforanstaltninger skal normalt beskæftiges i 48 Timer ugentlig ved Arbejde, Undervisning og Sport, heraf mindst 28 Timer ved Arbejde. Arbejdet skal saa vidt muligt være af opdragende Art, og der skal, i det Omfang det er muligt, gives Deltagerne Lejlighed til at udføre produktivt Arbejde, herunder Arbejde af faglig Karakter. Undervisningen skal anlægges efter praktiske Krav.

Til Ungdomsforanstaltninger kan kun henvises unge arbejdsløse, normalt i Alderen 18—22 Aar, der enten selv fremsætter Ønske om at blive henvist, eller som har været uafbrudt ledige i over 4 Maaneder eller ikke har haft Arbejde i 10 Maaneder i Løbet af de sidste 2 Aar, dog at der for disse sidste som Regel skal være hengaaet mindst 3 Uger siden sidste Arbejdsophør.

Personer, der henvises til Foranstaltninger, iværksat i Henhold til nærværende Lov, kan ikke med Rette vægre sig ved at overtage Arbejdet under Henvisning til Arbejdsvilkaarene.

Om en meget vigtig Side af denne Lovgivning for de unge hedder det i Bemærkningerne til Lovforslaget:

»Da man som fremhævet foran vil tilstræbe fremtidig i saa vidt Omfang som gør ligt at beskæftige de unge ved de egentlige Ungdomsforanstaltninger, har man bibeholdt Adgangen for de unge til selv at melde sig til Deltagelse i en Foranstaltning, men har samtidig fastsat, at Henvisning kan finde Sted ogsaa af unge, der ikke fremsætter Ønske derom. Da det imidlertid synes mindre rimeligt at henvise unge arbejdsløse til saadant Arbejde, saafremt de lige er blevet arbejdsløse eller har haft en væsentlig Arbejdsperiode forud, har man foreslaaet, at der bortset fra de unge arbejdsløse, der selv begærer sig henvist til Ungdomsforanstaltninger, kun kan henvises unge, der har været uafbrudt ledige i over 4 Maaneder eller som ikke har haft Arbejde i 10 Maaneder i Løbet af de sidste 2 Aar. For den sidstnævnte Gruppes Vedkommende har man dog fastsat en Karenstid af 3 Uger for at give dem Lejlighed til at søge andet Arbejde, inden de eventuelt henvises til en Ungdomsforanstaltning.«

Unge arbejdsløse, der paa tilfredsstillende Vis har deltaget i en iværksat Foranstaltning i det for Deltagelse fastsatte Tidsrum, skal — saafremt de ikke ad normal Vej herefter faar Beskæftigelse, eller der kan anvises dem Arbejde

ved Arbejder, der iværksættes med Støtte af det offentlige — have Adgang til at blive henvist til Arbejde ved Foranstaltninger, der iværksættes i Henhold til §§ 2 og 3 (om Beskæftigelse af langvarigt arbejdsløse), saaledes at der saa vidt gørligt sikres dem Arbejde i 6 Maaneder, efter at Deltagelse i Ungdomsforanstaltningen er ophørt.

Debatten om Forslaget.

Venstres Ordfører (Erik Eriksen) var — i nøje Overensstemmelse med sit Partis hele Negativitet — overordentlig unaadig, og Summen af hans Tale var kort og godt, at Regeringen *ikke* skulde regne med Venstres Støtte til Forslaget. Hvad specielt de unge arbejdsløse angik og Lovens nye Bestemmelser her udtalte han bl. a.:

»Tanken om den tvungne Arbejdstjeneste berøres jo af Forslaget. Jeg vil antage, at netop dette Afsnit af Forslaget er blevet læst med overordentlig stor Interesse af den ærede Ordfører for Socialdemokratiet, eftersom han for nogle Aar siden var en af de ivrigste til at advare imod det, han kaldte en Etape paa Vejen frem mod den tvungne Arbejdstjeneste, men naar det som her er udtrykkeligt fastslaaet, at enhver, der vil sørge for sig selv, er frit stillet, saa er der intet at sige til det.«

Den *konservative* Ordfører (Boeck-Hansen) havde forskellige Indvendinger, men udtalte dog følgende:

»Vi ser med en ikke ringe Sympati paa Lovforslaget. Vi nærer principielt Velvilje over for et saadant Forslag. Jeg minder om, at min Partifælle, det ærede Medlem Hr. Carsten Raft, allerede i forrige Samling indgaaende har talt om en virkelig systematisk Beskæftigelse af de unge her i Landet.« — (Den »systematiske« Beskæftigelse, Raft slog til Lyd for, var: *tvungen Arbejdstjeneste under militær Disciplin.*)

Frie Folkeparti havde megen Sympati for Afsnittet om Ungdomsforanstaltninger, men vilde have Arbejdstaksterne væsentlig beskaaret. Skete dette ikke, agtede Partiet *ikke* at støtte Forslagets Gennemførelse. Altsaa: i Realiteten *blank Afvisning*, da ingen med Rette kan indvende noget mod den Betragtning, at de unge, som paa denne Maade skal udføre et vist Arbejde pr. Uge, selvfølgelig ikke kan forlanges til at gøre det gratis.

Retsforbundet gik bestemt imod, navnlig under Henvisning til, at man under visse Omstændigheder kunde anvise unge, som ikke selv meldte sig, et saadant Arbejde.

Kommunisterne krævede meget væsentlige Ændringer,

ellers vilde Partiet ikke være med. Principet, hvorefter unge kunde anvises Arbejde, maatte under ingen Omstændigheder medtages i Loven.

Vanggaard (Venstre) udtalte sig for en *Genindførelse af Landstormen* (!!), der var en glimrende Ungdomsskole(!!), og hvis man saa, forklarede denne Venstremand, gjorde den alm. Værnepligt effektiv tilbunds, skulde det nok kendes paa Arbejdsløshedstallet.

Vægtig Imødegaaelse af Venstres Paastande.

Rager vendte sig navnlig mod Erik Eriksen og udtalte bl. a.:

»Da Ministeriet Madsen-Mygdal nærmede sig den Dag, da Porcelænet gik itu herinde, altsaa da det havde arbejdet praktisk talt saa længe, som det overhovedet fik Lov til, med Nedskæringer, med Lettelser for Erhvervene, med alle de saliggørende Foranstaltninger, som Venstre ogsaa nu anbefaler, da noterede vi den 8. Marts 1929 en Arbejdsløshedsprocent paa 30,2 og et Antal arbejdsløse Arbejdsløhedskassemedlemmer paa 83,000. Hvis vi tager denne Procent og overfører den paa det Antal Arbejdsløhedskassemedlemmer, der er i Dag, nemlig 445,000, saa svarer det til, at der vilde have været 134,000 arbejdsløse Arbejdsløhedskassemedlemmer eller 7000 mere, end der var ved Udgangen af Februar Maaned i Aar. Se, det er jo noget andet. Naar man hører det ærede Medlem anbefale en Politik som den, der dengang førtes af Venstreregeringen, er det ganske praktisk at tage dette frem og vise, at dengang denne Politik havde været ført, og ført saa stærkt som overhovedet muligt, havde den til Resultat, at der var en Arbejdsløshed, som var 2½ pCt. større end den, der findes nu. Det er ikke uinteressant at komme til Bunds i dette.

Det er ikke min Mening at ville sige, at vi ikke har en meget stor, en meget uheldbringende Arbejdsløshed. Men det havde vi *i endnu højere Grad*, da det ærede Medlems Teorier fik Lov at hærge Landet.«

Videre udtalte Rager:

»Nu har der gennem de sidste Aar været en meget stor Stigning i Antallet af dem, der har meldt sig til Beskæftigelse, og det kunde maaske ogsaa være rigtigt ved denne Lejlighed at forsøge at udrede, i hvert Fald for en Del, hvorfra den stærke Tilgang stammer. Her vil jeg gøre op-

mærksom paa, at i Aarene ind til 1930 udvandrede der her fra Danmark normalt 6000 om Aaret, men i Aarene siden 1930 har den aarlige Udvandring været ca. 400. Dette gør, at Arbejdsmarkedet i Forhold til tidligere belastes med 5600 arbejdssøgende hvert Aar, og det betyder i 7 Aar rundt regnet 40,000. Det er delvis Forklaringen paa den store Tilgang.

.... Det ærede Medlem Hr. Erik Eriksen kom ogsaa ind paa internationale Resultater, men det, det ærede Medlem her fremdrog, var ligesom det andet, han var inde paa, ikke baseret paa Tal. Det ærede Medlem udtalte kun, at i vore Nabolande var der praktisk talt ingen Arbejdsløshed tilbage. Jeg holder mig nu altid til de sidste Statistikker, jeg kender. Hvis det ærede Medlem har en, som er nyere, og som kan bevise noget andet, vil det interessere mig at se den. Foreløbig maa jeg henholde mig til sidste Aargang af Statistisk Aarbog, 1937. Ser jeg paa Side 279, Tabel 197, paa Arbejdsløshedens Bevægelse i de forskellige Lande, kan jeg kun faa ud heraf, at Bevægelsen fra Kriseaarenes Sætten ind og til nu i Landene Danmark, Norge, Belgien og England har ligget nogenlunde ens, hvorimod der i Sverige har været en lidt større Forbedring end i de andre Lande. Arbejdsløshedsprocenten i Sverige var i 1932 i Gennemsnit 22,4, i 1936 12,7; det vil sige, den er dalet med 55 pCt. I Danmark var den i 1932 i Gennemsnit 31,7; i 1936 19,4; det vil sige, at den er dalet med 40 pCt. Der er ingen større Forskel. Det kan være, det ærede Medlem har andre Tal, men saa var det interessant at faa dem; naar man udslynger en Paastand, som ikke stemmer med de sidst foreliggende officielle Tal, saa maa man komme med nyere Tal.

Det ærede Medlem talte derefter om, at Regeringen ved sin Politik skubbede det private Initiativ til Side, det skulde føre en meget tilbagetrukket Tilværelse o. s. v., og nu skulde Foranstaltninger af denne Art overtage det private Initiativs Plads. Det forekommer mig at være ganske taabeligt at sige noget saadant. Jeg opfordrer det ærede Medlem til at studere, *hvad det private Initiativ udbetaler i Arbejdsløn om Aaret*, hvor mange Arbejdsdage det stiller til Disposition, saa vil det ærede Medlem forstaa, at den højtærede Socialminister er ganske klar over, at det, som det ærede Medlem synes at ville foregøgle Folk vil ske, ligger helt uden for sund Fornuft.«

Er Sætserne for høje?

Overfor Venstres Paastand om, at Arbejdstaksterne var for høje, udtalte Socialministeren:

»Der er blevet sagt, at Lønnen er for høj. Det er saadan, at hvis man ser alene paa Timelønnen, saa kan man vel sige, at her ikke efter det rene Nødhjælpsarbejdeprincip er en saadan Forskel, som ellers kunde forudsættes mellem normal Timeløn og Timeløn ved saadanne Arbejder, som her er Tale om, men der er ogsaa Tale om Arbejde i nedsat Arbejdstid, nemlig om 28 Timers Arbejdstid, og naar man derfor ser paa, hvad den samlede Ugefortjeneste bliver, er det min Opfattelse, at naar vi virkelig for Alvor skal skabe Foranstaltninger af denne Art, som kan blive til den Nytte for os, som de efter min Mening bør være, saa maa Lønnen ogsaa ligge dér, hvor det er foreslaaet.«

»... Naar det siges, Løven vil genere Landbruget m. H. t. dettes Arbejdskraft, tror jeg ikke derpaa. Her behøver jeg ikke at erindre ærede Medlemmer og navnlig dem, der tilhører Landbruget — og som jo, gaar jeg ud fra, har gjort sig bekendt med de Tal, der findes i den Betænkning, der sidste Aar blev afgivet af det Udvalg, der var nedsat vedrørende Mangel paa Arbejdskraft i Landbruget —, om, at vi staar over for en Nedgang i Antallet af unge, der vokser op dér fra 1941—50, i Løbet af 9 Aar, som betyder, at der i de Aldersklasser, hvorfra Landbruget skal have sin Arbejdskraft, vil være 49,000 færre i 1950 end i 1941. Det er Tal, der maner til Eftertanke, og jeg indbyder meget gerne Landbrugets Organisationer og Repræsentanter til Forhandling om Ordninger, hvorved vi paa Grundlag af denne Lovgivning kan blive i Stand til i Aarenes Lob maaske at føre nogle Tusinder Stykker af ganske unge Byarbejdere fra Byerne ud paa Landet. Jeg tror, det vil være et nyttigt Formaal ogsaa med denne Lov at komme den Vej ud.«

I øvrigt vil jeg gerne sige om Vitskøl Kloster som ogsaa om andre af Ungdomsforanstaltningerne, at der har jo været ført en Agitation udefra, fra ansvarslos Side, som har faaet disse unge, ofte ubetænksomme Mennesker til at begaa Dumheder. De har ladet sig lokke med til Demonstrationer og har i Virkeligheden derved været med til i høj Grad at odelægge den endnu gældende Lovgivning paa dette Omraade, og i øvrigt er ikke mindst dette en af Aarsagerne til, at der er sket gennemgribende Ændringer, ogsaa i principiel Henseende, i det fremsatte Lovforslag i Forhold til den tidligere Lov.«

Vendt navnlig mod Gregersen (Retsforb.), der havde lamenteret stærkt over Bestemmelserne om, at der skulde kunne anvises visse unge et bestemt Arbejde, udtalte Ministeren:

»Naar Samfundet indretter Foranstaltninger paa en saa god Maade, som Tilfældet er her, for de unge, der ikke selv kan skaffe sig Arbejde, men ellers kommer til at gaa rundt paa Stenbroen udsat for alle de Fristelser, som de unge er ude for, naar de gaar ledige i for lang Tid, er der ingen forstandig Kvinde eller Mand her i dette Land, der vil finde det urimeligt, at vi siger, at de, der ikke vil tage dette Arbejde paa gode Vilkaar og suppleret med Undervisning, de maa selv finde sig noget Arbejde eller paa anden Maade sørge for sig selv.

Det betyder ikke, at man overtræder Grundlovens Bestemmelse om, at de, der ikke kan klare sig selv, skal have Hjælp, men de paagældende maa i saa Fald finde sig i, at Kommunerne, netop fordi de paagældende mangler Arbejdsvilje, henviser dem til Anstalter, hvor de kan faa Kost og Logi. Det er den Gruppe, som det ærede Medlem, Hr. Gregersen selv trak frem, de arbejdssky. Jeg er aldeles sikker paa, at de andre ærede Talere, der heroppefra har sagt, at de Vilkaar, der bydes, er saadanne, at der vil blive Trængsel ved Portene til disse Ungdomsforanstaltninger, har Ret, men netop derfor skal den Promille, de, der er i hele Landet af saadanne unge, der ikke vil bestille noget, men gør Forsøg paa fortsat at føre en Drivertilværelse, en vagabonderende Tilværelse, ikke have Lov til at ødelægge noget ved at kunne fremdrages af Oppositionspressen, som jo paa saa mange andre Omraader trækker saadanne Enkelttilfælde frem og fremstiller dem som værende Regelen. Derfor skal de naturligvis have den Hjælp, der egner sig netop for dem.«

Den store Arbejdsløshed i 1937.

I sin Replik til den radikale Ordfører tog Erik Eriksen Arbejdsløshedssituationen i 1937 som et *Bevis* for Regeringens daarlige Politik, idet han henviste til, at medens Arbejdsløsheden var dalet i *andre* Lande, var den steget i Danmark. — Hertil udtalte Rager:

»— Ja, her viser det ærede Medlem til fulde, at det ikke er Regeringens Foranstaltninger alene, der gør dette. Det ærede Medlem ved udmærket godt, at den store Arbejdsløshed i Fjor bl. a. var en Følge af den daarlige Høst, vi havde haft, og vi er alle klar over, at naar Erhvervsforholdene paa et Punkt er daarlige, og særlig naar Landbrugserhvervet har et daarligt Aar, saa virker det ind paa hele Erhvervslivet. Saa det ærede Medlem kunde have sagt sig selv i Forvejen, at naturligvis maatte der i den almindelige Udviklingslinie være en Bølgedal det Aar, hvor den daarlige Høst i Efteraaret 1936 virkede.«

Til denne Paavisning kommer yderligere det Moment, at de vanvittige Oprustninger i andre europæiske Lande, hvorved Titusinder og atter Titusinder af hidtil ledige Arbejdere inddroges under Produktionen, *selvfølgelig* i allerhøjeste Grad maatte indvirke paa de paagældende Landes Beskæftigelses-Situation. Men ogsaa *dette* »glemmer« Venstres Talere altid at anføre.

— — —
Det blev fastslaaet under Debatten, at i de tre Aar, Ministeriet Madsen-Mygdal sad, laa Arbejdsløshedsprocenten paa gennemsnitlig 15,7 pCt., men i de tre sidste Aar under den nuværende Regering *nede paa 12,6 pCt.* — for begge Perioder beregnet efter Tallene for Juni Maaned, d. v. s. Aarets bedste Arbejdstid.

— — —
Loven gennemførtes af Radikale, Socialdemokrater og *Konservative*. Sidstnævnte begrundede sin positive Holdning ved at skrive følgende i Betænkningen:

»De konservative Medlemmer er meget vel klar over, at der paa det ene og det andet Omraade kan rettes Indvendinger imod Lovforslaget, **men over for det frygtelige Samfundsonde**, som Arbejdsløsheden er, maa vi være af den Opfattelse, at næsten alle Forsøg skal gøres for at komme de arbejdsløse, og maaske særligt de langvarigt arbejdsløse, ikke mindst blandt Ungdommen, til Hjælp, og ud fra disse Betragtninger er det, at vort Arbejde med Sagen maa ses.«

.... Med Hensyn til Ungdomsforanstaltningerne udtalte Partiet sig *principielt* for den Tanke, at man »lagde Værnepligten paa alle unge vaabendygtige Mænds Skuldre« og søgte Ungdomsarbejdsløsheden fjernet paa denne Maade, men fortsætter saa:

»Men da Beskæftigelse er langt at foretrække for arbejdsfri Understøttelse, og at det endog kan være nødvendigt at **paa-lægge Ungdommen Arbejde**, saa kan vi tiltræde Lovforslaget med de Ændringer, Flertallet foreslaar. Medbestemmende for vor Beslutning om at medvirke til Lovens Gennemførelse har det ogsaa været, at vor ritik af den nugældende Lov **paa væ-sentlige Punkter har givet Resultater** ved den nye Lovs Udarbejdelse, bl. a. ved Centralisering af Lovens Administration, ved den arbejdsmæssige Adskillelse af de to Kategorier unge og langvarigt arbejdsløse, og endelig ved den Maade, hvorpaa Ministeren har bebudet Udsættelse af Arbejderne paa Tids-

punkter, hvor Landbrugets Krav paa Arbejdskraft er særlig stærk, f. Eks. i Høsttid og Roesæson.

Vi maa dog fremhæve vore store Betæneligheder ved, at Arbejdsvederlaget er sat saa højt, at man kan blive udsat for, at de unge vil foretrække de paatænkte Arbejdskursus fremfor Arbejde inden for Erhvervene, og specielt, at den inden for Landbruget raadende Mangel paa ung Arbejdskraft skulde blive værre. Vi har dog tiltraadt Flertallet, fordi vi er enige i, at Fremgangsmaaden bør prøves.«

Saa megen reel Forstaaelse kunde de Konservative alt-saa lægge for Dagen overfor et af vore største sociale Onder. — *Venstre derimod havde kun Ord.*

Tal og Kendsgerninger.

I de Bemærkninger, hvormed Lovforslaget ledsagedes, gaves en Række interessante Oplysninger.

Der iværksattes i Fjor en Arbejdsløsheds-Tælling, som siden er blevet gentaget med 3 Maaneders Mellemrum, og Resultatet heraf viser, *dels* at Antallet af unge Arbejdsløse varierede omkring 4—6000, idet dette Tal dog steg til ca. 9000 i Slutningen af Januar, *dels* at Tallet for langvarigt Arbejdsløse laa omkring 24,000 i Gennemsnit. Tællingerne viste, at Antallet af langvarigt Arbejdsløse er nogenlunde upaavirket af Sæsonsvingningerne, saaledes at vi her har en Stab af Ubeskæftigede, der saa at sige ikke magter at faa Arbejde, medmindre der fra det Offentliges Side gøres en positiv Indsats for paany at vænne disse Folk til Arbejdets Vilkaar.

Arbejde til ca. 15,000 Personer.

Ved Midten af Februar Maaned var der ialt godkendt 95 særlige Arbejder til en samlet Overslagssum paa 26,2 Mill. Kr., hvortil *Statens* Tilskud androg 21,2 Mill.

Arbejderne fordelte sig med Statsarbejder for 7,9 Mill., kommunale for 12,0 Mill. og private Arbejder for 0,4 Mill. Kr. — Selve Arbejdslønnen andrager ca. 70 pCt. af de 21,2 Mill. Kr., hvorved 13,100 Personer kan beskæftiges gennemsnitlig 6 Maaneder. Men hertil kommer de særlige *Nødhjælpsarbejder*, af hvilke 77 er godkendt, og hvorved yderligere 1700 Personer kan beskæftiges i 6 Maaneder til en samlet Arbejds løn af 2,3 Mill. Kr. — Det maa dog bemær-

kes, at der af ovennævnte Arbejder kun var sat 101 i Gang omkring Midten af Februar, idet Forberedelserne af saadanne Arbejder tager forholdsvis lang Tid, og at den fulde Beskæftigelse i Henhold til godkendte Arbejder følgelig maa vise sig senere. Medio Februar var der formentlig omkring ved en 3—4000 Mand i Arbejde som Følge af Loven.

At Beskæftigelsesmulighederne paa ingen Maade er udtømt med de godkendte Arbejder, fremgaar af, at der midt i Februar forelaa ialt 435 forskellige Andragender til en samlet Overslagssum paa ca. 84 Mill. Kr. — 55 af disse Andragender er afslaaet som uegnede, men tilbage er dog altsaa — foruden de allerede godkendte — 280 Andragender til et Beløb af 46 Mill. Kr., hvilket altsaa var den Basis, der da forefandtes for Lovens Forlængelse. Men den var jo ogsaa fuldt tilstrækkelig — saa meget mere, som Antallet af langvarigt Arbejdsløse ikke ses at ville kunne gaa ned paa anden Maade.

Statstilskud til Folkehøjskoler m. v.

I den nu afsluttede Rigsdagssamling fremsatte Undervisningsministeren i Folketinget d. 9. Februar Forslag til Ændringer i Lovene angaaende Høj- og Landbrugsskolerne samt Husholdningsskolerne.

Ændringerne gik ud paa at forhøje Understøttelsesbeløbene til ubemidlede Elever og at forandre Fordelingsmaaden i Fremtiden. Statskassen har siden 1919 stillet et Beløb til Raadighed til Høj- og Landbrugsskolernes Elever, der svarer til 35 Kr. maanedlig for indtil Halvdelen af Skolernes Aarselever i det sidste Finansaar, dog ikke ud over 620,000 Kr. aarlig. Tilsvarende Bestemmelser gælder for det Beløb, der i Henhold til § 3 i Lov af 31. Marts 1931 om Statstilskud til Husholdningsskoler stilles til Raadighed til Understøttelse af Elever paa disse Skoler, dog med den Forskel, at Husholdningsskolerne har intet Maksimumsbeløb, som ikke maa overskrides.

Ministerens Forslag gik ud paa at forhøje de 35 Kr. til 40 Kr. pr. Maaned og at forhøje den samlede Understøttelse til Elever ved Høj- og Landbrugsskoler fra 620,000 til 720,000 Kr. aarlig.

Udgiften til den tilsvarende *Forhøjelse* til Husholdningsskolernes Elevunderstøttelse var paa Grundlag af Skolernes Aarselever i Finansaaret 1936—37 beregnet til at andrage 16,500 Kr., hvorefter *hele* Beløbet til disse Skoler nu vil andrage 132,000 Kr. aarlig med samme Elevantal som i Finansaaret 1936—37.

Med Hensyn til Fordelingen har det hidtil været saaledes, at Amtsskoleraadene har foretaget denne, Følgen har været, at mange unge Mennesker, der var ens stillet i økonomisk Henseende, fik tildelt højst forskellig Understøttelse fra de forskellige Amter, og at Pengene, skønt de i flere Amter ikke var tilstrækkelige til de mange Ansøgere, dog alligevel ikke blev brugt. I Finansaaret 1936—37, da der var opført 550,000 Kr. til saadanne Understøttelser, blev kun anvendt 530,000 Kr.

Disse uheldige Forhold, der har været gældende alt for længe, foreslog Ministeren fjernet, idet han fandt det nødvendigt, at Fordelingen af Understøttelsesbeløbet foretoges i Ministeriet efter Regler, der fastsættes af Undervisningsministeren. De nævnte Ændringsforslag fandt ingen Tilslutning udenfor Regeringspartierne, idet man vel erkendte,

at Forslaget var et Skridt i den rigtige Retning, men man fandt ikke, at den nævnte Understøttelse var stor nok.

De Konservative foreslog kort og godt at forhøje den maanedlige Understøttelse fra 35 til 50 Kr.

Venstre stillede et selvstændigt Forslag om Støtte fra Staten til Skoleophold for unge Mænd og Kvinder.

Forslaget, der senere blev stillet som Ændringsforslag til Ministerens, indeholdt en Bestemmelse, hvorefter det blev lettere for ny oprettede Skoler at modtage statsunderstøttede Elever.

Elevunderstøttelsen skulde udgøre fra $\frac{1}{3}$ til $\frac{4}{5}$ af, hvad Undervisningen og Opholdet paa Skolen koster. Kun Kvinder og Mænd i Alderen fra 18 til 27 Aar kunde faa Understøttelse, og hvis Ansøgeren ud over egne opsparede Midler var i Besiddelse af en Kapital paa over 5000 Kr., var Understøttelsen udelukket.

Venstres Ordfører (Arnth Jensen) udtalte bl. a.:

»Elevantallet ved Høj- og Landbrugsskoler og Hus-holdningsskoler var i 1936 ca. 10,000. Fordobler man dette Elevantal og regner med et gennemsnitligt Ophold paa 4 Mdr. med en gennemsnitlig Understøttelse paa 40 Kr. pr. Maaned til alle Elever, saa vilde det betvde en aarlig Ud-gift paa ca. 3 Mill. Kr.« og senere: »... og til Det kongelige Teater opfører man paa Finansloven 1 Mill. Kr., og fra Kulturfonden giver man 500,000 Kr., altsaa det samme Beløb, som man som Helhed giver til Høj- og Landbrugs-skoler.«

Hertil svarede Undervisningsminister Jørgen Jørgensen:

»Det ærede Medlem drog en Sammenligning mellem, hvad der her blev ydet som Elevunderstøttelser og det, som Staten yder til andre Ting, og nævnte i denne Forbindelse Tilskuddet til Det kongelige Teater. Jeg tager Aaret 1929 under Venstres Regering til Sammenligning; da udgjorde Statens Udgifter til Det kongelige Teater 1,600,000 Kr. mod sidste Aar 1,200,000 Kr. Jeg har ingen som helst Interesse i at konkurrere med Venstre i Velvilje over for Højskolen. Det er der slet ikke noget egentligt Grundlag for, for Venstre har aldrig i den Tid, de havde Magten, vist nogen Interesse for denne Skole; men jeg tør nok anføre disse faktiske Ting, at medens jeg i Fjor foreslog Bevillingen forhøjet til det Loven kunde give, nemlig 620,000 Kr., altsaa en Forhøjelse paa

70,000 Kr., og i Aar foreslaar en Forhøjelse paa 100,000 Kr. derudover, altsaa en samlet Forhøjelse i de to Aar af det Beløb, der er til Raadighed paa mellem 35 og 40 pCt., har Venstre altsaa aldrig fundet Anledning til at røre ved disse Satser, da de selv havde Magten og Indflydelsen og Ansvarret for, hvad der skulde foretages.«

Ved Afstemningen stemte Venstre dog for Ministerens Forslag, mens de Konservative undlod at stemme.

I en nylig udsendt Aarsberetning fra Foreningen for Højskoler og Landsbrugsskoler omtaler Formanden, Højskoleforstander Lars Bækhøj, Ollerup, den ny Lov ret udførligt og slutter saaledes:

»Der er Grund til at være Ministerium og Rigsdag *taknemlig* for denne Ordning, som vi nu imødeser med Forventning om bedre Forhold paa dette Omraade.«

Det radikale Venstre vil naturligvis ogsaa følge Spørgsmaalet med Opmærksomhed. Viser det sig, at der kommer flere kvalificerede Ansøgere, end der er Penge til maa der skaffes flere. Landboudommen, der i særlig Grad søger disse Skoler, skal ikke savne den Støtte, som er nødvendig for at den kan drage Nytte af, hvad disse Skoler har at bringe.

Landbrugsfaglig Undervisning.

Den 23. November 1937 fremsatte Undervisningsminister Jørgen Jørgensen i Folketinget Forslag til Lov om Tilskud fra Staten til landbrugsfaglig Undervisning.

Forslagets Forelæggelse og Behandling i begge Rigsdagens Ting blev iøvrigt rundkastet den 26. Marts under Titlen: »Hvorledes en Lov bliver til.«

Forslaget mødte stor Velvilje fra alle Sider, skønt man samtidig behandlede et lignende Forslag stillet af Venstre angaaende Støtte fra Staten til korte, faglige Kursus for Ungdommen.

Hensigten med Ministerens Forslag er at skaffe unge Landmænd lettere Adgang til faglig teoretisk Undervisning og derigennem øge deres Interesse for og Forstaaelse af Landmandens Gerning. Landboudommen faar gennem denne Lov samme Adgang til faglig Undervisning, som Haandværkeruddannelsen paa de tekniske Skoler.

Da denne Undervisning skal dygtiggøre Eleverne til deres daglige Gerning, bestemmer Loven i Modsætning til, hvad der gælder for Aftenskolen, at *Eleverne selv skal betale et mindre Vederlag for Undervisningen.*

Vederlaget kan fastsættes, som man finder det passende, men det maa ikke overstige 16 Øre pr. Elevtime eller 8 Kr. pr. Elev for et Kursus.

Staten yder som Tilskud 20 Øre pr. Elevtime i Dag-skoler og 16 Øre pr. Elevtime i Aftenskoler. Tilskuddet kan dog ikke overstige 8 Kr. pr. Undervisningstime om Dagen og 6 Kr. 40 Øre pr. Time for Aftenundervisning.

Endvidere skal et Kursus omfatte mindst 30 Timer og være besøgt af mindst 20 Elever. Endelig yder Staten til Anskaffelser af Bygninger til en saadan Undervisning et afdragsfrit og uopsigeligt Laan, der forrentes med 4% p. A. Laanet kan udgøre $\frac{1}{3}$ af Udgifterne, og der gives Staten som Sikkerhed for Laanet anden Prioritets Panteret i Bygningen. Det er dog for at faa et saadant Laan nødvendigt, at der kan skaffes som Gave eller som rentefrit Laan et Beløb af samme Størrelse som Statslaanet. Forsaa-vidt en Skole, der har faaet et saadant Statslaan, afhændes til Brug for andet Formaal eller til en Person, der ikke efter Undervisningsministerens Skøn er egnet til at fortsætte Skolens Virksomhed, forfalder Statens Tilgodehavende i Bygningen straks til Udbetaling.

Da de fleste Skoler eller Kursus af denne Art holdes i lejede Lokaler, ydes der til Lejeudgiften et Beløb paa 1 Kr. pr. Undervisningstime, dog ikke ud over 60 Kr. pr. Kursus.

Skolen eller Kursuset skal være oprettet af eller anbefalet af en landøkonomisk Forening. Undervisningsministeriet kan dog i særlige Tilfælde dispensere fra denne Bestemmelse.

Tilsyn med Undervisningen udøves af en Tilsynsførende, der udpeges af Foreningen, som opretter Skolen. Den Tilsynsførende skal godkendes af Ministeren.

Loven er en Forsøgslov, der skal revideres i Rigsdagssamlingen 1940—41.

Man har næppe her funden den endelige Løsning paa Spørgsmaalet som Landboudommens Uddannelse, men vi kan nu se, hvorledes Loven undnyttes og dernæst drage Lære af de Erfaringer, der høstes, saa man ad Aare kan finde frem til en mere fyldig og tilfredsstillende Ordning af dette vigtige Spørgsmaal.

Efter Venstres Forslag skulde Staten yde Støtte til korte Kursus i Landbrugs- og Havebrugsfag, til faglige Kursus for Haandværkere og til Kursus i kvindelig Husgerning.

Til Støtte for Oprettelsen af og Driften af landbrugsfaglige Kursus for Landbrugets Medhjælpere foreslog Venstre, at Staten skulde yde 50 pCt. af Udgifterne til Lokale, Lys, Varme og Undervisningsmidler, dog ikke ud over 10 Kr. pr. Elev, og som Tilskud til Lærarlønninger 20 Øre pr. Elevtime.

Undervisningen skulde mindst omfatte 40 Timer pr. Kursus.

Af vort Partis Ordfører (Kristian Nygaards) Udtalelser om dette Forslag kan anføres følgende:

»Med Hensyn til Økonomien foreslaar Venstre et Stats-tilskud til Lokale, Lys, Varme og Undervisningsmidler paa mindst indtil 10 Kr. pr. Elev, og til Lærarlønninger 20 Øre pr. Elevtime; men da Forslaget ikke har nogen Bestemmelse om, hvor faa eller hvor mange Elever, der maa være for at opnaa den foreslaaede Statsstøtte, forekommer det mig, at Følgen let kan blive, at Tilskuddet *enten bliver for lille eller unødvendig stort*. Lys og Varme koster jo nogenlunde det samme, enten der er 10 eller 30 Elever, og det samme gælder i mange Tilfælde ogsaa Lokale.

Med Hensyn til Lærarlønningerne vil jeg gerne spørge, om det virkelig er Venstres Mening at ville gaa ind for et Tilskud af 20 Øre pr. Elevtime.

En Undervisningstime, hvortil der f. Eks. er 225 Elever, der i Fordragsform undervises i et eller andet Landbrugsfag, vilde i saa Fald give en Statsstøtte paa 45 Kr. Hvis en tilsvarende Undervisning blev givet 3 Timer i Træk, vilde man altsaa alene i Lærerlønninger faa udbetalt af Staten 135 Kr., og her er vi endda ikke naaet Højden. Jeg er bekendt med, at der netop i Aften aabnes en faglig Ungdomsskole nede paa Rødkilde Folkehøjskole paa Møn, hvortil der er indmeldt 236 Elever. Denne Skole kan altsaa efter Venstres Forslag faa et Tilskud til Lærerlønninger paa 47 Kr. 20 Øre pr. Time eller 1888 Kr. for det korteste Kursus. Der kunde jo saa gives mellem 2000 og 3000 Kr. til Lokale, Varme, Lys o. s. v. Det synes jeg er for meget«.

Heroverfor svarede Venstres Ordfører (Arnth Jensen) bl. a.:

»Det er muligt, at vort Lovforslag har visse Mangler, det skal jeg ikke benægte, det er vi villige til at undersøge, men den Beregning, som det ærede Medlem stillede op, er noget tænkt«.

Med Hensyn til Kursus for Haandværkere fandt man, at dette Spørgsmaal løstes bedst af de tekniske Skoler; derimod var der fra alle Sider stor Interesse for under en eller anden Form at yde Tilskud til teoretisk Husholdningsundervisning ud fra det Synspunkt, at det er lige saa nødvendigt, at vordende Husmødre faar Adgang til en husholdningsfaglig Undervisning, som det er, at unge Landmænd faar Støtte til deres faglige Uddannelse; men dels gives der efter Aftenskoleloven betydelig større Tilskud til Husholdningsundervisning end til almindelig Aftenskole, men dernæst afgav Undervisningsministeren Løfte om, at Spørgsmaalet om Husholdningsundervisningen med det allerførste vil blive taget op til en samlet og grundig Behandling.

Regeringens Lovforslag blev, efter at Undervisningsministeren havde stillet enkelte Ændringer, *enstemmigt vedtaget i begge Ting*.

Det maa nu ventes, at Loven maa blive stærkt benyttet, saa Spørgsmaalet om Landboudommens Uddannelse kan tges op paa et bredere Grundlag. Kravene vokser Aar for Aar, skal de opfyldes, maa Ungdommen tilegne sig de Kundskaber, der er nødvendige for at gøre Fyldest i Arbejdet, som venter paa den, og her vil Loven om landbrugsfaglig Undervisning blive en værdifuld Hjælp.

Udligningslovens Virkninger.

Man hører sjældnere og sjældnere fra Venstres Side, at Udligningsloven er uden Betydning for ikke at sige skadelig. Forklaringen paa denne stigende Tavshed om en tidligere stærkt forkættet Lov er selvfølgelig den, at det i *Praksis* har vist sig, Venstres Kritik ikke kunde holde.

En Sogneraadsformand i Randers Amt har meddelt nogle Eksempler, som netop viser, at Lovens Følger er rigtige. Han oplyser, at Kommuneskatten takket være Udligningstilskudet kunde nedsættes ca. 10 pCt. i Finansaaret 1937—38, hvor Tilskudet jo kun var Halvdelen af, hvad det vil være for 1938—39, idet det første Aar jo var et Overgangsaar. Iøvrigt maa til Forstaaelse af Eksemplerne oplyses, at Grundskyldspromillen for Amtsskatternes Vedkommende i Aar er nedsat med 1,58 pro mille i Kraft af Udligningstilskudet, og at den nye fælleskommunale Ejendomsskat, der udgør aarligt 4,4 promille Grundskyld og 3,3 promille Bygningsskyld (med 10,000 Kr.s Fradrag), er paalignet for et Halvaar fra 1. Juli med 2,2 promille, idet den ikke følger Finansaaret saaledes som Kommuneskatten og Amtsskatten, men derimod Kalenderaaret; for 3 Kvartaler vil den altsaa udgøre 3,3 promille.

Eksempel I

(Læge, Villaejer)

Indkomst 15,547 Kr., Formue 17,100 Kr., Grundskyld 8,300 Kr.
Bygningsskyld 17,000 Kr.

Nedsættelser

Pers. Kommuneskat nedsat med	157 Kr.
Grundskyld til Kommunen nedsat med ..	16 Kr.
Bygningssk. til Kommunen nedsat med ..	19 Kr.
Sognekommunal Nedsættelse ialt	192 Kr.
Nedsættelse i Amtsskat	18 Kr.

Samlet Nedsættelse 210 Kr.

Forhøjelser

Fællesk. Grundskyld	18 Kr.
— Bygningsskyld	11 -
— Indkomstsk.	505 -

Samlet Forhøjelse 534 Kr.

Resultat: Skatteforhøjelse 324 Kr.

Eksempel II

(Gdr., 32 Tdr. Ld., 5 Børn)

Indkomst 1206 Kr., Formue 0, Grundskyld 13,100 Kr., Bygnings-
skyld 6,900 Kr.

Nedsættelser	
Pers. Kommunesk. nedsat m.	5 Kr.
Grundsk. til Komm. nedsat med	26 Kr.
Bygningssk. til Komm. nedsat med	4 Kr.
Sognekommunal Neds. ialt	35 Kr.
Nedsættelse i Amtsskat	21 Kr.

Samlet Nedsættelse 56 Kr.

Forhøjelser	
Fællesk. Grundskyld	29 Kr.
— Bygningssk.	0 -
— Indkomstsk.	0 -

Samlet Forhøjelse 29 Kr.
Resultat: Skattelettelse 27 Kr.

Eksempel III

(Gdr., 42 Tdr. Ld., 2 Børn)

Indkomst 2,500 Kr., Formue 5000 Kr., Grundskyld 23,600 Kr.,
Bygningssk. 8,400 Kr.

Nedsættelser	
Pers. Kommunesk. nedsat med	17 Kr.
Grundsk. til Komm. nedsat med	47 Kr.
Bygningssk. til Komm. nedsat med	7 Kr.
Sognekommunal Neds. ialt	71 Kr.
Nedsættelse i Amtsskat	37 Kr.

Samlet Nedsættelse 108 Kr.

Forhøjelser	
Fællesk. Grundsk.	52 Kr.
— Bygningssk.	0 -
— Indkomstsk.	16 -

Samlet Forhøjelse 68 Kr.
Resultat: Skattelettelse 40 Kr.

Eksemplerne viser, at Tendensen i Udligningslovens Virkninger er rigtig. Selv med den kun halve Virkning i Fjor skete der en tydelig Forskydning af Skattetrykket, og denne Forskydning vil naturligvis blive stærkere, naar Loven kommer til at virke fuldtud.

Byggematerialer, Priser og Diskonto.

Under Rigsdagsdebatten 18. Februar om Dahlgaards Byggelov rettede *Jensen-Broby* (V.) stærke Angreb baade paa Valutacentralen og Regeringen med Beskyldninger for henholdsvis at fordyre Byggematerialerne og at holde for høj Diskonto i Landet. — Dagen efter rykkede *Dr. Krag* i Ilden paa samme Fronter, men de fik begge Svar paa Tiltale af Ministeren, og da Prisfordyrelse og Diskonto er et Par af Venstres større Numre paa Møderne, hidsættes følgende Uddrag efter Rigsdagstidende:

Dahlgaard udtalte:

— Det ærede Medlem *Hr. Jensen-Broby* fremsatte nogle almindelige Betragtninger angaaende Regeringens Valuta-Politik, angaaende Priserne og angaaende Nationalbankens Kreditindskrækning, nogle almindelige Betragtninger, der i og for sig ikke havde nogen egentlig Forbindelse med det ærede Medlems Tale iøvrigt. Jeg tror derfor heller ikke, der er Grund til at gaa dybt ind derpaa, jeg forstaar det snarest som noget, det ærede Medlem er vant til at sige paa Møder ude i Landet, og som derfor ligesom faldt i Munden, da han nu havde Ordet. Jeg vil dog gerne sige til det ærede Medlem, at han skal passe paa ikke at sige saadan noget herinde. Det kan gøre sig, naar han er Ene-talet et eller andet Sted, men herinde gaar den Slags ikke. *Tømmer og Jern steget henholdsvis 30 og 70 pCt.*

Hr. Jensen-Broby anfører f. Eks. de store Prisstigninger paa Jern og Træ og henfører det, selvfølgelig, til Valutacentralens Virksomhed og den gældende Valutaordning uden at nævne det, som i disse Aar har optaget hele Verden, nemlig den Bevægelse paa Raastofmarkedet, som er det afgørende i denne Forbindelse. Jeg skal blot minde om, hvorledes fra Januar 1936 og til December 1937 det svenske Tømmer efter London-Noteringer er steget med 30 pCt. i Pris, og hvordan Raajernet, engelsk Raajern, i den samme Periode er steget med 70 pCt. i Pris. Det er den Slags Udtalelser fra Agitationens Overdrev, som det ærede Medlem ikke skulde anvende.

I *Jensen-Brobys* Fravær den følgende Dag tog *Dr. Krag* — til trods for Ministerens klare Tilbagevisning — fat paa samme Bov, idet han søgte fastholdt, at hans Partifælles Postulater nok skulde holde. Dog skyndte han, sig

at sige, at en nærmere Drøftelse »af den Side af Sagen« tillod Tiden for Øjeblikket ikke!

Dahlgaard havde imidlertid »Tid til« at svare ham følgende:

— Dr. Krag har Pligt til ikke at misforstaa mig med Vilje. Men det gjorde han, naar han gav Udtryk for, at jeg havde sagt, at Valutaordningen overhovedet ikke fordyrede Materialer.

Nej, jeg har taget til Orde imod dette, at Fordyrelsen af Bygningsmaterialet hovedsagelig skyldes Valutaordningen. Jeg dokumenterede de kolossale Stigninger paa Raastofmarkedet, der har fundet Sted siden 1936, hvad iøvrigt de fleste ved.

Af Hensyn til Landbrugseksporten —

Ministeren fortsatte:

— Jeg har aldrig sagt, at Valutaordningen ikke fordyrer visse Materialer; det vilde være fuldkommen urimeligt. Paa visse Omraader ønskes det jo ligefrem, bl. a. ogsaa af Partiet Venstre. Hvis vi f. Eks. tager, skal vi sige Jern- og Staalpriserne, saa koster Jernet og Staalet, som anvendes i de danske Bygninger, mere, end det vil kunne købes for andre Steder end der, hvor vi er nødt til i Hovedsagen at købe det, i England. *Vi er i Henhold til vor Handelstraktat, for at kunne sikre Landbruget Afsætning, nødt til at købe saa og saa stor en Del af Jernet og Staalet i England.* Men Venstrepartiet er virkelig ikke det rette til at bebrejde nogen, at saadanne Ting øver Indflydelse. Det er indlysende, at naar man af Hensyn til Landbrugsafsætningen tvinges til at købe i et Marked, hvor Varerne er dyrere, end de samme Varer er andetsteds, *saa virker dette til Fordyrelse af Byggeriet.*

Under Venstres Ansvar — Diskonto helt op til 7 pCt.

Som Svar paa Jensen-Brobys Angreb paa Regeringen for, at denne førte »haard Diskontopolitik«, udtalte Dahlgaard:

— Hr. Jensen-Broby sagde, at Nationalbankens Kreditindskrænkningsspolitik, dette, at Nationalbanken havde forhøjet Diskontoen i 1936, havde ødelagt alt Byggeri her i Landet. Jeg vil bede det ærede Medlem om ikke at for-

veksle Partierne herinde med Hensyn til deres Formaal og deres Politik. Det er ikke den nuværende Regerings Partier, *nej, det er Venstre, der ønsker, at Valutapolitiken skal dirigeres og Valutasituationen skal klares gennem Kreditindskrænkningsspolitik, gennem Bankernes Politik i det hele taget.* Det var dette, der var Grundlaget for Venstres Politik før 1924, i hvert Fald fra 1922 til 1924, og det var dette, der førte med sig, ikke en Diskonto paa 4, som vi har nu, *men en Diskonto næsten hele denne Tid, saa vidt jeg husker paa op til 7.* Og det er ogsaa klart, at hvis den gældende Valutaordning *ikke* havde været, saa havde vi selvfølgelig i den vanskelige Periode fra Efteraaret 1936 og hen i 1937 ikke her i Danmark kunnet nøjes med en Diskonto paa 4, men saa havde vi faaet en Diskonto, der utvivlsomt var kommet op paa mindst 6—7.«

Ogsaa her søgte Dr. Krag at fastholde Venstres Rente-fraser, idet han nu paastod, at Diskontoen under Venstres Styre var saa høj, fordi Renteniveauet i de Aar Verden over laa paa et Niveau langt højere end det, vi nu befinder os paa her i Landet... Men ogsaa paa denne Udflugt gav Dahlgaard omgaaende Svar paa Tiltale, idet han udtalte:

— Hvis Dr. Krag vil se paa Aaret 1924, se bl. a. paa den sidste Diskontoforhøjelse fra 6 til 7 pCt. i 1924 under Ministeriet Neergaard, vil han se, at *paa det Tidspunkt laa det udenlandske Renteniveau langt lavere, men i Kraft af den Politik, Partiet Venstre var Tilhængere af, satte det Diskontopolitiken ind som eneste Middel til at holde Kronen.* Det er Sagen, og det er den Politik, Venstre ønsker ført her i Landet, naar det agiterer for Valutaordningens Afskaffelse. Derfor er jeg berettiget til at sige, at Venstre kan *ikke* kritisere den Diskontopolitik, der er ført her i Landet, som endnu ikke har ført os op over 4 pCt. — *naar enhver kyndig paa det Omraade ved, at ved at følge Venstres Veje vilde vi naa helt andre Diskontosatser. Venstre nagles til sit rentepolitiske Ansvar.*

Indenrigsministeren sluttede sine virkningsfulde Imødegaaelser af Venstres Agitationsfraser, idet han overfor en Udtalelse af Krag om, at der ikke kan øves Indflydelse paa et Lands Rentefod fra Myndighedernes Side, udtalte:

— Jeg er ganske uenig med Dr. Krag i den Betragtning, at paa Rentefoden i et Land kan alene Tilbud og Efter-spørgsel øve Indflydelse, at intet andet kan øve Indflydelse derpaa. Jeg er ganske uenig med det ærede Medlem deri,

og det ærede Medlem vil vel ikke kunne finde nogen Økonom overhovedet i Nutiden, der vil gaa ind for en saadan Tankegang, Spørgsmaalet er blot, hvilken Indflydelse kan der øves, og i hvilket Omfang kan man øve Indflydelse.

Det er indlysende, at da vi havde den nedadgaaende Rentefod i 1933 og 1935, *da var der Mulighed for at forcere denne Nedgang*, og det var det, vi gjorde. Og naar det ærede Medlem altid taler om min mislykkede Konvertering, maa det maaske være tilladt at minde om, at den i hvert Tilfælde førte til den største Konvertering, der nogen Sinde er gennemført her i Landet, 600 Mill. Kr. Jeg tænker ikke, det ærede Medlem nogen Sinde vil naa højere. Men jeg erkender, at *denne Konverteringspolitik naaede ikke igennem, fordi det daværende Landstingsflertal nægtede os de Beføjelser*, som Regeringer i andre Lande kunde opnaa, og som det er nødvendigt at have for at føre en Konvertering til Bunds.

— — —
Hverken Dr. Krag eller nogen anden Venstremand i Salen havde Lyst til at forlænge Diskussionen med Dahlgard. Det er forstaaeligt! Men mon man saa ikke ude i Landet gjorde klogt i at følge disse Rigsdagsmænds fornuftige Tilbageholdenhed paa begge de Omraader, vi her har taget os for at belyse saa udførligt.

Landbrugsordningerne.

De i Valgbog 1937 omtalte *Ændringer* forlængedes, dog med en Del ret væsentlige *Ændringer*.

Kornordningen. Her forhøjedes dels under Hensyn til de stærkt stegne Priser, dels under Hensyn til Svineordningens for Smaabrugene mere gunstige Bestemmelser, de i Loven fastsatte Minimumspriser, nemlig saaledes:

Byg og Hvede	15,00	Kr. pr. 100 kg
Rug og Majs	14,50	» » —
Havre og Blandsæd	14,00	» » —

gældende fra 1. April til 1. September, idet Priserne i de foranliggende Maaneder var nogle Øre lavere. Iøvrigt bestemtes, at de Afgifter, det muligt blev nødvendigt at opkræve (hvis Priserne faldt *under* ovennævnte Beløb) skulde reguleres nedad eller opad, beregnet efter Forholdstallet 10 mellem Flæske- og Majspriserne.

De Beløb, der event. indgik i Kornpuljen (Afgifterne) vilde derefter være at udbetale med

5 Andele til Brug med	1000 Kr. Grundværdi
6 » » » »	1001—2000 » »
7 » » » »	2001—3000 » »
8 » » » »	3001—4000 » »
9 » » » »	4001—5000 » »
10 » » » »	5001—6000 » »

Antallet af Andele faldt derefter igen med 2 for hver 1000 Kr.s Grundværdi op til 10.000 Kr., Brug med Grundværdi derover faar ingen Del i Kornpuljen. — Ordningen er tænkt gældende ogsaa for Høstaaret 1939.

Kvæg og Kød. Her indførtes den *Ændring*, at Studeafgiften bortfaldt, medens Slagte-Afgiften iøvrigt nedsattes med 2 Kr. pr. Dyr. Kalve under 65 kg blev helt afgiftsfri.

Kødfonden beregnedes at komme op paa 5,240.000 Kr., hvoraf 4 Mill. skal anvendes til Nedslagtning af tuberkuløse Dyr.

Indtil 1. Novbr. 1937 var i Henhold til bestaaende Ordninger nedslaaet ialt 84.000 tuberkuløse Dyr og 41.000 Udsætterkøer, alt med Tilskud fra Kød- og Kvægpuljen, idet de saaledes nedslaaede Dyr var afregnet med henholdsvis

2,150.000 Kr. og 580.000 Kr., ialt saaledes tæt op mod 3 Mill. Kr.

Smørret. Her indførtes den Ændring, at der sikredes Producenterne en Smørpris af 2 Kr. 60 Øre paa *Hjemmemarkedet*, medens man modsatte sig Mejeriorganisationernes principale Krav om at yde Statstilskud til Udlandsprisen, dette bl. a. under Hensyn til, at en saadan »Eksportpræmie af Englands smørekporterende Kolonilande kunde anvendes mod Danmark overfor den engelske Regering og derved skabe øgede Vanskeligheder m. H. t. Handelsaftalerne.

Desuden bestemtes i den ny Smørlov, at der i en Periode af 3 Aar kunde ydes Udlaan af indtil 3 Mill. Kr. til Støtte for en *Markedsregulering* samt 3 Mill. Kr. til event. Anlæg af Kølehuse, saaledes at Tilbageholdning af Smør i visse Perioder af Aaret ligeledes kunde bidrage til en Stabilisering af Smørpriserne.

Den ny Svineordning.

Paa Grundlag af den af Landbrugsministeriet udstedte Bekendtgørelse om Svinereguleringen er det muligt at danne sig et Skøn over, hvordan Svinekortene beregnes for 1938. I det efterfølgende er der gjort et Forsøg paa at belyse Spørgsmaalet.

Hovedbestemmelserne i Reguleringen er følgende: Der beregnes 1 Kort pr. 1000 Kr.s Grundværdi, 1 Kort pr. 1400 kg modtaget sk. Mælk og pr. 2800 kg Valle samt et Antal Kort svarende til $\frac{1}{7}$ af Svineleveringen i Tiden 5. Oktober 1936 til 2. Oktober 1937. Endvidere beregnes der 6 Forlodskort ubeskaaret pr. Ejendom, naar Grundværdien er over 2500 Kr., og for en lavere Grundværdi fra 2 til 5 Forlodskort efter Grundværdiens Størrelse.

Indtil 1. Juli kan der højest beregnes 50 Kort paa Grundværdien pr. Ejendom og efter denne Tid højest 40 Kort.

Det samlede Antal Kort beregnet efter de tre Faktorer, Grundværdi, Mælk (Valle) og Svinelevering, nedsættes saaledes, at Kortantallet efter at Forlodskortene er tillagt, svarer til det Antal Svin, Markedsforholdene kræver. Det saaledes fremkomne Beregningstal er Ejendommens Korttildelingstal for 1938.

Herfra gælder dog den Undtagelse, at hvis det fremkomne Beregningstal er højere end det største Antal leveret

Svin i Tiden 1. Oktober 1935 til 3. Oktober 1936 og i Tiden 5. Oktober 1936 til 2. Oktober 1937, skal der foretages en ny Udregning, saaledes at der kun beregnes 1 Kort for hver fulde 2000 Kr.s Grundværdi og højst 5 Kort paa Grundværdien. Nedsættelsen af Kortantallet efter denne Bestemmelse maa dog ikke foraarsage, at Tildelingstallet bliver lavere end det højeste af Svineleveringstallene i de to nævnte Tidsrum, og svarer det højeste Svineleveringstal til mindst 80 pCt. af Tildelingstallet for 1937, maa Tildelingstallet for 1938 ikke gaa ned under Tildelingstallet 1937. Fra 80 og ned til 50 pCt. Levering maa Tildelingstallet 1938 gaa under Tildelingstallet 1937, men som nævnt ikke under det højeste Leveringstal. Under 50 pCt. Levering gælder skærpede Straffebestemmelser, som vi ikke her skal komme ind paa.

Gældsplanen.

I Midten af Februar udsendte det af Landbrugsministeriet nedsatte Gældsudvalg til Erklæring af Landbrugsraadets Hovedorganisationer et Udkast, hvis Hovedindhold var følgende:

1. Tilbud om en frivillig Ordning.
2. Den Pantegæld, der findes mellem Ejendomsskyldværdien og 110 pCt. af Ejendommens Panteværdi, kan — efter Fradrag af Aktiver ud over Besætning og Inventar (eventuelt med Undtagelse af 10 pCt., dog højst 3.000 Kr.) — gøres konjunkturbestemt ved Statens Medvirken.

For saa vidt angaar Ejendomme, hvis Grundværdi andrager 75.000 Kr. eller derover, kan dog kun Pantegæld indenfor Panteværdien og til et samlet Beløb af højst 50.000 Kr. inddrages under Ordningen.

Afdragene forudsættes at udgøre $\frac{1}{40}$ halvaarlig, saaledes at Gælden er afdraget i højst 20 Aar. Vil Kreditor ikke indgaa herpaa, maa Parterne enes om en kortere Afdragstid, men Statens Tilskud kan ikke øges, men vil derimod bortfalde, naar Gælden er indfriet.
3. Ordningen gennemføres efter følgende Regler:
  - a) Til Forrentning af den af Ordningen omfattede Gæld betaler Staten 5 pCt. p. a. af den af Ordningen til enhver Tid omfattede Restgæld, naar Nettoudbyttet er 0 eller negativt, og intet naar Nettoudbyttet er normalt. Debitor betaler 5 pCt. til Staten, naar Nettoudbyttet har naaet 10 pCt. af Landbrugskapitalen.
  - b) Til Afdrag af den af Ordningen omfattede Gæld betaler Staten 5 pCt. p. a. af det under Ordningen oprindeligt inddragne Gældsbeløb, naar Nettoudbyttet er 0 eller negativt, medens Tilskudet ophører, naar Nettoudbyttet er normalt.
4. Ved normalt Nettoudbytte forstaaes 5 pCt. af Landbrugskapitalen.
5. Løs Gæld kan omsættes til Pantegæld, og Gældsnedskrivning bør forsøges.
6. Tilskudet udbetales til Kreditorerne. Konvertering af Restgæld kan ske, men kun imod Iagttagelse af en Afdragstid paa mindst $\frac{1}{20}$ aarlig.

7. Indbetalingen til Fonden paalægges Ejendommen som en oprykkende Renteskyld med Pant efter den Gæld, hvortil der herefter ydes Rente og Afdragstilskud.
8. Ordningen gælder i 20 Aar.
9. Ved Ejerskifte (Familieoverdragelse dog undtaget), bortfalder Retten til Statstilskud, men ikke Forpligtelsen til Indbetaling til Fonden. Pligten til Indbetaling ophører dog, naar det modtagne er tilbagebetalt.
10. Afdragstilskudet paalægges som en Renteskyld efter Ejendomsskyldværdien paa den paagældende Ejendom med 0 pCt. Rente, naar Nettoudbyttet er 0 eller negativt, 5 pCt. ved Normalpristal og 10 pCt., naar Maksimumstallet er naaet.
11. Ingen Landbrugsejendom kan i Fremtiden pantsættes udover Ejendomsskylden, medmindre Renten eller Afdragene af Kreditor gøres konjunkturbestemte efter denne Lovs Regler.
Udover Panteværdien kan ingen Pantsætning finde Sted. Dispensation kan dog meddeles af Landbrugsministeren for Grundforbedringslaan og Byggelaan, samt i særlige Tilfælde ved Overdragelse for Laan, der ikke overstiger 10 pCt. af Panteværdien eller ialt 2.000 Kr.
12. Spørgsmaalet om Arvelodders Behandling efter konjunkturbestemte Regler samt Spørgsmaalet om Regler for Boets Opgørelse henvises til Justitsministeriets Overvejelse.
13. Fritagelse for personligt Ansvar for udækket Gæld efter Ejendomsoverdragelse henvises til Justitsministeriets Overvejelse.
14. Lov af 18. Maj 1937 om Betalingshenstand, jfr. Lov af 11. Marts 1935, forlænges for et Tidsrum af 3 Aar.
15. Regler for Dækning af eventuelt Statstilskud.

— — —

Spørgsmaalet om, *hvormange* Landmænd der kunde komme ind under den saaledes drøftede *frivillige* Gældsordning, belyses af den i 1937 foretagne *Gældstælling*, som forestodes af Kommunalraadene. Efter den skulde der være ca. 110,000 Landmænd med Gæld mellem Ejendomsskylden og 110 pCt. af Panteværdien; paa de 3 Størrelsesgrupper fordeler de sig saaledes:

	Antal Ejend.	Gæld under Ordningen
Indtil 10,000 Kr. Jordværdi....	76,600	233 Mill. Kr.
Fra 10—50,000 Kr.	31,200	281 » »
Over 50,000 Kr.	2100	67 » »

Som man ser, er der i første Række Tale om mindre og middelstore Brug, og af disse jo navnlig igen mange Smaabrug, nemlig *de tre Fjerdedele af samtlige Ejendomme*.

Nu stiller det sig imidlertid saadan, at godt Halvdelen af de 110,000 gældtyngede Ejendomme udgaar af Ordningen som Følge af nedenstaaende Grunde:

	Antal Brug	Gældsmasse
For lille Gæld, d. v. s. under 1000 Kr.	12,000	10 Mill.
Overføres til Sanering, d. v. s. Brug med 1-2000 Kr. Gæld	10,000	15 »
Formuefradrag	3,000	16 »
Under Gældssanering	15,000	85 »
Sønderjyske Ejend., som har el. faar Saneringsordning	2,400	25 »
Statshusmænd med Konjunkturerte	11,200	40 »
Aftægter m. v.	5,000	35 »
	58,600	226 Mill.

Til Rest skal der saaledes være knap 52,000 Landbrug, der skulde kunne søge ind under den omhandlede Gældsplan.

Landbrugskapitalen pr. ha.

Af det foran oplyste fremgaar, at det navnlig er Smaabrugene, der har for megen Gæld at slaas med. Dette staar i naturlig Forbindelse med den Omstændighed, at den i Landbrugsejendomme investerede Kapital er *størst* indenfor Størrelsesgruppe A. Det forholder sig saaledes, at

A har 2604 Kr. pr. ha,

B har 2194 Kr. pr. ha,

C har 1988 Kr. pr. ha.

Og gaar man videre i Beregningen, d. v. s. tager man *Forskelsbeløbet* mellem 85 og 110 pCt. af Panteværdien, viser det sig, at dette Beløb udgør henholdsvis for A, B og C 944 Kr., 764 Kr. og 614 Kr., alt pr. ha, hvilket viser, at de mindre Brug har de forholdsmæssigt *største* Ydelser

at udrede, og som Følge heraf da ogsaa vil faa de forholdsmaessig største Rente- og Afdragstilskud fra Reguleringsfonden, for saa vidt de indgaar under den paatænkte Ordning. Men det skulde de ogsaa have, idet en Beregning vil vise, at Udbyttet indenfor de tre Størrelsesgrupper i 1936—37 har været henholdsvis 33 Kr., 58 Kr. og 67 Kr. pr. ha. Med andre Ord: *Ejendomme over 50,000 Kr. Jordværdi har i Gennemsnit sidste Aar haft mere end dobbelt saa stort Udbytte pr. ha, end dem paa 10,000 Kr. Jordværdi og derunder.*

— — —
Landbrugsorganisationerne gav ikke enstemmig Tilslutning til Planen. Det var imidlertid øjensynlig en stærk Opfattelse hos Landbrugsraadets Præsident, Hr. Hauch, at der maatte gøres hvad der kunde for at bevare Enhedsfronten i Raadet. Henimod Rigsdagssamlingens Slutning rejste Landboforeningernes Repræsentanter Spørgsmaalet om en *Udsættelse* af Sagen. Husmandsorganisationerne ønskede, under Hensyn til Hr. Hauchs Bestræbelser, for sit Vedkommende ikke at forcere Sagen frem til Afgørelse, men gav Tilslutning til, at Landbrugsraadet rettede en Henstilling til Ministeren paa Linje med Landboforeningernes Stilling, idet Husmandsorganisationerne viste, at de iøvrigt var villige til at tiltræde Regeringens Forslag. Og Landbrugsminister Bording tog derefter Henstillingen til Følge.

Iøvrigt kan oplyses, at Regeringen foruden Landbrugsraadets Henstilling om Udsættelse imødekom Landboforeningernes Ønske om visse Ændringer i Regeringens Forslag.

Landbrugets Gæld er 4,4 Milliarder.

Resultatet af den ovenfor nævnte Gældstilling, hvilende paa Indberetninger fra ca. 206,000 Ejendomme, beregnes af Statistisk Departement med følgende Resultat:

For samtlige Landejendomme udgjorde Panteværdien næsten 5½ Milliard Kr., medens den samlede Gæld androg ca. 4,4 Milliard Kr., hvoraf 4 Milliard Kr. var Prioritetsgæld, hvilket for hele Landet giver 81,4 og 75,7 som Gælds- og Prioritetsprocent. Panteværdien er opgjort som Summen af Ejendomsskyldværdien og den til Formuebeskatningen ansatte Værdi af Besætning og Inventar. Prioritetsgælden omfatter foruden den »egentlige Prioritetsgæld« ogsaa Af-tægter, Tiendeydelser, Digeafgifter o. l. Til »Gæld ialt«

er endvidere medregnet Høstpantebreve og »Ikke tinglyst Gæld« (løs Gæld). *Den løse Gæld andrager ca. 300 Mill. Kr. eller knapt 7 Procent af den samlede Gæld.*

Landbrugsgældens Stigning.

Betragter man Udviklingen fra 1926 til 1937 ses det, at Prioritetsgælden for hele Landet, Sønderjylland iberegnet, er steget fra 3052 Mill. Kr. i 1926 til 4125 Mill. Kr. i 1937. Gælden er altsaa i Løbet af ca. 10 Aar vokset med over en Milliard Kroner eller med 36 Procent. Forøgelsen har været størst i Jylland, særlig i Sønderjylland og i Ribe Amt. Paa Øerne er Gælden steget forholdsvis stærkest paa Fyn, hvilket maa ses i Sammenhæng med, at Gælden i denne Landsdel tidligere har været særlig lav.

I den forudgaaende Periode fra 1909 til 1926 er Prioritetsgælden for »Hele Landet uden Sønderjylland« forøget fra 1417 Mill. Kr. til 2783 Mill. Kr. Gældsforøgelsen fra 1909 til 1926 andrager altsaa næsten 1,4 Milliard Kr., saaledes at Gælden paa det nærmeste er fordoblet i denne Periode. I dette Tidsrum er Gælden ogsaa steget stærkest i Jylland, særlig i den vestlige og nordlige Del. Paa Øerne har Gældsforøgelsen ogsaa i dette Tilfælde været betydelig paa Fyn samt i Maribo Amt.

Hvorledes den samlede Panteværdi fordeler sig.

Af den samlede Panteværdi paa ialt ca. 5½ Milliard Kr. udgør Besætningsværdien ca. 700 Mill. Kr. og Inventarværdien ca. 300 Mill. Kr., d. v. s. henholdsvis ca. 13 og godt 5 Procent. Ejendomsskyldværdien udgør saaledes ca. 82 Procent af Panteværdien.

Panteværdien paa Øerne udgør 2,3 Milliard Kr. og i Jylland 3,1 Milliard Kr., medens den samlede Gæld andrager henholdsvis 1,6 og 2,8 Milliard Kr. Gældsprocenten paa Øerne bliver 68,8 og for Jylland 90,5 Procent.

7000 gældfrie Ejendomme.

7000 Ejendomme har ingen Gæld, 29.000 Ejendomme har en Gældsprocent paa under 50, 88.000 Ejendomme har en Gæld mellem 50 og 100 Procent af Panteværdien, og endelig har 78.000 Ejendomme eller over en Trediedel af Ejendommene en Gæld, der er større end Panteværdien.

Paa Øerne har ca. en Femtedel af Ejendommene en større Gæld end Panteværdien, medens næsten Halvdelen af Ejendommene i Jylland har en Gæld, der ligger over denne Grænse. Panteværdien for Ejendommene med en Gæld, der er større end denne, androg 1,8 Milliard Kr. og den samlede Gæld næsten 2,2 Milliard Kr.

Af de gældfrie Ejendomme har godt 5000 en Grundværdi under 10.000 Kr., medens der kun er 157 Ejendomme med en Grundværdi paa 50.000 Kr. og derover, som ingen Gæld har. Af de 78.000 Ejendomme med en Gæld over 100 Procent af Panteværdien har 57.000 en Grundværdi under 10.000 Kr., 20.000 en Grundværdi mellem 10.000 og 50.000 Kr. og godt 1000 en Grundværdi derover. Panteværdien for disse Ejendomme androg henholdsvis 738 Mill. Kr., 832 Mill. Kr. og 222 Mill. Kr. og Gælden henholdsvis 921 Mill. Kr., 991 Mill. Kr. og 263 Mill. Kr.

Af det samlede Gældsbeløb paa ca. 4,4 Milliard Kr. ligger 2 Milliarder Kr. indenfor 40 Procent af Panteværdien og et tilsvarende Beløb mellem 40 og 100 Procent af Panteværdien, medens Resten af Gælden, knapt 400 Mill. Kr., ligger over Panteværdien. Af sidstnævnte Beløb falder ca. 300 Mill. Kr. paa Ejendomme i Jylland. Ejendomme med en Grundværdi indtil 10.000 Kr. har en Gæld paa 185 Mill. Kr. udover Panteværdien. For Gaardbrugere andrager dette Beløb 158 Mill. Kr., medens 41 Mill. Kr. af de større Ejendomes Gæld ligger over denne Grænse.

Kulturel Fond.

Den 10. Marts fremsatte Undervisningsminister Jørg. Jørgensen Forslag om Oprettelse af kulturel Fond. Om Begrundelse og Formaal udtalte Ministeren:

— Forslaget betyder kun en Udbygning af det i 1935 gennemførte Princip, at erhvervsmæssig Udnyttelse af de ved Forfatterloven beskyttede Værker skal være baseret paa ministeriel Autorisation. — Før Loven af 1935 var saadan Virksomhed frit Erhverv.

Den i 1926 stiftede Sammenslutning til Værn for de nationale og internationale Komponistrettigheder »Koda« har Repræsentations- og Gensidighedskontrakter med samtlige udenlandske tilsvarende Selskaber og repræsenterer paa dansk Grund praktisk talt **Udførelsesretten for al beskyttet Musik**. Den afslutter Kontrakter om Musikudførelse med Statsradiofonien, alle Musikrestauranter, Biografteatre, Koncertgivere og Arrangører af offentlige Baller og andre Forlystelser i Henhold til nærmere fastsatte Tariffer.

Før Loven af 1935 var danske Musikforbrugere ude af Stand til at slutte Aftale om Forbrug af beskyttet Musik med den Sikkerhed for Rettens Omfang, som opnaas, naar en enkelt Institution staa som den kompetente Kontrahent med Hensyn til al Musik. Udenlandske Selskaber vilde staa meget vanskeligt over for en Flerhed af konkurrerende danske Organisationer. Der vilde derved opstaa Fare for, at dansk Musik ikke blev spillet i samme Omfang i Udlandet, og at danske Tonekunstneres Indtægt i væsentlig Grad blev forringet. Der er her Interesser baade af privat, offentlig og international Karakter, som det maa findes rimeligt at varetage.

Dette var Motiverne for Loven af 1935. Samtidig med, at der gennem Bevillingssystemet kunde stilles rimelige Vilkaar for Autorisation, fandt man det rimeligt at fastsætte en vis Afgift til den kulturelle Fond.

Loven af 1935 har ganske opfyldt sin Hensigt, de autoriserede Selskaber arbejder paa fuldt legitimt Grundlag, og Afgiften til den kulturelle Fond andrager for Tiden godt 70,000 Kr. aarlig.

Loven af 1935 omfatter offentlig Udførelse af Musikværker, herunder ogsaa de musikdramatiske Værker, Operaer, Revyer og lignende, for **Musikkens Vedkommende, derimod ikke for Teksternes Vedkommende og ikke det rene dramatiske Værk**. Der er imidlertid over for Ministeriet fremsat Anmodning om, at Teksterne for Musikkens Vedkommende og desuden de rene dramatiske Værker maa blive inddraget under en tilsvarende Ordning som efter Loven af 1935, og jeg har ment det rigtigt at imødekomme dette Andragende fra Fælles-

organisationen for dramatiske og musikdramatiske Rettigheder, »Dramaret«, støttet af Dansk Forfatterforening og »Koda«.

Man har beregnet, at en bevillingsmæssig Afgift efter lignende Principper som for musikdramatiske Værker vilde tilføre den kulturelle Fond ca. 25,000 Kr. aarlig.

Forslaget skyldes, som jeg sagde, den Henvendelse, der er rettet til mig fra de interesserede Parter, og jeg haaber, sluttede Ministeren, paa Tingets velvillige Behandling.

— — —
Under Sagens Behandling søgte Oppositionen at rejse en almindelig Debat om Det kgl. Teater, dog uden Held, idet Forsøget ikke lod sig opretholde efter følgende Udtalelser af Undervisningsministeren:

»Om vi skal drive Teater fremdeles med Statsstøtte eller ej, er ikke det Spørgsmaal, der foreligger i Dag. Enhver kan se, at den Udvikling, vi paa Kunstens Omraade er inde i, er farlig for den levende Kunst. Den levende Kunst, Musikken og Skuespillet, er paa alle Omraader i disse Aar ude for store Vanskeligheder, og det kunde godt være, at man til sin Tid vil fortryde, hvis man havde ladet **det Grundlag for den levende Kunst**, som vi har Lov til at sige, at Det kongelige Teater alligevel er, falde. Derfor tror jeg, vi nu skal vedtage det Forslag, som er til Behandling her, og styrke og støtte Den kulturelle Fond økonomisk. Jeg skal da til sin Tid være villig til at tage Spørgsmaalet om en samlet Ordning for Det kongelige Teater for den kommende Tid op.«

Naturligvis prøvede Retsforbundets Ordfører (Gregersen) at være særlig aggressiv mod Teatret. Han insinuerede bl. a., at Tilsynsraadets **rigsdagsvalgte** Medlemmer var økonomisk afhængige af Teatrets Bestaaen; men da han blev skarpt tilbagevist af Ministeren, stak han skyndsomst Halen mellem Benene. De paagældende Medlemmer er — som i flere lignende Tilfælde — Rigsdagens Tillidsmænd og faar herfor et ganske lille Honorar; Gregersens Angreb paa dem var derfor **mere lavtliggende**, end Angreb fra Rigsdagens Talerstol plejer at være.

Iøvrigt blev det oplyst, at der i sin Tid, da Retsforbund og Fri Folkeparti havde dannet Valggruppe sammen, **blev rettet en Henvendelse til Ministeren om at blive repræsenteret i nævnte Tilsynsraad**. Gregersens Bemærkning hertil, at Henvendelsen ikke skyldtes Retsforbundet, har i denne Forbindelse mindre Interesse. Henvendelsen blev rettet fra den Valggruppe, hvori Retsforbundet stod, og saa kan dette Parti selvfølgelig ikke nu bagefter smøge sin Del af Ansvaret af sig.

Forslaget om de kulturelle Fond gennemførtes med Tilslutning af Radikale, Soc. Dem. og Konservative.

Socialloven, Venstre og Misbrugene.

I Efteraaret 1937 stillede Venstre en Række Ændringer til Socialloven. Ændringerne gik i det væsentlige ud paa, at *Forsikringshjælpen fra Arbejdsløshedskasser* til ugifte Personer skulde ophøre, naar der efter Socialministeriets Skøn »er Mangel paa Arbejdskraft indenfor et Erhvervsomraade«, at Ydelse af *Kommunehjælp efter Forsorgsloven* med Adgang til Refusion ikke maatte overstige Aldersrentens Grundbeløb plus 100 Kr. pr. Barn (hvis en Kommune ydede mere, skulde den selv betale Udgiften herudover), samt at Bestemmelserne i Forsorgsloven om Kommunalbestyrelsens Ret til at lade valgretsfortabende Virkninger af Kommunehjælp bortfalde, skulde indskrænkes, *saaledes at Retsvirkninger af Hjælp i langt højere Grad vilde indtræde*, bl. a. ogsaa for den understøttedes Ægtefælle, selvom denne var uden Skyld i de Forhold, der medførte Retsvirkningerne.

Som Motivering for Ændringsforslagene anførtes af Venstres Ordfører, Hr. Kjær, at man herved vilde fjerne det Misforhold, at Samfundet giver Understøttelse til ugifte Personer, samtidig med at der er Mangel paa Arbejdskraft i Landbruget, ligesom det hævdedes, at Udgifterne til Kommunehjælp og anden Understøttelse efter Socialreformen var steget foruroligende stærkt og nu var langt større end de Beløb, der anvendtes til tilsvarende Understøttelsesformer før Socialreformens Gennemførelse i 1933.

Forslagene afvistes af Regeringspartierne, men gav Anledning til en interessant Debat i Folketinget, hvorunder deres Uholdbarhed blev klart belyst, ligesom hele Spørgsmaalet om vor Sociallovgivning og Kritiken af denne var Genstand for en oplysende Forhandling. Da Emnet ofte drøftes ude i Befolkningen, men næppe altid udfra tilstrækkeligt Kendskab til den bestaaende Sociallovgivning, fremsættes her en ret udførlig Redegørelse for de Oplysninger og Betragtninger, der fremkom ved Folketingsbehandlingen af Venstres Ændringer i Februar 1938.

**Det vil betyde en Undergravning af
Forsikringssystemet, som Arbejderne med store
Ofre selv har skabt.**

Overfor Forslaget om at lukke for al Forsikringshjælp fra Arbejdsløshedskassen til ugifte, naar der skønnedes at være »Mangel paa Arbejdskraft indenfor et Erhvervsomraade«, gjorde *Socialministeren* med Styrke gældende, at en saadan uklar Bestemmelse overhovedet ikke lod sig administrere. Efter hvilken Rettesnor skulde det afgøres, hvornaar der var Mangel paa Arbejdskraft indenfor et Erhvervsomraade? Skulde det f. Eks. være afgørende, om der averteredes ledige Pladser i nogle Blade uden at disse blev besat? Og hvor mange ledige Pladser skulde der i saa Fald være, for at der kunde dekretes Mangel paa Arbejds-kraft? I Landbruget f. Eks. vil man næppe have enhver arbejdssøgende Mand eller Kvinde ind i Hjemmet eller Bedriften, men man ønsker og har Brug for en Type, som man mener der er Sandsynlighed for kan indpasse sig efter Hjemmets Skik. Allerede derfor kan man ikke lukke for Forsikringshjælp blot ved at henvise til, at der averteres ledige Pladser. Praktiseringen af Venstres Forslag vilde ogsaa i anden Henseende være ganske uklar. Skulde det gælde alle ugifte Personer, baade gamle og unge? Skulde det forstaas saaledes, at man skulde lukke f. Eks. Skræder-nes Arbejdsløshedskasse, hvis der var averteret ledige Pladser i Landbruget, og de ugifte Skrædere, gamle som unge, enten ikke søgte at faa disse Pladser eller forgæves søgte at faa dem? Venstres Forslag indeholdt ikke nogen Pligt for Arbejdsgiveren til at søge deres Arbejdskraft indenfor Arbejdsløshedskassens Medlemmer. Vilde man da have den Tilstand, at Arbejdsgiveren kunde søge og faa Arbejds-kraft udenfor Arbejdsløshedskasserne samtidig med at der gik arbejdsløse indenfor Arbejdsløshedskasserne, som hverken kunde faa Arbejde eller Adgang til den Forsikrings-hjælp, de selv havde betalt det meste af?

En lang Række andre urimelige Forhold vilde opstaa ved Venstres Forslag. Det siger sig selv, at saadan kan man ikke administrere en Arbejdsløshedsforsikring, hvis man ikke vil slaa Forsikringen i Stykker. Og da Arbejderne selv betaler den største Del af Udgifterne til Forsikringshjælp, vilde Samfundet være daarligt tjent med at faa Forsikrings-systemet undergravet. I det sidste Aar har Arbejderne saaledes af en samlet Understøttelse saavel i ordinær Arbejds-

løshedshjælp som i Fortsættelseshjælp paa ca. 70 Mill. Kr. selv udredet ca. 40 Mill. Kr. eller langt over Halvdelen.

Arbejdsløshedslovens Bestemmelser er klare og kategoriske.

De gældende Bestemmelser i Arbejdsløshedsloven mod Misbrug er klare og kategoriske og gaar ud paa følgende:

Loven fastslaar, at Hjælp fra en Arbejdsløshedskasse ikke maa ydes til Medlemmer, hvis Arbejdsløshed skyldes, at de uden fyldestgørende Grund har *forladt deres Arbejde eller vægret sig ved at overtage anvist Arbejde*, eller hvis det skyldes overdreven Nydelse af berusende Drikke, Ufordragelighed overfor Arbejdskammerater eller Arbejdsgiveren eller anden utilbørlig Adfærd, og i Tilfælde af denne Art rækker Følgerne videre, saaledes at de paagældende heller ikke kan faa Kommnehjælp efter Forsorgsloven, uden at den delvis faar Fattighjælps Virkning.

Loven fastslaar endvidere, at Hjælp fra en Arbejdsløshedskasse ikke kan ydes til Medlemmer, der har modtaget Fattighjælp eller Kommnehjælp med Fattighjælps Virkning, som ikke er ophævet.

Med Hensyn til Arbejdsvægning fastslaar Loven, at det ikke er fyldestgørende Grund for Afvisning af anvist Arbejde, at Lønnen er lavere end den, som den paagældende tidligere har faaet, naar den blot ikke ligger under, hvad der er fastsat i eventuelt bestaaende Overenskomster, eller hvad der i den paagældende Egn sædvanlig ydes for tilsvarende Arbejde. Det fastslaas udtrykkelig, at et Medlems Vægning ved at overtage et Arbejde paa disse Vilkaar skal medføre øjeblikkelig Bortfald af al Understøttelse.

Loven siger endvidere, at der skal være et nøje Samarbejde mellem Arbejdsløshedskasserne og Arbejdsanvisningskontorerne, saaledes at de sidste ved, hvilke ledige Medlemmer der findes, og de første ved, hvem Arbejde har kunnet anvises til, ligesom Loven understreger, *at ogsaa Arbejdsgiveren har Pligt til at medvirke til Lovens Overholdelse ved at meddele*, naar et Medlem forlader sit Arbejde.

Med Hensyn til anvist Arbejde fastslaar Loven, at den arbejdsløse ikke blot er pligtig at overtage Arbejde, som anvises af Arbejdsanvisningskontoret eller af Arbejdsløshedskassens Ledelse, *men ogsaa er pligtig at overtage Ar-*

bejde, som anvises af Kommunalbestyrelsen, paa Landet altsaa Sogneraadene.

Endelig bestemmer Loven, at *en Kommunalbestyrelse, hvis man mener, at en Arbejdsløshedskasse har ydet Understøttelse i Strid med Loven, selvstændigt kan gribe ind og kan indklage det paagældende Tilfælde* for Arbejdsnævnet og Socialministeriet.

Loven lægger en Opgave ud til de lokale Myndigheder.

Vort Partis Ordfører, *Nøhr*, fremhævede disse Bestemmelser og udtalte derpaa:

Hvor der forekommer Tilfælde af ydet Forsikringshjælp trods Arbejdsvægring, er det derfor i saa oplagt Strid med Loven, at det maa være en uafviselig Pligt for de lokale Myndigheder at skride ind. *Loven retter her en Appel ikke blot til Kassernes Ledere, men ogsaa til Kommunalbestyrelserne; den lægger direkte en Opgave hen til Kommunalbestyrelserne, en Opgave, som det undertiden kan være ubehageligt for disse at løse, men som nu engang er en Konsekvens af Befolkningens direkte Deltagelse i Styrelsen af offentlige Anliggender. Det er lettere for et Sogneraad at lade syv være lige og stemme i med den almindelige Kritik af Loven, men det er en Undergravning af det demokratiske Selvstyre. Hvor et Sogneraad kan paapege et Misbrug, er det Sogneraadsmedlemmernes Opgave ikke at se gennem Fingre med det, men derimod øjeblikkelig at stoppe det, fordi ingen Sociallovgivning kan taale, at Misbrug faar Lov til at trives. Jeg tror, man kan sige med Rette, at hvis Landets Kommunalbestyrelser sætter sig for, at Misbrugene skal bringes til Ophør, saa er de med Loven i deres Haand i Stand til at sikre, at det virkelig sker.*

Arbejdssky Personer kan der uden videre lukkes for.

Socialministeren henholdt sig i sit Svar til Venstre til Lovens Bestemmelser om, at Hovedreglen for Nægtelse af Forsikringshjælp (saavel som Forsorgshjælp) maatte være, at vedkommende havde nægtet at overtage anvist Arbejde, Men *Ministeren* tilføjede:

Dette er dog selvfølgelig ikke saadan at forstaa, at de arbejdsløse skal være berettigede til i ethvert Tilfælde at

forholde sig rent passivt og møde med Krav om enten Arbejde eller kontant Understøttelse. Hvis det drejer sig om en aabenbart arbejdssky Person, hvis Forhold nøje kendes, og med Hensyn til hvem der haves Erfaring for, at den paagældende maaske endda gentagne Gange har vægret sig ved at overtage passende Arbejde, behøver man ikke at kræve, at der paa ny skal foreligge en positiv Arbejdsnægtelse, men maa straks kunne nægte Ydelsen af kontant Understøttelse.

De sociale Understøttelser er ikke steget under Socialreformen.

Angaaende det andet Hovedpunkt i Venstres Ændringer, nemlig Kommunehjælpen, henviste *Socialministeren* til, at der allerede i Forsorgsloven med tilhørende Cirkulærer er fastsat en Maksimalgrænse for Kommunehjælp i de enkelte Tilfælde, nemlig *Invalidherentens højeste Beløb*, der kun kan overskrides, naar særlige Forhold, f. Eks. stor Forsørgerbyrder, taler derfor, og Beslutning derom kan ske med kvalificeret Majoritet. Ministeriet har endvidere udtrykkelig udtalt, at forsaavidt der ved Revision af Kommunernes sociale Udgifter findes Beløb, som er ulovligt ydet, maa denne *ulovligt ydede Hjælp afholdes endeligt af Kommunen selv uden Adgang til Refusion af nogen Art.*

Angaaende de sociale Udgifters Størrelse oplyste *Socialministeren*:

Udgifterne til Fattighjælp og til Hjælpekassehjælp i 1932—33 udgjorde 48,8 Mill. Kr. De tilsvarende Udgifter udgjorde i 1935—36 58,4 Mill. Kr., men denne Sammenligning er uden nogen Betydning, da man jo maa tage Hensyn til, at der i 1932—33 blev afholdt meget store Udgifter til Understøttelser i Kraft af den særlige Kriselovgivning. Udgifterne hertil androg 59,9 Mill. Kr. Siden 1932—33 er Udgifterne til Understøttelser, bortset fra den ordinære Arbejdsløshedsunderstøttelse, altsaa gaet ned fra 108,7 Mill. Kr. til 58,4 Mill. Kr. Nedgangen udgør 50 Mill. Kr. eller 46,3 pCt. Sammenligner vi paa tilsvarende Maade med Udgifterne for 1933—34, viser det sig, at disse udgjorde 79,9 Mill. Kr. Fra 1933—34 til 1934—35 er der altsaa en Nedgang paa 31,5 Mill. Kr. Paa tilsvarende Maade viser det sig, at der fra 1934—35 til 1935—36 var en Nedgang paa 7,1 Mill. Kr. *Der har altsaa Aar for Aar været en stadig Ned-*

gang i det samlede Beløb til Understøttelse, inklusive Understøttelse i Henhold til Kriselovgivningen. Betragter vi alene Kommunehjælpen, viser der sig paa tilsvarende Maa-de Nedgang i de sidste Aar. I 1934—35 androg Udgifterne 57,7 Mill. Kr., i 1935—36 54,1 Mill. Kr. og i 1936—37 53,4 Mill. Kr.

Da de ordinære Arbejdsløshedsudgifters Omfang har været Genstand for Forandringer gennem Aarene, kan det være naturligt at undersøge, hvorledes det er gaaet med *samtlig*e de offentlige Udgifter, herunder ogsaa Udgifterne til den ordinære Arbejdsløshedsforsikring. Ogsaa disse samlede Udgifter viser naturligvis Nedgang fra 1932—33 til 1935—36. I 1932—33 udgjorde Udgifterne 129,9 Mill. Kr., i 1933—34 105 Mill. Kr., i 1934—35 92,4 Mill. Kr. og i 1935—36 89,2 Mill. Kr. I 1936—37 har der igen været en mindre Stigning, dels som Følge af Forøgelsen af det offentlige Tilskud til Arbejdsløsheds-kasserne, dels som Følge af de noget større Arbejdsløshedsudgifter. Bortser man fra det sidste Aar 1936—37, har der altsaa været *stadig* Nedgang i det offentlige Udgifter til Understøttelse, *hvad enten man alene betragter den egentlige Understøttelse, inklusive Kriselovgivningen, eller man medtager den ordinære Arbejdsløshedsforsikring.*

Hermed er Hovedargumentet for de stillede Forslag bortfaldet.

Indflytningen til Byerne.

Naar det fra Venstres Side har været fremhævet, at Partiets Ændringsforslag kunde modvirke Landboudommens Indflytning til Byerne, kan der kun blive Logik heri, hvis man forudsætter, at de unge Tilflyttere gaar *ledige* inde i Byerne og lever af Understøttelse. Men en foretagen Undersøgelse har vist, at dette kun i meget ringe Grad er Tilfældet. Det overvejende Tal af unge Tilflyttere opnaar Beskæftigelse og skubber i mange Tilfælde Byens egen Arbejds-kraft ud. Aarsagen til, at de unge søger til Byerne, har derfor næppe noget med Socialloven at gøre. Aarsagen kan heller ikke søges i Lønforholdene, da de unge ubestrideligt kan opnaa gode Lønninger i Landbruget i disse Aar. Indvandringen til Byerne skyldes utvivlsomt i de allerfleste Tilfælde en Følelse hos de unge af, at Mulighederne for hurtigt at naa frem til en Stilling, de kan gifte sig paa, er større i Byen end paa Landet. Og dette Forhold kan der kun rettes paa *ved Udstykning og Landboreformer.*

Venstres Ordfører, Hr. Kjær, maatte da ogsaa erkende, at hans Partis Forslag ikke løste Spørgsmaalet om at skaffe Landbruget Arbejdskraft.

Der er Grund til at understrege denne Erkendelse.

Unge Tilflyttere fra Landet maa ikke faa Hjælp efter Bytaksten.

Socialministeren udtalte iøvrigt om Tilflytningen:

Vedrørende Udbetalingen af Kommunehjælp til unge Tilflyttere til Byerne skal det fremhæves, at Ministeriet i Cirkulære af 27. Marts 1934 har udtalt, at en Tilflytter, der oppebar Hjælp eller var blevet trængende til Hjælp i den fraflyttede Landkommune, i det første Aar efter Tilflytningen normalt ikke kan faa højere Understøttelse end Invaliderentens Beløb i Landkommunen.

Om Byernes Administration af Socialloven overfor de unge udtalte Socialdemokraternes Ordfører, Villumsen, der er Medlem af Roskilde Byraad:

Saafernt Forslagsstillerne vil gøre sig den Ulejlighed ude i Kommunerne at foretage en Undersøgelse af, hvorledes man behandler disse fra Landkommunerne indvandrede Arbejdere, vil man erfare, at Behandlingen er yderst kølig. I den Kommune, hvor jeg kender Forholdene bedst, lukker man i Tiden fra 1. Maj til 1. Oktober helt af for enligt stillede Mennesker, som under nogen Form er i Stand til at paatage sig Landbrugsarbejde. Og hvorfor skulde man i Grunden ikke gøre det? Alle Købstadskommunalmænd er interesserede i, at Indvandringen til Byerne ikke bliver større, end at Byerne er i Stand til at beskæftige de paa-gældende.

Er Understøttelsen for høj?

Om Størrelsen af Understøttelsen (Kommunehjælpen), som Venstre ønskede nedsat til Aldersrenten plus Børnehjælp, oplyste Hr. Villumsen bl. a.:

Èthvert socialt forstaaende Menneske vil kunne se, hvor vanskeligt det er sagligt at motivere, at Understøttelsen skal sættes ned. Er der ikke en af Forslagsstillerne, som i en stille Stund har forsøgt at stille et Budget op for at se Virkningen? I en Købstad maa en saadan vanskeligt stillet Familie, lad os sige med 3 Børn, i Henhold til det foreliggende Forslag ikke modtage over 1.239 Kr. — jeg regner her

med Satsen for 60-aarige. Det bliver 24 Kr. pr. Uge. Heraf medgaar til Husleje ca. 8 Kr., til Brændsel, Lys og Gas ca. 4 Kr. Hertil maa lægges Halvdelen af Kontingentet, idet det langtfra er almindeligt, at hele Kontingentet til Syge- og Arbejdsløshedskassen kan faas gennem Lovens Bestemmelser. Man vil se, at disse tre Udgiftsposter tilsammen andrager 14 Kr. ugentlig. I Landkommunerne bliver Maksimum efter Venstres Forslag for en Familie med tre Børn 19 Kr. 50 Øre pr. Uge. Man vil kunne forstaa, at selv om Huslejen i Landkommunerne er lavere, bliver der til Fødemidler og andet kun tilbage for en saadan Familie 8—10 Kr. pr. Uge. Det er saa langt under Eksistensminimum, at jeg egentlig tror, vi herefter godt kunde spare de 10.000 Kr., hvormed vi forleden Dag forøgede Beløbet til Husholdningsraadets udvidede Virksomhed; thi for de paagældende Arbejdere vilde Hindhedes gamle Recept: Kartoffler til Morgen, Middag og Aften, blive det eneste praktikable. Det er unaturligt lave Satser, Venstre her foreslaar, og derfor er det ogsaa uholdbart at paalægge de Kommuner, som finder dem uforsvarlige, og som derfor udbetaler Beløb i Henhold til § 297, Stk. 2, hele Udgiften herved.

Kommunehjælpens Administration.

Vort Partis Ordfører, *Nøhr*, understregede stærkt, at der ved Kommunehjælp var Tale om et Skøn indenfor den af Loven afstukne Grænse:

Der er altsaa med Lovens Bestemmelser fastlagt en vis Ramme for Ydelse af Kommunehjælp, men ikke bestemte Regler og ikke bestemte Beløb i de enkelte Tilfælde. I Mod-sætning til Forsikringshjælpen beror *Størrelsen af Kommunehjælp i de enkelte Tilfælde paa Socialudvalgenes og Kommunalbestyrelsernes Administration*. Loven kan ikke og skal ikke binde Kommunalbestyrelserne ud over, at den fastsætter et Maksimum, men den skal muliggøre det for Kommunalbestyrelserne og Socialudvalgene at yde efter Trang den nødvendige Hjælp til de vidt forskellige Forhold, der kan være til Stede.

Naar jeg fremhæver dette, er det for at understrege, at med Hensyn til Kommunehjælpen er det afgørende det frie Skøn og den tilstedeværende Trang, og *netop derfor maa Ansvar ligge ude hos de lokale Myndigheder, det vil sige hos Socialudvalgene og Kommunalbestyrelserne*. Der kan efter min Mening administreres fortrinligt efter de gælden-

de Bestemmelser, der kan ogsaa administreres mindre godt, men Ansvar for, hvorledes der administreres, maa ligge hos dem, der skal udøve Skønnet.

Intet vundet ved at slaa Døren til Fattighjælp op paa vid Gab.

Endelig udtalte *Nøhr* om de foreslaaede Ændringer vedrørende Kommunehjælpens Retsvirkninger:

Venstres Forslag om at nedsætte Maksimumsgrænsen og lade Ekstrahjælp i flere Tilfælde faa Karakter af Fattighjælp vilde næppe faa anden Betydning end den, at det i mange Tilfælde bliver vanskeligt at yde en Hjælp af rimelig Størrelse til Trangens Afhjælpning, og at en Mængde Mennesker føres fra den almindelige Kommunehjælp over paa Fattighjælpen, *men der vindes ikke noget for Samfundet ved saaledes at slaa Døren til Fattighjælpen op paa vid Gab.* Fattighjælpen bør selvsagt kun benyttes over for de *daarlige Elementer*, og jo mere man iøvrigt tager Fattighjælpen i Brug, desto mere modarbejder man det, som jeg troede man var enig om var al moderne Sociallovgivnings Formaal, nemlig at holde Vejen aaben for de understøttede tilbage til Forhold, hvor de atter selv kunde komme i Gang og komme paa ret Køl.

Valutaordningen.

Fredag den 29. Oktober 1937 forelagde Handelsministeren i Folketinget Forslag til Revision af Valutaloven, hvis Udløb iøvrigt var fastsat til 31. Marts 1938; men da Forholdene efter Regeringens Skøn tillod forskellige Lempelser, som det vilde være ønskeligt at faa iværksat inden den med 1. Januar 1938 begyndende nye Tildelingsperiode, blev Forslaget til den ny Valutalov fremskyndet i Overensstemmelse hermed.

I Valgbog I 1937 er Side 68 redegjort for det saakaldte »Erhvervenes Afviklingsforslag«. Det havde *ikke* Støtte fra Arbejdernes Fællesorganisation, Købmandsforeningerne og Landbrugsraadet, og Regeringen ønskede bl. a. af denne Grund ikke at fremme Forslaget. Derimod udtalte Ministeren, at der deri var rejst Krav, som kunde undersøges og nærmere overvejes, og i Maj Maaned 1937 nedsatte han da et Udvalg — det saakaldte Embedsmandsudvalg — med Formaal paa sagligt Grundlag at gennemgaa Valutaloven og de i Henhold dertil iværksatte udførselsfremmende og indførselsregulerende Foranstaltninger og at fremkomme med saadanne Ændringer, som der ifølge Udvalgsmedlemmernes administrative Erfaringer maatte være Anledning til.

Udvalget udførte et paaskønnelsesværdigt Arbejde og gav ved dettes Afslutning en meget interessant og righoldig Beretning over en Række betydningsfulde Problemer og Fakta, som staar i Forbindelse med Valutaordningen.

Enkeltheder fra Beretningen.

Det fastsloges indledningsvis, at *samtlige Organisationer* har erkendt, at

»en Regulering af Indførslen, som Forholdene ligger, er en *Unødvendighed*«,

medens der derimod gør sig modstridende Opfattelser gældende med Hensyn til en saadan Ordning's Formaal og Indhold. Derefter hedder det videre i Beretningen:

De økonomiske og erhvervsmæssige Betingelser, der forelaa ved Valutaordningens Indførelse og i de forløbne Aar har præget Forholdene her i Landet, er *i Hovedsagen stadig til Stede*. Ganske vist har de stigende Priser for vore Udførselsvarer og de forbedrede Skibsfartskonjunkturer

frembragt en Lettelse i den nuværende valutamæssige Stilling, men heroverfor staar, at der *ikke* er sket nogen Ændring i Indførselspolitikken paa de *for os vigtigste* Afsætningsmarkeder. Opretholdelsen af Landets Betalingsevne overfor Udlandet kræver derfor fortsat, at der ved Indførsel af Varer her til Landet udvises *den størst mulige Økonomi* med Hensyn til Anvendelsen af den til Raadighed staaende Valuta. I første Række maa de for Landets produktive Virksomheder nødvendige Tilførsler sikres saavel som Indførsel af de Varer, der som Modydelse fremmer den Eksportvirksomhed, som er nødvendig for det økonomiske Kredsløb, paa hvilket Landets økonomiske Trivsel beror. Iøvrigt maa det tilstræbes, at kun saadanne Varer indføres, som er nødvendige til Dækning af vigtige Fornødenheder for Befolkningen, og at dette Varebehov dækkes ved en saa ringe Valutaudgift som muligt. Dette sker bedst ved, at de udenlandske Varer indføres i en saadan Skikkelse, at Fremstillingen eller Færdigbehandlingen af dem foregaar her i Landet, *hvorved man ikke alene fremmer Beskæftigelsen, men ogsaa undgaar at afgive Valuta til Arbejds løn i Udlandet.*

Ensidige Hensyn til fornævnte valutariske, handelspolitiske eller beskæftigelsesmæssige Formaaler kan ikke tages, ligesom det *ikke er muligt* at foretage en skarp Afgrænsning mellem disse, der nærmere maa afvejes overfor hverandre. Under de foreliggende Forhold kan man *ikke bortse fra* noget af disse Formaaler, og man har derfor anset det for rigtigt at optage den nugældende Lovs Bestemmelser i saa Henseende.

Andre Foranstaltninger.

hedder det videre, kan vel tænkes, men som *almindelige Foranstaltninger til Afløsning af Valutaordningen* er disse Fremgangsmaader efter Udvalgets Skøn *ikke egnede.*

Toldforhøjelser kunde vel for forskellige Varer tjene til at overflødiggøre en valutarisk og beskæftigelsesmæssigt begrundet Regulering af Indførselen, men til Erstatning for en almindelig Indførselsregulering som den nuværende vilde Toldforhøjelser i den foreliggende Situation *ikke være egnede.*

Det samme gælder Tanken om at sikre den betalingsmæssige Stilling over for Udlandet gennem *Kreditrestriktioner* i Stedet for gennem Valutaordningen, saaledes at der

herefter kunde bortses fra de af valutamæssige Hensyn bestemte Begrænsninger i Vareindførselen. Afsætningsmulighederne for vore Udførselsvarer og Mulighederne for Overførsel af Kapital fra Land til Land er saa ændrede fra tidligere, at dette i høj Grad maa tages i Betragtning ved Bedømmelsen af Kreditrestriktioners Virkning paa Betalingsbalancen. Selv om det kan være paakrævet i en given Situation at anvende banktekniske Midler til Støtte for Valutarestriktionerne, kan man, saaledes som dansk Erhvervslivs Stilling for Tiden er, *næppe forudsætte*, at saadanne banktekniske Foranstaltninger i Øjeblikket alene skulde kunne sikre Betalingerne over for Udlandet.

Det maa herved ikke overses, at Indførselen i de under Valutaordningen forløbne Aar i væsentlig Grad har skiftet Sammensætning fra mere bearbejdede til mindre bearbejdede Varer og Raavarer, saaledes som det fremgaar af nedenstaaende Tal:

	1931 Mill. Kr.	1936 Mill. Kr.
Samlet Indførsel:		
Raastoffer	425	449
Mindre bearbejdede Varer	435	527
Mere bearbejdede Varer	550	466
Tilsammen	1 410	1 442

Da Kreditrestriktionerne ikke alene virker paa Indførselen af fremmede Varer, men ogsaa vil ramme *hele Erhvervslivet* her i Landet, saavel Byggevirksomhed, Industri og Haandværk som Produktion og Omsætning i øvrigt, og da danske Varers Andel i Forbruget er steget stærkt i de senere Aar, maa man regne med, at en tilstræbt Begrænsning af Indførselsbehovet alene ved Hjælp af banktekniske Midler vil medføre *betydelige økonomiske Forstyrrelser*.

Man maa derfor, alt taget i Betragtning, formene, at den i Henhold til Valutaloven foretagne Regulering af Indførseln af Varer, selv om denne kan være til Ulempe for Erhvervene, dog er *den lempeligste Fremgangsmaade*, der kan anvendes til Gavn for Samfundet som Helhed.

Ordningen maa bevares, men . . . .

Efter at have paavist, at Tanken om »en begrænset Fri-liste« — d. v. s. Overførsel af visse Varer til en særlig Liste, hvorefter Importørerne skulde have Ret til Indførsel, naar

Hensyn blot toges til vore Eksportinteresser — *ikke* vilde føre til det forudsatte Resultat, konkluderer Udvalget i følgende principielle Betragtninger:

Af Hensyn til den gennem Valutaordningen tilstræbte Sikring for vigtige Dele af Landets Økonomi og Erhvervs- liv og af administrativt-tekniske Grunde maa Udvalget være af den Formening, at *Valutaordningen bør opretholdes i sin nuværende Form*, men at den nævnte Lettelse i Landets valutamæssige Stilling gør det forsvarligt gennem en *Udvidelse af Frilisten* at indsnævre Ordningens Omfang. Afgørende for, hvor langt man i saa Henseende har ment at kunne gaa, har det i væsentlig Grad været, at fri Vare- indførsel under de gældende økonomiske Verdensforhold *ikke i sig selv* giver Adgang til en tilsvarende Udførsel, og at de valutariske Hensyn og Hensynet til at sikre Udfør- selen derfor maa mane til Forsigtighed. Desuden har man ment det nødvendigt af Hensyn til Beskæftigelsen ikke paa een Gang at frigive større Vareomraader end, at det stadig er muligt i nogen Grad at bestemme Indførselens Sammensætning mellem Produktions- og Forbrugsvarer. Herved har man ikke blot haft den store sociale Betydning af Befolkningens Arbejdsmuligheder for Øje, *men ogsaa Hensynet til at bevare en saadan Købeevne i Befolkningen*, at Afviklingen af den Indførsel, Handelsaftalerne forud- sætter, kan foregaa paa tilfredsstillende Maade.

Nyordningens Hovedindhold.

Det af Handelsministeren stillede Forslag fulgte paa alle Hovedpunkter Embedsmandsudvalgets. — Importvarerne opdeles i 3 Grupper efter følgende System:

Gruppe A. (Friliste): Denne omfattede hidtil for c. 80 Mill. Kr. Varer, men udvidedes nu til at omfatte for *yderligere* 377 Mill. Kr., altsaa ialt for ca. 460 Mill. Kr., d. v. s. at op imod en Trediedel af Landets Indførsel derefter gjordes til Genstand for fri Handel. — Blandt de til Friliste saa- ledes nyoverførte Varer kan nævnes Korn, Foderstoffer, Oliefrø m. v., der tidligere vel ikke i større Omfang var blevet begrænset, men som nu ved at gøres helt fri dog betød, at *Importørerne slipper for at søge Valutaattester og betale Ekspeditionsgebyrer herfor*. Af Frivarer iøvrigt kan nævnes Raajern, Huder, Skind, Klude, Petroleum, Kork, Bomuld, Tvist, Garnaffald, Stivlærred, Kuglelejer, Slibe- skiver samt forskellige Værktøjer og visse Færdigvarer til

særlige Formaal, saasom Fiskenet, Frugttræer, Maltekstrakt m. v. Endvidere kan det nævnes, at en Del af den Gruppe, der hidtil faldt ind under den store Gruppe: Galanterivarer, ligeledes er overgaaet til Friliste. Det gælder bl. a. Varer som kunstige Tænder samt forskellige Naale, Kamme og Spænder, som det saavel for Handel som for Produktion er af væsentlig Interesse at faa frigivet.

Gruppe B. omfatter for ca. 675 Mill. Kr. Dette er Varer paa bunden Liste, men med den nye, stærkt lempede Bestemmelse, at Importørerne kan faa tilstedt Indførselsbevillinger 2 *Maaneder* før Tildelingsperiodens Begyndelse — altsaa en fastlagt *Tilsagnsordning*, hvis store Betydning navnlig skal ses deri, at der paa denne Maade gives langt større Spillerum m. H. t. de Dispositioner, som det ofte er saa vigtigt for Importørerne at kunne træffe i god Tid.

Gruppe C. svarende til den hidtil gældende helt bundne Liste, d. v. s. omfattende en Indførselsværdi svingende omkring ca. 300 Mill. Kr.

Af andre vigtige Nybestemmelser skal nævnes, at der i § 3 gives Ministeren Bemyndigelse til at ændre i Varefortegnelsen (den foran nævnte Gruppedeling) — en Bemyndigelse, der hidtil er praktiseret ved at give yderligere Varer fri (se herom senere) —, ligesom det fastslaas, at Varefortegnelsen skal optages til Revision senest i Efteraaret 1938 med Henblik paa Muligheden af *yderligere* Lempelser inden Udarbejdelsen af Reguleringsplanen for 1939.

I § 4 bestemmes, hvad rimeligt er, at Indførselsbevilling *kun* gives til saadanne Importører, som har sine Papirer i Orden til Udøvelse af saadan Næring.

§ 5 giver en ny betydelig Lempelse i Forhold til tidligere gældende Lov, idet Gyldighedstiden for Attesterne først begynder at løbe fra det Tidspunkt, da de efter deres Paa lydende kan benyttes som Grundlag for Indførsel af Varer. — I samme Forbindelse, men endnu af større Vigtighed, maa nævnes, at der fremtidig kun udstedes Attester *to* Gange aarlig mod hidtil tre Gange, hvilket jo ligeledes letter Importørernes Dispositionsmuligheder i meget væsentlig Grad.

Endelig skal nævnes den Række Bestemmelser (§ 16), der udformer de gældende Straffebestemmelser mere detaljeret end hidtil, dog at de hidtidige Strafferammer er bibeholdt. Efter de indvundne Erfaringer er det dernæst fundet hensigtsmæssigt, at Strafansvaret ikke forældes før efter 5 Aars Forløb. Atter her er det af Hensyn til de lovlydige

Importører nødvendigt at kunne ramme dem, der uberettiget søger at udnytte en Situation paa deres Kollegers og Samfundets Bekostning.

Forslagets Behandling.

Forslaget kom til 1. Beh. i Folketinget den 4. November, hvor det anbefaledes af de to Regeringspartier, medens Venstre og Konservative samt Smaapartierne gik imod; dog er det værd at notere, at *Christmas Møller* slog fast,

at han var enig i, at en Valutaordning var nødvendig, og at der m. H. t. samtlige Lovens tre Hovedformaal: handelspolitiske, valutariske og beskæftigelsesmæssige var Opgaver at løse.

Paa det radikale Venstres Vegne kom *Rager* bl. a. ind paa Spørgsmaalet om Nyimportører, hvorom han udtalte:

»Jeg ser til min Glæde, at Udvalget har peget paa det Punkt, som i en eller nogle Gange har fremhævet, at en Nyimportør bør have saa meget, at han kan drive en Forretning — naturligvis ikke paa Importtallet alene, men paa Importtallet ved Siden af den øvrige Forretning, han driver ved Handel med indenlandske Varer, Frilistevarer o. s. v., saaledes at han faar en naturlig Afrunding paa sin Forretning. Men han skal have et Importtal, som kan være til effektiv Nytte, og jeg vil henstille til den højtærede Minister, hvis det skulde vise sig, at det saa stærkt erhvervsmæssigt betonedede Valutaraad var tilbøjeligt til i højere Grad, end Ministeren maatte anse det for at være af samfundsmæssig Interesse, at begrænse Anbefalingen af Nyimportører, at erindre, at Valutaraadet kun gør Indstilling; jeg beder med andre Ord den højtærede Minister om selv at tage Initiativ og, hvis det ikke kan gøres inden for Lovens Rammer, da at søge lovgyldig Hjemmel dertil.«

Herpaa svarede Ministeren *imødekommende*, idet han udtalte:

»Hr. *Rager* var i sin Tale inde paa det meget vigtige og betydningsfulde Spørgsmaal om Nyimportører. Jeg finder i den Anledning Grund til at fremhæve, at ogsaa jeg mener, det vil være hensigtsmæssigt, at nye Importører faar et saa stort Importtal, at dette virkelig kan danne Grundlag for en Importvirksomhed, og at hele Nyimportør-Spørgsmaalet i Samraad med Erhvervene i det hele søges fastlagt saa tilfredsstillende som muligt, saaledes at der tilsikres den, der anerkendes som Nyimportør, rimelige Levevilkaar.«

I sin Kritik af Forslaget, en yderst gold og smalsporet Kritik, gjorde *Knud Kristensen* (V.) bl. a. nogle Bemærk-

ninger om, at Valutaordningen faktisk lagde Importhandelen i Lænker, og at dette ikke havde andet Formaal end at danne Grundlag for Regeringens Magtbegær. Han fik følgende virkningsfulde Svar af Ministeren:

»Naar Hr. Knud Kristensen mente at kunne bebrejde Regeringen, at man lagde Baand paa Handelen, saaledes at denne ikke kunde disponere frit og til det Tidspunkt, den ønskede, ja, saa forekommer det mig egentlig, at det ærede Medlem slaar Følge med de handlende, der kritiserer Valutalovens handelspolitiske Side og betegner den paa dette Omraade gjorte Indsats som Subvention. De nævnte Baand og Begrænsninger i Dispositionsfriheden er i væsentlig Grad paalagt Handelen af handelspolitiske Grunde for i Overensstemmelse med Landbrugets Ønsker at kunne tilrettelægge det danske Indkøb paa en Maade, der er handelspolitisk fordelagtig.«

Iøvrigt drejede en meget væsentlig Del af Debatten sig fra Oppositionens Side om, hvorvidt Valutaordningen havde svaret til sit beskæftigelsesmæssige Formaal, samt om den Prisstigning, der i Løbet af 1936—37 var fremkommen i Danmark. — Se nærmere herom senere i Valgbogen.

Betænkningen

blev af Folketingets Udvalg afgivet 3. Decbr. Som ventet efter Debatten i Tinget opnaaedes der ikke Enighed.

Venstre stillede et selvstændigt Forslag, hvorefter »samtlige de Varegrupper, som ikke kommer ind under de handelspolitiske Aftaler, gaar automatisk ud af enhver Regulering«, saaledes at den af handelspolitiske Hensyn dikterede Importregulering kun skulde »have til Formaal at opfylde vore handelspolitiske Forpligtelser i Henseende til Køb af de i Handelsaftalerne bestemte Varegrupper.«

Konservative stillede ligeledes eget Forslag. I *Modsætning* til Venstre fastslog de imidlertid, at de stadig fastholdt deres under 2. Decbr, 1935 formulerede Udtalelse om, at en Valutaordning havde de tre Formaal:

1. valutariske,
2. handelspolitiske,
3. beskæftigelsesmæssige,

men at disse Formaal lod sig opfylde ved et System, hvorefter Indførsel af Varer til Riget inddeltes i følgende 3 Grupper:

- a) Varer, som frit kan indføres,
- b) Varer, det er absolut forbudt at indføre,
- c) Varer, som frit kan indføres med Hensyn til Kvantum, men hvor et Statsorgan bestemmer, i hvilket Forhold Varen skal indføres fra de enkelte Lande.

Handelsforholdene ikke væsentlig ændret.

Regeringspartierne anførte, at der i den første Valutalov (af 30. Jan. 1932) gaves Direktiver for Ministeren, hvorefter han skulde bestemme, at *Tilladelsen* til Indførsel

skulde gives og Betalingsmidler stilles til Raadighed for saadanne Raastoffer og Produktionsmidler, der dannede Forudsætningen for Eksportvirksomhed og anden Virksomhed, »hvorved der tilføres Landet fremmed Valuta, og at derefter i første Række Hensyn vil være at tage til, at Valuta skaffes til Raastoffer og Produktionsmidler, der er nødvendige for Opretholdelsen af produktive Virksomheder her i Landet«.

De to Partier udtalte derefter videre i Betænkningen: Disse Bestemmelser, der her er citeret af den første Valutalov, og som fandt saa at sige *enstemmig Tilslutning fra hele Rigsdagen*, og hvis Gennemførelse skete paa Initiativ af det danske Landbrugs Talsmænd, har reel Interesse og *Gyldighed den Dag i Dag*. Der er nemlig ikke i de forløbne 6 Aar sket nogen Ændring i Retning af friere Vareomsætning mellem Danmark og Udlandet. Der har derimod i de nævnte Aar udviklet sig et Vareudvekslingssystem Landene imellem af en saadan Art og af et saadant Omfang, at man uden at gøre sig skyldig i Overdrivelse kan sige, at *Eksporten af danske Landbrugsvare nu overhovedet kun er mulig i Ly af vore Importrestriktioner*. Ophørte disse at bestaa, vilde Danmark ikke have Mulighed for at kunne faa sine Landbrugsvare afsatte i Udlandet. De kan nemlig kun afsættes efter bestemte Aftaler, ved hvilke vi forpligter os til at regulere vor Import til Fordel for det Land, der modtager vore Eksportvarer. Man kan nok saa meget beklage, at vore Handelsvilkaar er saaledes, men her nytter det ikke at klage, og Magtmidler har vi ingen af.

I de forløbne 6 Aar har Danmark imidlertid været i Stand til netop ved Hjælp af de Værnebestemmelser, der har været gældende i Henhold til Valutaloven, at *opnaa væsentlig bedre Vilkaar for sin Udenrigshandel*, efter som Aarene er gaaet. Derfor indeholder Lovforslaget ogsaa Be-

stemmelser, hvorefter det skulde blive *noget lettere* i den kommende Tid at haandhæve Restriktionerne. Men yderligere Lempelser har *ikke* kunnet foreslaas. Loven aabner imidlertid *Mulighed for, at yderligere Lempelser kan ske, naar Forholdene tillader det*. Navnlig er Flertallet af den Opfattelse, som ogsaa fandt Udtryk i den første Valutalov, at Raastoffer til den hjemlige Produktion i videst muligt Omfang bør kunne importeres efter vedkommende Virksomheders Behov. Og Ministeren har erklæret sig enig heri.

Beskæftigelse og Valutalov.

Fra Oppositionen, navnlig Venstre, rettes der hyppigt en *dobbeltbundet* Kritik mod Valutaloven paa Spørgsmaalet om dens beskæftigelsesmæssige Formaal.

Naar det ene passer i Krammet, hedder det sig, at Valutaordningens *Hovedformaal* er af beskæftigelses-skabende Karakter til Skade for Landbrugets Udførsel, idet der lukkes af for Indførsel af Færdigvarer.

Naar det andet passer bedre i Krammet, haaner og spotter man Regeringen og Valutacentralen for svigtende Evne paa det beskæftigelsesmæssige Omraade.

Der er intet Hold i nogen af disse Anker; det fremgaar paa den ene Side af de lige siden 1932 Aar for Aar stadig stigende Udførselstal, paa den anden Side af den Kendsgerning, at der i Dag er mange Tusind flere beskæftigede Arbejdere, end der var før Valutacentralens Oprettelse.

Embedsmandsudvalget sagde herom:

Valutaordningens Betydning for Opretholdelse af Beskæftigelsen — og derigennem af Befolkningens Muligheder for at købe saavel danske som udenlandske Varer — kan ikke med Sikkerhed talmæssigt angives, dels fordi den stedfundne Udvikling naturligt skyldes et Sammenspil mellem de forskellige Faktorer, der har gjort sig gældende, derunder foruden Importbegrænsningen Nedsættelsen af Kronens Kurs i Forhold til Sterling i 1933, dels fordi det ikke er muligt at afgøre, hvorledes det vilde være gaaet, dersom Valutaordningen ikke havde grebet regulerende ind til Støtte for Valutaen, Eksporten og Beskæftigelsen. Selv om en Sammenligning mellem Beskæftigelsestallene i 1931 og 1936 saaledes ikke i fuldt Omfang giver Udtryk for den Nytte, Valutaordningen i beskæftigelsesmæssig Henseende har gjort, finder Udvalget dog, at en Sammenligning af Beskæftigelsestallene i 1931 og i 1936 saaledes ikke i fuldt

Omfang giver Udtryk for den Nytte, Valutaordningen i beskæftigelsesmæssig Henseende har gjort, finder Udvalget dog, at en Sammenligning af Beskæftigelsestallene for de to nævnte Aar har betydelig Interesse, og man skal i saa Henseende henvise til nedenstaaende Oversigt over Beskæftigelsen for egentlige Fabrikarbejdere, d. e. Arbejdere i Virksomheder med over 5 Arbejdere. Som *Oversigten viser, har der fra 1931 til 1936 været en Stigning paa ca. 40 000 Arbejdere.* Til nærmere Belysning af den Betydning, Formindskelse af den udenlandske Konkurrence maa antages at have haft for Beskæftigelsen, har man opdelt Arbejderne i de nedenfor nævnte Grupper:

<i>Antal beskæftigede Arbejdere*</i>)	1936	1933	1931
I. Industrier uden væsentlig udenlandsk Konkurrence	34 900	33 900	30 100
II. Hjemmeindustrier med udenlandsk Konkurrence	60 100	56 800	38 000
III. Industrier, der væsentlig er afhængige af Byggeriet	21 600	21 300	17 300
IV. Øvrige Industrier (herunder Eksportindustrier)	38 700	36 500	31 300

Gruppe II viser den stærkeste Stigning, men i øvrigt findes der i alle Grupperne Industrier, der har nydt godt af Valutaordningen og Kronenedgangen.

For Haandværksproduktionens Vedkommende foreligger ikke tilsvarende Oplysninger som for Industrien. Udvalget har derfor paa dette Punkt støttet sig til forskellige Beregninger, som er foretaget af Det statistiske Departement. Herefter kan det formentlig siges, at den samlede Fremgang i Antallet af de i Industri og Haandværk beskæftigede organiserede Arbejdere fra 1931 til 1936 andrager ca. 50 000. Hertil maa lægges Forøgelsen for de andre i Haandværk og Industri beskæftigede Personer, hvilken Forøgelse anslaaes til omkring 30 000 Personer. Samtidig er det i Landbruget beskæftigede Antal Personer siden 1929—30 formindsket med noget over 35 000 Helaarsarbejdere.

Paa Baggrund af de nævnte Tal og af *den Tilvækst paa*

*) Tallene omfatter ikke Byggefagene, da disse ikke indgaar i Produktionsstatistikken, og heller ikke Eksport-Slagterierne.

godt 120 000 Mennesker, der ifølge Folketællingerne har været i Aldersklasserne 15—65 Aar fra 1930 til 1935, maa det siges, at Haandværk og Industri ved Optagelse af ca. 80 000 Personer har bidraget væsentligt til Opretholdelsen af Beskæftigelsen her i Landet. Medvirkende hertil har været det stigende Forbrug. Ved Betragtningen af de anførte Beskæftigelsestal maa det ikke overses, at der formentlig har fundet en stærkere Udnyttelse Sted af de bestaaende Anlægs Kapacitet i Forbindelse med en teknisk Rationalisering med den Følge, at *Antallet af beskæftigede ikke har holdt Trit med Produktionsstigningen.*

Til yderligere Belysning af den Fremgang, der under Valutaordningen har fundet Sted for Haandværk og Industri, henvises til nedenstaaende Sammenligning mellem Bevægelsen i Industriproduktion og Arbejdsløshed i Danmark, Sverige og England.

	Danmark		Sverige		England	
	Industri- Indeks	Arbejds- løsheds- Procent	Industri- Indeks ^{*)}	Arbejds- løsheds- Procent	Industri- Indeks	Arbejds- løsheds- Procent
1929	100	100	100	100	100	100
1930	108	90	—	116	92	153
1931	100	118	—	165	84	101
1932	91	206	—	220	84	209
1933	105	187	—	228	88	188
1934	117	144	109	177	99	159
1935	125	128	119	147	106	146
1936	125	126	129	125	116	125

Den danske Industriproduktion maa, idet den omfatter forholdsvis mange Nærings- og Forbrugsvarer, som Helhed antages at være mindre følsom for en økonomisk Nedgang end de mere paa Frembringelse af Raastoffer og Produktionsmidler baserede svenske og engelske Industrier, hvilket giver sig Udslag i Tallene for 1929—32. Paa den anden Side viser den derefter følgende Stigning, der er stærkere i Danmark end i de to andre Lande, at særlige Faktorer — derunder foruden Importbegrænsningen, Nedsættelsen af Kronens Kurs i Forhold til Sterling i 1933 — har gjort sig gældende her i Landet. Naar Forholdene i 1936 viser

*) Tilsvarende Tal for Aarene 1930—33 foreligger ikke.

særlig Fremgang i Sverige og England, staar dette formentlig for en væsentlig Del i Forbindelse med Forcingen af Arbejdet i Rustningsindustrierne.

Under Valutalovens 1. Behandling i Folketinget rettede Venstres Ordfører *Knud Kristensen* et voldsomt Angreb paa Beskæftigelsespolitikken. Vendt mod nogle Udtalelser af Handelsministeren, der dels med Støtte i ovenstaaende Redegørelse fra Embedsmandsudvalget, dels med Støtte i andre foreliggende Omstændigheder anslog, at der alt ialt var kommet en 80.000 flere Mand i Arbejde under Valutaordningen, udtalte Venstreordføreren bl. a.:

»I den Statistik, Ministeren har ladet Embedsmændene tage Ansvar for, men som han selv burde have — den er ikke for god til ham —, oplyser man ogsaa, at inden for Industrien er der kommet 38.000 flere i Arbejde, og saa siger man: Formentlig er der 12.000, man ikke har ført Statistik over, som ogsaa er kommet i Arbejde, og vi anslaa, at der ud over dette er kommet 30.000 — altsaa »formentlig«, »anslaar« —, man skruer de 38.000 op til 80.000. Det er let at komme over det, hvis man saaledes kunde forhøje Beskæftigelsen i Landet ved at anslaa den uden noget virkeligt Bevis; saaledes faar man det op til 80.000, og saa beregner man ikke paa tilsvarende Maade, hvilken sandsynlig Nedgang i Beskæftigelsen uden for Landbruget der har været paa Grund af Landbrugsbeskæftigelsens Tilbagegang.

Nej, det er en ensidig, en usaglig Fremstilling, her er præsteret. Ser man paa den Statistik, her er opgjort, viser der sig efter min Opfattelse nogenlunde det samme som med Hensyn til Prisstigningen. Ser vi bort fra den Forbedring, der er fremkommet paa Grund af Kronesænkningen, viser det sig tydeligt og klart, at i 1933 og 1934, altsaa umiddelbart efter, at vi har sænket den danske Mønt, er Arbejdsløsheden her i Landet meget mindre end i England og Sverige, men efter som Regeringen har ført sin nuværende Politik med Beskyttelse og Forhøjelse af Priserne herhjemme, er Afstanden mellem Arbejdsløsheden herhjemme og i Udlandet formindsket fra Aar til Aar.«

Da vor Ordfører (*Rager*) senere fik Ordet, tog han Knud Kristensens letbenede Kritik op til grundig Imødegaaelse, idet han udtalte:

»Det ærede Medlem var ogsaa inde paa Arbejdsløshedsspørgsmaalet, og jeg har nu, siden det ærede Medlem talte, foretaget nogle procentvise Beregninger, fordi jeg syntes, det var rigtigt straks at vise det ærede Medlem, hvordan Forholdene ligger. Det ærede Medlem talte om, hvorledes Arbejdsløshedsprocenten laa nu sammenlignet med For-

holdet ved Aarsskiftet 1932—33. Jeg har nu gjort det op paa tre Maader for at tilfredsstille det ærede Medlem mest muligt. Jeg har taget det gennemsnitlige Arbejdsløshedstal for Landene Danmark, Sverige og England for 1936 og sammenlignet dette dels med Arbejdsløshedstallet i Januar 1933 for de samme Lande, dels med det gennemsnitlige Arbejdsløshedstal i 1932 for de samme Lande, og endelig med det gennemsnitlige Arbejdsløshedstal i 1933 for de samme Lande. Saa har det ærede Medlem tre Sammenligningstal at vælge imellem — ellers ved jeg jo, hvad der vilde blive sagt, nemlig at jeg havde valgt et forkert Tal.

Det viser sig da, at fra Januar 1933 beregnet paa Procenten i Januar 1933 ligger den gennemsnitlige Arbejdsløshedsprocent for 1936 for Danmark 55 pCt. lavere, for Sverige 52 pCt. og for England 43 pCt.; altsaa den største Nedgang for Danmark. Hvis jeg tager Gennemsnittet for 1932 og beregner Nedgangen procentvis i Forhold til Procenten gennemsnitligt for 1936, er Nedgangen for Danmark 39 pCt., for Sverige 16 pCt. og for England 40 pCt.; altsaa for England 1 pCt. mere, og for Sverige er Nedgangen kun 16 pCt. Hvis jeg tager Gennemsnittet for 1933 i Sammenligning med Gennemsnittet for 1936 og beregner den procentvise Nedgang paa Procenten fra 1933, bliver Nedgangen for Danmark 33 pCt., for Sverige 19 pCt. og for England 34 pCt.; altsaa for England 1 pCt. større Nedgang end for Danmark, og for Sverige betydeligt mindre. Det vil heraf ses, at for de Tidspunkter, som det ærede Medlem har ønsket, slaar det udmærket godt til, hvad jeg her har sagt, at for Danmark er det gaaet stærkt nedad.«

Hr. Rager føjede til, at da 1929 var Normalaaret, var det egentlig dette Aarstal, man burde tage til Udgangspunkt for Beregningerne, men at han nu havde foretaget sine Beregninger paa *det Grundlag*, som Knud Kristensen brugte i sin Kritik, og som var mundet ud i et ganske andet — og *urigtigt* — Facit, og som derfor ikke skulde have Lov at blive staaende.

Nu er det jo klart, at *ingen* kan have nogen begrundet Mening om, hvorvidt et andet System end Valutaordningen kunde have skaffet mere Beskæftigelse. Det synes ikke troligt og som sagt: bevise noget i saa Henseende kan man ikke — af den ene simple Grund: *at noget andet System jo ikke er blevet prøvet*. Det er derimod en Kendsgerning, at medens det gennemsnitlige Antal Arbejdstimer i Industrien daglig laa paa 881.000 i 1932, var det samme Tal for

Perioden Novbr. 1935—Novbr. 1936 naaet op paa 1.217.000 Arbejdstimer pr. Dag, *d.v.s. ca. 40 pCt. højere.*

Endnu skal her anføres, hvad *Christmas Møller* udtalte i Folketinget den 5. Febr. 1937:

»Til den højtærede Minister vil jeg gerne sige, at mit Parti og jeg undervurderer ikke *Beskæftigelsesproblemets afgørende Betydning i den Sag, vi her behandler*« (2. Beh. af Valutaloven).

Prisstigningerne.

Et stort Numer er der af Venstre og dets Presse gjort af de Prisstigninger, som er kommet til Udtryk ogsaa i Danmark det sidste Aars Tid.

Man skulde synes, at ogsaa Venstre burde kunne forstaa, at de betydelige Prisstigninger, som har fundet Sted paa Verdensmarkedet, bl. a. takket være den gigantiske Oprustning, nødvendigvis maatte ramme ogsaa vort Land. Dette skulde man synes saa meget mere, som

1. det var Venstre selv, der gik afgørende i Breschen for Sænkningen af den danske Krone til *under Halvdelen* af dens Guldværdi, og
2. det var samme Parti, som dels rejste Kravet om *pris-hævende* Foranstaltninger, dels i Tide og Utide larmede op om, at Danmark endelig maatte købe flere Færdigvarer hjem fra Udlandet.

Dog, Venstre er jo ikke det Parti, der vil vedstaa *Konsekvenserne* af sin egen Politik. Paa Rigsdagen forlanger det ét, for saa ude blandt Vælgerne at falde Regeringen i Ryggen for de Resultater, dets Krav hidførte. Denne *tve-tungede* Taktik har været Venstres i mange Aar, og man har her — derom kan ingen Tvivl herske — en af de væsentligste Aarsager til Befolkningens svigtende Tillid til og deraf følgende fortsatte Tilbagegang for Partiet ved Valgene.

I den Embedsmandsudvalgs-Beretning, der flere Gange er omtalt foran, hedder det:

»Spørgsmaalet om, hvorvidt Bevægelsen i Prisniveauet her i Landet gennem de senere Aar har været væsensforskellig fra Prisbevægelsen i Lande med en mindre omfattende Indførselsregulering end Danmark, har betydelig Interesse, og Udvalget har derfor foretaget visse Undersøgelser til Belysning heraf.

Udvalget har ikke ment at burde komme ind paa, om det aktuelle Prisniveau her i Landet er højere end andetsteds. De Betragtninger, der kan anstilles herover, maa nødvendigvis være af ganske skøns-mæssig Karakter, idet holdbart Sammenligningsgrundlag som Følge af Forskelligheder i de forskellige Landes Forbrugssædvaner m. v. ikke foreligger og efter tidligere gjorde omfattende Forsøg ej heller kan til-vejebringes. Derimod har Udvalget anset det for at være af Interesse at søge belyst, om det — uden Hensyn til om Prisniveauet for Valuta-ordningen var højere eller lavere her end andetsteds — maa antages, at det danske Prisniveau har bevæget sig paa væsentlig anden Maade end Prisniveauet i andre Lande.

Til Belysning heraf sammenstilles i nedenstaaende Oversigt Engros- og Detail-Pristallene for Danmark, Sverige og England i Aarene 1929 til 1936, idet man for hvert af Pristallene i disse Lande har sat 1929 = 100. De til denne Beregning anvendte Pristal er de officielle, gennem en Aarrække efter ensartede Principper beregnede Pristal, der for Engros-Pristallenes Vedkommende søger igennem det størst mulige Udsnit af de i Betragtning kommende Varer at give et samlet Udtryk for Prisbevægelsen i den indenlandske Engros-Omsætning, d.v.s., at de Priser, der anvendes for Raastoffer og lign., som Regel er officielle Borsnoteringer, medens det for fabrikerede Varer, saa vidt muligt, er de til enhver Tid gældende Priser af Fabrik eller Importør til den første indenlandske Aftager. For Detail-Pristallenes Vedkommende er Grundlaget et nærmere bestemt Forbrug for en Arbejderfamilie. Det er en Selvfølge, at Sættningen af den Varemængde, der indgaar i saavel Engros- som Detail-Pristallet, er forskellig, afpasset efter de nationale Forhold.

	Danmark		Sverige		England	
	Engros	Detail	Engros	Detail	Engros	Detail
1929	100	100	100	100	100	100
1930	86	95	87	97	88	96
1931	76	89	79	93	77	90
1932	78	89	78	92	75	88
1933	83	93	76	90	75	85
1934	90	96	81	91	77	86
1935	92	99	83	92	78	87
1936	98	100	86	93	83	90

Den Bevægelse, som Oversigten viser, har for de mere internationalt bestemte og mere følsomme Engros-Pristal praktisk taget været fuldkommen parallel fra 1929 til 1932, de Aar, i hvilke Prisfaldet vir-

kede stærkt. Fra 1933 stiger Priserne — stærkere i Sverige end i England og stærkere i Danmark end i Sverige — i **Overensstemmelse med de to skandinaviske Kroners ulige store Fald over for Sterling.** Ganske tilsvarende, om end ikke saa udprægede Bevægelser viser Detail-Pristallene, der altid er tungere bevægelige.

Den gennemsnitlige Sterling-Kurs laa i 1936 her i Landet 23 pCt. over Pariteten, og Stigningerne i Pristallene siden 1931 har saaledes ikke været saa store som Stigningen i Sterling-Kursen, idet Forskellen mellem det engelske Engros-Pristal i 1936 paa 83 og det danske paa 98 kun udgør 18 pCt. og mellem Detail-Pristallene kun lidt over 10 pCt. med de nævnte 23 pCt. for Stigningen i Sterling-Kursen. For Sveriges Vedkommende svarer Forskellen mellem Engros-Pristallene navnlig i 1934 og 1935 ret nøje til Nedgangen i den svenske Kronekurs over for Sterling, der som bekendt har været mindre end den danske.

Ved Bedømmelsen af de ovenfor anførte Tal maa det tages i Betragtning, at det er Gennemsnitstal, og at Afvigelser, som de ekstraordinære Forhold i visse Tilfælde giver Mulighed for, næppe i fuldt Omfang har fundet Udtryk i Tallene. I det store og hele er disse dog sikkert **tilstrækkeligt paalidelige** til at give Vejledning med Hensyn til **Tendensen** i Prisudviklingen i den forløbne Tid. At mange har Indtryk af en stærkere Prisstigning, staar formentlig i Forbindelse med en vis Tilbøjelighed til at sammenligne de nuværende Priser med de Priser, der var gældende, da Priserne laa paa deres laveste Niveau, og til at **bortse fra den Realitet, at den danske Krone i 1933 undergik en væsentlig Værdiforringelse i Forhold til Sterling.** Endelig maa det erindres, at de foreliggende Tal kun omfatter Tiden indtil Udgangen af 1936, hvor den af Oprustningskonjunkturen foranledigede Prisstigning endnu ikke fuldt ud havde gjort sig gældende.

Tiltrods for den Fordyrelse af forskellige Varer, der naturligvis har maattet blive Følgen af, at der ved Hjælp af Valutaordningen har fundet en Overflytning af Indkøb Sted til Lande, overfor hvilke det var nødvendigt **paa denne Maade at sikre Afsætningen af vore Eksportvarer,** og at forskellige Varer af valutariske Grunde kun har kunnet tilføres det danske Marked i et saa begrænset Omfang, at dette har **medført indenlandske Prisforhøjelser,** giver de foreliggende Pristal ikke Udtryk for, at Valutaordningen indtil 1936 har medført en Forhøjelse af det almindelige Prisniveau her i Landet i Forhold til Udviklingen af Prisniveauet i England og Sverige.«

Prisstigninger andetsteds.

Folkeforbundets Informationsafdeling bringer i »Fortnightly News« Nr. 5 for 1. Marts nogle interessante Op-

lysninger om Prisstigningen Verden over. Oplysningerne gælder en gros Priserne i 39 Lande, og for de Lande, der har særlig Interesse for os, er Stigningen i Løbet af 1937 opgjort saaledes:

Frankrig	41 pCt.
Litauen	25 »
Holland	19 »
Portugal	18 »
Italien	17 »
Belgien	16,4 »
Svejts	16,4 »
Norge	16,4 »

Derefter følger en Gruppe af Lande, hvor Stigningen er mellem 10 og 15 pCt. Her kommer U. S. A. først med en Stigning paa 15 pCt., og derefter følger med dalende Stigning Storbritannien, Sverige, Argentina, Kanada, Indien, Danmark og Polen. I Danmark var Stigningen 11,3 pCt., i Sverige 11,4 pCt.

Endelig er der en Gruppe af Lande, hvor Stigningen er mindre end 10 pCt. I denne Gruppe finder vi bl. a. Tyskland, hvis økonomiske Forhold jo er af særlig Karakter, men iøvrigt ikke et eneste Land, hvis Forhold kan sammenlignes med Danmarks.

Endelig tilføjes det, at Stigningen i de fleste Lande standsede eller afløstes af Nedgang i de sidste Maaneder af 1937. Blandt disse Lande var Danmark.

Disse Oplysninger kommer altsaa fra Genève, hvor Videnskabsmænd arbejder med de forskellige Landes Statistik og uddrager Kendsgerninger. Og de siger os da, at Prisstigningen i Danmark er mindre end i de fleste andre Lande og f. Eks. mindre end i Holland, Belgien, Svejts, Norge og Sverige.

— — Heroverfor har man fra Venstres Side anført følgende Tal fra »Monthly Bulletin of Statistics« (Genève):

	Engrospristal		Stigning
	1936	1937	
Danmark	97,2	110,2	13,0
England	82,7	95,2	12,5
Holland	64,0	76,4	12,4
Sverige	85,7	97,9	12,2
Belgien	69,1	80,4	11,3
Finland	93,4	104,6	11,2
Svejts	67,7	78,8	11,1

Til disse Tal føjes nogle Bemærkninger, der skal forstås paa den Maade, at Prisstigningen har været større i Danmark, end i de anførte øvrige 6 Lande. Men det er en *gal* Slutning at drage af de anførte Tal, idet det ganske *skjules*, at Priserne her i Landet selvfølgelig skal beregnes i Henhold til den Sterlingværdi, Landets Mønt har. Naar dette gøres, vil Pristallene fra »Fortnightly-News« vise sig at være de rigtige, saaledes at det med fuld Ret kan siges, Venstres Prisagitation mod Regeringen hviler paa et falsk Grundlag — rent bortset fra det *væsentlige* Ansvar, Venstre selv har for den i Danmark stedfundne Prisudvikling.

Arbejdet for Enighed strandede.

Et af de Punkter, Debatten under 2. Behandling den 7. December særlig drejede sig om, var de af Regeringspartierne udfoldede Bestræbelser for at naa til Enighed — i alt Fald med de Konservative. (Venstre havde for sit Vedkommende forankret sig saa stærkt i eget Forslag, at her faktisk ingen Forhandlingsvilje var at spore.)

For de Konservative stillede det sig anderledes; der var paa et givet Tidspunkt faktisk ikke ret langt mellem Christmas Møller og Regeringspartierne. Christmas Møllers Standpunkt kan resumeres saaledes:

Vi Konservative anerkender principielt Nødvendigheden af Valutacentralens Fortsættelse; men vi ønsker en Afvikling. Regeringen har vel i sit Forslag allerede overført en Række Varer til Friliste, men det er vort Skøn, at endnu flere kan og bør overføres. Samtidig kræver vi **Garanti** for, at én Gang frigivne Varer ikke mere kan føres tilbage til bunden Liste. Endelig maa den samlede Bevillingsmængde ikke for noget Varenummer gøres mindre, end den var i 1937, medmindre handelspolitiske Forhold gør det ønskeligt. — —

Heroverfor maatte Regeringspartierne, som *Rager* udtrykte det, sige som saa:

«Vi maa for det første gennemgaa, hvilke Varer der skal overføres til Friliste efter de Konservatives Forslag, dernæst maa vi spørge: Hvilke Muligheder er der for at gøre dette, og hvad kan tale imod det? En saadan Gennemgang fandt Sted ved gentagne Samraad med Handelsministeren og med Udenrigsministeren, og det forekom mig, at der — hvor saglige Hensyn gjorde det muligt — var Vilje til at imødekomme de konservative Synspunkter;

men jeg indrømmer, at gjort op i Tal, viste det sig, at det ikke vilde være muligt at overføre en væsentlig Procentdel af det Beløb, som de Konservative havde tænkt sig overført. Imidlertid forekommer det mig, at *paa hvert enkelt Punkt, hvor der maatte siges nej, var der saglige Grunde, som var vel underbyggende for dette Nej.* Og paa en Række Punkter blev der sagt ja. Jeg gaar ud fra, at paa de Punkter, hvor der er sagt ja, og hvor man altsaa efter en saglig Gennemgang har fundet Mulighed for at foretage en Overførsel, vil en saadan Overførsel nu kunne finde Sted.

Jeg tror imidlertid heller ikke, at det egentlig var dette Punkt, der fik Forhandlingerne til at bryde. Vanskelighederne laa sikkert i Spørgsmaalet om Tilsagnet om, at Tildelingerne skulde holdes paa samme Højde som i 1937 — eventuelt 1936 — for de Varer, som stadig var paa bundne Lister. Dette Problem har det ærede Medlem Hr. Christmas Møller ogsaa været inde paa i Dag, idet han har peget paa, at dette kunde gennemføres, naar man, hvis Indkøbene fra Udlandet steg for stærkt, begrænsede dem ved *Anvendelse af banktekniske Midler.*

Men det er et af de Omraader, hvor Meningerne har vanskeligst ved at finde hinanden. Vi ser her Regeringen staa mellem de to Oppositionspartier, Konservatismen, der siger: Hvis det er nødvendigt, maa I bruge de banktekniske Midler, I maa bruge en Forhøjelse af Diskontoen, og Venstre, der siger: Allerede med de nuværende Restriktioner er Diskontoen for høj. De to Partier staa altsaa her hver paa sin Side. Regeringens Tilbøjelighed paa dette Punkt er jo ikke stærk i Retning af at følge Konservatismen, men trods dette hører jeg til dem, der *beklager*, at det ikke lykkedes at naa til Enighed under Udvalgsarbejdet.«

Kritiken af Oppositionsforslagene.

Mod Venstres Forslag kan følgende Hovedindvendinger gøres:

Et Udvalg paa 16 Medl., hvoraf 13 vælges af Erhvervsorganisationerne, tiltænkes en Myndighed, der ifølge Paragrafens Indhold, kan *sidestilles* med Rigsdagen — altsaa et Slags *Erhvervsting*, som Venstre jo ellers ivrer saa stærkt imod ved andre Lejligheder. I Virkeligheden vilde et saadant Udvalg faa *fuld Hals- og Haandsret over al dansk*

Udenrigshandel, idet der i Forslaget intet som helst staar om, at Minister eller Rigsdag eller anden administrativ Myndighed skulde have noget som helst at sige i dette Forhold.

Der findes i Forslaget end ikke Antydning af, hvem der skulde *administrere* den Importregulering, Venstre kræver bibeholdt.

I Forslaget opereres med en saakaldt *Friliste*; men den er egentlig kun et fiktivt Begreb, thi i Paragraf 3, sidste Stk., staar udtrykkelig, at Varer, der maa faa handelspolitisk Betydning, *udtages af Listen*. Og dette afgøres udelukkende af det foreslaaede »Erhvervsting« uden Appel til nogen, det være sig Minister, Regering eller Domstole.

Videre foreslaas, at »Erhvervstinget« kan nedsætte et mindre Udvalg *til Behandling af event. Klager*. Da »Erhvervstinget« i Forvejen er udstyret med diktatorisk Myndighed, men desforuden *selv* skal afgøre, om Klager over dets Virksomhed er berettigede eller ikke, vilde Følgen uvægerlig blive, at Handelens Mænd i Danmark udsattes for den groveste Vilkaarlighed — og uden at kunne *paa-anke denne overfor nogen anden Myndighed i Landet!*

Endelig hedder det i Venstreforslaget, at »Handelsministeren skal drage Omsorg for«, at de af »Erhvervstinget« tagne Beslutninger bringes til Udførelse. Ministeriet har altsaa blot værsgo at lyste, endog i saadanne Tilfælde, hvor det maa skønne, at Landets Interesse er tilsidesat eller ikke varetaget paa behørig Maade...

Alt ialt tør det vist om Venstres Forslag som Helhed siges, at det var *uigennemtænkt, i sin Opbygning langt farligere for Handelen end Regeringens, uoverskuelig i sine Konsekvenser og uden sikker Mulighed for at kunne administreres i Praksis.*

— — —

Overfor de *Konservatives* Forslag udtalte Ministeren bl. a.:

»Partiet har stillet Forslag om, at Varer ikke uden Rigsdagens Samtykke skulde kunne overføres fra Friliste til de bundne Lister. Under Forhandlingerne har man søgt at imødekomme Det konservative Folkeparti ved at stille Forslag om, at Overførsel fra fri til bunden Liste kun kunde ske med Tilslutning fra et af hele Rigsdagen nedsat Udvalg paa 15 Medlemmer, men fra konservativ Side har man ikke kunnet antage dette Forslag. Det er efter min Opfattelse meget betydningsfuldt, at der, hvis ændrede For-

hold skulde opstaa paa et eller andet Punkt, hurtigt kan foretages en Ændring, og den hidtidige Administration paa dette Omraade synes mig ikke at give Grundlag for nogen Ængstelse for, at man skulde være for ivrig efter at ændre paa Listerne. Jeg beklager derfor, at mit Forslag til Imodekommelse af Det konservative Folkeparti ikke har kunnet antages af dette.

Subsidiært har man fra konservativ Side foreslaaet, at der skulde indføjes en Bestemmelse om, at Vareindførsel for enkelte Varenumre, som forblev paa bunden Liste, ikke for nogen Vares Vedkommende maatte være mindre, end Bevillingsmængden var enten i 1937 eller i 1936. Jeg beklager, at jeg ikke har anset det for muligt at imødekomme Det konservative Folkeparti ved saaledes at lade det staa hen i det uvisse, hvorvidt Valutaordningens Formaal kan iagttages eller ej. For forskellige Varer kan vi staa over for nedadgaende Priser, hvilket vil kunne betyde større Vareindførsel for de Beløb, der stilles til Raadighed, og Situationen vil da, ikke mindst for Færdigvarernes Vedkommende, kunne blive den, at man i kommende Aar kom op paa en langt større Vareindførsel end tidligere, ganske bortset fra, om vi fremtidig havde Raad til en saadan Indførsel. Ogsaa for den danske Industriproduktion maatte jeg anse det for meget betænkeligt, hvis man, som foreslaaet, lagde Importen fast.«

Om *Hovedprincippet* i det konservative Forslag udtalte Ministeren derefter:

— Det er i Hovedsagen samme Forslag som det, Partiet stillede ifjor, og det sagkyndige Udvalg har jo for sin Del erklæret Forslaget *uantageligt*; det samme maa jeg gøre.

De Konservative opretholder Tanken om at udskille en Række Varer til en særlig Liste B, for hvilken Importen kvantitativt skulde være fri, men saaledes at der skulde fastsættes saadanne Regler for Importen, som maatte anses for nødvendige for at opnaa en handelspolitisk hensigtsmæssig Fordeling af Importen fra de forskellige Lande. Som tidligere anført vil det imidlertid *rent administrativt ikke være muligt at fordele Indførselen af en kvantitativt ikke begrænset Varemængde paa de forskellige Lande under Hensyntagen til vore udførselsmæssige Interesser*. Dette, og hvad der i øvrigt taler imod en saadan Liste B, de forskellige Valutalovformaals Samhørighed, er tidligere tydeligt fremhævet baade i det nedsatte Udvalg og af mig, og fra konservativ Side er der *ikke antydning nogen Vej, der muliggør en Administration*.

— — —

Hvad endelig angaar de af Retsforbundet og Fri Folkeparti stillede Særforslag er der ikke væsentlig at sige udover, at de faldt sammen med dem, de to Partier stillede ifjor, hvor de med Rette betegnedes som urimelige og fuldkommen uigennemførlige.

For at give en Prøve paa f. Eks. Retsforbundets Lovskrivning, skal her dog lige anføres Paragraf 3 i Partiets Forslag:

»Ministeren for Handel, Industri og Søfart bemyndiges til at træffe Foranstaltninger, der uden at udelukke eller afsvække den frie Konkurrence mellem Importørerne er nødvendige til Opfyldelse af indgaaede overenskomstmæssige Forpligtelser over for Udlandet.«

Der kan paa Møderne roligt udloves en Ducør til den, der kan forklare, hvordan saadanne »Bestemmelser« skulde kunne føres ud i Livet. Bortset fra, at Forslaget giver Ministeren Bemyndigelse til at ordne det hele selv, er det fuldkommen indlysende, at denne § 3 er blottet for Værdi og uden indre Mening.

Efter Ordlyden skal Ministeren drage Omsorg for, at Danmark opfylder indgaaede Handelsaftaler; men da han ligeledes forpligtes til at gøre det uden paa mindste Maade at »afsvække den frie Konkurrence mellem Importørerne«, hvilket vil sige, at han hverken maa regulere Importmængden eller fordele Indkøbene paa de Lande, hvori vi har særlige handelspolitiske Interesser, tør dette vist roligt kaldes Handelspolitik for viderekomne!

Efter Retsforbundets Forslag vilde Ministeren faktisk kun have ét at gøre: lukke Øjnene og lade staa til for saa iøvrigt at lade et naadigt Forsyn om Resten! — At Landets ansvarlige Regering ikke kan give sig ind under den Slags serafiske eller fatalistiske »Bestemmelser«, vil sikkert ogsaa ukonfirmerede kunne forstaa. — — —

Stigning ogsaa i Varemængde.

Under Debatten gjorde Venstres Ordfører et større Nummer ud af Paastanden om — det samme søges »dokumenteret« i Partiets Betænkning — at Danmarks Andel i Verdensomsætningens Stigning var *lavere* end andre Landes, og at Danmarks Handelsomsætning i *Mængde* stod tilbage for Aaret 1931.

Om første Del af denne Paastand er to Ting at svare:

1) at Verdensomsætningen efter Krisens Indtræden faldt med over 60 pCt., medens Danmarks kun faldt med ca. 30 pCt., og at den væsentligste Del af Danmarks Udførsel er Landbrugsprodukter, som Selvforsyningsbestræbelserne i vore Markedslande først og fremmest vendte sig imod.

Om anden Del af Venstres Paastand dette: Naar det her hævdes, at dansk Import i 1936 mængdemæssigt laa 16 pCt. og Udførslen 15 pCt. under Tallene for 1931, er dette urigtigt. Den *officielle* Statistik — og det er jo dog til den, man maa holde sig — viser, at Udførselen af indenlandske Varer i Aarene fra 1931 til 1936 er *steget med 20 pCt.*, og det er altsaa helt ved Siden af, naar man vil paastaa, at Tallene skulde udvise et Fald paa endog helt op til 15 pCt. Paa samme Maade er det urigtigt, naar man vil paastaa, at Importen er gaaet 16 pCt. ned siden 1931. De officielle Tal viser, at Importen af Forbrugsvarer i 1931 androg 11,8 Milliarder kg og i 1936 11,2 Milliarder kg; der er altsaa meget langt fra Tale om en Nedgang paa 16 pCt. — det gaar tværtimod nogenlunde lige op!

Det afgørende i Statistikken og det, der *burde være fremhævet*, er jo imidlertid, at den danske Udførsel under Valutaordningen er steget med 20 pCt. i mængdemæssig Henseende, saa her synes der ikke at være Grund til Bebrejdelser. Ser man specielt paa Landbrugsvarerne og her atter paa Tyskland, saa viser Statistikken følgende Tal: Udførselen af Smør er fra 1931 til 1936 steget fra 30,3 til 34,3 Mill. kg, Udførselen af Ost fra 3,3 til 5,3 Mill. kg, Udførselen af Æg fra 6,5 Millioner Snese til 16,8 Millioner Snese, Udførselen af Hornkvæg fra 118 000 Stykker til 161 000 Stykker, Udførselen af levende Svin fra 30 000 til 162 000 og Udførselen af slagtet Fjerkræ fra 500 kg til 2,5 Millioner kg — Paa denne Baggrund er det altsaa *fuldkommen* ved Siden af at fremsætte Paastand om, at der ikke er gjort noget for at opretholde og fremme den for Landbruget og hele Samfundet saa betydningsfulde Landbrugsudførsel.

Frilisten er paa ialt 635 Mill. Kr.

Som det blev bebudet fra Regeringsside under Valutadebatten var det Ministeriets og Valutamyndighedernes Agt i den Udstrækning, Forholdene skønnedes rimelige derfor, at føre endnu en Række Varer paa Friliste ud over dem i den ny Valutalov nævnte. En Opgørelse, som vort

Sekretariat foranledigede foretaget 22. April i Aar, gav til Resultat, at der denne Dato fandtes Frilistevarer til et Beløb paa ialt 555 Mill. Kr. *udover* de for ca. 80 Milli. Kr. Varer, som stod paa Friliste i Henhold til tidligere Lov, nemlig:

Uformalet Korn og Bælgsæd	156
Foderstoffer	110
Svedsker og Kærner	3
Kakaomel, -bønner, -smør	5
Uld, Bomuld m. v.	38
Blonder, Stivlærred m. v.	2
Olier, Tjære, Petroleum	17
Træ og Tømmer	44
Palme-, Kokos-, Jordnødder o. l.	63
Sojabønner	48
Avispapir	8
Pap, Karton, Papir	19
Forskelligt Værktøj	3
Jern, raat	8
Jerntraad	6
Kobber- og Broncetraad	6
Zinkplader	2
Kuglelejer	2
Bijouterivarer	3
Radorør	2
Andre Varer	10

Samhandelen i 1. Kvartal 1938.

Opgørelsen over Danmarks Vareomsætning med Udlandet i 1. Kvartal 1938 viste *en betydelig Stigning* saavel i Eksport som Import, *stærkest* for sidstnævntes Vedkommende. Medens Marts Maaned alene viste en Eksport paa 132 Mill. Kr. og en Import paa 155,3 Mill., viser Kvartalet som Helhed, sammenlignet med samme Periode ifjor, en Stigning i Eksporten paa 15,2 Mill. Kr. og i Importen en Stigning paa endog 32,6 Mill. Kr.

Indførslen i Aarets første 3 Mdr. *oversteg* Udførslen med 66,7 Mill. mod 49,3 i fjor. — Men Landets samlede Omsætning for nævnte Kvartal er da ogsaa den største, Landet har kendt siden Verdenskrisens Udbrud.

Forholdet paa vore to Hovedmarkeder var tilfredsstillende. *England* solgte os i Marts for 60,8 Mill. og i hele Kvartalet for 167,5 Mill. Kr. og aftog samtidig danske Va-

rer for henholdsvis 72,8 og 196,1 Mill. Kr. — Danmark gav et Stykke ind i det ny Aar Tilsagn om at udstede Valutaattester for yderligere 20 Mill. Kr. paa England; de nu offentliggjorte Samhandelstal *begrunder* dette Skridt, idet Danmark i 1. Kvartal kun øgede Købene i England med 3 Mill. Kr., medens Englands Køb i Danmark steg med ca. 15 Mill. Kr.

Tyskland har i Marts solgt til os for 34,3 Millioner og købt hos os for 25,4 Mill. Kr. Kvartalets Status tegner sig derefter saaledes: Tyskland solgte til os for 95,4 og købte af os for 77,1 Mill. Kroner.

Sammenlignet med 1. Kvartal af 1937 vil det sige, at der i vor Import fra Tyskland er en *Opgang* paa ca. 5 Mill. og i vor *Eksport til dette Land* paa 10,7 Mill. Kr.

For den lange Række af sekundære Markeder tegner Billedet sig i det store og hele jævnt uændret med nogen Tilbagegang visse Steder, nogen Fremgang andre Steder.

Merindkomstskatten.

Af Hensyn til de Udgifter, der maatte paaregnes at fremkomme i Finansaaret 1938—39 og tildels ogsaa for det følgende Finansaar, foreslog Regeringen 22. Februar at udskrive en *overordentlig* Indkomstskat i alt væsentlig paa samme Grundlag, som den ifjor vedtagne Merindkomstskat og Tillægsskat; førstnævnte udskrives dog nu kun paa Indkomster, der ligger over 10.000 Kr. (tidl. 8000 Kr.), ligesom man har fundet det rimeligt at nyindsætte følgende Regel:

Selskaber og Foreninger, hvis indbetalte Aktie- eller Andelskapital er 50.000 Kr. eller derover, og hvis Indkomst i Sammenligningsaarene gennemsnitlig har været mindre end 5 pCt. af den indbetalte Aktie- eller Andelskapital, skal ved Merindkomstskattens Beregning stilles, som om Selskabet eller Foreningen havde haft en Gennemsnitsprocent af 5, idet Gennemsnitsindtægten for Sammenligningsaarene, inden Merindtægten beregnes, forhøjes til et Beløb svarende til Gennemsnittet af det Selskab eller Foreningen i Henhold til § 8 i Lov Nr. 149 af 10. April 1922 om Indkomst- og Formueskat til Staten, jfr. Lov Nr. 102 af 31. Marts 1933 for Sammenligningsaarene indrømmede Fra- drag af 5 pCt. af den indbetalte Aktie- eller Andelskapital o. lign.

Hvad Skatten vil indbringe, er vanskeligt at sige paa Forhaand; den ansloges til ca. 35 Mill. Kr., men vil muligvis give noget mere. Navnlig har Skibsindtægterne været uventet store i sidste Regnskabsaar.

En Redegørelse for Lovens Indhold, herunder navnlig skematisk Opstilling af Udskrivningsgrundlaget m. m., findes i Valgbog II 1937, Side 37—40.

— — —
Under Udvalgsarbejdet med Lovforslaget rettede Landsretssagf. Qvortrup en Henvendelse, gaaende ud paa følgende:

Da Forslagets Bestemmelse om Beregning af Merindkomstskatten vil kunne virke særlig haardt overfor Selskaber, der er stiftet i et af de fastsatte *Sammenligningsaar* med Formaal at opføre Beboelsesejendomme, idet saadanne Selskaber jo ikke giver Indtægter, saalænge Opførelsen staar paa, henstilles det at lempe Reglerne for Beregningen i saadanne Tilfælde.

Udvalget erkendte, at særlige Forhold kunde gøre sig gældende som af Hr. Qvortrup anført, men fandt dog ikke

tilstrækkelig Grundlag til Indførelse af Særregler, idet man foretrak at henstille til Finansministeren at benytte den ham tillagte Bemyndigelse i Lovens § 11 til Indrømmelse af passende Lempelser, hvor Omstændighederne maatte tale derfor.

Endvidere fandt Udvalget det rimeligt, om en vis Lempelse i den beregnede Merindkomstskat indrømmes i Tilfælde, hvor et Selskab fra tidligere Aar har en betydeligere Underskudssaldo og nu ifølge Aktieselskabslovens Bestemmelse kan anvende den Fortjeneste, der gør Selskabet merindkomstskattepligtigt, til Afskrivning paa Underskudssaldoen.

Merindkomstskatte-Forslaget fandt i Udvalget kun direkte Støtte hos Regeringspartierne. Konservative gik bestemt imod, og Venstre indtog det uldne Standpunkt, at i hvor vel det maatte erkendes, at Udgifternes Dækning

»næppe for Tiden kan skaffes tilveje paa synderlig bedre Maade, end efter de i Regeringsforslaget indeholdte Principer . . . .«

saa ønskede Partiet dog ikke at stemme for Forslaget, men *vilde undlade at stemme imod*. — Derefter gennemførtes Loven i begge Rigsdagens Ting ved Regeringspartiernes egne Stemmer.

Ferie med Løn.

Medens en Række Lande har Lovgivning paa dette Omraade, er Danmark et af de Lande, som *ikke* har haft det før nu.

Det er to Aar siden, den 20. internationale Arbejds-konference i Genève vedtog Udkast til en Konvention samt Henstilling om i de Lande, som ikke endnu havde lovordnede Ferieforhold, at gennemføre en saadan. Og det var i Overensstemmelse hermed, at Regeringen den 8. Februar i Aar fremsatte Forslag til Opfyldelse af Konferencens Henstilling.

Ferispørgsmaalet har ligget meget uensartet her i Landet. En Opgørelse, foretaget 30. Septbr. 1936 af Stat. Departement, viser følgende:

Omkring 215.000 organiserede Arbejdere havde paa det Tidspunkt ad Organisationsvej opnaaet Ferieret med Løn; deraf havde 174.000 Ferie i 6 Dage, 36.000 havde over 6 Dage, medens 4600 havde *under* 6 Dage — altsaa højst uensartede Ferieforhold.

Udenfor Opgørelsen stod 9000 Medlemmer af Kommunalarbejder-Forbundet med 12 Dages Ferie og ca. 3000 med 6 Dage.

Opgørelsen omfattede ikke det store Antal Funktionærer (Kontor- og Handelsmedhjælpere, teknisk Personale o.s.v.). Regner man, at ca. 57.000 er i offentlig Ansættelse og saaledes falder udenfor Ferielovens Rammer, skulde der tilbage være ca. 170.000 saadanne Medborgere. Størsteparten af disse maa skønnes at have Ferieret med Løn, men ogsaa her er Uensartetheden tilstede: de fleste formodes at have 12 Dages Ferie, men adskillige Tusinde har kun 6 Dage, og nogle Tusindes Retsstilling er paa dette Omraade tvivlsom.

Af organiserede Arbejdere var der i 1936 ca. 165.000, som *ingen* Ferieret havde. Hertil kom imidlertid ca. 35.000 Medlemmer indenfor Landarbejderforbundet (heraf er der dog en 6—7000 Karle, hvis Ferieret er hjemlet i Loven om Husbonde og Medhjælpere, og som derfor *ikke* falder ind under den nu gennemførte Ferielov).

Alt ialt skulde det derefter kunne skønnes, at der i 1936 fandtes omved 200.000 organiserede Lønarbejdere og Funktionærer, som ikke havde Ferieret med Løn. Hertil kom-

mer saa adskillige Tusinde uorganiserede, men for denne Kategori haves ingen Opgørelse.

Statistiken viste med andre Ord, at omved Halvdelen af samtlige Personer, som arbejder i andres Brød, ikke havde nogen som helst Ret til Ferie, og en saa iøjnefaldende Ulighed overfor dette store social-hygieniske Gode kunde en demokratisk Regering selvfølgelig ikke vedblivende tolerere. En Ferielov, der dels stillede alle lige overfor det nævnte Gode, dels indførte *ensartede* Ferieregler for alle vedkommende, var med andre Ord paa krævet.

Hvad Loven siger.

Ferieloven omfatter alle, som er beskæftiget i andres Virksomhed, idet følgende dog undtages: Tjenestemænd, Lærlinge, der har Ferie i Henhold til Lærlingeloven, Personer, som henhører under Loven om Retsforholdet mellem Husbonde og Medhjælpere, samt saadanne Søfolk, som lønnes med Andel i Udbyttet (Partsfiskere o. lign.).

Alle, som herefter falder ind under Loven, har Ret til Ferie med Løn med 1 Dag for hver Maaned, vedk. har udført Arbejde i paagældende Virksomhed. Har Beskæftigelsen været mindre end en Maaned, sættes Ferieretten i Forhold til Beskæftigelsens Længde, dog saaledes, at der *ikke* regnes med Arbejde af kortere Varighed end 1 Uge (6 Arbejdsdage). — Som Afbrydelse i Tjenesten skal *ikke* anses saadan Fraværelse, som skyldes Sygdom, Ulykke, midlertidige Arbejdsstandsninger af driftsmæssige Hensyn, Anledning ved Fødsel og den Ferietid, Loven hjemler den paagældende.

For Personer, der som Løsarbejdere er beskæftiget indenfor Omraader, hvor det efter Arbejdsforholdene er vanskeligt for de beskæftigede at opfylde Kravet om 1 Uges Arbejde i samme Virksomhed, kan Ministeren fastsætte de nærmere Regler for Adgang til Ferieretten.

Personer, der er beskæftiget i Landbrugsvirksomheder, har, naar de i Aarets Løb har været beskæftiget i mindst 25 Arbejdsdage i alt i samme Virksomhed, Ret til Ferie med Løn, saaledes at Feriegodtgørelsen beregnes i Forhold til den i den eller de paagældende Virksomheder, i hvilke Ferieretten er erhvervet, oppebaarne Arbejds-løn efter Regler, som beskrives nedenfor.

Den aarlige Ferie, der tilkommer en lovhjemlet ferieberettiget Person, beregnes paa Grundlag af paagældendes Beskæftigelsesforhold i det *foregaaende* Aar fra 1. April til 31. Marts. Og Ferien skal gives i Sammenhæng i Tiden mellem 2. Maj og 30. September, idet Arbejdsgiveren selv fastsætter Ferietidens Indtræden indenfor nævnte Tidsrum.

Dette er Hovedreglen; men Afvigelser derfra er mulige, bl. a. i Skibe, hvor Ferien kan lægges under Hensyn til Skibstjenestens særlige Forhold. Men derefter hedder det iøvrigt i § 4, Stk. 3:

For de i Landbruget beskæftigede Personer kan Ferien *deles*, dog saaledes at mindst 6 Dage skal gives i Sammenhæng; i Tilfælde, hvor den ferieberettigede har Krav paa mere end 6 Dages Ferie, behøver derhos kun 6 sammenhængende Ferie-dage at falde i det nævnte Tidsrum (2. Maj—30. Septbr.).

Dersom en Henlæggelse af Ferien til det angivne Tidsrum inden for andre Fag eller faglige Omraader som Følge af Arbejdets sæsonbetonede Karakter eller af andre Grunde vil være til aabenbar Ulempe for Virksomheden, kan Direktøren for Arbejds- og Fabriktilsynet efter Forhandling med Fagets Arbejdsgiver- og Arbejderorganisationer meddele Tilladelse til, at Ferien *deles* og gives uden for det omhandlede Tidsrum.

Beregningen af Feriegodtgørelse.

Herom siger Lovens § 5:

I Ferien tilkommer der den ferieberettigede en *Feriegodtgørelse* efter følgende Regler: Samtidig med, at en Person gennem en vis Tids Arbejde erhverver Ferieret, opnaar han Ret til en Feriegodtgørelse af *4 pCt. af den Løn*, der er udbetalt ham for det Arbejde, der danner Grundlaget for Ferieretten; Feriegodtgørelsen paahviler den eller de paagældende Virksomheder og udbetales til den ferieberettigede, naar Ferien skal holdes.

I Tilfælde, hvor den beskæftigede ikke oppebærer Løn direkte fra den Virksomhed, for hvilken Arbejdet udføres, men aflønnes ved Drikkepenge eller paa anden fra de almindelige Lønningssystemer afvigende Maade, fastsætter Socialministeren de nærmere Regler for Beregningen af Feriegodtgørelsen.

Andre Bestemmelser.

Hvor der ved Overenskomst eller Regulativ er sikret den paagældende Virksomheds beskæftigede Ferie med Løn efter Regler, som ikke stiller dem *ugunstigere*, end de vilde være efter denne Lov, kan Ministeren bestemme, at saadanne Virksomheder ikke falder ind under Loven.

Den ferieberettigede skal holde Ferie i det Antal Dage, Ferieretten omfatter; paatager Vedkommende sig lønnet Arbejde i Ferietiden, *fortaber han Retten til Ferieløn for hele Ferieperioden.*

Enhver Aftale, hvorved der gives Afkald paa den i denne Lov hjemlede Ret til Ferie med Løn, er ugyldig, og den Arbejdsgiver, der med en hos ham beskæftiget træffer saadan Aftale, straffes med Bøder, der tilfalder Statskassen.

Overdragelse af Feriemærker er forbudt og straffes med Bøder, der tilfalder Statskassen.

— Som *Overgangsbestemmelse* gælder for Lovens første Aar, at Ferierettens Beregningsgrundlag kun spænder over de 3 Kvartaler fra 1. Juli 1938 til 31. Marts 1939, saaledes at den Ferie, der i 1939 tilkommer den ferieberettigede, *højest kan udgøre 9 Dage.* Det bliver med andre Ord først i 1940, Lovens Regler om 12 Feriedage kommer til fuld Udnyttelse.

Inden for Fag eller faglige Omraader, hvor der ikke hidtil har været givet Ferie, eller hvor Ferien har været kortere end en Uge, fastsættes den Feriegodtgørelse, de ferieberettigede i Tiden fra den 1. Juli 1938 til den 31. Marts 1939 erhverver sig, til 2 pCt. af Lønnen og Ferieretten til Halvdelen af det efter Loven i øvrigt gældende Dageantal.

FORSLAGETS BEHANDLING

Venstres Ordfører (Kjær) kunde tiltræde de Bemærkninger, der ledsagede Forslaget, og som fastslog de sociale og folkehygiejniske Grunde, der talte for Ferieretten. Det er, udtalte han, rigtigt, at det

»for Arbejderne i Almindelighed kan være godt *en kortere eller længere Tid at komme bort fra det tilvante Arbejde*, at komme ud af det, som man med et noget fortærsket Udtryk kalder Dagliglivets Trædemølle, og det er sikkert ogsaa rigtigt, at det for visse Klasser af Arbejdere, navnlig for dem, der beskæftiger sig med meget ensformigt eller stærkt enerverende Arbejde, kan være *nødvendigt at holde Ferie.*«

Venstre maatte imidlertid, fortsatte han, pege paa, at mange Arbejdere allerede havde sikret sig Ferieret gennem deres Organisationer, og det var derfor hans *principielle* Opfattelse, at der burde gaas videre ad denne Vej, i Stedet for som foreslaaet at ordne Sagen lovgivningsmæssigt. For ham at se laa Forslagets Hovedtanke deri, at der paa denne Maade sikredes et *Tillæg til Lønnen*. Og det vilde Venstre ikke være med til.

Konservative (Skjerbæk) havde forskellige Indvendinger mod Forslagets Enkeltheder. Navnlig var han betænkelig ved, at det danske Forslag gik *videre*, end man var gaaet i de Lande, som ligeledes havde lovordnet Ferieret. Omkostningerne for Erhvervene, en 15—20 Mill. aarlig, fandt han ligeledes betænkelig. Han sluttede dog med — i Modsætning til Venstre — at tilsige *velvillig* Behandling af Forslaget

Fri Folkeparti (Føget) var ogsaa indforstaaet med, at Ferieret vilde være et stort Gode, men gik imod, at det ogsaa skulde omfatte Landarbejderne. Hans Tale mundede ud i følgende mærkelige Standpunkt:

»Vi henstiller, at man lemper Forholdene for Landbrugets Vedkommende, *men kan dog alligevel ikke tilsige vor Medvirken*, saa længe man ikke sætter Landbruget i Stand til at bære de stadig forøgede Byrder.«

Kommunisterne kritiserede nogle Enkeltheder, som de ikke fandt vidtgaaende nok, men tilsagde dog deres Medvirkning til Lovens Gennemførelse, som »vi betragter som et mægtigt Fremskridt«.

Vort Partis Ordfører (Nøhr) udtalte bl. a.:

Det radikale Venstre hilser med Tilfredshed, at vi nu her i Danmark med dette Lovforslags Ophøjelse til Lov kan rykke ind i Kredsen af Stater, som har løst Ferie-spørgsmaalet ved en almindelig og lovbunden Ordning.

Det er naturligvis kun godt, at Arbejder- og Arbejdsgiverorganisationerne under de faglige Forhandlinger allerede for adskillige Aar tilbage og i betydeligt Omfang er enedes om Feriebestemmelser, og det vidner om, at *Feriens Berettigelse er anerkendt ogsaa blandt Arbejdsgivere og Principaler*, men et samlet Resultat, som omfatter alle Arbejdere, Funktionærer og Medhjælpere, og som giver dem en saa lang Ferie, at det er rimeligt foreløbig at blive staaende herved, har man *ikke* naaet gennem de faglige For-

handling. Opfattelsen af Ferie som et samfundsmæssigt Spørgsmaal maa derfor føre til den Betragtning, at Ferien ikke kan vedblive at være en Sag, som det alene tilkommer Organisationerne at beskæftige sig med. Hele den tekniske Udvikling har i vore Dage givet Feriespørgsmaalet Karakter af *noget andet og mere end et Organisationsspørgsmaal*. Ligesom en lang Række andre Spørgsmaal i Arbejdsverdenen af social Betydning paa et vist Tidspunkt er vokset ud af Organisationernes Rammer og har fundet en principiel Ordning ad Lovgivningens Vej, saaledes er ogsaa Feriesagen ved den stigende almene Interesse, der knytter sig til den, modnet til en almen Løsning gennem Lovgivningen.

Ud fra dette Hovedsynspunkt kan mit Parti tiltræde en Ferielovgivning. Det er berettiget og rigtigt at gaa dertil, naar det sker paa en saadan Maade, at der ved Lovgivningens Indhold og Praktisering *tages mest muligt Hensyn til de praktiske Forhold i Erhvervslivet*. Danmark har, som det allerede er nævnt af flere Ordførere, hidtil været bagefter de andre nordiske Lande paa dette Felt, men med det foreliggende Lovforslag kommer vi frem til en efter vor Opfattelse rimelig og forstandig Ordning.

Grundlinien i Regeringens Lovforslag er denne, at enhver Arbejder, Funktionær eller Medhjælper med Beskæftigelse Aaret igennem faar Ret til to Ugers Sommerferie, altsaa med Søndagene indbefattet ialt 15 Dages sammenhængende Ferie, og at *Feriedagenes Antal i øvrigt ved aftagende Beskæftigelse daler i Forhold hertil*. Jeg vil gerne sige om Lovforslaget, at jeg tror, det vil skabe Glæde i Titusinder af Funktionær- og Arbejderhjem i Danmark, og det er min Overbevisning, at ogsaa mange Arbejdsgivere og Principaler gerne ser Spørgsmaalet løst nu ad Lovgivningens Vej. Og jeg føjer til, at jeg tror, at de Arbejdsgivere og Principaler, der i Øjeblikket nærer Betænkeligheder ved at gaa til denne Lovgivning, forholdsvis hurtigt vil tage Del i Tilfredsheden over, at Spørgsmaalet løses.

Den rationelle Løsning.

Jeg ser saadan paa det, at den rationelle Løsning af Feriespørgsmaalet paa sit Felt er en Reform af ikke ringe social og kulturel Værdi. Der er nemlig ikke blot dette, at et Par Ugers Ferie og Hvile sikres de paagældende, en Rekreation, skønt dette allerede er betydningsfuldt nok, men vigtigt er det ogsaa, at Ferien for alle Familieforsørgere,

for deres Hustruer og Hjem, betyder ligesom *et moderne Frihedsbrev, der paa een Gang understreger Erkendelsen af deres Arbejdes Værdi for Samfundet og anerkender deres menneskelige Ret til for en kortere Tid ligesom at børste støvet af sig, at frigøre sig for Pligterne i fremmed Tjeneste og helt være privat.* Det gælder baade Fabriksarbejderne og Kontoristerne og Daglejerne paa Landet.

De, der har haft Lejlighed til at se den Forventning og Glæde, hvormed allerede de faa Dages Ferie imødeses, som i Øjeblikket er gennemført i store Arbejdsomraader, forstaar, hvor dybt Trangen til Feriefrihed bunder. Der gøres i Tusinder af jævne Funktionær- og Arbejderhjem Forberedelser til Ferietiden mange Maaneder ud i Fremtiden. Der begyndes allerede, naar den første Foraarssol viser sig, og der fortsættes gennem mere eller mindre vellykkede Forsøg paa Opsparing til den Dag, da Ferien begynder.

Naar Ferien nu gennem dette Forslag udvides saa betydeligt, som det sker, og Ferieretten gøres almindelig for alle Arbejdere, Funktionærer og Medhjælpere, saa er det en Sum af naturlig Glæde og Tilfredshed, som derved tilføres disse Grupper af Befolkningen. Ærede Medlemmer kan være vis paa, at det vil blive mærkbart ogsaa i andre Kredse af Danmark, *naar Titusinder af glade, jævne Mennesker rykker ud og tager det danske Ferieland i Besiddelse.*

— — —
Senere udtalte Nøhr paa Foranledning af en Udtalelse fra Kjær:

»Det ærede Medlem mente, at naar jeg havde brugt det Udtryk, at Lovforslaget her løste Feriespørgsmaalet til Bunds, var det dog vist for meget sagt. Naturligvis tænkte jeg med den Vending paa Feriespørgsmaalet for Folk i Tjeneste hos andre. Som det ærede Medlem *selv* sagde, kan Spørgsmaalet om de *selvstændige* erhvervsdrivendes Ferie *ikke løses ved Indgriben af Lovgivningsmagten.* Vi kan være ganske enige om det, det ærede Medlem udtalte om disse Menneskers naturlige Trang til en Ferie, men det ligger uden for Rammerne for Lovgivningsmagtens Virksomhed. Jeg tror, man har Lov til at sige, at for Folk i andres Tjeneste er det System, man her har valgt, *det mest rationelle*, fordi det samler Feriedagene sammen i Aarets Løb i nogenlunde Forhold til Antallet af Beskæftigelsesdage. *Jeg tror, det er vanskeligt at komme dette nærmere,* end man gør ved dette Feriemærkesystem, der gaar som

en Traad gennem hele Lovforslaget. Hvis det ærede Medlem kan anvise et System, som udelukker færre, kan vi tale om det i Udvalget.«

Dette undlod Hr. Kjær dog — formentlig af gode Grunde!

— — —
Betænkningen fra Udvalget blev afgivet 31. Marts. Heri anerkender Venstremindretallet (Kjær, Knud Kristensen og Søren P. Larsen) paany »Betydningen af, at der i *størst mulig Omfang* gives Arbejderne Ferie«, men erklærer ikke desto mindre tilslut, at det maa »anse en Lovgivning som den foreslaede for uheldig«. Partiet kan kun tænke sig Feriespørgsmaalet løst »ad frivillig Vej«, hvilket vil sige, at det Parti, som ellers vender sig haardt mod »Organisationernes overhaandtagende Indflydelse«, her ønsker et stort vigtigt socialt, hygiejnisk Problem henvist *netop til Organisationerne!*

Et andet Mindretal, de Konservative (Boeck-Hansen, Victor Larsen og Skjerbæk) »kan *tiltræde det Princip, som Lovforslaget bygger paa*, hvorefter der bør sikres Personer, der har fast Arbejde, en passende Ferie i Aarets Løb, og i Overensstemmelse dermed tilsagde man ved 1ste Behandling af Lovforslaget en velvillig Behandling af dette, om end man straks udtalte Betænelighed ved, at Reformen blev udstrakt ogsaa til Løsarbejdere. *Ved nærmere Overvejelse* af Forslaget er Mindretallet blevet bestyrket i, at Forslaget i den foreliggende Skikkelse er alt for vidtgaaende.«

Ved 2. Beh. udtalte Nøhr overfor Venstres Ordfører bl. a. følgende:

»Hr. Kjær nævnte et Par Eksempler paa, at den tvungne Ferieholdelse kunde virke uheldigt. Det er ganske klart, at der altid, naar det drejer sig om en Lovgivning af denne og lignende Karakter, vil være *Grænsetilfælde*, hvor Virkningen kan være mere eller mindre rimelig. Men jeg vil gerne gøre det ærede Medlem opmærksom paa, at dette ogsaa kan være Tilfældet ved den Fremgangsmaade, det ærede Medlem ønsker fulgt: Feriebestemmelser ad overenskomstmæssig Vej. *Ogsaa ved den overenskomstmæssige Ferie er det gjort til en Tvang for Arbejderne at overholde Feriebestemmelserne*, ganske som det bliver det ved den Lovgivning, der foreligger her, og det kontrolleres meget nøje, at den enkelte overholder Bestemmelserne.

Det er imidlertid klart, at to *saa dimetralt modsatte Op-*

fattelser som Venstres og Regeringspartiernes ikke har kunnet sammenarbejdes.

I Modsætning til Venstre har det konservative Parti stillet sig paa Regeringsforslagets Grund og i Princippet accepteret en Lovgivning om Ferie med Løn. Der skulde derfor have været Mulighed for en Overenskomst mellem det konservative Parti og Regeringspartierne. Naar det ikke er lykkedes at naa dertil, ligger det i, at det konservative Parti har foreslaaet — og bestemt fastholdt — den Hovedændring, at 4 Maaneders Beskæftigelse i samme Virksomhed skulde være en Betingelse for at opnaa Ferieret. Dette har været uantageligt for os. Hvis Talen havde været om en begyndende Ferieform, altsaa om at træffe Ferieforanstaltninger paa bar Bund, kunde en saadan Ordning have været drøftet. *Men saadan er Stillingen ikke.* Det, der er Tale om, er at føre Feriespørgsmaalet frem til *en almindelig Løsning* i Fortsættelse af, hvad der ad overenskomstmæssig Vej allerede er naaet.

I denne Forbindelse vilde en 4 Maaneders Ferieregel være *ganske irrationel*. Den vilde stride imod den Regel, der i stort Omfang er praktiseret gennem Overenskomsterne i Fagene: Regelen om successiv Opsamling af Ferieret i en lang Række forskellige Virksomheder uden Hensyn til Tjenestetid i den *samme* Virksomhed; og den vilde udelukke alt for mange fra at faa Gavn af Loven. Efter det konservative Ændringsforslag vilde en Arbejder saaledes kunne have fuld Beskæftigelse hele Aaret ved f. Eks. kun 4 forskellige Virksomheder *uden at opnaa nogen som helst Ferieret — og det vilde dog være helt urimeligt.*«

— — —
Loven gennemførtes derefter med de to Regeringspartiers Stemmer, idet Konservative dog undlod at stemme imod.

Betegnende for den »Interesse«, *Retsforbundet* havde tilovers for denne betydelige Sag, er det, at *Partiet end ikke deltog i Debatten om Forslaget.*

Offentlige Arbejder og Beskæftigelsen.

Ved at betragte den Del af Finansloven, som kaldes *Anlægsbudgettet*, faar man et stærkt Indtryk af den meget omfattende Indsats, som fra Regeringsside er gjort paa at skabe Beskæftigelse gennem Bevillinger til offentlige Arbejder. — Statsbudgettet for Aarene 1937—38 og 1938—39 viser, at dels har Staten i disse to Aar planlagt eller igangsat, dels ydet Udlaan til offentlige Arbejder for ca. 115 Mill. Kr. pr. Aar. Finansminister *Buhl* har givet følgende detaillerede Fremstilling af dette — ogsaa beskæftigelsesmæssigt — vigtige Spørgsmaal.

Baner, Broer, Kabel- og Telefonanlæg.

For Statsbanernes Vedkommende — forklarer Ministeren — udgør Anlægsudgifterne i 1937—38 ialt ca. 35 Mill. Kr. og 1938—39 ca. 25 Mill. Kr. I de 35 Mill. Kr. er ganske vist indbefattet det samlede Bidrag til Storstrømsbroen, godt 15 Mill. Kr., som for en stor Del vedrører de foregaaende Finansaar.

Størstedelen af disse Udgifter medgaar til Baneanlæg, Broanlæg, Opførelse af Bygninger og andre faste Anlæg; men en stor Del medgaar ogsaa til Anskaffelse af rullende Materiel, Færger og lignende. Ogsaa for Post- og Telegrafvæsenets Vedkommende er der Tale om betydelige Anlægsarbejder, ialt henholdsvis noget over 3 og 4 Millioner Kr., henholdsvis for 1937—38 og 1938—39. Det drejer sig her hovedsagelig om Kabelanlæg og Telefonanlæg.

Modernisering af Bygninger, Anlæg af Veje . . . .

Ogsaa de øvrige Statsvirksomheder lægger Beslag paa betydelige Beløb, saaledes f. Eks. Lufthavnen i Kastrup, hvor i de to Aar anvendes henholdsvis ca. 900.000 Kr. og 800.000 Kr.

Ialt udgør Anlægsudgifterne ved Statsvirksomhederne i 1937—38 og 1938—39 henholdsvis ca. 41 Mill. Kr. og 32 Mill. Kr. Hertil kommer for Trafikministeriets Vedkommende ca. 15 Mill. Kr. af *Vejfondens Midler*, som anvendes til *Anlæg af nye Veje og Forbedring af gamle*.

Naar man derefter vender sig til de almindelige Omraader, der sorterer under forskellige Ministerier, foregaar

der i disse Aar en lang Række større og mindre Anlægsarbejder af vidt forskellig Natur. En stor Del af Statens Bygninger og Anlæg stammer fra ældre Tid og bliver nu ombygget og moderniseret, og i mange Tilfælde opføres der helt nye Bygninger og Anlæg med Henblik paa de Nutids- og Fremtidsopgaver, Statsinstitutionen skal opfylde. Ialt medgaar der paa disse Omraader henholdsvis ca. 12 Mill. Kr. og ca. 14 Mill. Kr. i 1937—38 og 1938—39.

Udlaan til Grundforbedring, Gartnerier, Havebrug og Veje.

Foruden ved direkte Iværksættelse af Anlægsarbejder udfolder Staten ogsaa en betydelig Anlægsvirksomhed ved Udlaan. Ved direkte Udlaan af Statskassen er der i 1937—38 disponeret over ialt ca. 20 Mill. Kr. til forskellige Arbejder, og for 1938—39 foreslaas et lignende Beløb. Hertil kommer i hvert af Aarene ca. 4 Mill. Kr. som Udlaan af Statslaanefonden. I de to Aar udlaanes der til Grundforbedringsarbejder henholdsvis 6 Mill. Kr. og 2,6 Mill. Kr., til Oprettelse af mindre Landbrug, Gartnerier, Havebrug og lignende i hvert af Aarene 6 Mill. Kr., som Forskud til Kommunerne til særlige Vejarbejder 4,2 Mill. Kr. og 7,7 Mill. Kr. og til Opførelse af Viadukter 6,2 Mill. Kr. til sammen i de to Finansaar. Hertil kommer en Række større og mindre Laan til forskellige Institutioner, der støttes af Staten, og som bygger helt eller delvis ved Hjælp af Statslaan.

Endvidere udfoldes der *en betydelig Virksomhed fra Statens Jordfond* ved Indkøb af Jord og Ydelse af Byggelaan til Oprettelse af Husmandsbrug, siger Ministeren. I de 2 Aar er der til Indkøb af Jord disponeret over henholdsvis 13,5 Mill. Kr. og 6,3 Mill. Kr. og til Ydelse af Byggelaan over 4,2 Mill. Kr. og 2,5 Mill. Kr. Selvfølgelig har disse Udgifter stor Betydning for Beskæftigelsen, dels gennem de Byggearbejder, der direkte sættes i Gang, og som ogsaa bringer ledige Kapitaler i Anvendelse andre Steder fra, dels ved at skabe nye Erhvervsmuligheder for de Landbrugere, der herved kommer i Gang med selvstændige Landbrug.

I Forbindelse med de Anlægsudgifter, der afholdes af Statens almindelige Midler, maa ogsaa nævnes de Arbejder, der sættes i Gang ved Hjælp af den Del af *Motorafgifterne*, der af Staten anvendes til Vejarbejder af forskellig Art, og der er hertil disponeret over 13,5 Mill. Kr. i 1937—38 og 14,6 Mill. Kr. i 1938—39.

230 Mill. Kr. til Raadighed i to Finansaar.

Udover de hidtil nævnte Arbejder og Beløb kommer saa de i Henhold til »30-Mill. Kr.s-Loven« iværksatte Arbejder. Med det ved Forlængelsen i Aar yderligere bevilgede Beløb er der paa denne Maade stillet 40 Mill. Kr. til Raadighed i de to Finansaar, Talen her er om.

Endvidere maa nævnes Loven om Støtte til Boligbyggeri, ca. 15 Mill. aarlig. Hvor stor en Del der heraf bliver brugt til Udførelse af Arbejder i 1938—39, lader sig ikke paa Forhaand afgøre; men det er givet, at en meget betydelig Del af disse Beløb vil komme til Anvendelse i indeværende Aar.

Naar alle disse Summer sammenregnes — siger Finansministeren sluttelig — betyder det, at der i de to Finansaar, vi her har beskæftiget os med, *ialt er eller bliver anvendt omkring 230 Mill. Kr. til offentlige Arbejder*, et mægtigt Beløb, som afgjort vil have en stærkt fremmende Indflydelse paa Beskæftigelsesforholdene og give Arbejde til Tusinder af ledige Hænder.

Kommunal Laanefond.

Den i 1933 oprettede »Kommunernes midlertidige Laanefond« har i de mellemliggende Aar været til overordentlig Nytte for Landets Kommuner, der har gjort megen Brug af den saaledes aabnede Adgang til bekvemme Laaneforhold.

I naturlig Konsekvens heraf fandt Regeringen nu, at Midlertidighedens Karakter burde fjernes og en Ordning truffet, der betød en *permanent* Foranstaltning paa dette vigtige Omraade. Indenrigsminister Dahlgaard fremsatte 13. Oktober ifjor Forslag i saa Henseende. Hans Udtalelser ved Fremsættelsen faldt saaledes:

Formaalet i 1933 var at optage Laan til Kommunerne til Udførelse af kommunale Arbejder og visse privat udførte Arbejder, som vedkommende Kommuner støttede med Laan. Efter en Ændring af denne Lov i 1934 havde Fonden Ret til at udlaane indtil 48 Mill. Kr., og Staten garanterede for indtil Halvdelen af de hos Fonden optagne Laans Hovedstol. I Henhold hertil er der af Fonden hidtil ydet Kommunerne Laan til et Beløb af i alt 33,350,000 Kr.; heraf er udlaant til Københavns Kommune 10 Mill. Kr., til 45 Købstæder ca. 15,700,000 Kr. og til 72 Amts og Sognekommuner ca. 7,650,000 Kr. Kommunernes Restgæld paa disse samlede Laan paa 33 Mill. Kr. er ved Udgangen af Regnskabsaaret 1936—37 27,6 Mill. Kr.

Denne hidtil gældende Lovgivning indeholdt imidlertid en Bestemmelse om, at Fonden skulde træde i Likvidation ved Udgangen af Aaret 1936. Da det sikkert maa erkendes, at Fondens Virksomhed har medført, at disse Laan er opnaaet paa gunstigere Vilkaar, end Kommunerne ellers vilde have kunnet opnaa dem, og da Regeringen maa mene, at der stadig til forskellige Tidspunkter er Mulighed for, at der med en saadan Fond som Formidler kan tilvejebringes Laan for Kommunerne paa bedre Betingelser, end man ellers vilde kunne opnaa, foreslaas det i det Forslag, jeg her tillader mig at fremsætte, at Fonden genoptager sin Virksomhed under Navn af »Den kommunale Laanefond«.

Hovedindholdet af Forslaget var følgende:

I Forslagets § 1 bestemmes det, hovedsagelig i Overensstemmelse med Bestemmelsen i den tidligere Lov, at de Laan, der gives af Fonden, skal være til Udførelsen af kommunale Arbejder og til saadanne af private udførte Ar-

bejder, som Kommunen under betryggende Sikkerhed ønsker at støtte med Laan, og endvidere eventuelt til Konvertering af ældre Laan, for saa vidt en Rentenedsættelse derved kan opnaas eller en Ombytning af Laan iøvrigt maatte anses for ønskelig.

I § 3 bestemmes det, at den samlede Restgæld af Laane fondens Udlaan ingen Sinde maa overstige et Beløb af i alt 48 Mill. Kr., og heraf skal mindst 15 Mill. Kr. være forbeholdt Udlaan til Amts- og Sognekommuner.

I § 4 bestemmes, at de nærmere Regler for Laanefondens Styrelse og hele Virksomhed fastsættes af Finansministeren efter Forhandling med Indenrigsministeren i et Regulativ.

Endelig bestemmes det i § 2, at der gives fuld Statsgaranti for Forrentningen og Tilbagebetalingen af de af Laanefonden optagne Laan, herunder ogsaa de Laan, der er optaget af »Kommunernes midlertidige Laanefond«, og i Konsekvens heraf foreslaas det i § 6, at den tidligere Lovgivning om »Kommunernes midlertidige Laanefond« Grundfond ophæves.

— — —
Forslaget mødte Velvilje fra samtlige Partier med Undtagelse af *Fri Folkeparti*, der undlod at stemme, og *Retsforbundet*, der endog stemte imod. — De øvrige Partier stemte for.

Hans Hansen (Retsforb.) motiverede sin Modstand med at tale om »Statssocialisme« og ved Paastanden om, at en saadan Lov blot bidrog til, at Staten »tvinger Befolkningen ind i en Solidaritet med Garanti for Kapitalmagten«. — Hertil svarede *Dahlgaard*:

»Hr. Hans Hansen har det som adskillige andre Mennesker, at han, hver Gang han er misfornøjet med et eller andet, kalder det Statssocialisme — det er saadan et Slags Kompleks, visse Mennesker lider af. Der er ikke den mindste Smule mere Statssocialisme eller solidarisk Forpligtelse i dette, end der er, hver Gang det offentlige optager Laan. Naar en Kommune selv optager Laan, indgaas der ogsaa en Forpligtelse, som Kommunens Beboere solidarisk hæfter for.

Der kan ikke være Mening i det ærede Medlems Kritik af, at Staten gaar ind med sin Garanti, naar Kapitalen derigennem sikres, som det ærede Medlem siger, hvis det er saaledes, hvad jeg da maa gaa ud fra, at det ærede Medlem mener, at de Laan, der optages af Kommunerne paa visse Betingelser, ogsaa skal tilbagebetales. Jeg kan ikke tænke mig, det er det ærede Medlems Mening, at det offent-

lige skulde tillade Kommunerne, som er under Ministeriets eller Amtens Tilsyn med Hensyn til Laanoptagning, at optage Laan, som ikke skal tilbagebetales.«

Fælleskommunalt Laaneinstitut.

Hassing-Jørgensen, der var vort Partis Ordfører, fremsatte i Lighed med tidligere den Tanke at søge oprettet et fælles kommunalt Laaneinstitut, han udtalte:

»Vi har jo nu meget talrige Laaneformer. Nogle Kommuner henvender sig afvekslende til det indenlandske og det udenlandske Laanemarked, andre optager Laan gennem Kommunekreditforeningen og paataget sig dér et solidarisk Ansvar, som jeg for øvrigt finder temmelig uforsvarligt, atter andre — i meget høj Grad de mindre Kommuner — optager Laan direkte navnlig hos Banker og Sparekasser, og saa er der altsaa nu her den kommunale Fond, som sigter paa ganske særlig Formaal. Det er min Anskuelse, at Kommunerne vilde kunne opnaa væsentlig bedre Laanevilkaar og med større Sikkerhed paaregne at komme i Besiddelse af de Pengemidler, der skal bruges, hvis man i Stedet for alle disse forskellige Laanekilder oprettede et Fællesinstitut. Dette fælleskommunale Laaneinstituts Obligationer skulde naturligvis være forsynet med Statsgaranti; det vilde blive et yderst anseligt Pengeinstitut, og jeg vilde tro, at dette Instituts Papirer vilde blive skattet som Anlægspapir.«

Tanken blev vel modtaget baade af Indenrigsministeren, der erklærede sig villig til at lade Sagen nærmere overveje, og af Socialdemokratiets Ordfører, tidl. Finansminister H. P. Hansen; iøvrigt hed det i den af de 4 udvalgsberettigede Partier afgivne *enstemmige* Betænkning, at »Udvalget her er enigt i, der inden Lovgivningsmagten træffer Foranstaltninger m. H. t. Ændringer i bestaaende kommunale Udlansforhold, bør optages Forhandling mellem Ministeriet og de kommunale Laanevirksomheder og de kommunale Organisationer.«

Det offentlige Kapitalforbrug og Renten.

Om dette Spørgsmaal fandt *Dahlgaard* Lejlighed til at udtale:

Der fremsættes ofte, naar man drøfter saadanne Proble-

mer, Udtalelser om *det offentlige uhyre Kapitalforbrug*. Den højtærede Finansminister har i sin Forelæggelsestale været inde paa dette, for saa vidt angaar Statens Laanvirksomhed og Statens Gæld i de sidste Aar. Jeg benytter Lejligheden til for Kommunernes Vedkommende at henvise til Oplysninger, der er fremkommet fra Statistisk Departement for ikke ret længe siden.

De viser, for de danske Købstadkommuners Vedkommende, at det aarlige Rentebeløb af deres Gæld i de sidste 5 Aar er *fuldkommen uændret*, de har altsaa nøjagtigt den samme Renteudbetaling som for 5 Aar siden. For Sogne- og Amtskommuners Vedkommende under eet er Forholdet det, at Renten i Løbet af de 5 Aar er *steget med kun 0,7 Mill. Kr.* Kun Hovedstadskommunerne, Københavns Kommune og Frederiksberg Kommune, har en betragtelig Forøgelse af deres Rente paa mellem 4 og 5 Mill. Kr. Det staar *selvfølgelig i Forbindelse med, at det store Bysamfund maa løse en Række Opgaver med mægtige Kapitalinvesteringer, som ikke kendes i de mindre Kommuner.*

Men altsaa, alt i alt viser det sig for Kommunernes Vedkommende, at de offentlige Byrder ved Gældsstiftelsen praktisk talt ikke er blevet forøget. Naar man ofte faar et andet Indtryk i Offentligheden, ligger det i, at man altid i Blade og paa anden Maade ser de store Laan, der aarligt optages, *men man ser aldrig noget om de store Tilbagebetalinger, der hvert Aar finder Sted fuldkommen automatisk.* Og jeg vil gerne have Lov til at fremhæve, hvilken stor Lykke det er for Danmark i Sammenligning med en Række andre Lande, at disse Kriseaar er blevet gennemført, *uden at Kommunernes Gældsstiftelse praktisk talt er blevet forøget.*

Boligbyggeri og Huslejenedsættelse for børnerige Familier.

Forslaget til *Lov om Laan til Boligbyggeri og Huslejenedsættelse for mindre bemidlede børnerige Familier* blev af Indenrigsminister *Dahlgaard* forelagt Folketinget i *Februar 1938* og gennemførtes umiddelbart før Rigsdagssamlingens Udløb.

Ved Forelæggelsen udtalte Indenrigsministeren, at Lovforslaget gik ud paa at genoptage det Offentliges Bestræbelser for at fremme Byggevirksohmheden ved Støtte til billig Finansiering af Boligbyggeri. I Bolignødens værste Tid fra 1917—20 blev der til dette Formaal henlagt over 50 Mill. Kr., som Laan og Tilskud til Boligejendomme opført af Kommuner, Boligforeninger og private Bygherrer. Dernæst blev der i Perioden fra 1922—26 ved Loven om Statsboligfonden udlaant ialt 109 Mill. Kr. til Boligbyggeri, 70 Mill. Kr. til Kommuner og Andelsboligforeninger, 34½ Mill. Kr. til Familiehuse (Parcelbyggeri) og 4½ Mill. Kr. til det private Storbyggeri. Hensigten hermed var at holde Byggeriet i Gang under de Prisstigninger og Finansieringsvanskeligheder, som fulgte med disse Aars faldende Kronekurs, og det kunde derfor ikke undgaas, at efter Kronens Genrejsning i Slutningen af Perioden, maatte denne Udlaansvirksohmhed efterhaanden bringe baade Staten og Kommunerne, der skulde tage en Del af Risikoen, betydelige Tab.

Senere gennemførtes saa Loven om Støtte til Boligbyggeri af 11. April 1933 for at modvirke den Nedgang i Boligproduktion og Beskæftigelse, som blev Følgen, da den store verdensøkonomiske Krise i Aarene 1930—32 for Alvor naaede her til Landet. Paa Grundlag af denne Lov udlaantes ialt godt 27 Mill. Kr., heraf 12 Mill. Kr. til kommunalt Byggeri og Boligforeninger, og Resten fordelt med omtrent Halvdelen til Parcelbyggeri og Halvdelen til privat Storbyggeri. Gennem de skærpede Krav, som Administrationen af Loven stillede til Boligforeningernes Vedtægter og i det hele til Byggeriets almennyttige Formaal, menes det opnaaet, at det Offentliges Risiko for Tab af Betydning under Laanenes Afvikling vil være overordentlig ringe.

Til denne Række af Love om Fremme af Boligbyggeriet, af hvilke den dyreste blev gennemført af en Venstreregering, slutter sig nu den i Aar vedtagne Lov. Den har samme

Formaal som Forgængerne. Stigningen i *Materialepriser* og *Byggeomkostninger*, *Kreditstramning* og *lavere Obligationskurser* har tilsammen skabt en saadan Mistillid til Byggeriets *Rentabilitet*, at Produktionen er gaaet tilbage fra 15000 Lejligheder under Opførelse Landet over i Januar Maaned 1937 til 8000 Lejligheder i Januar 1938. Saavel af Hensyn til *Boligforholdene* som for at forøge Beskæftigelsen i *Byggeindustrien*, der paa saa mange Maader giver Arbejde ogsaa til andre Erhverv, fandt Regeringen det da fornødent igen at overveje en Lovgivning, der kunde fremme Boligproduktionen ved Hjælp af en tilstrækkeligere og billigere *Finansiering*, end for Tiden opnaaelig paa det almindelige Kapitalmarked. Til de boligmæssige og beskæftigelsesmæssige Formaal føjede sig yderligere et tredie, idet *Befolkningskommissionens* Udkast til en saadan Lovgivning navnlig lagde Vægt paa inden for dens Rammer at *skabe mindre bemidlede børnerige Familier Adgang til bedre Boliger og Huslejenedsættelse*, hvad Kommissionen naturligvis maatte betragte som overordentlig vigtigt i befolkningspolitisk Henseende.

Resultatet af Overvejelserne blev Indenrigsminister *Dahlgaards* Forslag, som i Løbet af 6 Aar stiller tilsammen 84 Mill. Kr. til Raadighed som Udlaansmidler til Boligbyggeri, heraf 10 Mill. Kr. om Aaret til *almindelige Beboelsesejendomme* og 4 Mill. aarlig til *Parcelbyggeri*. Endvidere afsætter Forslaget $\frac{1}{2}$ Mill. Kr. om Aaret, eller ialt 3 Mill. Kr., til Udlaan ved Opførelse eller Ombygning af *Forsamlingshuse* og Opførelse af andre Bygninger med kulturelt Formaal af offentlig Interesse.

I sine principielle Synspunkter fik Lovforslaget under første Behandlingen Tilslutning fra alle Sider i Folketinget, og efter en meget indgaaende Udvalgsbehandling, hvis Resultat var en lang Række Ændringsforslag af udvidende og uddybende Karakter, vedtoges Loven *enstemmig* ved tredje Behandlingen. Dens Hovedbestemmelser er følgende:

Laan til almindeligt Boligbyggeri.

I de 6 Finansaar 1938/39—1943/44 kan der aarlig udlaanes 10 Mill. Kr. til Opførelse af *Beboelseshuse med eller uden Butikker og Værkstedslokaler*, heraf indtil 5 $\frac{1}{2}$ Mill. Kr. til Byggeforetagender i *Hovedstadskommunerne*, og indtil 4 $\frac{1}{2}$ Mill. Kr. til Byggeri i det øvrige Land. Slaar de aarlige Laanebeløb ikke til, kan *Indenrigsministeren* efter

Forhandling med *Finansministeren* forøge Beløbet med en Del af Udlaansbeløbet for næste Finansaar. Ligeledes kan Beløb, som ikke er anvendt til Udlaan i det ene Finansaar, bruges i det næste. I begge Tilfælde maa saadanne Overførsler af Laanemidler imidlertid ikke overstige 5 Mill. Kr. aarlig, og ikke forrykke deres forholdsmæssige Fordeling mellem *Hovedstadskommunerne* og *Landets andre Kommuner*.

Laanene gives kun til Byggeforetagender med en passende Del af Lejlighederne indrettet som Boliger for børnerige Familier og kan kun ydes til *Kommuner* og *socialt Boligforeninger*, d. v. s. *Boligforeninger*, hvis *Vedtægter* godkendes af *Indenrigsministeren* og bl. a. skal indeholde Bestemmelser om *Ministeriets* og vedkommende *Kommunalbestyrelses* Adgang til Kontrol med Foreningernes Anliggender, her under navnlig Paasyn med, at de Kapitalmidler, som efter Afdrag paa Prioriteterne fremkommer ved Overprioritering, skal anvendes til *Boligformaal*, at Overskudet ved en Forenings Likvidation benyttes paa samme Maade og at Ændringer af Vedtægterne, Opløsning af Foreningen, Salg af dens Ejendomme eller væsentlige Forandringer af dem ikke kan finde Sted uden *Indenrigsministerens* Samtykke.

Laan til *kommunalt Byggeri* kan højst andrage 40 pCt. og i Forbindelse med foranstaaende Prioriteter højst 95 pCt. af Ejendommens Anskaffelsesværdi eller Belaaningsværdi.

Laan til *Boligforeninger* maa ikke overstige 30 pCt. og tilsammen med forudgaaende Prioriteter ikke gaa op over 85 pCt. af Anskaffelsessum eller Belaaningsværdi. Disse Satser kan dog forhøjes til henholdsvis 40 pCt. og 95 pCt., naar Kommunen overtager en forholdsvis Part af et muligt Tab paa Laanet.

Laan til Opførelse af Parcelhuse og Rækkehuse.

Til Udlaan i saadant Byggeri afsætter Loven som nævnt 4 Mill. Kr. aarlig, heraf 3 Mill. Kr. til Hovedstadskommunerne og bymæssige Bebyggelser i Købstæder eller paa Landet, og 1 Mill. Kr. til Byggeri i Landkommuner og i Købstædernes Landdistrikter. Laanebeløbene kan fordeles paa de enkelte Aar i samme Forhold som Udlaansmidlerne til det almindelige Boligbyggeri.

Laanene ydes med *Fortrinsret for børnerige Familier* til Personer af den mindre bemidlede Del af Befolkningen,

som vil bygge sig egne Hjem, og naar det kan skønnes, at vedkommende fremtidig vil være i Stand til at betale Renter og Afdrag af Prioriteterne. *Dog kan ogsaa Kommuner eller godkendte Boligforeninger faa Laan til Opførelse af saadanne Huse med Salg for Øje.* Husene kan da udlejes indtil de sælges, men ved Salget skal saavel Salgssum som Salgsvilkaar og Køberens godkendes af *Indenrigsministeren.*

For Tildelingen af Laan er det en Betingelse, at *Haandværkerudgifterne* ved en Ejendoms Opførelse almindeligvis ikke overstiger 11000 Kr. for et Hus med 1 *Lejlighed* og 17000 Kr. for et Hus med 2 *Lejligheder.* I Hovedstadskommunerne, Købstæder med mindst 10,000 Indbyggere samt disse Kommuner bymæssigt bebyggede Forstadskommuner kan Beløbene dog forhøjes til 13000 Kr. og 19000 Kr. I Landkommunerne og i Købstædernes Landdistrikter uden for den bymæssige Bebyggelse er Laanet betinget af, at Haandværkerudgifterne ikke andrager mere end 8000 Kr., et Beløb, som dog i særlige Tilfælde kan stige til 9000 Kr.

De enkelte Laan maa højst udgøre 30 pCt. og sammenlagt med foranstaaende Prioriteter højst 80 pCt. af Ejendommenes Anskaffelsessum eller Belaaningsværdi. Disse Laanegrænser kan dog forhøjes til henholdsvis 40 pCt. og 90 pCt., imod, at *Kommunen* paatager sig en til Forhøjelsen svarende forholdsvis Part af Risikoen for Tab paa Laanet.

Forøgelse af Pantegælden paa Ejendomme, som har modtaget Laan i Henhold til Lovene, kan ikke finde Sted uden Indenrigsministerens Samtykke.

Laan til Forsamlingshuse m. v.

Ved Fordelingen af det hertil bevilgede aarlige Laanebeløb paa $\frac{1}{2}$ Mill. Kr. i 6 Finansaar kan ogsaa Andragender om Laan til til Opførelse af *Husholdningsskoler* og *Undervisningskøkkener* komme i Betragtning. Ligeledes kan der af Beløbet ydes Laan til Opførelse af *Opdragelseshjem, Vandrehjem, Institutioner for forebyggende Børneforsorg,* og andre Bygninger med kulturelt Formaal af offentlig Interesse samt offentlige Badeanstalter.

Er Laantageren ikke en *Kommune,* er det almindeligvis en Betingelse, at den *Kommune,* hvori Bygningen er beliggende, paatager sig fuld Garanti for Laanet, eventuelt i Forbindelse med omliggende *Kommuner.*

Laanene ydes med indtil 40 pCt. af den samlede Anskaffelsessum og i Forbindelse med foranstaaende Priori-

teter indtil 90 pCt. heraf, eller ved Ombygning af Forsamlingshuse indtil 90 pCt. af Ejendommens Værdi. Intet enkelt Laan kan dog overstige 15000 Kr.

Fælles Bestemmelser.

De enkelte Laan ydes kontant saaledes at Kurstab undgaas, og de faar Panteret efter Laan af offentlige Midler (Kredit- og Hypotekforeningslaan, Sparekasselaan o. l.) og andre af Indenrigsministeren godkendte Laanemidler. Den faste aarlige Ydelse er $5\frac{1}{2}$ pCt. af Laanets oprindelige Beløb (Hovedstolen). Heraf er $\frac{1}{5}$ pCt. Bidrag til en Reserve- og Administrationsfond, Renten andrager $4\frac{1}{2}$ pCt. af Laanets øjeblikkelige Restbeløb, og Resten er Afdrag. Forholdet mellem Renter og Afdrag kan efter Forhandling mellem Indenrigsministeren og Finansministeren og med Tilslutning af Rigsdagens Finansudvalg forandres, naar Forskydninger i det almindelige Renteniveau gør det rimeligt at nedsætte eller forhøje den fastsatte Rentefod paa $4\frac{1}{2}$ pCt.

Det er den almindelige Regel, at Statslaanet forfalder til Betaling, naar Ejendommen sælges, men kan Køberen godkendes som Skyldner, og taler Forholdene iøvrigt derfor, meddeler Indenrigsministeren Samtykke til Laanets Overgang til den nye Ejer.

Pantebreve for de ydede Statslaan er fritaget for Stempelsudgifter og Tinglæsningsudgifter. Det samme gælder Skøder og andre Dokumenter udstedt ved Køb af Grund og Opførelse af Huse, der faar bevilget Laan, samt Pantebreve vedrørende saadanne Ejendommers første Prioritering.

Hvor Kommuner eller godkendte Boligforeninger opfører Parcel- eller Rækkehuse med Salg for Øje, gælder tilsvarende Lempelser ogsaa for den første Køber af saadanne Ejendomme.

Boliger og Huslejenedsættelse for børnerige Familier.

Byggeforetagender, som af Kommuner eller godkendte Boligforeninger opføres med en passende Del af Lejlighederne indrettet som Boliger for børnerige Familier, er fritaget for samtlige Ejendomsskatter, men et til Skatterne svarende Beløb skal indbetales i en Fond, som udreder Omkostningerne ved Huslejenedsættelse for Familier med mindst 3 Børn. For at komme i Betragtning med Huslejenedsættelse skål en saadan Familie have levet mindst 3 Aar

i Kommunen og leje en til sit Behov svarende Lejlighed paa mindst 3 Værelser (Kamre) og Køkken.

Huslejenedsættelsen andrager for Familier med

3 Børn	30 pCt.
4 »	40 »
5 » eller derover	50 »

af Huslejen, i *Hovedstadskommunerne* dog ikke mere end henholdsvis 240 Kr., 350 Kr. og 500 Kr. og i det øvrige Land højst 210 Kr., 320 Kr. og 450 Kr. I Tilfælde af Forøgelse eller Formindskelse af Børnetallet foretages en tilsvarende Regulering af Lejenedsættelserne. Er Midlerne i Fonden ikke store nok til at dække Huslejereduktionerne, betaler Staten og Kommunerne hver Halvdelen af det manglende Beløb, og Loven giver tillige Kommunerne Ret til at betale de Andele eller Indskud, som mindre bemidlede, børnerige Familier maa udrede ved Optagelse i en Boligforening.

Parcel- og Rækkehuse, til hvis Opførelse der er bevilget Laan i Medfør af Loven, som er egnet til Beboelse for mindre bemidlede børnerige Familier og af Ejeren selv benyttes hertil, er fritaget for samtlige Bygningsskatter, og den aarlige Ydelse af Laanet nedsættes paa Statens Bekostning til 3 pCt., hvoraf 2 pCt. er Rente af Restgælden. Disse Begunstigelser gælder dog kun for den Ejer, der har faaet Statslaanet bevilget, og for Køberne af Parcel- eller Rækkehuse, som Kummer og godkendte Boligforeninger har opført for at sælge dem, og Lempelserne ophører ogsaa, naar en Familie ikke mere kan betragtes som børnerig eller mindre bemidlet.

Under Folketingsudvalgets Forhandlinger om Lovforslaget blev det fra radikal Side gjort gældende, at i de mindre Byer og bymæssige bebyggede Landkommuner vilde der ikke kunde ventes en i *boligmæssig og beskæftigelsesmæssig* Henseende formaalstjenlig Udnyttelse af Loven, da man her foreløbig manglede de i Forslaget forudsatte svarende Boligforeninger og heller ikke overalt kunde regnes med tilstrækkelig Interesse for Igangsættelse af kommunalt Byggeri. *Indenrigsministeren* foreslog derfor med Tilslutning af hele Udvalget, et Supplement til Loven indeholdende Bestemmelser om *Statsgaranti for Laan til privat Boligbyggeri*; hvorved der ydes de *Haandværkere og andre Bygherrer*, som paa saadanne Steder opfører mindre Beboelsesejendomme til Salg eller Udlejning, Hjælp til at holde

deres Virksomhed i Gang under de vanskelige Prisforhold og Finansieringsvilkaar.

Det nye Afsnit i Loven bemyndiger *Indenrigsministeren* til i Finansaaret 1938/39 og inden for et Beløb af 5 Mill. Kr. at lade Staten overtage Garantien for rekundære Prioritetslaan i *Parcel- eller Rækkehuse* og i *Beboelsesejendomme med indtil 4 Lejligheder*, som af private Personer eller Selskaber opføres til Brug for den mindrebemidlede Del af Befolkningen. Ministeren kan fastsætte Antallet af Byggeforetagender, for hvilke den enkelte Bygherre kan opnaa Laanegaranti, og det er en Betingelse for Garantien, at vedkommende Kommuner indgaar paa at godtgøre Statskassen Halvdelen af et muligt Tab paa den og tillige fører Tilsyn med Ejendommens Vedligeholdelse i Garantens Løbetid.

Det statsgaranterede Laan maa ikke overstige 30 pCt. og i Forbindelse med foranstaaende Prioriteter ikke komme op over 80 pCt. af Ejendommens Anskaffelsessum eller Be-laaningsværdi. Garantierne kan ikke gives for Laan af offentlige Midler og for andre Laan kun, naar de til en rimelig Rente henstaar uopsigeligt fra Ejer til Ejer og afdrages inden for et Tidsrum af højst 36 Aar.

Ved *Salg af Ejendomme* med statsgaranterede Laan skal Salgssum, Salgsvilkaar og den nye Debitor for Laanet godkendes af *Indenrigsministeren*, som ligeledes ved *Udlejning* i saadanne Ejendomme skal godkende den første Husleje, medens *Lejeforhøjelse* i den Tid, Statsgarantien er i Kraft, skal have Kommunalbestyrelsens Godkendelse.

Heller ikke Ejendomme med Statsgaranti for Laan kan behæftes med yderligere Pantegæld uden *Indenrigsministerens* Tilladelse.

Begæringer om Garantiydelse tilstilles *Indenrigsministeren* gennem vedkommende Kommunalbestyrelse bilagt med de samme Oplysninger, som kræves ved Ansøgninger om *Laan til Boligbyggeri* efter Lovens andre Bestemmelser.

Lovens Rækkevidde og Overvejelser om Udvidelse af dens Omraade.

Samtidig med, at Loven imødekommer *Befolkningskommissionens* under almindelig Tilslutning rejste Krav om Huslejenedsættelse til børnerige Familier, giver den saaledes en paakrævet *Hjælp til Forøgelse af Boligtal og Beskæftigelse*. Fuldt udnyttet inden for de laveste Laanegrænser vil dens *Udlaansmidler* formentlig muliggøre Opførelsen af

gennemsnitlig 4000 Lejligheder om Aaret samt i indeværende Finansaar omkring 1200 Lejligheder i Kraft af Bestemmelserne om *Laanegarantier* til det private Smaabyggeri. Men da det samlede Boligbyggeri i Hovedstaden, Købstæderne og de øvrige større bymæssige Bebyggelser i 1937 androg 18—19000 Lejligheder, sikrer Lovens Midler alligevel kun en mindre Del af Produktion og Behov. Navnlig vil dette Forhold være iøjnefaldende for *Hovedstadens* Vedkommende, hvor der med Lovens Støtte næppe kan bygges mere end 14—1500 Lejligheder aarlig, medens man maa regne med, at der til Dækning af *Forbruget* og for at holde *Byggeerhvervene* i normal Gang kræves mindst 8000 nye Lejligheder om Aaret. Det var i Gennemsnit den aarlige Produktion alene i *Københavns Kommune* i Tiden fra November 1934 til November 1937, og endda var Lejlighedsreserven af 2 *Værelses-Lejligheder* kun 3 *pro Mille* i April og 7 *pro Mille* i Oktober 1937. Hvilket sil sige, at hvad angaar den vigtigste Lejlighedstype i Befolkningens Forbrug har den efterfølgende Tids Nedgang i Byggeriet allerede fremkaldt Boligmangel.

Det er da klart, at ændrer de økonomiske Forhold sig ikke i den nærmeste Fremtid, kræver Løsningen af de vigtige *boligmæssige* og *beskæftigelsesmæssige* Problemer, som knytter sig til Byggeriet, ogsaa en Lovgivning, der sigter til at forøge Produktionen af *det større private Erhvervsbyggeri*. *Folketingsudvalgets* Drøftelse af dette Spørgsmaal førte ikke til noget øjeblikkeligt Resultat. Et Forslag om en 15-aarig *Skattehenstand for Privatbyggeriet*, stillet fra konservativ Side, maatte *Indenrigsministeren* afvise som uanvendeligt i den foreliggende Form, men var iøvrigt villig til at forhandle om Principet.

Denne Forhandling saavel som en Drøftelse af andre Veje til ved Lovgivningsmagtens Hjælp at skabe saadanne Vilkaar for Boligproduktionen, at den kan opfylde sine betydningsfulde *social*e og erhvervsøkonomiske Formaal, vil finde Sted i et Udvalg, sammensat af Repræsentanter for Rigsdagens fire store Partier, som *Indenrigsminister Dahlgaard* gav Tilsagn om at nedsætte under Behandlingen af den nu vedtagne Lov.

Grundforbedringsloven.

Ved Lov af 26. Februar 1937 blev der indført en Ændring i Grundforbedringsloven, idet man fremtidig overlod Laangivningen til private, medens man bibeholdt de to andre Bestemmelser, som har haft saa stor Betydning: Laanenes Fortrinsstilling og Statstilskudet. Rigsdagen gennemførte denne Ændring i Lovgivningen, fordi man fra mange Sider var enig om, at det ikke vilde være nødvendigt at fortsætte med at give *Statslaan* til et saadant Arbejde, naar Laanene blev placeret saa godt, som der her er Tale om, nemlig foran andre Prioriteter.

Loven af 1937 fik begge de store Oppositionspartiernes Stemmer, hvorimod *Frie Folkeparti* undlod at stemme for den. Dette Parti fremsatte nu i sidste Samling et specielt Forslag, tagende Sigte paa at vende tilbage til Ordningen med, at det var *Staten*, der ydede Laanene og saaledes, at der stilledes 10 Mill. Kr. til Raadighed pr. Aar saalænge, der var Brug herfor. Endvidere foresloges, at Laan og Tilskud ogsaa skulde kunne ydes til Istandsættelse af *private Veje*, naar saadant kunde siges at være et Led i Grundforbedringen og Vejene derefter *overtoges af Kommunerne*. — Forslaget motiveredes med, at det havde vist sig vanskeligt, ikke mindst for de vanskeligst stillede Landmænd, at faa planlagte Arbejder financieret ad privat Vej.

Hertil svarede *Landbrugsministeren* bl. a.:

Jeg indrømmer gerne — fordi det er rigtigt —, at der efter Indførelsen af den nye Bestemmelse om private Laan var ikke ringe Begyndelsesvanskeligheder med Hensyn til Arbejdets Gennemførelse. Men hvis man ser paa Resultatet nu, efter at vi har haft Loven 1 Aar, og hvis man tager i Betragtning, at der, jeg kan godt sige det første halve Aars Tid, var disse Begyndelsesvanskeligheder, synes jeg, man maa indrømme, at det Resultat, der nu foreligger, er endog saa meget værdifuldt.

Det viser sig, at den 30. Marts 1938 — altsaa gjort op lige til de Dage, vi nu oplever — er der indkommet til Ministeriet Andragender om Tilskud fra Staten i et Antal af 5 470, og de Andragender, som er bevilget, beløber sig til et samlet Beløb paa 3 575 549 Kr. Det vil sige, at man næsten har brugt hele det Beløb, som er stillet til Raadighed paa indeværende Aars Finanslov og for den Tid, der var tilbage af forrige Finansaar, nemlig et Tilskud paa 4 Mill. Kr. Man kan saaledes sikkert regne med, at der til Gennemførelse af dette Arbejde,

baade i Laan og i Tilskud, er anvendt ca. 10—12 Mill. Kr., siden Loven blev gennemført i Fjor i Februar Maaned. Naar man saa ved, at der ikke skete noget nævneværdigt de første Maaneder, vil man se, at der er blevet en endog meget stærk Efterspørgsel efter Tilskuddene, og at der nu er meget god Gang i Arbejdet. Der er bevilget et Beløb paa 3 Mill. Kr. paa Finansloven for det Aar, vi paabegynder nu, og hvis det fortsætter, som det er begyndt, ser det ud til, at dette Beløb ikke vil strække til, og at man vil blive nødt til, hvis man vil fortsætte Arbejdet — det antager jeg, man vil fra alle Sider —, senere paa Finansaaret at overveje, om man skal stille yderligere Beløb til Raadighed.

Ser man paa det Resultat, der er opnaaet i det forløbne Aar, og som navnlig er opnaaet i de sidste 3—4—5 Maaneder, vil man se, at der er opnaaet lige saa meget nu, som det gennemsnitligt er opnaaet i de 4 Aar, hvor vi havde Statslaan. I disse 4 Aar var der en Laan-givning paa ca. 35 Mill. Kr., altsaa knap en halv Snes Millioner Kroner aarligt. I det Aar, der nu er gaaet, er der altsaa allerede beslaglagt et Beløb, der overstiger Gennemsnittet for de 4 Aar. Jeg synes derfor ikke, der er Anledning til nu at gaa bort fra det, som er gennemført, og som har vist sig at være en saadan Succes, som det faktisk er.

Der er ingen Tvivl om, at saadan som det nu er paabegyndt, vil der være store Muligheder for en Fortsættelse, og jeg er endog saa tilbøjelig til at tro, at hvis man nu beygnder at drøfte i fuldt Alvor, om man ikke skal gaa tilbage til den gamle Ordning, skaber man kun Uro om Arbejdet, som der nu er saa god Gang i, saaledes som disse Tal viser. Det vil kun være til Skade for det gode Arbejde, som man fra alle Sider maa erkende opnaas gennem denne Lovgivning. her er Tale om, hvis man nu skaber Uro i Spørgsmaalet ved at kaste sig ud i Drøftelse af, om man skal gaa tilbage til den gamle Ordning.

Venstres Ordfører (Nørskov) fandt ikke Tiden var inde til at ændre ved Loven igen allerede nu og udtalte iøvrigt:

»Jeg vil i denne Forbindelse gerne henvise til den ærede Forslagsstillers eget Amt, Ribe Amt. Der blev lige efter Jul holdt et Møde i Bramminge, hvor Formanden for Ribe Amts Grundforbedringsudvalg, Gaardmand Jens Jensen, Rugholm, gav adskillige Oplysninger om Lovens Praktisering under den nye Form i dette Amt. Han udtaler i sin Henvendelse i Bladet »Vestkysten«, at af Statens Tilskud er der disponeret over godt 250,000 Kr. og af Laan i Vest- og Sønderjydske Kreditforening over 380,000 Kr. Og saa spørger Bladet Formanden: Er det ikke meget i den korte Tid, den nye Lov har virket? Dertil svarer Formanden: Jo, det kan

siges. Saa oplyser han, at de har fremmet Arbejdet hele Tiden, siden den nye Lov traadte i Kraft. Jeg ved, at i *Hjørring Amt* bruger man den Finansieringsmaade, at Sparekasserne finansierer de mindre Laan indtil 10,000 Kr., medens de større Laan finansieres af Kreditforeningerne. *Det ser altsaa ud til, at Finansieringsspørgsmaalet nu er kommet nogenlunde i Gænge*, og det var jo ogsaa det, den højtærede Landbrugsminister oplyste om.«

Konservatives Ordfører (Grønning) betegnede Loven af 1937 som *skrevet i fuldkommen demokratisk Aand*. Han saa nok, at Fri Folkepartis Ændring i visse Tilfælde betød en lille Rentebesparelse, men vilde mene, at man — naar man nu havde en permanent Lov med heldige Virkninger — maatte prøve den tilbunds, inden man rendte til at ændre den paany. Hans Parti kunde saalidt som Venstre medvirke til Gennemførelse af det nu stillede Forslag.

Oluf Steen udtalte:

»Jeg kan i det hele og store tiltræde de Betragtninger, som det ærede Medlem Hr. Nørskov gjorde gældende. Ud fra den Betragtning, at den nugældende Grundforbedringslov maa siges at virke tilfredsstillende, finder vi ikke, at Tiden er inde til at foretage de Ændringer, som de ærede Forslagsstillere har stillet Forslag om; og jeg maa sige, at efter at jeg nu af det ærede Medlem Hr. Grønning har hørt, at Loven er saa **demokratisk**, at selv de Konservative er tilfredse med den, saa kan den utvivlsomt ikke for Tiden blive bedre.«

Forslaget kom i Udvalg, men herved opnaaedes naturligvis ikke anden Stilling fra Partiernes Side, end udtrykt i ovenst. Udtalelser. Forslaget *forkastedes* med alle Stemmer mod Forslagsstillernes egne.

Privat-Funktionærene.

Indenfor det radikale Venstre har Tanken om at skabe en Lovgivning angaaende Retsforholdet for de i private Virksomheder ansatte Funktionærer og Medhjælpere været fremme i en Aarrække. 1934 udformedes Kravet som et særligt Punkt i Den radikale Ungdoms da reviderede Program. I 1936 afgav et Udvalg indenfor Partiets Hovedbestyrelse sin Beretning i Tilknytning til hvilken Landsmødet vedtog en særlig Udtalelse, hvori det understregedes, at Tiden nu maatte være inde til at tage Sagen op til lovmæssig Behandling.

Grundet paa det overordentlige omfattende Arbejdsstof, som Rigsdagen havde at tage Stilling til i den første Samling, efter at Landstingsflertallet var erobret, naaede Regeringen ikke at sætte Sagen paa Dagsordenen den paagældende Vinter. Der skete derimod det overraskende, at de konservative *den sidste Dag før Samlingens Slutning* fremsatte et Forslag om »individuelle Arbejdsaftaler«. Det var et meget mangelfuldt Forslag, og nogen Tid til at behandle det paa Rigsdagen var der da heller ikke, hvorimod det i Pressen og paa Møder gjordes til Genstand for en lige saa lammende som saglig rigtig Kritik, navnlig fra radikal Side.

Ikke desto mindre fremsatte Partiet Forslaget paany den 15. Oktober, altsaa umiddelbart efter sidste Samlings Begyndelse. Det sattes til 1. Beh. den 17. December. Her erklærede vort Partis Ordfører (Hassing-Jørgensen), at han gerne anerkendte det konservative Initiativ, men at Forslaget desværre *ikke* egnede sig til at vække større Forhaabninger om, at et godt Resultat kunde ventes, saafremt man skulde følge de konservatives Hovedlinjer i denne Sag.

Hassing-Jørgensen paaviste derefter den store Mangelfuldhed, som prægede Forslagets forsk. Paragrafer, og sluttede med at udtale:

»Jeg skal imidlertid anbefale, at dette Lovforslag henvises til Behandling i et Udvalg, og jeg vil meget henstille, at man i dette Udvalg behandler Sagen som en vigtig Sag, og at man gaar til dette Arbejde i indbyrdes Erkendelse af, at det er et Omraade, hvor vi har Pligt til at finde hinanden. Jeg maa tilstaa, at jeg var ikke saadan meget glad for de Udtalelser, som blev fremsat af den højtærede Minister og af det ærede Medlem Hr. Gustav Pedersen. Jeg vilde anse det for min Opgave at gøre en Indsats for, at der tilvejebringes

Forstaaelse mellem de politiske Partier paa dette Omraade. Jeg vel bestride, at de politiske Partier har særlige Krav at gore gældende over for den Stand, der her er Tale om.«

Hermed var det radikale Venstres Stilling til Sagen givet, og det lykkedes da ogsaa — i Overensstemmelse med Hassing-Jørgensens Udtalelser — at naa frem til Enighed mellem de fire store Partier i det Udvalg, der nedsattes om Sagen. (Til Underretning for Partiets Kandidater og andre Ordførere skal det nævnes, at det var Hassing-Jørgensen, der skrev det Lovudkast, som kom til at danne Hovedgrundlaget for det Ændringsforslag, som de to Regeringspartier derefter sammen mødte med i Udvalget.)

Udvalgets Betænkning afgaves den 6. April. Forslaget fremtraadte nu under den langt mere koncise Titel: Lov om Retsforholdet mellem Arbejdsgivere og Funktionærer i private Virksomheder.« Et Mindretal, bestaaende af Venstres og Konservatives Udvalgsmedlemmer, udtaler i Betænkningen, at det vilde foretrukket en Regel for Opsigelsesvarslet, der havde stillet Parterne mere lige (Loven giver Funktionærerne, d. v. s. den svagere Part, det korteste Opsigelsesvarsel), ligesom Mindretallet havde ønsket Loven *indskrænket* til at omfatte Virksomheder med flere end 2 Funktionærer. Men, hedder det derefter,

»paa den anden Side maa Mindretallet mene, at selv om det saaledes paa nogle Omraader kunde ønske Ændringer i Forslaget, betyder dette i mange Henseender et saadant **Fremskridt** og er en Lovgivning for denne Del af Landets Borgere saa naturlig, at Mindretallet kan indstille Lovforslaget til Vedtagelse.«

Paa *hele* Udvalgets Vegne hedder det i Betænkningen om et enkelt vigtigt Punkt, som havde været med i Overvejelserne:

»Udvalget har drøftet Muligheden for at gennemføre Bestemmelser om en obligatorisk Pensionsforsikringsordning for Privatfunktionærer, *men har under Hensyn til, at man ikke raadede over tilstrækkeligt Materiale til Bedømmelse af saadanne Bestemmelser Virkninger* eller Muligheder for deres Gennemførelse, anset det for nødvendigt at udskyde Behandlingen af dette Anliggende.

Udvalget henstiller herefter til Ministeren, at have sin Opmærksomhed henvendt paa dette Problem.«

Ved 2. Beh. var vor Ordfører fraværende paa Grund af Sygdom; i hans Sted talte vort andet Medlem af Udvalget, Vald. Sørensen; han sagde bl. a.:

— Jeg kan ikke give Christmas Møller Ret i, at hans oprindelige Forslag var at foretrække for dette, som Partierne nu er enedes om. Hvis man tager de Punkter, der spiller nogen Rolle for baade Funktionærer og Arbejdsgivere, vil jeg dog hævde, at som rationel Lovgivning har Regeringspartiernes Ændringsforslag adskillige Fortrin fremfor det oprindelige konservative Forslag. Jeg behøver blot at hen-vise til det konservative Forslags § 6 om Opsigelserne, hvor man havde den originale Idé at inddele Funktionærerne i 3 Klasser; Dem, der havde en Emgedseksamen, dem, der var Arbejdsledere, og dem, der havde 4000 Kr. om Aaret eller derover — og disse tre privilegerede Klasser fik en hurtigere Forlængelse af Opsigelsesfristen end de andre. Man kan se paa selve Forslaget, hvor barokt denne Idé var ført ud i Praksis. For de privilegerede kunde 10 Aar efter deres 25de Aar opnaa den lange Opsigelsesfrist, den upriviligerede store Masse skulde have 25 Aar for at naa 3 Maaneders og 50 Aar for at naa 6 Maaneders Opsigelse. Det vil sige, at de opnaaede den 6 Maaneders Opsigelse, naar de var 75 Aar og for længst havde overskredet Aldersrente-grænsen og formodentlig for længe siden var ude af praktisk Virksomhed. Det forekommer os en lidt ejendommelig Maade at lovgive paa, og vi har derfor fortrukket i vort Ændringsforslag at stille de paagældende lige og saa tillige naturligtvis fastholde Uparitetens Princip, nemlig det Princip, at Funktionæren har Krav paa at kunne løse sig af sit Arbejdsforhold med en mindre Frist end Principalen. Det siger jo sig selv, at Funktionæren har en langt større legitim Interesse i at have sine Fremtidsmuligheder beskyttet. For Principalen er det et økonomisk Spørgsmaal at skaffe sig en ny Funktionær, for Funktionæren er det et Livsspørgsmaal, at han kan skifte fra den ene Stilling til den anden med den Frist, som er nødvendig for ham, naar han skal have denne nye Stilling.

Vald. Sørensen sluttede saaledes:

— Jeg beklager, at visse Talerør for Principalorganisationerne ikke i Tide har nemmet, hvor Farten gik hen, og der kan jo ikke være nogen Tvivl om, at naar Resultatet er blevet det, at Rigsdagens fire store Partier staar samlede om

en Lovgivning som denne og derved er kommet i et Mod-sætningsforhold til et stort Antal af Principalorganisationerne, saa illustrerer dette Modsætningsforhold, hvad det er, der foregaar her, *at det er et socialt Fremskridt af saa stor Betydning, at samtlige Rigsdagens Partier bøjer sig for det* og dermed helt usædvanligt stryger Hensynet til de Anker, som fra Organisationernes Side har givet sig til Kende, og saa ved en Lejlighed som denne.

Hvad Loven indeholder.

§ 1.

Ved Privatfunktionærer forstaas i denne Lov følgende i private Erhvervsvirksomheder inden for Handel, Kontorvirksomhed, Industri, Haandværk, Landbrug, Skov- og Havebrug, Beværternæring, Forlystelsesetablissementer, Transportvirksomhed og Jordarbejde beskæftigede Personer:

- a) Ved Køb og Salg eller ved Kontorarbejde eller Lagerarbejde beskæftigede Handels- eller Kontormedhjælpere.
- b) Personer, hvis Arbejde i den paagældende Stilling er af overvejende handelsmæssig eller kontormæssig Art eller udelukkende eller for største Delens Vedkommende bestaar i paa Arbejdsgiverens Vegne at lede eller føre Tilsyn med Udførelsen af andres Arbejde.

§ 2.

Arbejdsaftalen mellem Arbejdsgiveren og Funktionæren kan ved Opsigelse kun bringes til Ophør efter forudgaaende Varsel, medmindre det drejer sig om rent midlertidigt Arbejde eller Arbejde paa Prøve, og disse Arbejdsforhold ikke vedvarer ud over 3 Maaneder.

Opsigelsesvarselet ved Opsigelse fra Arbejdsgiverens Side kan ikke fastsættes til mindre end:

1 Maanedes Varsel til den 1ste i en Maaned i de første 6 Maaneder efter Ansættelsen.

3 Maaneders Varsel til den 1ste i en Maaned efter 6 Maaneders Ansættelse.

Opsigelsesfristen forhøjes med 1 Maaned for hvert 3die Ansættelsesaar, dog højst til 6 Maaneder.

Ved skriftlig Aftale kan der dog træffes Bestemmelse om, at Funktionæren i de første 3 Maaneder efter Ansættelsen skal kunne opsiges med et kortere Varsel end 1 Maaned.

Opsigelsesvarselet ved Opsigelse fra Funktionærens Side kan ikke fastsættes til mere end 1 Maaned til den 1ste i en Maaned, dog at der ved skriftlig Kontrakt kan træffes Bestemmelse om et længere

Opsigelsesvarsel fra Funktionærens Side under Forudsætning af, at Opsigelsesvarselet fra Arbejdsgiverens Side forlænges tilsvarende.

Saaframt der som Led i Arbejdsaftalen stilles Tjenestebolig til Raadighed for Funktionæren og dennes Familie, skal Opsigelsesvarselet fra Arbejdsgiverens Side andrage mindst 3 Maaneder. Funktionæren er med sin Familie berettiget til mod det aftalte Vederlag — respektive vederlagsfrit — at bebo Tjenesteboligen i indtil 1 Maaned efter Tidspunktet for hans Fratræden; samme Ret tilkommer Familien i Tilfælde af Funktionærens Død. Hvor Arbejdsgiveren skønner det nødvendigt af Hensyn til Virksomhedens Tarv, er han dog — mod at afholde de med Flytningen forbundne Udgifter — berettiget til at kræve Familiens Bortflytning straks.

Ovennævnte Regler viger for Organisationernes Varslingsbestemmelser i Tilfælde af lovlig varslet Arbejdsstandsning.

§ 3.

Hvis Arbejdsgiveren uberettiget nægter at modtage den ansatte i sin Tjeneste eller uberettiget bortviser ham fra Tjenesten, er han pligtig til, saafremt almindelige Erstatningsregler ikke maatte medføre et større Ansvar, at udrede en Erstatning, svarende til Lønnen indtil det Tidspunkt, til hvilket den ansatte den paagældende Dag lovligt kunde have været opsagt, eller — saafremt han allerede var opsagt — til Opsigelsesfristens Udlob.

Er paagældende ansat paa længere Tid end 3 Maaneders Opsigelse, bliver Erstatningen dog at fastsætte efter de almindelige Erstatningsregler, men saaledes at han mindst kan kræve den Erstatning, som vilde tilkomme ham efter nærværende Paragrafs første Stykke, saafremt Tjenesteforholdet var indgaaet paa 3 Maaneders Opsigelse.

Paragrafens Bestemmelser gælder ogsaa i Tilfælde af, at den ansatte hæver Tjenesteforholdet paa Grund af grov Misligholdelse fra Arbejdsgiverens Side.

§ 4.

I Tilfælde af, at en ansat undlader at tiltræde Tjenesten eller uberettiget forlader denne, eller Arbejdsgiveren hæver Tjenesteforholdet paa Grund af grov Misligholdelse af Kontrakten fra den ansattes Side, tilkommer der Arbejdsgiveren Erstatning for det derved paaforte Tab.

§ 5.

Bliver Funktionæren paa Grund af Sygdom ude af Stand til at udføre sit Arbejde, betragtes den heraf følgende Tjenesteforsømmelse som lovligt Forfald for Funktionæren, medmindre han under Tjenesteforholdets Bestaaen har paadraget sig Sygdommen ved Forsæt eller grov Uagtsomhed, eller han ved Stillingens Overtagelse svigagtig har fortiet, at han led af den paagældende Sygdom.

Det kan dog ved skriftlig Kontrakt bestemmes, at Funktionærens Ansættelse betragtes som bortfaldet uden særligt Opsigelsesvarsel, naar Funktionæren inden for et Tidsrum af 12 paa hinanden følgende Maaneder har oppebaaret Løn under Sygdom i i alt 120 Dage.

Yder Arbejdsgiveren Funktionæren Kost og Logi som en Del af Lønnen, er Arbejdsgiveren pligtig til under Sygdom at yde Funktionæren den fornødne Pleje, saa længe han forbliver i Arbejdsgiverens Hus.

§ 6.

Funktionærens Fraværelse paa Grund af Indkaldelse til Efteraarsmanøvrer eller andre kortere Indkaldelser betragtes som lovligt Forfald for Funktionæren.

§ 7.

Ved en Funktionærs Død i Ansættelsestiden tilkommer der hans efterladte Enke eller Børn under 18 Aar, over for hvem han havde Forsørgelsespligt, 3 Maaneders Løn, for saa vidt Funktionæren ved Dødsfaldet havde haft Ansættelse i Virksomheden i mindst 3 Aar. Samme Ret tilkommer forældreløse Børn under 18 Aar efter en kvindelig Funktionær.

§ 8.

Funktionærerne har Ret til at organisere sig til Varetagelse af deres Interesser.

Ethvert Personale har — uanset Størrelsen — Ret til gennem sin Organisation at kræve Forhandling med Virksomhedens Ledelse om Løn- og Arbejdsvilkaar.

Over Forhandlingernes Resultat føres en Protokol, hvoraf Udskrift meddeles saavel Arbejdsgiveren som Funktionærerne.

§ 9.

Efter at Funktionæren har afgivet eller modtaget Opsigelse fra Tjenesten, skal Arbejdsgiveren give ham den nødvendige Fritagelse for Arbejdet til at søge andet Arbejde, dog at Funktionæren tager skyldigt Hensyn til det for Virksomhedens Arbejde gunstigst mulige Tidspunkt.

Et Par følgende Paragrafer handler dels om skriftlig Erklæring fra Principalen ved et Tjenesteforholds Ophør, dels om, hvordan der skal forholdes, hvis en Funktionær har forpligtet sig m. H. t. Spørgsmaalet om Overgang i egen Virksomhed, og § 12 siger.

Saafernt en Virksomhed gennem anonym Avertering søger Personale, skal det af Annoncen tydeligt fremgaa, hvilket Arbejde den paagældende skal udføre, hvilken Foruddannelse og øvrige Kvalifikationer Ansøgeren skal møde med, samt Mindstelønnen for det paagældende Arbejde.

Saafrømt der som Forudsætning for Tiltrædelse af Plads kræves indbetalt kontant Depositum, er anonym Avertering forbudt.

— Loven træder i Kraft 1. Novbr. 1938 og den optages til Revision i Samlingen 1941—42.

— — —

Alle fire udvalgsberettigede Partier var som sagt enige om at gennemføre Loven.

Af Smaapartierne værdigede *Frie Folkeparti* end ikke Sagen saa megen Interesse, at det lod sig repræsentere ved Ordfører under Behandlingen.

Retsforbundets Ordfører (Svend E. Johansen) erkendte at der »i allerhøjeste Grad trænges til Hjælp for at føre disse Mennesker fremad i Livsvilkaar, saaledes at deres Liv kan blive rigere og bedre, end det er i Dag«; men denne klare Erkendelse tiltrods tog han dog ikke i Betænkning at erklære, at hele dette Forhold er »et Omraade, der er Lovgivningsmagten uvedkommende.« — Disse Udtalelser faldt ved 1. Beh. af Sagen; da 2. og 3. Beh. fandt Sted var Johansen *udtraadt* af Retsforbundets Rigsdagsgruppe, men ingen af dennes tilbageblevne Medlemmer tog Ordet ved nævnte Behandlinger.

Kommunisterne anbefalede Forslaget ganske kort ved 3. Beh.

Trods *Frie Folkepartis* og *Retsforbundets* negative Holdning under Sagens Behandling i Folketinget vedtoges Forslaget ikke desto mindre *enstemmigt*; ingen fra de to nævnte Smaapartier stemte saaledes imod.

Arbejderboliger paa Landet.

Den 8. Februar forelagde Landbrugsminister Bording Forslag til Lov om Opførelse og Udleje af Arbejderboliger m. m. paa Landet.

I Udvalget af 1936 ang. Landbrugets Arbejdskraft udtalte Repræsentanterne for Husmandsforeningerne og Landarbejderforbundet sig i 1937 for en Forøgelse af Landbohjemmenes Antal, idet man maatte betragte Landarbejderens Boligforhold — ogsaa som Familiefader — for overordentlig betydningsfuldt i Spørgsmaalet om, hvorvidt han vilde forblive i Landbruget ogsaa efter 20—23 Aarsalderen.

Nævnte Repræsentanter udtalte iøvrigt, at »Boligbyggeriet paa Landet fremmes bedst ved, at der gives de ubemidlede Landarbejdere Adgang til billige Laan af en saadan Højde, at der kun udfordres en minimal Egenkapital for at kunne lade opføre et tidssvarende godt Arbejderhus paa Landet. Væsentligt er det dog, at der sikres saadanne Landarbejdere en passende beliggende Byggegrund paa billige Vilkaar, idet Boligbyggeriet paa Landet ikke kan bære andre Grundpriser end Værdien af almindelig Landbrugsjord, ogsaa fordi den til Huset knyttede Have ved fornuftig Udnyttelse, omend ad indirekte Vej, skal bidrage væsentlig til Ejendommens Forrentning og Afdrag.

En fortsat Sammenknytning af Arbejde og Bolig, som Forholdet er paa de større Gaarde, finder nævnte Repræsentanter ikke heldig, hvorfor de heller ikke finder det hensigtsmæssig ved billige Laan at opmuntre Arbejdsgiverne til at bygge.«

Disse Hovedbetragtninger danner Grundlaget for ovennævnte Forslags Fremsættelse og Indhold. Forslagets Indhold var iøvrigt følgende:

Der stilles i de tre kommende Finansaar til Raadighed 1 Million Kr. aarligt af Statskassen og 1 Million aarligt af Jordfonden til Fremskaffelse af Jord og til Laan. Administrationsudgifterne afholdes af Jordfonden.

For at komme i Besiddelse af Jord til Opførelse af Arbejderbolig i en Landkommune sættes en Række almindelige Betingelser: man skal være myndig, ikke over 55 Aar gammel, have Attest for at være ædruelig og hæderlig, for at være mindrebemidlet, for at være beskæftiget ved normalt Arbejde paa Landet, for i det sidste Aar at have

haft fast Bopæl i Kommunen og at være i Stand til at kunne lade Byggearbejde udføre og at kunne antages at opfylde sine Forpligtelser. **Fortrinsvis vil Ansøgere med 3 eller flere Børn**, og som desuden er syge- og arbejdsløshedsforsikret, og som med **Erhvervelse af eget Hus for Øje har sammensparet et antageligt Beløb**, komme i Betragtning. Husmandsbrugskommissionerne skal bistaa ved Behandlingen af Andragender, og for hver Amtsraadsreds skal efter Forhandling med Dansk Arbejdsmandsforbund udnævnes en med Landarbejderboliger kyndig Landarbejder til Hjælp for Kommissionen. **De omhandlede Grunde maa ikke være over 2500 eller under 800 m²**, skal have Adgang til Vej, være sikret fornøden Vandforsyning og i det hele taget være byggemodne.

Arbejderboliger paa Landet kan opføres dels paa Jord i Statens Eje, dels paa privat indkøbt Jord.

I det første Tilfælde sker der Udstykning i Storrelser indenfor den foran angivne Ramme. Der erlægges ikke nogen Kobesum, men der paalægges Parcellen halvaarlig Jordrentesvarelse. Mod Pant efter Jordrenteværdien kan der til Bygnings Opførelse tilstaaes Køberen Laan paa $\frac{9}{10}$ af Omkostningerne, dog ikke udover 7000 Kr., 25 pCt. af Laanet, dog ikke over 1500 Kr., er rentefrit; iøvrigt er Laanet rente- og afdragsfrit det første Aar, hvorefter der erlægges 4 pCt. af den rentepligtige Del af Laanet som Rente og 1 pCt. aarlig af det fulde Laans oprindelige Hovedstol som **Afdrag** paa den rentefri Del af Laanet. Naar denne Del er fuldt afdraget, erlægges en fast halvaarlig Ydelse af $2\frac{1}{2}$ pCt. af Restlaanets oprindelige Hovedstol, hvoraf 2 pCt. er Rente, Resten Afdrag. Rentefriheden bortfalder ved Overdragelse til fremmed Mand. Parcellerne er fritagne for Grundstigningsskyld.

Man kan ogsaa gaa den Vej, at der efter Loven ydes Laan til **Indkøb** af Jorden og til Opførelse af Boligen paa denne.

Jordkøbslaanet maa da ikke overstige 1000 Kr. Det sikres som 1. Prioritet, forrentes med 2 pCt. halvaarlig og er afdragsfrit det første Aar, hvorefter der erlægges en fast halvaarlig Ydelse af $2\frac{1}{2}$ pCt. Andragender indgives gennem Kommunalbestyrelsen til Husmandsbrugskommissionen, som derefter behandler Sagen. Naar Skøde er tinglyst, kan Ansøgeren faa udbetalt $\frac{9}{10}$ af Jordkøbslaanet i Forskud.

Der gives Beboeren af et efter denne Lov oprettet Landarbejderhus en Ejers fulde Rettighed, dog med nogle Indskrænkninger. Han skal selv bebo Huset, han maa ikke foretage forringende Ændringer i Bebyggelsen, han maa nok med Familiens Hjælp drive Haandværksnæring, gartnerimæssig Brug eller lignende, men derimod ikke Handelsvirksomhed. En passende Del af Grunden skal udlægges til Have.

Jordlovsudvalget kan lade Mønsterplaner for saadanne Landarbejderboliger udarbejde, og efter disse Planer kan Landbrugsministeriet lade opføre Bygninger paa Jord, som agtes afhændet efter Lovens

Regler. I Egne, hvor Byggeomkostningerne er særlig høje, og i Tilfælde, hvor Ansøgeren har særlig stor Børneflokk, og derfor Brug for en rummeligere Bolig, kan Byggeomkostningerne forhøjes med 1000 Kr. og Byggelaanet tilsvarende med 900 Kr. Alle paa Grundlag af de foran nævnte Bestemmelser udstedte Dokumenter er stempelfrie. Anvendes fremmed Arbejdskraft ved Landarbejderboligens Opførelse, skal foretrækkes Familieforsørgere og saadanne, som har forsikret sig mod Arbejdsløshed.

Udleje af Huse og Arbejderboliger paa Landet.

Der fastsættes Bestemmelser angaaende Udleje af Huse og Boliger i Landkommunerne udenfor bymæssig Bebyggelse til Arbejdere, der beskæftiges ved normalt forefaldende Arbejde paa Landet, samt af Huse, der anvendes til Husmandsbrug eller Gartneri, og som ikke falder ind under Lov om Brug af Huse paa Landet af 1935.

Enhver Afgift af de nævnte Huse og Boliger skal bestemmes i Penge. Forpagtnings- eller Lejekontrakter, der fastsætter, at Brugen af et Hus eller en Bolig gives som helt eller delvis Vederlag for Arbejde for Ejeren, er uforpligtende for Brugeren. Der skal foreligge skriftlig Kontrakt. Forsømmer Ejeren at sørge for denne Kontrakt, og Indflytning har fundet Sted, antages han at have udlejet Huset eller Boligen for mindst et Aar fra førstk. 1. April at regne. Der skal fastsættes en Opsigelsesfrist af mindst 3 Maaneder til en 1. April eller 1. Oktober. For Huse med et Tilliggende af $\frac{1}{2}$ ha eller derover skal Opsigelsesfristen fra Ejers Side altid være mindst et halvt Aar.

Om Tjenestehuse.

Endelig bestemmes for Huse paa Landet, der er en Del af Lønnen for Ejers fastsatte Betjente, Funktionærer eller Medhjælpere, at der skal foreligge en Kontrakt, som udtrykkelig siger, at den paagældende skal flytte, saa snart Tjenestetiden lovlig ophører. Kommer en af de nævnte af Plads i Utide, og dette ikke er sket som Følge af en ham begaaet Forbrydelse, skal der gives ham 4 Ugers Frist til at flytte. Det samme gælder i Tilfælde af Dødsfald for hans efterladte Familie. Har Arbejdsgiveren uden lovlig Grund vægret sig ved at modtage den paagældende eller bortvist ham af sin Tjeneste, kan denne sidste benytte det ham tilsagte Tjenestehus til næste 1. April eller Oktober Flyttedag.

Arbejderhuse hørende til industrielle Anlæg paa Landet, kan overlades der beskæftigede ugifte Arbejdere til Afbenyttelse, saaledes at Fraflytning skal finde Sted samtidig med Arbejdets Ophor.

Sagens Behandling.

Baade *Venstres* og *Konservatives* Ordførere udtalte Sympati med Tanken om at fremme et Boligbyggeri som det her foreslaede. Desværre blev det ved *Sympatien*. Begge Parter havde forskellige Indvendinger at gøre, og da Regeringspartierne ikke uden videre fandt at burde *bøje sig* for alt, hvad de to Partier fandt paa, endte det i dette som i saa mange andre Tilfælde med, at Enighed ikke opnaedes.

Venstre gjorde navnlig Indvendig mod Bestemmselsen i § 28 om, at der — saafremt *fremmed* Arbejdskraft anvendtes ved Opførelsen — fortrinsvis skulde foretrakkes saadanne, som var arbejdsløshedsforsikrede, i første Række Familieforsørgere. Denne Bestemmelse ændredes senere til at lyde saadan: »... skal ved Antagelse til Arbejde fortrinsvis komme i Betragtning *Familieforsørgere og saadanne, som har forsikret sig mod Arbejdsløshed*«. Men trods denne Ændring, og trods det at *Venstre* selv Aaret forud havde stemt for en nøjagtig tilsvarende Bestemmelse i Grundforbedringsloven, nægtede Partiet alligevel at stemme ja til Loven og nøjedes med at svare »stemmer ikke.«

Konservative var imod, at der kunde opføres saadanne Arbejderboliger ogsaa tæt udenfor bymæssige Bebyggelser. Partiet stillede sig ogsaa uvillig overfor Principet efter 4. Oktoberloven (om Jordrentevilkaar), ligesom det indtog samme Standpunkt til § 28 som *Venstre*.

Med Hensyn til denne Paragraf skete der imidlertid den bemærkelsesværdige Ændring i de *Konservatives* Stilling, at de — efter at Paragrafens Ordlyd var ændret som ovenfor anført — erklærede følgende ved Sagens 3. Beh. i Folketinget:

»Da det her stillede Ændringsforslag har nøjagtig samme Ordlyd som den tilsvarende Paragraf i Grundforbedringsloven, hvorved Familieforsørgere og forsikrede Arbejdere stilles lige, kan vi anbefale Ændringsforslaget.«

Til Loven som Helhed indtog de *Konservative* iøvrigt det Standpunkt hverken at stemme for eller imod.

Fri Folkeparti erklærede sig velvillig stemt overfor Lovens Formaal, men vilde ikke akceptere § 28; lignende Standpunkt stillede *Retsforbundet* sig paa.

— Ved den endelige Afgørelse vedtoges Loven derefter med Regeringspartiernes Stemmer, medens 46 tilkendegav, at de hverken stemte for eller imod.

Kristelig dansk Fællesforbund.

Under Forslagets 3. Beh. udtalte *Fibiger* (K.):

»— Jeg tillader mig at spørge Landbrugsministeren, om man kan betragte det Ændringsforslag (§ 28) som nu stilles til tredje Behandling, som et Udtryk for, at Ministeriet vil se med Velvilje paa den kristelige Arbejdsløshedskasse, saadan at de der er Medlemmer af den, stadig kan blive beskæftiget under samme Forhold, som det af den højtærede Landbrugsminister her stillede Ændringsforslag angiver?«

Herpaa svarede *Landbrugsministeren*:

»Til Hr. *Fibiger* vil jeg sige, at jeg ikke kan svare paa Spørgsmaal om Administrationen af andre Love end dem, der sorterer under mig.«

Fibiger: »Jeg maa forstaa den højtærede Landbrugsminister saadan, at som Paragraffen er affattet, vil Medlemmer af den kristelige Arbejdsløshedskasse efter denne Lov have lige Ret med andre til at faa Arbejde ved de Boliger, der her er Tale om.«

Denne Opfattelse lod Landbrugsministeren staa, hvorefter det er klart, at *arbejdsløshedsforsikrede* Medlemmer under kristelig dansk Fællesforbund vil kunne antages til Arbejder efter Loven i Overensstemmelse med § 28.

Slagterikonflikten.

Den 1. April 1938 stillede Forligsmanden et Mæglingsforslag i den standende Konflikt mellem Andels- og Privat-slagterierne paa den ene Side og Dansk Slagteriarbejderforbund samt Dansk Kedel- og Maskinpasserforbund paa den anden. Forslaget fulgte *nøje* de Linjer, der var fulgt i det tilsvarende Mæglingsforslag, som Forligsmanden i Marts havde stillet til Bilæggelse af Foraarets store, ca. 100,000 Arbejdere omfattende Lønkonflikt, og som baade Arbejdsgivere og Arbejdere havde *vedtaget*.

Ikke desto mindre *forkastede* Slagterierne Mæglingsforslaget af 1. April (Slagteriarbejderne vedtog det derimod) og da Regeringen hverken vilde eller kunde tage Ansvar for en Standsning af hele vor Baconeksport til England, fremsatte den under 7. April Forslag i Rigsdagen om Lovfæstelse af Forligsmandens Mæglingsforslag. Regeringens Forslag var *enslydende* med den af Rigsdagen forrige Aar vedtagne Lov omfattende *et betydelig større Antal Arbejdere*, og Statsministeren, der forelagde Forslaget, var følgelig berettiget til at udtale Haabet om, at Rigsdagen ogsaa denne Gang »vil være enig om, at den for vor Flæskeeksport truende Konflikt maa afværges.«

Det Mæglingsforslag, som Regeringen altsaa nu foreslog at lovfæste, laa som allerede nævnt i samme Linje, som det en Række andre Fags Arbejdsgivere og Arbejdere faa Dage i Forvejen havde vedtaget. Praktisk talt hævede det Lønningerne op i Niveau med den skete Vareprisstigning, *saaledes at der i Virkeligheden kun var Tale om at bevare Reallønnens Grundlag.*

Venstres Ordfører (Brorsen) bestred Rigsdagens Kompetence til at udtale sig om, »hvorvidt disse Lønninger er mere eller mindre passende.« Han henviste til Landbrugets lave Forrentningsprocent, men vilde dog erkende, at »en Standsning af de Virksomheder, Talen her er om, *efter vor Opfattelse ikke kan finde Sted.*« En Ordning maatte skaffes tilveje, saa Arbejdet paa Slagterierne kunde fortsættes.

Venstre kunde imidlertid ikke billige, at det blev Forligsmandens Forslag, der ophøjedes til Lov; der var efter Partiets Opfattelse ingen anden Vej at gaa, end at nedsætte en Voldgiftsdomstol.

Christmas Møller udtalte sig i Hovedsagen paa Linje med Venstres Ordfører.

Vald. Thomsen (Fri Folkeparti) vilde under ingen Omstændighed, altsaa heller ikke, hvis det skete ved Voldgift, gaa imod den Holdning, Slagterierne havde indtaget. Iøvrigt antydede han at sidde inde med en *Viden* om, at Konflikten overhovedet ikke lod sig bringe ud af Verden ved en Handling af Rigsdagen.

Retsforbundet (Gregersen) stillede sig i alt væsentlig paa Venstres Standpunkt. Partiet vilde »stemme imod det *Mæglingforslag*, her foreligger.«

Kommunisterne (Aksel Larsen) erkendte, at »som Situationen havde udviklet sig, var der ingen Vej udenom at lovfæste *Mæglingforslaget*,« men endte ikke desto mindre med at gaa imod Regeringsforslaget (!!)

Det radikale Venstres Ordfører (Rager) udtalte bl. a.:

»Det *Mæglingforslag*, som er stillet af Forligsmanden her, gaar, saa vidt jeg kan se, ud paa at følge nøjagtigt de samme Linier, som er fulgt i det Forligsforslag, som nylig blev vedtaget for saa mange andre Erhvervs Vedkommende. Det giver til de Arbejdere, som det omhandler, en Lønforhøjelse, der er den samme, som Forligsmand, Arbejdere og Arbejdsgivere inden for det andet Omraade har fundet var en passende Forhøjelse. Derfor kunde man vel ogsaa have ventet, at dette Forslag var blevet vedtaget af begge Parter. Desværre er det ikke sket. Det fremføres heroverfor, at Landbrugets Kaar er vanskelige. Det ved vi, det har vi taget til Efterretning mange Gange, og i denne Sal er Gang paa Gang vedtaget Lovforslag, der har tilsigtet at bøde paa disse Forholds Vanskelighed, og som i højere og i ringere Grad har vist sig at kunne gøre det. Og naar det endelig skal afvejes, hvad der er lykkedes godt, og hvad der er lykkedes mindre godt, bliver Helhedsbilledet, at der er ydet Landbruget Bistand.

Trods dette er Landbrugets Kaar sikkert vanskelige, men der er heller ikke Tvivl om, at mange af de Virksomheder, der berøres af Forligsmandens i øvrigt vedtagne Forslag, staar i en vanskelig Stilling, og Hr. Brorsen har jo Ret, naar han peger paa, at Privatinitiativet maa tage de gode som de daarlige Kaar. Den fastlønnede Arbejderen, ja, han maa tage de een Gang fastlagte, og det kan ikke nytte, tror jeg, og det vil ikke tjene Landbruget godt, at dets Arbejdere faar en ringere Stilling, naar de udfører et Arbejde som det, der er Tale om her, end andre Arbejdere.

Der er fra de to Oppositionspartiets Side peget paa Voldgift, og dér gik det ærede Medlem Hr. Brorsen i Dag, som han har gjort det ved en tidligere Lejlighed, saa langt, at han sagde: det var vist rart, om vi snart fik en Drøftelse om at nedsætte en fast Voldgiftsdomstol. Det var et Ønske, som ikke er ukendt for mig. Da der sidst var ned-

sat et Udvalg til en saadan Drøftelse, stillede jeg et Forslag derom, det er ikke mere end nogle faa Aar siden, men Hr. Brorsens Meningsfæller og Hr. Christmas Møllers Meningsfæller kunde kun vende en kold Skulder til. Det System, som dengang var foreslaaet, ønskede de Herrer ikke. Nu mangler de det. Det kan naturligvis drøftes, om man skal nedsætte det ene eller det andet, men jeg advarer stærkt imod Konsekvenserne. Vil en Voldgift i Øjeblikket ikke i Virkeligheden være saa bundet af hele det Forligskompleks, der er vedtaget, at det er meget uheldigt at nedsætte en Voldgiftsdomstol under det Pres. Og er det muligt overhovedet, selv om der kunde opnaas Enighed om Voldgift, at opnaa Enighed om dens Sammensætning? Der har jo været stor Divergens for; man har villet presse Forligsinstitutionen ud af den, medens man fra f. Eks. vor Side stærkt ønskede den. Jeg tror, Vanskelighederne vil blive uovervindelige. Tiden er knap, og det, der er det principielle, at vi bør undgaa Konflikt, er det afgørende, det første afgørende.«

— — —
Ragers Forudsigelse om Vanskelighedernes Uovervindelighed m. H. t. den eventuelle Voldgiftsdomstols Sammensætning viste sig til Punkt og Prikke at slaa til. Det blev netop paa det Punkt, Bestræbelserne for at komme til Enighed paa bred Front strandede.

Fra Regeringens Side afvistes Tanken om at gaa Voldgiftsvejen i alt Fald ikke. Herom udtalte Statsminister Stauning sig nemlig allerede ved Sagens 1. Beh. saaledes:

»Naar baade Hr. Brorson og Hr. Christmas Møller nu begge taler om, at denne Sag maa løses ved en Voldgift, ja, saa har jeg naturligvis ikke noget imod, at man drøfter dette i Udvalget, og at man enes derom. Saa maa man jo til sin Tid betro os andre, hvordan denne Enighed er opnaaet.«

Men iøvrigt udtalte Statsminister Stauning:

»Men det, man vil, maa jo altsaa være en Forringelse af det Mæglingsforslag, der foreligger, eller en Forventning om, at der kan opnaas en saadan. (Oluf Pedersen: Næh!). Naa, det er det ikke, men hvad skal vi saa med en Voldgiftsdomstol? Det er da heller ikke, for at det skal blive forbedret. (Oluf Pedersen: For at gøre det rigtigere!). Ja, hvem siger os, at det bliver rigtigere for det? Efter at Forligsmandsinstitutionen paa Grundlag af Forhandlinger med begge Parter er kommet til dette Resultat, saa nærer jeg ikke mindste Tvivl om, at det er det rigtigste, som i denne

Situation har kunnet findes, saa meget mere som det stemmer nøje med de Retningslinier, der er givet ved et Mæglingsforslag, som i Forvejen er vedtaget saavel af 100,000 Arbejdere som af Arbejdsgiverforeningen, altsaa af de Arbejdsgivere, der paa den anden Side er Arbejdsgivere for de 100,000 Arbejdere.

Naar det er Forholdet, saa synes jeg, at en anden Fremgangsmaade i dette Tilfælde i nogen Maade maa blive en Underkendelse af, hvad der er gjort og sagt i Forvejen paa dette Arbejdsomraade. En Overgang til en anden Afgørelse end den foreslaaede vilde da ogsaa være *en ejendommelig Underordnet sig en vis Gruppe Arbejdsgivere*, ikke hele Arbejdsgiverfløjen i dette Tilfælde, men en vis Gruppe Arbejdsgivere, som ikke har villet tage Hensyn til de Samfundsinteresser, der forelaa, da Forligsmandens Forslag blev fremsat. Det forekommer mig, at de Synspunkter, det ærede Medlem Hr. Brorsen og det ærede Medlem Hr. Christmas Møller har gjort gældende, *indebærer uheldige Konsekvenser.*«

Indkomststigningens Fordeling.

Navnlig fra Vald. Thomsens, men ogsaa i nogen Grad fra Brorsens Side, var der slaaet paa, at Indtjeningsevnen i Landdistrikterne ikke forholdt sig saaledes, at der i og for sig var Rimelighed i Slagteriarbejdernes Lønforhøjelse. Heroverfor fremsatte *Fr. Andersen (S.)* følgende Oplysninger:

»Naar ærede Medlemmer synes at ville begrunde en Modstand mod, at Slagteriarbejdernes Lønninger forhøjes, med en Henvi-
sing til Landbrugets vanskelige Stilling, ja, saa erkender vi jo alle, at Landbruget har haft og har sine Vanskeligheder, men vi ved ogsaa, at der paa en lang Række af Omraader er truffet Foranstaltninger sigtende til at afbøde Vanskelighederne, og vi faar jo ogsaa et Begreb om, hvorledes Udviklingen har været, naar vi f. Eks. ser paa, hvorledes den skattepligtige Indkomst har fordelt sig i de nærmest foregaaende Aar. I 1935—36 var der en Stigning i den skattepligtige Indkomst her i Landet paa 279 Mill. Kr., i det følgende Aar en Stigning paa 176 Mill. Kr.; det giver for de to Aar tilsammen en Stigning paa 455 Mill. Kr. Og ser vi paa, hvorledes den fordeler sig inden for de forskellige Grupper, viser det sig, at Stigningen for Hovedstadskommunerne har været 166 Millioner, for Provinsbyerne 94 Mill. Kr. og for Landdistrikterne 195 Mill. Kr. Tager vi det i Procent, bliver der

en Fremgang for de nævnte to Aar paa 15 pCt. for Hovedstadskommunerne, 14,4 pCt. for Provinsbyerne og 25,2 pCt. for Landdistrikterne. Jeg synes ikke, der kan være Rimelighed i at anlægge den Betragtning, at det, der er Tale om her, slet ikke skulde kunne imødekommes.«

Retsforbundet formaner Fri Folkeparti.

Til Vald. Thomsen, der i ret utilslørede Vendinger havde anbefalet Slagterierne *ikke* at bøje sig for Rigsdagens Afgørelse, hvis Mæglingsforslaget eller noget lignende vedtoges, udtalte Gregersen (Retsforbundet):

»Jeg vil gerne sige til det ærede Medlem Hr. Valdemar Thomsen, at jeg tror, det er en farlig Tale, den, det ærede Medlem førte heroppe for lidt siden. Jeg tror, at den kunde medføre Konsekvenser, som det ærede Medlem ikke drømmer om. Dette, at man hellere maa tage Stødet, vil jo i den Forbindelse, vi her taler, sige, at det ærede Medlem opfordrer Slagterierne og deres Repræsentanter til — hvis der kommer et Voldgiftsresultat, eller hvis Mæglingsforslaget bliver op-
højet til Lov — at modsætte sig det, som Lovgivningsmagten har vedtaget. Det er jo i Virkeligheden at prædike Oprør. Det kunde medføre Ting, som hverken det ærede Medlem eller vi ønsker, idet man derved kan tvinge Statsmagten til at overtage Produktionen. Jeg advarer det ærede Medlem Hr. Valdemar Thomsen mod at føre denne Tale. Det kunde ogsaa hænde, den gav Bagslag for det ærede Medlem.«

Vald. Thomsens Trusel.

Statsminister Stauning sluttede en Replik til Vald. Thomsen med at sige:

»Det ærede Medlems Afslutning før, hans aabentyse Opfordring til Ufred, *ja til mere end Ufred*, hans Trusel mod Samfundet, understreget med Ordene »Hensigten helliger Midlet,« *kan ikke og bør ikke fremsættes af en dansk Rigsdagsmand.*«

Vald. Thomsen: Ja, Hensigten helliger Midlet. Vi maa benytte den økonomiske Magt, vi har, fordi vi ønsker at faa vor Ret. Jeg vil gerne tilføje, at ingen — det er fremhævet her i Dag — har saa stærkt som jeg understreget Nødvendigheden af, at Arbejder og Bonde kommer i Samarbejde, for det er Betingelsen for en rolig Udvikling i vort

Land. Jeg er derfor ogsaa den første til at beklage, at det aabenbart er nødvendigt, at Landbruget skal gennemtvinge det Samarbejde, som er saa nødvendigt.

Statsministeren: Da der for nogle Aar siden forhandles om en lignende Lov som i Dag, der angik Slagteriarbejderne, mødte Slagteriarbejdernes Organisations Repræsentanter i Folketingets Udvalg for at raadslaa om at blive fri for denne Lov, og da de sluttede Samtalen, spurgte Udvalgets Formand Slagteriarbejderne, om det var Meningen med deres Ord, at de ikke vilde bøje sig for Loven. Saa sagde de: *Nej, vi er lovlydige Borgere*, og gik. Og det samme burde det ærede Medlem Hr. Valdemar Thomsen sige som Slagterimand.

Vald. Thomsen: Ja, jeg maa sige, at jeg optræder ikke her som Slagterimand. Hvad Slagterierne vil foretage sig, *aner jeg ikke i dette Øjeblik*, men jeg kunde meget vel tænke mig, som jeg sagde før, at Slagterierne nu er naaet til det Punkt, at de vil hævde den gamle romerretlige Billighedsgrundsætning, der siger, at ingen er forpligtet ud over sine Evner.

Statministeren: Svineproduktionen, som det i Øjeblikket drejer sig om, er et saa værdifuldt økonomisk Grundlag for Slagterierne, at der ikke her kan være Spørgsmaal om, hvorvidt de kan taale en 2 Øres Forhøjelse pr. Svin eller ej.

Det glæder mig, at det ærede Medlem Hr. Valdemar Thomsen *ikke véd*, hvad Slagterierne vil foretage sig; *saa skulde han heller ikke fremsætte Trusler paa deres Vegne, som han har gjort her i Dag.*«

— Hertil havde Valdemar Thomsen ikke mere at bemærke.

Oppositionens Fiduspolitik.

Forslaget fik — under Hensyn til, at der kun var et Døgn til Konfliktens Udbrud — en hurtig Behandling.

Det viste sig hurtigt i Udvalget, at Rager skulde faa Ret i sin Forudsigelse under 1. Behandling i Tinget: Oppositionen vilde ikke høre Tale om at give Forligsinstitutionen Repræsentation i den eventuelle Voldgiftsdomstol. Dette har imidlertid stedse været en af de *principielle* Forudsætninger, som det radikale Venstre lige siden 1922 har opstillet i Forbindelse med Voldgift i Arbejdsstridigheder.

For Socialdemokratiet laa Landet saaledes, at dets Repræsentanter i Udvalget — ganske i Overensstemmelse

med Staunings ovenfor referede Udtalelser i Folketinget — ikke ubetinget unddrog sig en Forhandling om Voldgift, men indtog samme Holdning m. H. t. Forligsinstitutionens Repræsentation som de Radikale.

Men — Venstre, der støttet af de Konservative stillede Forslag om en Løsning ved Voldgift, vilde ikke paa nogen Maade fravige sin én Gang tagne Beslutning om, at Forligsinstitutionen *ikke* maatte blive repræsenteret i den eventuelle Voldgiftsdomstol. Partiet stod *fuldkommen stejlt* paa dette. Og da det positivt vidste, at intet af Regeringspartierne kunde eller vilde frafalde *sit* Krav i saa Henseende, kan det ikke være for stærkt sagt, at Partiet her forsøgte *et Numer af politisk Fidusmageri* uden nogen virkelig Vilje til at opnaa den med Regeringspartierne fornødne Enighed. — Ved 2. Beh. i Folketinget udtalte Rager herom:

»Jeg har allerede givet tilkende, at Regeringens Forslag under de forhaandenværende Forhold er det *sagligt rigtigste*; men jeg sagde ogsaa, at jeg gerne saa Konflikten løst paa bredest mulig Grundlag.

En Voldgiftsret, uanset dens Sammensætning, vilde paa Baggrund af det, der nylig er sket paa Arbejdsmarkedet, næppe have kunnet komme til nogen anden Afgørelse, end den, der foreligger her i Form af Forligsmandsforslaget. Men da det Ændringsforslag blev stillet i Udvalget, som de to Oppositionspartier nu har stillet som Ændringsforslag til Lovforslaget, udtalte Hr. Brorsen paa sit Partis Vegne, at om den Voldgiftssammensætning, som var foreslaaet af det ærede Medlem, var der *intet at forhandle*, den stod urokkelig fast, man kunde formentlig forhandle om andre Enkeltheder, men det var et *Ultimatum*, at Voldgiftsretten skulde være saadan sammensat.

Da Brorsen vidste god Besked med *vor* og ogsaa med det andet Regeringspartis Stilling paa dette Punkt, var det givet, at Venstre i Virkeligheden ikke ønskede at være med til at løse denne Sag paa en bred Basis.

Ved Afstemningen i Folketinget vedtoges Regeringens Forslag derefter med 74 St. (Rad. og Soc.) mod 55 (Venstre, Konservative, Fri Folkeparti og Retsforbundet).

— — —
I Landstinget blev der — navnlig fra Statsministerens og G. Fog-Petersens Side — udfoldet store Bestræbelser for at naa til Enighed mellem alle 4 Partier. En Tid saa det ud til, at de Konservative var stærkt interesseret i at naa til Overenskomst; men Venstre holdt sig stejlt. Partiet blev —

ogsaa i Udvalget — spurgt mere end én Gang, om det havde noget at foreslaa til Mildnelse af Folketingsgruppens Ultimatum, *men svarede ikke*. Og Regeringspartierne opgav da tilslut — forøvrigt langt ud paa Aftenen — at trække Forhandlingerne længere ud.

Ogsaa ved Afstemningen i Landstinget stemte baade Venstre og Konservative imod, saaledes at Loven vedtoges ved Regeringspartiernes egne Stemmer.

De midlertidige Told-Afgiftslove.

Midlertidigheden af disse Love er efterhaanden blevet noget »langstrakt«. Begrundelsen for Lovene er givet i tidligere Valgbøger, medens Grunden til deres stadige Forlængelse har været Statens stigende Udgiftsbehov som Følge af den langvarige Kriseperiode. I de første Aar, d. v. s. indtil 1937, lod disse Love sig ikke erstatte med *direkte* Skatteindkomster; det nægtede Oppositionsflertallet simpelthen i Landstinget, nemlig saa sent som i Foraaret 1936, og Regeringen foretrak da af rent praktiske Grunde at give Forlængelsen en 2-aarig Gyldighed, d. v. s. til 1. Juni 1938.

Nu udløb denne Periode altsaa inden Rigsdagen samledes igen. Regeringen overvejede at søge Beløbet taget paa anden Maade, men undlod det udfra den Betragtning, at da hele den gældende Skattelovgivning for Tiden er til Overvejelse i den store Skattekommission, var det mindre hensigtsmæssig at pille enkelte Love ud til særskilt Revision.

Venstres Ordfører (Himmelstrup) erkendte, det var en god Praksis at dække Statens løbende Udgifter med tilsvarende Indtægtslove; derfor vilde hans Parti være med til »paa væsentlige Omraader af disse Told- og Afgiftslove at skaffe Finansministeren de Penge, der er nødvendige«.

Venstre maatte imidlertid hævde, at der *iikke* var Brug for hele det Provenu af Lovene, som de var beregnet til — en 75—80 Mill. Kr. — idet Forbrugsafgifterne, der stod opført paa Finansloven med 286 Mill. Kr., efter al Sandsynlighed vilde give en 12—14 Mill. mere. Under Hensyn hertil foreslog Partiet at overføre »den berømte Benzin-Femøre«, hvis Provenu kunde anslaaes til en 16—17 Mill., til Kommunerne. — Men ellers var Venstre villig til at stemme for den ny Forlængelse, *dog med Undtagelse af den lille Toldlov af 1932*, der maatte betegnes som protektionistisk.

Om denne Toldlov fastslog Himmelstrup iøvrigt som sin Opfattelse, at den *faktisk gav færre Penge*, end de tilsvarende Positioner paa Toldloven gav før Lovens Gen-nemførelse. Tiltrods herfor og uagtet Himmelstrup ligeledes maatte erkende, at der var sket *Nedsættelser* baade for Gummistøvler, Stofsko og Glasvarer, vilde Venstre dog ikke stemme for nævnte Lovs Forlængelse.

Finansminister Buhl bestred Rigtigheden i den Paa-

stand, at Skattelovene vilde give langt større Beløb, end Staten havde Brug for. Og ganske ved Siden af er det, naar Himmelstrup mente, at Staten kunde undvære Indtægterne baade af »Benzin-Femøren« (17—18 Mill.) og af Toldloven af 1932 (ca. 10 Mill.). Det var ialt ca. 28 Mill. Kr., og hvordan Staten skulde kunne give Slip paa hele dette Indtægtsbeløb, burde Himmelstrup have givet en *motiveret* Begrundelse for; men det undlod han. Efter Ministerens Opfattelse vilde det være ganske urimeligt at trække disse enkelte Indtægtslove ud af Arbejdet i Skattekommissionen. I alle Tilfælde var det ugørligt, hvis man ikke paa anden Maade var anvist Dækning for de 28 Mill. Kr. Og dette var ikke gjort hverken fra Venstres eller nogen anden Side.

Gregersen (Retsforb.) kom temmelig galt afsted. For det første paastod han, at da Lovene omfattede et Provenu paa ca. 70 Mill. Kr. aarlig, vilde Forlængelsen saaledes komme til at koste Skatteyderne 150 Mill. Kr.; for det andet paastod han, at det var de daarligst stillede i Landet, som kom til at betale det væsentligste af disse Penge.

Rager bemærkede hertil, at da der var Tale om en Forlængelse paa 1½ Aar, havde Gregersen saaledes regnet ikke mindre end 45 Mill. forkert, idet 1½ Gange 70 var 105 og ikke som af Gregersen paastaaet 150! Men Gregersens anden Paastand var lige saa vildledende. De foreslaaede Told-Afgiftsbestemmelser drejede sig nemlig i væsentlig Grad om Luksusforbrug af Varer som Silkeartikler, Spirituosa og bayersk Øl, og derfor var det helt hen i Vejret at sige, det blev de daarligst stillede i Landet, der kom til at betale disse Afgiftsbeløb.

— — —
Lovforslaget vedtoges med 87 St. mod 6 (Retsforb. og Fri Folkeparti), medens 24 (Venstre) hverken stemte for eller imod.

Tjenestemændenes Løntillæg.

I Henhold til *bestaaende* Lov (Tjenestemandsløven af 1931) ydes der Statens Tjenestemænd og Pensionister et prisbestemt Reguleringsstillæg, der fastsættes Aar for Aar paa Grundlag af et af Statistisk Departement opgjort Udgiftstal, der beregnes efter Priserne for Fødevarer, Beklædning, Brændsel og Belysning samt Husleje, og som for Vareprisernes Vedkommende afhænger af Detailpriserne i Januar Maaned forud for det Finansaar, for hvilket Reguleringsstillægget skal gælde.

I det enkelte Aar gradueres Tillægget dernæst efter Løngrupper, saaledes at de højere liggende Grupper faar de største Tillæg. Ordningen er nærmere gennemført saaledes, at et Udgiftstal paa 1907 Kr. giver Ret til en Portion Reguleringsstillæg, og at der derefter kommer en Portion til, for hver Gang Udgiftstallet viser en Stigning paa 104 Kr., indtil 6 Portioner er naaet ved 2427 Kr. Her gælder da den særlige Regel, en Regel, som kom ind i Statens Lønningsordning i 1927, men som med Tilslutning fra alle Sider, ogsaa Tjenestemændenes, blev opretholdt ved Lønningsforliget i 1931, at den næste Portion først opnaas, naar Udgiftstallet er steget til 2843 Kr., altsaa med 4 Gange 104 Kr. Der er saaledes ud over det almindelige Interval indskudt et ekstra Interval, en »stille Zone« kan man sige, svarende til 3 Portioner Reguleringsstillæg. Fra 2843 Kr. gives igen en Portion for hver Stigning paa 104 Kr.

I Fjor var Udgiftstallet 2710, hvad der efter Lovens Regler gav 6 Portioner Reguleringsstillæg, medens Resultatet, saafremt man ikke havde indført den stille Zone, vilde være blevet 8 Portioner. Fra Tjenestemandsoverenskomsternes Side blev der fremsat Krav om fuld Pristalsregulering, men efter at der var forhandlet med Organisationerne, gav disse enstemmigt Tilslutning til et Forslag gaaende ud paa, at der for 1937—38 skulde ydes en ekstra Portion, og dette Forslag blev derefter vedtaget af Rigsdagen. Tjenestemændene oppebærer altsaa i indeværende Finansaar i alt 7 Portioner Reguleringsstillæg.

Ved Januaropgørelsen i Aar var Udgiftstallet steget til 2853 og derved hævet op over den stille Zone, saa at Tjenestemændene for det kommende Finansaar havde lovmæssigt Krav paa 7 Portioner Reguleringsstillæg. Uden den stille Zone« vilde Tillægget have udgjort 10 Portioner.

Hovedorganisationerne fremsatte ogsaa i Aar Anmodning om fuld Regulering og ønskede denne gennemført ved en Ophævelse af Tjenestemandsløvens Regler om det særlige Interval.

Heroverfor maatte Regeringen — baade under Hensyn til de finansielle Forhold og de for store Dele af Befolkningen svære økonomiske Kaar — stille sig paa det Standpunkt, at Tjenestemændenes Krav betød en saa betydelig Ændring af hele Lønningsloven, at Overvejelser bør udskydes, til en alm. Revision af Tjenestemandsløven finder Sted.

Paa den anden Side har man under Hensyn til de raadende Prisforhold ment det rigtigt, at de fremsatte Ønsker om en Lønforhøjelse i nogen Grad blev imødekommet, naar dette — ligesom for indeværende Finansaars Vedkommende — fik Karakter af en rent midlertidig Foranstaltning.

Paa dette Grundlag blev Forhandlingerne med Centralorganisationernes Repræsentanter ført, og den 22. Februar stilledes da — med disses Tilslutning — Forslag om, at der for Finansaaret 1938—39 ydes et midlertidigt Tillæg, der for gifte Mænd og dermed ligestillede udgør 168 Kr. for alle Lønninger (Pensioner) paa 1500 Kr. og derover, medens der for Lønninger (Pensioner) under 1500 Kr. ydes et Tillæg paa 11,2 pCt.; til ugifte ydes Tillæget med tilsvarende Begrænsninger som fastsat i Tjenestemandsløven med Hensyn til Reguleringstillæget.

Merudgiften ved Forslagets Gennemførelse udgør for Statens Vedkommende ca. 11 Mill. Kr.

— — —
Under Sagens Behandling blev der fra alle Sider (Fri Folkeparti undtaget) givet velvillig Tilslutning til Forslaget. De *Konservative* forsøgte dog at gøre *Overbud*, idet man foreslog at bevilge 13 Mill. i Stedet for de 11 Mill. Kr., som Regeringen med *Tjenestemandorganisationernes Tilslutning* havde stillet Forslag om. De 2 Mill. skulde efter de *Konservatives* Forslag gaa i alt væsentlig til større Reguleringstillæg for de *højstlønnede*; men Forslaget blev dog frafaldet med den Motivering, at Regeringsforslaget betød en saadan Forbedring, at de *Konservative* kunde stemme for det.

Retsforbundet lod sig endikke repræsentere af nogen Ordfører ved Forslagets Behandling; dette gav Vald. Thomsen Anledning til følgende ikke uefne Bemærkning:

»En anden Ting, som man i denne Forbindelse uvilkaarlig undrer sig over, er, at Retsforbundet ikke ved denne Lejlighed har givet Udtryk for, at fuld Grundskyld er bedre for Tjenestemændene end Kontanter.«

Regeringsforslaget vedtoges den 8. Marts med 75 St. mod 3 (Fri Folkeparti), medens 20 (Venstre) ogsaa i dette Tilfælde og det Standpunkt hverken at stemme for eller imod.

Handelspolitik og — „Afhængighed“.

Blandt de mange mærkelige Paaastande, som i Tidens Løb er fremsat til Angreb paa Regeringens Handelspolitik, er der to, som skal belyses her. Den ene gaar ud paa, at vi har været ifærd med at gøre os afhængig af Tyskland; den anden knytter sig til Begrebet »Færdigvarer«. — Udenrigsminister *Munch* gjorde begge Paaastande til Genstand for nærmere Belysning under Finanslovsdebatten 15. Oktober 1937. Om »Afhængigheden« udtalte han:

— Jeg forstaaer meget vel, der ud af Tidens Uro og store Utryghed kan gro Rygter og Fantasier, men jeg maa udtale, at hele den Drøftelse i norsk, svensk og dansk Presse, undertiden ogsaa i andre Landes Presse, som saadanne Rygter og Fantasier har givet Anledning til, savner *Tilknytning til Virkeligheden*.

Man har her nævnt vort Grænsespørgsmaal, og dér har det været udtalt i Artikler, som bredtes ret langt omkring, at man under Handelsforhandlingerne med Tyskland *fra tysk Side havde rejst Spørgsmaalet om den danske Grænse*. I en Forhandling i det udenrigspolitiske Nævn den 26. August i Aar er det oplyst, at der *ikke findes blot det allersvageste Udgangspunkt for det saaledes fremførte*. Det er tillige fastslaaet, at der under de økonomiske Forhandlinger overhovedet ikke hverken paa det ene eller det andet Omraade, paa den ene eller den anden Maade har været fremført politiske Spørgsmaal, som sattes i Forbindelse dermed.

Nu har her igen været mindet om Udtalelser vedrørende Grænseforholdene af en Indsender i Dagbladet »Hejmdal« og for nylig af Ingeniør Højgaard. Jeg kan med Hensyn til disse Udtalelser Grænsespørgsmaalet vedrørende henholde mig til, hvad den højtærede Statsminister for et Øjeblik siden udtalte her. *Regeringen betragter Grænse-spørgsmaalet som afgørende løst ved Folkeafstemningerne i 1920*. Vi kan kun beklage enhver Udtalelse, der med eller mod vedkommendes Ønsker kan forstaaes, som om der i det danske Folk i nogen Kreds bestaar nogen Art af afvigende Opfattelser i saa Henseende.

Jeg kan tilføje, at naar der under denne Forhandling har været nævnt Tanker om en *Toldunion med Tyskland*, saa betragter jeg en Tanke derom som *liggende uden for enhver Mulighed*.

Men dernæst har man ved mange Lejligheder søgt Vidnesbyrd om den paastaaede Afhængighed i Danmarks Forhold til Tyskland i de sidste Aars Handelsaftaler med Tyskland. *Ogsaa her savner Paastanden blot det svageste Holdepunkt.*

Færdigvarer — Begrebet belyses.

Man har sagt, at den dansk-tyske Handelsaftale, saaledes som den nu bestaar, og som den i Hovedtrækkene har bestaaet i nogle Aar, betyder, at vi vel faar Adgang til at sælge Landbrugsvarer i Tyskland, men saaledes at vi til Gengæld skal tage færdige Industrivarer. *Dette er en Misforstaaelse.* Aftalen bygger paa, at Varemængden, vi kan udføre, er afhængig af Varemængden, vi indfører; men Varemængden, vi indfører fra Tyskland, er meget langt fra at være en Varemængde, der udelukkende eller blot langt overvejende bestaar af det, man kalder færdige Industrivarer.

Selve Ordet Færdigvarer er jo et dunkelt Ord, som anvendes i meget forskellige Betydninger. Her i Danmark har jeg det Indtryk, at man ved Begrebet Færdigvarer i al Almindelighed tænker paa Varer, som paa en eller anden Maade kan antages at konkurrere med Varer, som frembringes i Danmark. Det er vist i Virkeligheden den folkelige Opfattelse af Begrebet Færdigvarer her i Landet. Men hvordan man nu end trækker Grænsen, saa kan jeg ikke tænke mig nogen Inddeling mellem Færdigvarer og andre Varer, hvorved man skulde komme til det Resultat, at blot Halvdelen af Indførselen fra Tyskland eller tæt deropimod skulde være Færdigvarer.

Hvis man tænker paa den store Stigning i vor Indførsel fra Tyskland, som er foregaaet i de 8 Maaneder, for hvilke der foreligger Statistik for Aaret 1937, er det da ingenlunde heller saaledes, at der er foregaaet en uforholdsmæssig Forøgelse af Indførselen af disse saakaldte Færdigvarer i Modsætning til andre Varesr. Der er i disse 8 Maaneder fra Tyskland indført for 50 Mill. Kr. mere end i de tilsvarende Maaneder i Aaret 1936. Af disse 50 Mill. Kr. udgør Jern og andre Metaller og Brændsel tilsammen 27 Mill. Kr., Korn og Foderstoffer omkring ved 3 Mill. Kr., og allerede dermed er vi klækkelig over Halvdelen af de 50 Mill. Kr. ved Indførsel af Varer, som i hvert Tilfælde ikke selv med den mest vidtgaaende Fortolkning af Begrebet Færdigvarer kan henføres derunder.

Samtidig med denne Udvidelse af vor Indførsel af Varer fra Tyskland er jo foregaaet en tilsvarende Udvidelse af Indførselen fra andre Lande, navnlig fra England, og naar vi tager den samlede Indførselsstigning i Aarets første 6 Maaneder, saaledes som den nu er opgjort af Statistisk Departement fra alle de forskellige Lande, fra hvilke der indføres til Danmark, saa er Indførselen steget med 169 Mill. Kr. i disse 6 Maaneder i Forhold til de tilsvarende 6 Maaneder i Fjor. Af disse 169 Millioner er de 83 Millioner omtrent rene Raastoffer, et Par og halvtreds Millioner er mindre forarbejdede Varer, knap 33 Mill. Varer, som Statistisk Departement henfører til Begrebet mere forarbejdede Varer, og om disse gælder det jo, at det *langt fra er alle Varer, der har konkurrencemæssig Betydning for Danmark.* Jeg tror roligt at kunne sige, at det sidste Aars eller de sidste Aars store Udvidelse af Samhandelen med andre Lande, baade Tyskland og adskillige andre Lande, har haft en meget stor Værdi for Landbruget, men ogsaa en meget stor Værdi for Industrien og for den dertil knyttede Beskæftigelse i Danmark, thi kun ved Hjælp af denne Udvidelse af Samhandelen med den øvrige Verden er det muligt at skaffe til dette Land de Raastoffer, som er Betingelsen for, at Virksomheden herhjemme i Danmark har kunnet opretholdes.

Tysk Diktat — aldeles ikke!

Dr. Munch udtalte endelig:

Det siges dernæst, at ved Aftalerne er det ordnet saaledes, at Tyskerne bestemmer, hvilke Varer vi skal tage, og man tænker sig det saadan uden videre som et Diktat. *Dette er hel urigtigt.* Der er med Tyskland som med andre Lande, ikke mindst med England, hvor hele Spørgsmaalet har mindst samme Rækkevidde som for Tysklands Vedkommende, forud for hver af Aftalerne gaaet en Forhandling om Sikring af Attestmængder for visse Grupper af Varer, for hvilke vi for vort Vedkommende skal skabe Indførselsmuligheder; paa tilsvarende Made tilsikrer de andre os Indførselsmuligheder for visse Grupper af Varer.

Hele denne Forhandling bygger paa *gensidig Hensyntagen*, og der er i Forholdet til Tyskland i saa Henseende intet som helst særligt; *der foregaar dér nøjagtigt det samme som under Forhandlingerne med andre Lande.*

Konservativ Skattelettelse.

Den 24. Novbr. 1937 fremsatte de Konservative Forslag om at lade den for 1937-38 paalignede Indkomstskat til Staten som ordinært Tillæg til gældende Indkomstskat bortfalde og at anvende 15 Mill. Kr. »til Nedbringelse af den amtskommunale Beskatning for Landbrugsejendomme«.

For Indkomstskatternes Vedkommende drejede det sig om den for Finansaaret 1937-38 udskrevne Forhøjelse paa 15 pCt. af den *ordinære* Skat, ialt ca. 13 Mill. Kr., hvoraf Halvdelen iøvrigt allerede var betalt, da de Konservative kom med deres Forslag; efter dettes Ordlyd skulde Staten *tilbagebetale* de allerede opkrævede Skattebeløb, altsaa i sig selv en baade upraktisk og forsinket Foranstaltning!

Værre endnu var det imidlertid, at Staten *havde* disponeret over de nævnte Skatter; ca. 6 Mill. Kr. skulde anvendes til den lovhjemlede Nedsættelse af den amtskommunale Grundskyld (se Valgbog 1933) og Resten til Dækning af Udgifter ved Gældssanering og Fordeling af Svinekød.

Hvad Forslagets Amtsskattelettelser angaar, var Mangelfuldheden og Urimeligheden mindst lige saa iøjnefaldende. Der stod intet om, *hvilke Terminer* Nedsættelsen skulde gælde, ej heller efter *hvilke Regler*, de 15 Mill. skulde fordeles paa Landets forsk. Amter. — Forslaget var, sagt med et Par Ord: *noget Mismask*.

Finansministeren sagde bl. a. følgende om det:

Saaframt det er Mening, at alle de 28 Mill. Kr., der er Tale om, skal indgaa i Regnskabet for indeværende Aar, maa man, efter hvad der hidtil foreligger, regne med, at der derved vil fremkomme et nogenlunde tilsvarende Underskud. Spørgsmaalet bliver da, hvordan Forslagsstillerne har tænkt sig, at dette Underskud skal bringes ud af Verden. Hr. Korsgaard er ikke gaaet nærmere ind herpaa, men har kun i al Almindelighed henvist til de sidste Aars Overskud paa Statsregnskabet.

Naar Lovforslaget disponerer over ca. 28 Mill. Kr., er det sikkert, fordi Statsregnskabet for 1936—37 viste et Overskud paa nogenlunde samme Beløb, nøjagtig 27,4 Mill. Kr. Men hvis man fra Forslagsstillerne Side har regnet med, at hele dette Overskud bevillingsmæssigt er til Raadighed nu, har man regnet forkert. Der blev paa Tillægs-

bevillingsloven for 1936—37 af de 27,4 Mill. Kr. anvendt 9,3 Mill. Kr. til ekstraordinær Afskrivning paa Statsbaneaktiver, og der er altsaa nu kun 18,1 Mill. Kr. tilbage. Skal man skaffe regnskabsmæssig Dækning for de 28 Mill. Kr., kan man altsaa ikke nøjes med at holde sig til sidste Aars Overskud, *men man maa i det væsentlige ogsaa rasere Formueregnskabet for den Reserve, der skyldes tidligere hensat Overskud*, og som ultimo 1935—36 udgjorde 13 Mill. Kr. Paa Statsregnskabet for 1936—37 er de 18,1 Mill. Kr., der var til Rest for dette Aar, samt de 13 Mill. Kr. fra det foregaaende Aar behandlet paa følgende Maade: 21,3 Mill. Kr. er afsat til Afskrivning af den udækkede Del af Krisehjælpen til Landbruget i 1931 og 1932, medens 9,8 Mill. Kr. er bevaret som en Reserve til Støtte for Driftsregnskabet i paakommende Tilfælde.

Hvad angaar de 21,3 Mill. Kr., er det gjort gældende, at de allerede er dækket een Gang, og at det derfor er urimeligt, at de nu skal afskrives. Naar disse Penge imidlertid blev *staaende* paa Driftsregnskabet i sin Tid, er det *netop et Udtryk for, at de ikke er blevet inddækket*, og da de ikke længere repræsenterer noget Aktiv, efter at det er fastslaaet, at den betingede Tilbagebetalingspligt er bortfaldet, er der kun een Vej at gaa, nemlig snarest muligt at søge Beløbet afskrevet.

Det er rigtigt nok, at da denne Krisehjælp i sin Tid blev vedtaget, blev der samtidig gennemført Skattebestemmelser, efter hvilke man regnede, at disse Udgifter skulde kunne blive dækket, og et Beløb paa 19,1 Mill. Kr., der indgik i ekstraordinær Indkomst- og Formueskat i 1931-32, blev ogsaa brugt til dette Formaal, men Resten af Udgifterne blev henstaaende udækket. Naar det gik saaledes, skyldes det, at Krisen i det sorte Aar 1932 satte ind med en Voldsomhed, som kuldcastede alle Beregninger. Skatterne svigtede i 1932—33 med ikke mindre end 28 Mill. Kr., og det samlede Resultat af Krisen i Aarene fra 1931—32 til 1933—34 blev i disse 3 Aar et Driftsunderskud paa henved 9 Mill. Kr., til Trods for at altsaa de 21 Mill. Kr.s Landbrugshjælp blev taget paa Formueregnskabet, det vil sige, at de blev laant i Nationalbanken. Det Driftsunderskud paa 9 Mill. Kr., der var i disse 3 Aar, blev udlignet i 1934—35, da Driftsregnskabet gav et Overskud paa 18 Mill. Kr., men naar man ikke dengang og ikke i det følgende Aar inddækkede Landbrugshjælpen, var det selvfølgelig, fordi der var en Mulighed for, at Modtagerne kunde

blive pligtige at betale tilbage. Men efter at denne Mulighed ikke længere er til Stede, maa de 21 Mill. Kr. afskrives, da det vilde være ganske uforsvarligt at belaste Formue-regnskabet vedblivende med denne Post. Det har jo hele Tiden været Forudsætningen, at Udgiften skulde bæres af Driften, og der kan efter min Opfattelse *ikke gives nogen fornuftig Begrundelse for, at denne Post skal blive staaende som Aktiv paa Status, efter at Beløbet nu har vist sig uerholdeligt.*

De Konservatives Forslag var med andre Ord Udtryk for en forbløffende *Ringegagt* for de mest elementære Konsolideringsprinciper.

Og hvad vilde saa Forslaget have betydet for de enkelte Skatteydere?

For skattepligtige Indkomster paa 2000 Kr. vilde Skatteletelsen betyde 6 Øre aarlig;

for Indkomster paa 3000 Kr. en Lettelse paa 135 Øre
» » » 5000 » » » » 10 Kr.

Først for de store og største Indkomster kunde Lettelsen mærkes, paa 50.000 Kr.s Indtægter ca. 726 Kr. og tilsvarende opad. Men det er som bekendt ogsaa de *store Indtægter*, de Konservative ønsker værnet.

For *Amtsskatternes* Vedkommende vilde Forslaget betyde, at Landbrugsejendomme i alt væsentlig fritoges for at betale Amtsskatter i et Aar. Men Forholdet er dette, at det først og fremmest er de *kommunale* Ejendomsskatter, der repræsenterer Uligheden; det er her, Problemet i første Række melder sig. Men i saa Henseende havde de *Konservatives Forslag* altsaa *overhovedet ingen Betydning.*

— Forslaget blev naturligvis ikke vedtaget.

Grænsepolitiken.

Under Tillægsbevillingslovens 3. Beh. kom Pastor Schmidt (Tysk) ind paa Forholdene i Grænseegnene. Der er, sagde han, en næsten synlig Uro over Gemytterne ang. Danmarks Forhold til Tyskland, Danmarks Stilling indenfor det skandinaviske Norden og om Grænsespørgsmaalet. Han fortsatte:

»Jeg har altid forfægtet den Anskuelse, at alene Kærligheden til sit eget og Agtelsen for den anden kan og vil danne Grundlaget for Folkenes og Staternes gode Naboskab. Det betyder maaske ikke meget, naar jeg siger det, men det er af allerstørste Betydning, at den samme Anskuelse med stor Kraft og gentagne Gange er gjort gældende fra det tyske Riges Ledelse, saa jeg er af den Mening, at den Uro, der øjensynligt er til Stede, er ubegrundet.

Det er ikke min Mening at tage Stilling til de enkelte Udtalelser, der er fremkommet om Stillingen i Dag, men kun at understrege det, der kan tjene til Beroligelse, enten fordi det nøgternt konstaterer de Fakta, der foreligger, eller fordi Viljen øjensynligt er at betrygge Forholdene. Jeg vil dog tillige selv med al Nøgternhed nævne visse Forhold, som man efter min Overbevisning hidtil har taget alt for let. Hvad jeg i den Retning har at sige, svarer i alle Stykker til det, jeg ofte har sagt her i Tinget, uden at man har følt sig foranlediget til at tage det saa alvorligt, som det burde tages. Jeg haaber, man gør det nu, for jeg mener, at Tiden i høj Grad opfordrer dertil.

Jeg vil allerførst sige, at jeg med stor Tilfredshed har lagt Mærke til, hvad den svenske Udenrigsminister Sandler og derefter de samlede Nordens Udenrigsministre med stor Bestemthed og Klarhed har udtalt, at en nærmere Sammenknytning af Nordens Interesser afgjort skal tjene den faste Vilje til at holde sig uden for mulige europæiske Konflikter, og at ingen Magt eller Magtgruppe kan regne med, at Norden vil tage Parti, men vel med, at Norden vil gøre sin Indsats for at bevare Freden.

... Jeg vil fremdeles gerne anerkende den nøgterne Bedømmelse af Forholdene i Nordslesvig, som den højtærede danske Udenrigsminister gav Udtryk for i Modsætning til mange nervøse Udtalelser, der er kommet frem om dette Forhold. Naar Ministeren i denne Forbindelse siger, at det kulturelle Forhold for den tyske Folkegruppe jo er

ordnet paa den bedste Maade, maa jeg rigtignok indskrænke denne Udtalelses Berettigelse derhen, at *disse Forhold er ordnet bedre end i de fleste andre Grænseegne*. Men jeg maa tillige beklage, at man ikke har Mod til at anerkende de vigtigste af vore Krav paa dette Omraade, der gaar ud paa, at man skal lægge Forvaltningen af de kulturelle Forhold, Skole og Kirke, i Folkegruppens egne Hænder under Statens Opsyn og derved anerkende denne Folkegruppe som den nationale Faktor, der alene kan opfylde dens kulturelle Opgaver. Jeg beklager det desto mere, da jeg tydeligt sporer, at man i Grunden nok forstaar, at disse Krav er naturlige og berettigede. Jeg vil i den Anledning gerne takke Justitsministeren for, at han paa eget Initiativ har rettet nogle Anordninger, han havde udstedt; jeg mente i Slutningen af forrige Samling, at dem vilde det danske Folk ikke godkende, om end Folketinget mente at skulle tie dertil. Der savnes dog Mod til at opfylde vore Krav, f. Eks. om særlige tyske Skolekommissioner og egen Skolekonsulentvirksomhed, og har man ondt ved at overvinde sig selv i den Retning, saa burde man gøre det for Klogskabs Skyld. Danmark er ikke tjent med, at man viser sig uvillig over for de Krav, som man i Grunden anerkender som naturlige. Det er kun Svaghed, naar man ikke vil drage Konsekvenserne.

Jeg maa ogsaa i en anden Retning indskrænke Berettigelsen af Udenrigsministerens Erklæring, at Forholdene i Grænselandet maatte kaldes normale. De er absolut unormale paa det økonomiske Omraade, og deri har saadanne beklagelige Tildragelser som den i Løjt deres Oprindelse. Naar denne Affære har fundet *sin heldige Afslutning ved en klogt afvejet Højesteretsdom, som jeg gerne vil anerkende*, kan man dog umuligt atter falde i Søvn og forsømme at sanere Forholdene, saa lignende Tildragelser som den i Løjt ikke saa let kan gentage sig.

Jeg mener ikke at tjene Sagen, naar jeg her vilde møde med lidenskabelige Anklager, omendskønt det ikke er let stadig at være Vidne til den haabløse Utryghed, med hvilken især Landmændene i Grænseegnene kæmper. Mange bukker under i denne Kamp, andre mister deres Sjæls Ligevægt, nogle har foretrukket at gøre Ende paa deres Liv...

Efter dernæst at have peget paa det ønskelige i, at man gav den tyske Folkegruppe en Repræsentation i de Institutioner i Sønderjylland, som har med Jordspørgsmaalet at

gøre, vendte Pastor Schmidt sig paany til den udenrigske Situation, idet han udtalte:

»Man har alt for længe spekuleret i Tysklands Afmagt, og det er sandeligen ikke bedre, om en Magt, der er kommet til Kræfter igen, virkelig skulde lade sig friste til at ordne sit Mellemværende med andre ved sin nyvundne Magt. Men hvad Ret har man til stadig at lege med denne Hypotese, som om den hvert Øjeblik kunde blive Virkelighed? *Østrigs Skæbne giver ikke Ret dertil*, for enhver ved jo saa godt, at man selv havde tvunget Østrig ind i en Stilling, der var saa unaturlig og uholdbar, som tænkes kan. Det kunde aldrig i Længden holde, undtagen naar det tyske Folk holdtes nede i en Afmagtstilstand.

Hvad saa Nordslesvig angaar, er der *ingen* Anledning til at formode, at man vil bruge Magt for at ordne dette Spørgsmaal. Tværtimod er det ofte nok blevet sagt, at *det tænkte man ikke paa*. Det er derfor uforsvarligt og psykologisk farligt stadig at lege med den Mulighed, at Tyskland dog kunde ty til den Udvej.«

Han sluttede, efter at have været inde ogsaa paa den nordiske Side af Sagen, saaledes med særlig Henblik paa Grænselinjen:

»Jeg kan ikke tænke mig andet, end at man fra begge Sider er klar over, at man ved given Lejlighed engang maa tale med hinanden om disse Ting. Hvor naar denne Lejlighed er forhaanden, det staar da alene til de to Parter, Danmark og Tyskland, at afgøre. Det ærede Medlem Hr. Christmas Møller kan af denne min Opfattelse af Situationen erkende, at slige Aktioner som dem, om hvilke det ærede Medlem talte, og om hvilke jeg nok har læst i danske Blade, men i Virkeligheden ikke mødt dem, *holder jeg for helt uegnede til at løse de Knuder, som nu engang maa løses*. Det mener jeg at skulle sige til Danmark og Norden.«

Dr. Munchs Svar.

Udenrigsministeren svarede Tyskernes Repræsentant følgende:

»Jeg anerkender for min Del den rolige Tone, hvori det ærede Medlem har udtalt sig i Aften som ved andre Lejligheder. Jeg anerkender ogsaa det Ønske om gensidig Forstaaelse, der har præget det ærede Medlems Udtalelser.

De enkelte Punkter han fremdrog her, skal jeg ikke

komme ind paa, men der var i hans Slutningsbemærkninger nogle Ord, som naturligt kræver et Svar fra min Side her i Aften. Saa vidt jeg forstod det ærede Medlem, var det hans Opfattelse, at den Maade, hvorpaa Grænsespørgsmaalet blev løst, ikke stemmede med Nordens Principper, og han haabede derfor paa en anden Forstaaelse af dette Spørgsmaal i andre nordiske Lande end den, han mente at staa over for i Danmark. Jeg tror heroverfor at kunne sige dette, at *de andre nordiske Lande ser paa dette Spørgsmaal paa samme Maade, som man ser paa det her i Danmark.* Der er i den Afgørelse, som her blev truffet, intet, der kan siges paa nogen Maade at være i Uoverensstemmelse med de almene Principper for nationale Spørgsmaals Afgørelse, som har en overvældende Tilslutning inden for de nordiske Folk.

Grænsen blev i 1920 draget ved en Afstemning, om hvilken det tør siges, at den blev gennemført som *et saa klart og skarpt Udslag af Sindelaget, som faa eller ingen Afstemninger, der i Tidernes Løb har fundet Sted, er blevet det.* Denne Afstemning kunde ikke drage en Grænse, der var nationalt helt ren; dette er vel saa godt som aldrig muligt inden for et Grænseomraade; næsten altid vil Forholdet være dette, som det er her, at en vis Blanding af Grupper med forskelligt Sindelag i national Henseende finder Sted. Og Resultatet blev da dette, at der blev tilbage et Mindretal med tysk Sindelag Nord for Grænsen og et Mindretal med dansk Sindelag Syd for Grænsen.

Vi ved, at det sidste ikke er netop saa talrigt som det første, men vi ved ogsaa, at begge disse Mindretal er saa faatallige — hvilket ikke skal være sagt som noget, der betyder en Forringelse af deres Betydning —, at *man kan søge vidt omkring* for at finde Egne, hvor en Grænse i saadan Grad falder sammen med Sindelaget som den Grænse, der skiller imellem Tyskland og Danmark.

Jeg føjer dertil dette, at den Del af Befolkningen i Sønderjylland, hvis Sindelag er tysk, nyder, jeg tror at turde sige paa alle Omraader, *en Frihed, som ogsaa anerkendes af det ærede Medlem, selv om det ærede Medlem ikke synes, at den er saa fuldstændig, som han kunde ønske, men en Frihed, der er saa stor, at man skal lede vidt omkring over Verden for at finde den større.* Jeg tror da at kunne sige, at det er helt naturligt, at dette Grænsespørgsmaal siden ikke er blevet rejst, og at *der intet Grundlag findes for Strid om Grænsen mellem Tyskland og Danmark.*«

Hvor stort er det tyske Mindretal?

Folketingsmand *J. P. Nielsen*, der er valgt i Sønderjylland, fremsatte senere under Debatten en Række talmæssige Beregninger over Størrelsen af det tyske Mindretal Nord for Grænsen.

Han udtalte først, at *helt bestemt* kunde det ikke gøres; *det tyske Mindretal véd det næppe selv*, føjede han til. Det har ved Rundspørge til samtlige de Familier, som det antog for at være tysksindede, søgt at skabe en Statistik til Belysning af Spørgsmaalet. Resultat af dette Rundspørge er imidlertid *ikke* offentliggjort, hvorfor han mente, det ikke havde svaret til Forventningerne. Derpaa udtalte han:

»Jeg har ladet foretage en Sandsynlighedsberegning ud fra den Del af Befolkningen dernede, der var Vælgere til Folketinget sidste Gang; stillet sammen med Befolkningstallet i det hele taget svarer det til lidt over Halvdelen. Hvis nu alle havde afgivet deres Stemme i Sønderjylland, kunde man faa det nøjagtige Resultat, men der var ca. 18 pCt., der blev hjemme. Men der er jo sikkert næppe nogen af disse, der tilhører det tyske Mindretal; ved de Afstemninger, der nu foregaar i Tyskland, stemmer jo 100 pCt., saa man har vel ogsaa Lov at gaa ud fra, at de alle sammen har stemt her. Alligevel har vi af den Procentdel, der blev hjemme, givet det tyske Mindretal en Del, og vi kommer da til det Resultat, at af de 184,000 Indbyggere i Sønderjylland er ca. 26,000 tysksindede, Folk med tysk Sindelag. Det er sikkert ogsaa alt. Dette vil sige 14,2 pCt. af den sønderjyske Befolkning.

Og en Maalestok til at underbygge dette faar vi ved at undersøge Forholdet med Hensyn til de undervisningspligtige Børn i Sønderjylland. Der var i 1937 24,573 undervisningspligtige Børn i Sønderjylland. Deraf blev 21,147 undervist paa Dansk, medens 3,426 havde Tysk som Undervisningssprog. Udtrykt procentvis vil det sige, at 85,4 pCt. af Børnene i Sønderjylland undervistes paa Dansk og 14,6 pCt. paa Tysk. Der er ogsaa den Forskel paa det Mindretal, vi har dernede, og de andre Mindretal, at f. Eks. Tyskerne i Tjekkoslavakiet, Tyskerne i Bøhmen, danner, om jeg saa maa sige, en territorial Blok, de bor sammen, men ser vi paa Forholdene i Sønderjylland, vil man lægge Mærke til, at de tysksindede Mennesker bor spredt over hele Landsdelen, men naturligvis tættest nede ved Grænsen og mere spredt op efter. I Statistikken over de undervisningspligtige Børn viser det sig paa den Maade, at i Haderslev Amt faar 92,2 pCt. af de undervisningspligtige Børn dansk Undervisning, medens 7,8 pCt. undervises paa Tysk, i Sønderborg undervises 89,4 pCt. af Børnene paa Dansk og 10,6 pCt. paa Tysk; i Aabenraa er Tallene 82,5 pCt. og 17,5 pCt. og i Tønder Amt, vort sydligste Grænseamt, undervises 78 pCt. paa

Dansk og 22 pCt. paa Tysk. Jeg kan tilføje, at i 1936 var Forholdet det, at 84,6 pCt. af Bornene undervistes paa Dansk og 15,4 pCt. paa Tysk. Det vil sige, at i det Aar, der er gaaet, har der været en Tilbagegang med Hensyn til de Børn, som undervistes paa Tysk, paa ca. 1 pCt.«

J. P. Nielsen kom senere ind ogsaa paa de *økonomiske* Forhold i Landsdelen — Forhold, som Pastor Schmidt havde fremstillet i meget *mørke* Farver; Nielsen udtalte herom:

»Jeg vil gentage, hvad jeg har sagt en Gang før i det høje Ting, at **Danmark modtog en udpint og fattig Landsdel**, og det er Danmark, der ved en fortsat Kæde af Hjelpeforanstaltninger har **bragt Landsdelen paa Fode igen**.

Jeg vil gerne sige til det ærede Medlem Hr. Schmidt, at Eksemplet Stollig-Affæren om Pørksen egner sig meget daarligt som et Bevis for, at der er Nød og Elendighed i Sønderjylland; det er snarere den Undtagelse, der absolut beviser, at Forholdene er bedre, thi den unge Mand var jo hjulpet af den danske Stat, men det maa jo ogsaa være den enkelte, der gør en Indsats, og Indsatsen er uhyre ringe fra den unge Mands Side. Disse Hjelpeforanstaltninger fortsættes den Dag i Dag i Sønderjylland. Der er indtil nu gennemført Saneringer for 1800 Landbrug. Dertil er i alt anvendt 12 Mill. Kr., og tilbage i Arbejdet er antagelig 1000—1200 Saneringssager, saa at naar vi engang bliver færdige, vil over 3000 sønderjydske Landbrugere være saneret i Kraft af denne Lov. Det vil sige en Fjerdedel af samtlige sønderjydske Landbrug. Men hertil kommer, at endnu en Trediedel af de sønderjydske Landbrug i alt Fald saneres midlertidigt ved den sønderjydske Rentelettelseslov; dermed naar vi over Halvdelen. I Finansaaret 1937—38 har Staten ydet Rentelettelse for en Kapital, som staar som Laan i de sønderjydske Ejendomme, en Kapital, der omfatter 34,3 Mill. Kr. I alt med Renten af Statens egne Laan har det betydet en Rentelettelse af 1,785,000 Kr., og direkte i Tilskud til private Laan har Staten udbetalt 105,000 Kr., der altsaa er tilgaaet Landsdelen som en Forøgelse af den likvide Kapital dernede. Men til disse 105,000 maa føjes 300,000 Kr., som fra Statens Side er stillet til Raadighed i Form af billigere Laan for at hjælpe efter ved Saneringen af Landbrugsejendommene eller gribe ind der, hvor en Sanering ikke er lykkedes af forskellige Grunde, eller billigere Laan til næringsdrivende i de andre Erhverv.«

Et Indlæg fra Venstreside.

En anden sønderjysk Folketingsmand, *Jørgen Gram* (valgt af Venstre), tog ligeledes Ordet paa den Foranledning, Pastor Schmidt havde givet. Gram udtalte bl. a.:

»Saa vidt jeg kunde forstaa, vilde det ærede Medlem ogsaa gerne i Fremtiden staa som den, der ønsker at gøre Ret og Skel til alle Sider, med Agtelse for den anden Part. Men vil det ærede Medlem dette, havde det været at vente, at vi aabent havde hørt, at intet Sted paa Jorden har et nationalt Mindretal saa gode og frie og ligeberetigede Kaar, som den dansk- og tysktalende tyske Folkegruppe har i Sønderjylland. Har man ikke fuldstændig Forsamlings- og Foreningsfrihed? Har man ikke ogsaa, som det ærede Medlem Hr. J. P. Nielsen berørte, et tysk Gymnasium med tysksindede Lærere? Har man ikke tysksindede Lærere i tyske Privatskoler og saa godt som overalt tyske Lærere i de tysksprogede Folkeskoler, samt Ret til at benytte danske Folkekirker til tyske Frimenighedsgudstjenester? Og har det tyske Mindretal ikke fuldstændig — jeg sagde fuldstændig — lige Ret i økonomiske og sociale Spørgsmaal.

... Til Slut vil jeg gerne give min Tilslutning til de Ord, som den højtærede Udenrigsminister svarede det ærede Medlem Hr. Schmidt med om Grænsen. Kan det virkelig være det ærede Medlems Mening, at denne Grænse ikke er retfærdig for hans Folkefæller? Jeg vægrer mig ved at tro det. Men hvorfor saa tale om, at der skal optages nye Forhandlinger? Den foretagne Afstemning, der foregik i fuld Frihed, viste os en klart udtalt Folkevilje. Folket lever sit frie Liv, og enhver ny Afstemning vilde give mindst samme uomtvistelige høje Procenttal for Samhørigheden med det danske Folk, som de frie politiske Valg her i Landet udviser. Naar dertil henvises til den tyske Førers Ord for ganske nylig om, at ingen Grænse mellem to Folk kan blive saadan, at der overhovedet intet fremmed Mindretal findes inden for den til et andet Land stødende Grænse, turde det være paa Tide, at dette Emne udgaar af Debatten, ogsaa fra det ærede Medlem Hr. Schmidts Side.

Til Bedømmelsen af den Opfattelse, man fra sønderjyske Venstrekredse lægger for Dagen i et andet af Pastor Schmidt fremdraget Forhold, anføres endelig følgende Udtalelser af Jørgen Gram:

Over for det ærede Medlems Ønske om, at de sønderjyske Skolekommissioner for hver enkelt Skole maatte blive ombyttet med en Skolekommission for alle Skoler i Sognet, vil jeg gerne udtale min absolutte Uenighed deri. De smaa Skolekommissioner har nu i en Aarrække virket til udelt Tilfredshed, og da Tyskerne f. Eks. i Tønder Amt ogsaa i de tyske Skoler, hvor de i Skolekommissionerne er i Mindretal, har faaet Lov til selv at bestemme, hvilken Lærer de ønsker kaldet, er der ingen Grund til for deres Skyld at ændre noget ved dette Forhold.

Ved den afsluttende Forhandling i Folketinget, hvor Pastor Schmidt berørte Grænsespørgsmaalet, hævdede han, omend i forsigtig Form, at Grænsedragningen i 1920 ikke stemmede med de nordiske Grundsætninger. Denne Paa-stand er ganske urigtig. Da Grænsen droges, var en Re-præsentant for Sverige og en for Norge med. Den fast-lagdes ved Afstemning i nøjeste Overensstemmelse med de Synspunkter, de nordiske Lande forfægter. Den nor-diske Presse har da ogsaa efter Pastor Schmidts Tale givet Udtryk for, at saaledes er Forholdet.

»Tiedjebæltet«s Stemmetal.

Landstingsmand *Jefsen Christensen* tog senere Pastor Schmidts Angreb paa Afstemningsformen i 1920 op til en nærmere talmæssig Belysning i Landstinget, hvor han den 13. April bl. a. udtalte:

— Naar Hr. Schmidt angriber en bloc-Afstemningen, er det jo fordi han mener, en kommunevis Afstemning vilde have givet et andet Resultat. Jeg skal forsøge at sprede enhver Taagedannelse om dette Forhold.

Det faktiske Forhold var i 1920, at vi gennem to Aar havde opereret med det saakaldte »Tiedjebælte«, d. v. s. det Omraade, indenfor hvilket Tyskerne troede at have Flertal ved en Afstemning om Grænsen, og det er vel indenfor dette Bælte, man stadig opererer med den Slags Haab for det Tilfælde, at det dansk-tyske Grænse-spørgsmaal skulde rejses igen. Dog, den Tone og Form, hvorunder Hr. Schmidt i Gaar berørte dette Forhold, var meget lem-fældig. Han sagde, at der var visse Knuder i det Spørgsmaal, som skulde løses.

Efter min Opfattelse, fortsatte *Jefsen Christensen*, er der i dette Spørgsmaal meget bitte smaa Knuder. Der var i 1920 38,7 pCt. tyske Stemmer i det Omraade, der kaldes Tiedjebæltet, og indenfor hvilket man fra tysk Side mente at kunne have opnaaet Flertal ved Afstemningen om Grænsen — 38,7 pCt., hverken mere eller mindre. Opløser vi Afstemningen ved Folketingsvalget i 1935 i Kommuneafstemninger og spørger vi, hvordan Stillingen er i Dag, eller hvordan den var den 22. Oktober 1935, da Valg til Folketinget fandt Sted i Sønderjylland, saa skal jeg tillade mig at trætte det høje Tings Medlemmer med at oplyse Kommuneafstemningstallene. I Tønder Kobstad blev der i 1920 afgivet 1935 Stemmer paa danske Partikandidater, 1157 paa det slesvigske Partis Kandidater. I Hojer Flække afgaves 266 Stemmer paa danske Kandidater, 343 paa tyske. Hojer Flække er den ene af de to Kommuner i hele Omraadet, der i 1935 havde tysk Flertal, et

Flertal, der i og for sig er ganske minimalt. I Tønder Landsogn var der 84 danske Stemmer, 24 tyske. I Højer Landsogn 101 danske, 84 tyske. I Løgumkloster Flække 546 danske, 251 tyske. I Norre Løgum 361 danske, 198 tyske. I Løgumkloster Landsogn 198 danske, 21 tyske. I Udbjerg Sogn 96 danske, 132 tyske. Det er Sogn Nr. 2, der møder med et forholdsvis lille tysk Flertal. Dette er de eneste Kommuner, der havde tysk Flertal i 1935 i hele det Omraade, der i 1920 kom ind under Danmark, og inden for dette igen i det Omraade, Tyskerne opererer med som Tiedjebæltet. I Hostrup Sogn var der 345 danske og 137 tyske Stemmer. I Burkal 532 danske, 352 tyske. I Tinglev 679 danske, 402 tyske. I Bylderup 210 danske, 120 tyske. I Ravsted 341 danske, 185 tyske. I Øster Højt 337 danske, 136 tyske. Det var det Omraade indenfor Tønder Amt, der i 1920 faldt ind under Begrebet Tiedjebæltet. I Aabenraa Købstad var der i 1935 3548 danske Stemmer og 1236 tyske. I Øster Løgum 725 danske, 92 tyske, i Løjt — det er dér, den saakaldte Stollig-Affære har fundet Sted — 833 danske, 296 tyske. Rise 830 danske, 198 tyske. Hjordkær 424 danske, 113 tyske. Bjølderup 620 danske, 132 tyske. Uge, det mest tysksindede Sogn i Aabenraa Amt, 173 danske, 134 tyske. Ensted 445 danske, 84 tyske. Klipleve 629 danske, 152 tyske. Adserbøl 213 danske, 17 tyske. Graasten 848 danske, 155 tyske. Kværns 344 danske, 91 tyske. Rinkenæs 541 danske, 190 tyske. Hobbøl 584 danske, 193 tyske. Bov Sogn, hvor man udefra ogsaa har mægtige Fantasier om den tyske Styrke, 1620 danske, 294 tyske. Bedsted 267 danske, 65 tyske. Hellevad 338 danske, 120 tyske.

Det vil sige, at i det samlede saakaldte Tiedjebælte, inden for hvilket man fra tysk Side tror at have Krav paa Samtaler om Grænsespørgsmaalet, blev der ved Folketingsvalget i 1935 afgivet 19,013 Stemmer for danske Partikandidater og 6204 for tyske, altsaa knap og nap 33 pCt. af samtlige afgivne Stemmer i Omraadet. Tager vi hele det sønderjydske Omraade, blev der dengang afgivet 15,5 pCt. paa det slesvigske Parti af samtlige afgivne Stemmer i Landsdelen. Dertil svarer ret noje, at i de tyske Folkeskoler og de tyske Privatskoler i de sønderjyske Landsdele gik ved Slutningen af 1937 14,2 pCt. af Børnene i tysksprogede Skoler.

De to eneste Kommuner, der findes i Sønderjylland med tysk Flertal, er Højer Flække, der har et tysk Flertal paa — siger og skriver — i alt 77 Stemmer, og Udbjerg Sogn, der har et Flertal af tyske Stemmer paa — siger og skriver — i alt 36 Stemmer. Det vil sige, at der, hvis Flertallets Afstemning skal være normgivende for Retfærdighed i dette Spørgsmaal, synes at være et ved Stemmeafgivning »voldført« Mindrtal paa lidt over 100 Mennesker i de sønderjyske Landsdele. Dette kan ingenlunde give Grundlag for en Drøftelse af Grænsespørgsmaalet.«

Jefsen Christensen sluttede med at sige:

»Jeg kan ikke se, at der ligger noget som helst Retfærdighedsbegreb gemt i, at der her skulde være noget at snakke Grænseforskydninger om. *Jeg maa være ganske enig med den højtærede Udenrigsminister, naar han i Gaar i Folketinget blankt afviste enhver Tale fra den Side om dette Spørgsmaal.* Der er ikke noget udenrigspolitisk Problem i dette; det skal siges herfra, det skal siges af alle, der kender Forholdene, og det vil blive forstaaet i hele Danmark, det vil blive forstaaet i hele Norden, og *det vil forhaabentlig ogsaa blive forstaaet af det tyske Mindretal.*«

Det nordiske Samarbejde.

Samarbejdet mellem de nordiske Lande har i de sidste Aar været i stærk Udvikling under Indtryk af den voksende internationale Usikkerhed paa økonomisk og politisk Omraade. Under Krigen fandt et nøje Samarbejde Sted. Der holdtes Møder af Kongerne, ledsagede af Stats- og Udenrigsministre. Da Tilførslerne blev knappe, fandt betydningsfuld Vareudveksling Sted. Ved Fredsslutningen var en Svensk og en Norsk Medlem af den internationale Kommission, der foretog den endelige Grænsedragning i Sønderjylland. Ved Folkeforbundets Oprettelse og indenfor Folkeforbundet har der været nært Samarbejde mellem de nordiske Stater, i de første Aar Sverige, Norge og Danmark, i de senere Aar tillige Finland.

Da den økonomiske Krig begyndte, sluttede de tre nordiske Lande i 1930 sammen med Holland, Belgien og Luxembourg Oslokonventionen, i Begyndelsen af 1932 holdtes i København Udenrigsministermøde med Deltagelse fra Danmark, Norge og Sverige; fra 1934 blev disse Møder regelmæssige, og Finland deltog nu ogsaa. Der bestod fra tidligere Tid gennem den nordiske interparlamentariske Union en nær Forbindelse mellem de nordiske Landes Rigsdage. Nu opstod *Nabolandsnævn*, hvor Repræsentanter for Erhvervslivet drøfter nordiske Erhvervsforhold, Udvalg til Forhandling om gensidig Hjælp til *Vareforsyning* under Blokadeforhold. Fælles *nordiske Neutralitetsregler* er aftalt, det er ikke Regler, der handler om, hvilken Politik disse Lande vil føre i Krigstilfælde, det er Regler om deres Optræden under andres Krig med Hensyn til Passage i Farvandene, Adgang til Havne og lignende. Reglerne bygger paa en tilsvarende Anordning af 1912.

Med Hensyn til det gensidige Handelsforhold har der af og til været Vanskeligheder. Hvert af Landene arbejder for at faa størst mulig Eksport til de andre uden for stor Import fra disse. Danske Landbrugsvarer er ved Told og Indførselsforbud udelukket fra Sverige og Norge, hvis Landbrug med de givne Naturforhold og Organisationsforhold ikke vilde kunne hævde sig i Konkurrencen med dansk Landbrug. Valutavanskeligheder har tvunget Danmark til at begrænse Indførelsen ogsaa af visse svenske, norske og finske Varer. De Brydninger, der kunde opstaa derved, er udlignede gennem hensynsfuld Forhandling.

Som Helhed er Omsætningen mellem de nordiske Lande atter i Vækst efter de første Kriseaars Fald.

I den sidste Tid har der i Pressen været ført megen Diskussion om et *nordisk Forsvarsforbund*. Der er dog ikke fremkommet Paavisning af, hvilke Opgaver et saadant Forbund skulde paatage sig, eller med hvilke Midler det skulde løse dem. Fra Regeringernes Side er intet sagt om Villighed til et saadant Forbund. Umiddelbart før det sidste Udenrigsministermøde holdt Udenrigsminister Sandler en Tale om Spørgsmaalet; han afviste Tanken om et Forsvarsforbund, men anbefalede at overveje Muligheden af en vis Koordination (ensartet Tilrettelæggelse) paa begrænsede militære Omraader. Dr. Munch udtalte sig straks i Tilslutning til denne Tanke, der her fremførtes for første Gang fra Regeringsside. Planer om saadan Samvirken er foreløbig ikke fremlagt fra noget af Landene; Drøftelse vil finde Sted, naar Regeringen i et af Landene fremfører konkrete Planer i saa Henseende.

Der tales ofte fra konservativ Side om, at Danmark stiller sig udenfor Norden, fordi det ikke foretager en Oprustning. Dette er ganske grundløst. Danmark staar ikke i saa Henseende i en Gruppe for sig. Sverige og Finland har i de sidste Aar besluttet en betydelig Oprustning; de to Lande mener at have militære Opgaver, for hvis Løsning en Udvidelse af dens Militærvæsen skaber Betingelser. Norge og Danmark har derimod bevaret det hidtidige Omfang af deres Militærvæsen; i begge de to Lande har dette krævet forøgede Udgifter, dels paa Grund af stærk Prisstigning paa alle Arter af Krigsmateriel, dels fordi den tekniske Udvikling gør saadant Materiel stedse kostbarere. Opgaver og Muligheder afhænger nu en Gang af hvert Lands særlige Forhold.

I hvert af Landene er der truffet Beslutning om at foretage Oplagring af visse Varer, som det under Blokadeforhold kan være vanskeligt at faa. Man medtager her ikke de Varer, der kan erhverves i de andre nordiske Lande. For Danmarks Vedkommende drejer det sig om Kul, Jern og andre Metaller, Olie, Gødning, Medicinalvarer m. m.

Civilbefolkningens Beskyttelse mod Følgerne af Luftangreb.

I 1935 gennemførtes den første Lov om Beskyttelse af Civilbefolkningen mod Følgerne af Luftangreb (se Valgbog 1935 Side 107). Loven udarbejdedes i Overensstemmelse med en enstemmig Betænkning fra den af *Jesper Simonsen* ledede »Gaskommission«.

Paa Grundlag af denne Lov, der gav Indenrigsministeren ret omfattende Bemyndigelse til at tilrettelægge Beskyttelsesforanstaltninger i Samarbejde med de kommunale Myndigheder, er der i den forløbne Tid dels udført dels planlagt en Række Foranstaltninger paa disse Omraader. Indenrigsministeriet har saaledes overdraget Krigsministeriet at træffe de fornødne Forholdsregler vedrørende Mørklægning samt Observations- og Meldingstjenesten. Endvidere har der efter Henstilling af Indenrigsministeriet i Københavns Kommune været nedsat et Luftværnsudvalg, der har afgivet en Betænkning til Ministeriet med Planer vedrørende den tekniske Gennemførelse af Beskyttelsesforanstaltningerne for Hovedstadskommunerne. Desuden er det paalagt 8 Bykommuner — de saakaldte A-Byer at udarbejde foreløbige Planer. Det drejer sig om: Aalborg, Randers, Aarhus, Vejle, Fredericia, Kolding, Odense og Rønne.

Endelig er i Henhold til Loven afsluttet en Overenskomst mellem Indenrigsministeren og Dansk Luftværnsforening vedrørende Grænserne for denne Forenings Virksomhed. De Synspunkter, der her er lagt til Grund, er, at alle Foranstaltninger paa disse Omraader maa foretages efter Statens Direktiver og paa Statens Ansvar, idet Foreningens Opgaver er at yde en Hjælpevirksomhed paa de Omraader og i det Omfang, Ministeriet finder det ønskeligt.

Forholdene er nu saa vidt afklarede, at Planerne, i det Omfang, Indenrigsministeriet bestemmer, kan føres ud i Livet; men en saadan Udførelse i det praktiske Liv forudsætter en Udvidelse af Indenrigsministerens Bemyndigelser gennem Lovhjemmel, og herpaa tager den nye Lov af April 1938 Sigte.

Dens Hovedbestemmelser er følgende:

Indenrigsministeren bemyndiges til at *antage en Leder af det med Civilbeskyttelsen forbundne Arbejde*. Lederen

skal efter Ministerens nærmere Bestemmelse og i Samarbejde med sagkyndige i Politi, Brandvæsen, Sanitetsvæsen og militære Myndigheder samt saadanne Organisationer, som Indenrigsministeren har truffet Aftale med, forestaa den administrative Gennemførelse af Loven.

Ministeren bemyndiges i øvrigt til at antage Konsulenter til at yde sagkyndig Bistand i Spørgsmaal vedrørende Lovens Formaal.

Indenrigsministeren kan paalægge Kommunalbestyrelser i Samraad med Politiet, eventuelt tillige vedkommende militære Myndighed, inden for en af Ministeren fastsat Frist at udarbejde en samlet Plan for Organisationen af Civilbefolkningens Beskyttelse inden for vedkommende Kommune.

Naar en Plan er udarbejdet, forelægges den Indenrigsministeren til Godkendelse. Ministeren kan foretage Ændringer i denne. Naar en Plan er godkendt af Ministeren, bliver Planen at bringe til Udførelse inden for de af Ministeren fastsatte Frister.

Planerne skal indeholde Bestemmelse om, hvem der *under Politiets Overledelse* skal have Ledelsen af de forskellige Grene af Beskyttelsesforanstaltningerne. Planen skal indeholde et Forslag til Fordeling mellem Stat og Kommune af de Udgifter, som ikke vil blive baaret af private, alt efter de foreløbige Retningslinier, som Indenrigsministeren giver. Den endelige Fordeling af Udgifterne afgøres ved den fornødne Bevilling paa Finanslov eller Tillægsbevillingslov.

Planerne skal omfatte Forslag til de Foranstaltninger, som skønnes ønskelige til Beskyttelsen af livsvigtige Anlæg. Private Ejere af saadanne Anlæg er pligtige til at meddele alle fornødne Oplysninger samt til at give vedkommende Myndigheder Adgang til Anlægget.

Planerne kan omfatte Paalæg til vedkommende Grundejere om paa egen Bekostning at drage Omsorg for, at der i fornødent Omfang antages Husvagter i vedkommende Ejendom. Planerne kan omfatte Paalæg til Borgerne om at fjerne brandfarlige Genstande fra de til deres Boliger hørende ubeboede Loftsrums.

Planerne kan omfatte Organisationen af Evakuering af Befolkningen fra tæt bebyggede eller truede Omraader. Borgerne er pligtige til i paakommende Tilfælde inden for de givne Frister at begive sig til de i Henhold til Evakueringsplanen anviste Steder.

Endvidere er Borgerne pligtige til uden Vederlag at stille deres Boliger eller andre Lokaler til Raadighed for de evakuerede.

Borgerne er endvidere pligtige at rette sig efter de Paabud, som af Myndighederne maatte blive givet med Hensyn paa Øvelser vedrørende Beskyttelsesforanstaltninger, og de er pligtige til paa egen Bekostning at anskaffe og anbringe saadant Materiale, som af Myndighederne skønnes nødvendigt af Hensyn til en eventuel Mørklægning.

I København, Frederiksberg og Gentofte Kommuner skal i nye Bygninger, der har mere end 3 Etager, og hvis Opførelse paabegyndes efter denne Lovs Ikrafttræden, den øverste fulde Etage overdækkes med en brandfri Etageadskillelse.

Bestemmelsen kan udvides til at gælde Købstæder og Landdistrikter efter Indenrigsministerens nærmere Bestemmelse.

Indenrigsministeren kan paabyde, at der i offentlige Bygninger, som nyopføres eller ombygges, indrettes Beskyttelsesrum, som maa antages at kunne formindske Følgerne af Luftangreb.

Indenrigsministeren bemyndiges ligeledes til at bestemme, at det stilles som Betingelse for Udstedelse af Byggetilladelse for andre Bygninger af en vis Art eller Størrelse, at der indrettes Beskyttelsesrum.

Forinden Beskyttelsesrum indrettes, vil Indenrigsministerens Godkendelse heraf være at indhente.

Det er forbudt uden Indenrigsministerens Tilladelse at afholde Øvelser eller foretage Demonstrationer vedrørende de af denne Lov omfattede Foranstaltninger.

Med Hensyn til Gasmaskespørgsmaalet, da er det nu fra alle Sider opgivet at forsyne Byernes Civilbefolkning med Gasmasker. I det hele taget regnes der ikke i samme Grad som tidligere med Gasfaren ved Flyverangreb paa Byer. Det er da heller ikke endnu sket, at Gasbomber er anvendt mod Byers Civilbefolkning. Det er Brandbomber og de store Sprængbomber paa helt op til 2—300 kg Størrelse, som det regnes med vil blive de store Byers Rædsel under en eventuel kommende Krig.

Der regnes herefter kun at skulle ske en Forsyning af Brandvæsenets, Politiets og Sanitetsvæsenets Personale samt deres Hjælpekolonner med Gasmasker.

Agitationen for Forsyningen med Gasmasker tog ogsaa kending af fra det Tidspunkt, Indenrigsministeren forbød

privat Fremstilling af Gasmasker. Gasmasker fremstilles nu kun af Hærens tekniske Korps, og de Borgere, der eventuelt vil have en Gasmaske, vil kunne købe den paa Apothekerne.

Om Indretningen af Beskyttelsesrum udtalte Indenrigsministeren ved Forslagets Forelæggelse:

Med Hensyn til Indretningen af saadanne Beskyttelsesrum maa det jo erindres, at man her i høj Grad bevæger sig paa usikker Grund. Dette Spørgsmaal er hverken herhjemme eller ude omkring helt afklaret. Man ser ofte i Bladene brugt Udtrykket: Indretning af bombesikre Rum. Man maa nu ikke ved saadanne Udtryk bibringe Befolkningen den Tro, at der kan tilvejebringes Sikkerhed af den Art. Virkelig bombesikre Rum forudsætter Anvendelsen af saadanne Betonmasser, at der helt eller i hvert Fald almindeligvis maa ses bort fra Muligheden heraf. De Kælderrum, der almindeligvis er Tale om, giver ingen Sikkerhed mod Fuldræffere af Bomber af større Kaliber, tværtimod vil Fuldræffere af den Art maaske netop i disse foraarsage store Tab af Menneskeliv. Derimod vil Rummene kunne beskytte mod de mindre Bomber og mod Nedstyrtning af forskellig Art.

Den her fremsatte Opfattelse erkendes af alle. Under tidligere Forhandlinger om hele Civilbeskyttelsesspørgsmaalet har der navnlig fra radikal Side været næret Bekymringer om at de frivillige Hjælpekolonner, som maa uddannes til Støtte for Brandvæsen, Sanitetsvæsen og Politi, skulde blive ensidig sammensat af reaktionære Elementer. Under Behandlingen af Forslaget blev hele dette Spørgsmaal indgaaende drøfet mellem Udvalget og Indenrigsministeren. Disse Forhandlinger sluttede med, at Ministeren fremsatte et af alle tiltradt Ændringsforslag, hvis Hovedbestemmelser er, at

»enhver værnepligtig, som paa Grund af sit Lodtrækningsnummer eller Tjenstdygtighedsvedtegning ikke er blevet indkaldt til Aftjening af Værnepligt, er inden for et Tidsrum af 10 Aar pligtig at lade sig uddanne til og deltage i Udførelsen af Foranstaltninger, der træffes til Beskyttelse af den civile Befolkning mod Følgerne af Luftangreb.

Pligten paahviler endvidere saadanne, som af en Session eller Kassationskommission er erklæret for stedse uskikkede til al Krigstjeneste, saafremt deres Helbredstilstand ikke er til Hinder derfor.

Under normale Forhold skal Deltagelse i de heromhandlede Foranstaltninger foregaa saaledes, at de paagældende saa vidt muligt ikke hindres i deres sædvanlige civile Arbejde.

Denne Hjælpetjeneste gøres altsaa til et *borgerligt Ombud* for de unge i den paagældende By, som har sluppet for Værnepligtsbyrden.

Det har været et Formaal for Indenrigsministeren under Administrationen af denne Sag at hindre et Sømmenspil mellem Profitinteresser og Agitation, saaledes som dette Sømmenspil utvivlsomt før 1935 var godt i Gang med Hensyn til Profitten ved Fremstilling af Gasmasker til hele Befolkningen. Herom udtalte Dahlgaard:

»Det er min Anskuelse, at vi alle bør se saadan paa de Foranstaltninger, der nu skal træffes, at hvad vi finder forstandigt paa disse Omraader, er det vor Pligt at foretage, men idet vi siger det, maa vi ogsaa være enige om, at vi ikke har Interesse i at bilde Folk ind, at der skabes en Sikkerhed ved, at vi træffer den ene eller den anden Foranstaltning, en Sikkerhed, som dog ikke kan opnaas. Det forminscker ikke den Pligt, jeg her talte om. Men jeg vil ogsaa gerne fremsætte den Betragtning, at det, som brydes i denne Sag, er ikke blot Spørgsmaalene om, hvad der er forstandig eller ikke forstandigt, men der vil jo ogsaa i den kommende Tid opstaa Brydninger mellem meget betydelige Forretningsinteresser. Jeg vilde imidlertid gerne, vi kunde være enige om, at hvad man ud fra saadanne Motiver maatte ønske at bilde Befolkningen ind, skal ikke støttes fra nogen Side. Der var et vist Tidspunkt, da Spørgsmaalet om Gasmaskernes Fremstilling og Betydning i det hele taget blev gjort til Genstand for en Propaganda, som ganske utvivlsomt — det fremgik af alt — kun havde eet Formaal, nemlig Profitinteresser. Dette Gasmaskespørgsmaal er nu i de nordiske Lande ført over paa et efter min Mening sundt Grundlag, som vist alle vil kunne slutte sig til. Et andet Spørgsmaal, som man Gang paa Gang ser omtalt i Pressen, er Indretningen af bombesikre Rum. Der er selvfølgelig Forretninger, der kan have Interesse i at søge fremkaldt den Opfattelse i Befolkningen, at man kan indrette bombesikre Rum for hele Københavns Befolkning, men de, der er kyndige paa det Omraade, ved, at det er en forrykt Tanke; det er umuligt. Det vil selvfølgelig ikke sige, at Beskyttelsesrum ikke skal indrettes, men det vil sige, at det skal gøres paa dette Grundlag, at Befolkningen ved og forstaar, hvor Grænsen for den Sikkerhed, der i den Henseende kan ydes, ligger. Med andre Ord: det gælder om, at der fra det offentliges Side og af alle andre, som føler Ansvar paa dette Omraade, gives en sand og redelig Oplysning til Befolkningen og handles i Overensstemmelse med disse Synspunkter, hvilket, saa vidt jeg forstaar, alle i dette Øjeblik er enige om.

Smartness og Luftbeskyttelse.

Ved Finanslovens 3. Beh. fremsatte *Svend E. Johansen* (Retsforbundet) følgende Udtalelser:

»Gennemførelsen af Loven om civilt Luftværn har øjensynlig vakt et frisk Initiativ hos vore Forretningsfolk.

Der er saaledes af den forhenværende Flyverkaptajn *Botved* udsendt et Cirkulære til store Institutioner og fremtrædende Forretningsfolk, mærket A. P. Botveds Firma og med Undertitlen Luftværnsafdelingen. Jeg udbeder mig Tilladelse til et enkelt kort Citat. Der staar i dette Kaptajn Botveds Brev om Luftværnsafdelingen: »Ved et Samarbejde mellem Aktieselskabet *Højgaard & Schultz*, Aktieselskabet *Dansk Industrisyndikat* og mit Firma er det lykkedes at erhverve Retten til Fabrikation af disse Rum« — det vil sige Luftbeskyttelsesrum — »her i Landet og faa denne sat i System o. s. v.«

Jeg vil gerne i Forbindelse med dette forretningsmæssige Brev om Indrettelse af Luftbeskyttelsesrum gøre opmærksom paa, at der i Ckrivelsen staar, at Rummene yder ikke alene Beskyttelse mod Gas, men ogsaa mod Bombers Sprængstofvirkninger. Der blev af Landssekretæren i Dansk Luftværnsforening for kort Tid siden fremsat en Udtalelse, hvori han sagde, at **Rummene ikke yder Beskyttelse mod tilstrækkelig store Sprængbombber**. Det vil altsaa sige, at naar bare Bomberne er tilstrækkelig store og falder paa den rigtige Maade, er disse Luftbeskyttelsesrum ikke i Stand til at yde den 100 pCt. Sikkerhed, man mener de skulde have.

I den Lov om Beskyttelse af Civilbefolkningen, der blev vedtaget for faa Dage siden, staar der i §. 11, at Reklamer og andre Henvendelser til Befolkningen eller Dele af denne angaaende Gasmasker og andre Genstande eller Foranstaltninger til Beskyttelse mod Folgerne af Luftangreb maa ikke udbredes uden Indenrigsministerens Tilladelse. Jeg vil derfor gerne stille det Spørgsmaal, om Indenrigsministeren har givet Kaptajn *Botved* Tilladelse til at sende dette Cirkulære ud.«

Herpaa svarede Indenrigsminister *Bertel Dahlgaard* senere under samme Debat:

»Hr. *Svend E. Johansen* spurgte mig, om der af Indenrigsministeriet er givet A. P. *Botved* Tilladelse til at udsende Reklame angaaende Indretning af saakaldte Luftbeskyttelsesrum med Bebudelse af Udsendelse af yderligere Brochurer vedrørende disse Forhold. **Jeg kan herpaa svare Nej**. Denne Reklame eller Henvendelse blev overgivet mig i Forgaars. Det er ikke mig bekendt, hvilke Kredse den er udsendt til, men jeg kan sige, at det i Ministeriet er Genstand for

Undersøgelse, om der ved denne Henvendelse saavel som ved et Par andre foreliggende Reklamer er sket en **Overtrædelse** af Loven om Beskyttelse af Civilbefolkningen mod Følgerne af Luftangreb.

Jeg benytter Lejligheden til at henlede Opmærksomheden paa, at under den gældende Lovgivning paa dette Omraade kan Reklame og lignende Henvendelser til Befolkningen angaaende Gasmasker eller andre Genstande eller Foranstaltninger til Beskyttelse mod Følgerne af Angreb med kemiske Krigsmidler o. lign. **ikke udbredes uden Ministerens Tilladelse**, og jeg føjer til, at denne Bestemmelse i den gældende Lov er **skærpet** i det Lovforslag, som formentlig i Morgen bliver gennemført her i Rigsdagen, idet Bestemmelsen nu lyder: Reklamer og andre Henvendelser til Befolkningen eller Dele af denne angaaende Gasmasker og andre Genstande eller Foranstaltninger til Beskyttelse mod Følgerne af Luftangreb maa ikke udbredes uden Indenrigsministerens Tilladelse.«

Loven om Haandværkerlaan m. v.

Den 9. Februar forelagde Handelsministeren Forslag til Forlængelse af Loven om Foranstaltninger til Fremme af danske Erhvervsinteresser, herunder Haandværksvirksomheder.

Forslaget var i alt væsentlig enslydende med den da bestaaende Lov af 31. Marts 1936 og gik ud paa en Forlængelse med Gyldighed til Udgangen af Marts 1940.

Fra radikal Side ønskedes Vilkaarene for Ydelse af Haandværkerlaan forbedret og Adgangen dertil lettet. Der optoges paa denne Foranledning Forhandling med Handelsministeren, som stillede sig imødekommende. Iøvrigt henvises til den Tale, vort Partis Haandværkerrepræsentant i Landstinget, Smedemester Axel Christensen holdt ved Lovens 1. Behandling i Landstinget; han udtalte:

»Det foreliggende Lovforslag gaar ud paa en Fortsættelse af Udlaansvirksomheden til Industrien og en *For-dobling af Udlaansbeløbet til Haandværket fra 1 til 2 Mill. Kr.* Det første kan jeg fuldt ud tiltræde, det sidste kan jeg hilse med særlig Tilfredshed. Hvis denne Lov, naar den nu forhaabentlig om kort Tid vedtages, bliver administreret efter de Linier, som den højtærede Handelsminister har skitseret ved Forelæggelsen baade her i Tinget og i Folketinget, vil jeg tro, at den kan blive *til overordentlig god Støtte for mange Virksomheder*. Til Gengæld vil jeg gerne sige, at hvis Administrationen bliver en saadan, at der kun anbringes en lille Del af de Midler, der her er Tale om, i Udlaan, vil det kunne bringe stor Skuffelse hos mange af de enkelte Laaneansøgere og ligeledes Skuffelse hos Erhvervseorganisationerne, som gerne ser, at deres Medlemmer kan opnaa Laan til Støtte under vanskelige Forhold.

Med Hensyn til Udlaanene til Haandværkere skal jeg minde om, at man for 4 Aar siden udbyggede Loven saaledes, at der blev valgt *Amtsrepræsentanter*, hvis Opgave skulde være at undersøge de enkelte Ansøgers Virksomhed. Jeg vil gerne herom sige, at de Undersøgelser, som paa denne Maade foretages, bør være saa grundige som muligt. Naar de er det, naar der ude i Amterne foretages en virkelig Vurdering af Forholdene i de paagældende Virksomheder, bør man ogsaa tage Hensyn til dem, efter min Mening langt fremfor de Oplysninger, der foreligger fra Oplysningsbureauerne, og som mange Gange kan være

misvisende. Oplysningsbureauerne har i hvert Fald ikke den Opgave at paavise, hvorvidt en ny Driftskapital kan forbedre en Ansøgers Erhvervsmuligheder, de har mere til Opgave at paavise, hvorledes han hidtil har passet sine Betalingsforhold. Jeg lægger derfor den allerstørste Vægt paa, at man tager Hensyn til Amternes Indstillinger fremfor til Oplysningsbureauernes Oplysninger.

Vi har fra forskellige faglige Organisationers Side ført Forhandlinger med den højtærede Handelsminister. Jeg vil ikke sige, at vi har opnaaet alt det, vi har ønsket, men gennem de Udtalelser, den højtærede Minister har fremsat, ikke alene over for de faglige Organisationers Tillidsmænd, men ogsaa i Rigsdagens Ting, *har jeg faaet det Indtryk, at der ved Administrationen nu vil blive vist Haandværkerne større Imøedkommenhed end tidligere*, og dette hilser jeg med den største Tilfredshed. Det er nemlig den første Betingelse for, at Laanemidlerne overhovedet kan komme til Anvendelse.

Med Hensyn til den Meningsforskel, som det ikke er nogen Hemmelighed der har været mellem Bevillingsnævnenene paa den ene Side og Ansøgerne og de faglige Organisationer paa den anden Side, vil jeg gerne sige, at naar vi fra Haandværkets faglige Organisationer har kritiseret Afgørelsen af Laanene, har det langt fra været ud fra den Betragtning, at man ønskede alle Laaneansøgningerne imødekommet, tværtimod, *vi har i disse Organisationer ikke villet gaa ind for nogen anden Betragtning end, at Forholdene hos Ansøgerne skulde grundigt undersøges.*

En anden Ting, man fra den Side har lagt stor Vægt paa, er, at Laanene kun blev anbragt i Virksomheder, der blev drevet saaledes, at vi skønnede, de var i Stand til at svare Renter og tilbagebetale Laanene, og i øvrigt blev drevet saaledes, at man kan sige, de ikke er til Skade for Fagfæller.

Hvad Sikkerhed for Laanene angaar, som vi fra Haandværkerorganisationernes Side ogsaa lægger stor Vægt paa, ønsker vi, at Bedømmelsen bliver foretaget saa grundigt som muligt, og der vil sikkert fra Fagenes Side kunne ydes Amtsrepræsentanterne al den Assistance, de overhovedet kan ønske sig i saa Henseende.

Vi er i det hele taget inden for en Række af Fagene klar over, at vi maa stille os som Medarbejdere i den Udstrækning, man fra Bevillingsnævnenes Side ønsker det. Paa den anden Side vil jeg gaa ud fra, at den Bedømmelse, der fore-

tages i Amterne, i højere Grad end tidligere kan faa Lov til at blive den afgørende i Bevillingsnævnene.«

Haandværkerledernes mærkelige Optræden.

Paa et Tidspunkt, hvor Forhandlingerne med Ministeren var i god Gænge — Forhandlinger, der førtes bl. a. med Repræsentanter for Landhaandværkernes faglige Organisationer — indtog Fællesrepræsentationens daværende og nuværende Formand, d'Hrr. Oldemand *Olsen* og Ingeniør *Koch* overfor Ministeren den mere end mærkelige Holdning at erklære, der egentlig ingen Ændringer behøvedes. Herom udtalte Axel Christensen i sin Tale i Landstinget:

»Det har vakt nogen Røre inden for Haandværkerkredse, at den øverste Ledelse i Fællesrepræsentationen har taget den *Stilling*, at der egentlig ikke tiltrænges nogen Ændring i Loven, som den var, og at *Udlaansbeløbet* i og for sig var stort nok. Man faar ude omkring blandt Haandværkerne ogsaa i denne Sag det Indtryk bekræftet, at Fællesrepræsentationens øverste Ledelse nærmest varetager *velhavende Haandværkeres Interesser*. Jeg takker imidlertid den højtærede Minister for de Ændringer, som trods disse Udtalelser fra Fællesrepræsentationen nu gennemføres, idet Beløbet til Haandværkerlaan fordobles. Og jeg haaber, at der kan komme et nyttigt Samarbejde i Stand mellem Bevillingsnævnene og Amternes Repræsentanter til Gavn for den bedst mulige Løsning af Laanespørgsmaalet, saaledes at man opfylder Lovens Formaal, at Beløbet skal stilles til Raadighed for vanskeligt stillede Haandværkere. Jeg kan ikke se bort fra, at der gennem Aarene er afvist en Del Laanebegæringer, som burde være imødekommet, men jeg haaber, at der i den kommende Tid vil blive rettet paa dette Forhold.«

Ministerens Svar til Axel Christensen.

Handelsminister *Kjærbøl* svarede vor Ordfører fuldt tilfredsstillende, idet han udtalte:

»Til Hr. Axel Christensen skal jeg bemærke, at jeg plejer almindeligvis at holde, hvad jeg lover, og naar jeg har stillet i Udsigt, at vi, saa vidt det er muligt under Hensyntagen til den nødvendige Sikker-

hed, i højere Grad end hidtil vil søge at imødekomme Ønskerne fra Haandværkerside om Laan, *saa vil det ogsaa ske.*

Hvad Hensynet til Amtskonsulenternes Indstillinger angaar, maa man her foretage en Afvigelse under Hensyn til andre foreliggende Oplysninger, *men det er klart, at naar Amtskonsulenterne er instituerede, maa Ministeriet i størst mulig Grad tage Hensyn til dem, naar ellers deres Indstillinger er rigtige.*

I Anledning af de Bemærkninger, der fremkom om Fællesrepræsentationen, maa jeg sige, at efter min Mening maa det være et Spørgsmaal, som skal ordnes inden for Fællesrepræsentationens egne Mure.«

— — —
Lovforslaget vedtoges enstemmigt i Landstinget i den Skikkelse, Folketinget havde givet det.

Forfatningsspørgsmaalet.

I Valgbog I 1937 er redegjort for Nedsættelsen af Forfatningskommissionen. Denne har i det forløbne Aar holdt en lang Række Møder. Disse har været holdt for »lukkede Døre«, hvilket dog ikke har hindret, at Offentligheden er blevet holdt underrettet om det væsentligste af, hvad Forhandlingerne særlig har drejet sig om.

Hen paa Efteraaret 1937 forelagdes fra Regeringsside et skitse-mæssigt Forslag, angivende de Hovedlinier, som Flertalspartiernes Repræsentanter var villige til at forhandle om. Det var Landstingets Fjernelse, Valgretsalders Nedsættelse til 21 Aar og Folkeafstemning i Spørgsmaal af særlig Vigtighed, hvorom det vil være ønskeligt at kende Vælgerenes Mening.

Den næste Etappe i Forhandlingerne naaedes 19. Januar 1938, da de Konservatives Repræsentanter i Kommissionen (Christmas Møller, Bjørn Kraft, Axel B. Lange og H. Hendriksen) mødte med Erklæring om, hvad Partiet mente om Regeringsudkastet. Det var i Korthed følgende:

Bevarelsen af et Tokammer, men dog med Anerkendelse af Folketingets afgørende politiske Indflydelse. — Heroverfor tog Christmas Møller imidlertid Forbehold, idet han i Erklæringen — efter derom indhentet Billigelse paa et Partimøde — *for sit Vedkommende gav tilkende*, at han vilde medvirke til Gennemførelse af en Rigsdagsordning med *et Vælgerkorps og een Afstemning*.

Hvad Valgretsalders angik, ansaa de Konservative 25 Aar for det mest passende, men var *villig til Forhandling* ogsaa om dette Punkt.

Principet om Folkeafstemning sluttede man sig til under Forudsætning af, at et nærmere angivet Mindretal paa Rigsdag eller blandt Vælgerne skulde — paa Linje med Regering og Rigsdagsflertal — kunne foranledige saadan Afstemning afholdt.

Som Christmas Møllers Særudtalelse lader formode, var der med et mildt Udtryk *ikke Enighed* i det konservative Parti — først og fremmest ikke indenfor selve Rigsdagsgruppen. Mænd som Lange, Pürschel m. fl. bekæmpede efterhaanden ganske aabenlyst Partiformandens Forfat-

ningspolitik, der i Korthed sagt gik ud paa at gøre det konservative Folkeparti til Medarbejder paa en frisindet, demokratisk Grundlov for i Samarbejde med Regeringspartierne at sikre Folkestyrets fuldkomne Forankring i Danmarks Forfatning.

Paa et Tidspunkt omkr. Slutningen af Januar i Aar var det endnu meget usikkert, om Christmas Møller formaaede at »klare Pynten«. Hans Styrke i Gruppen angaves til kun noget under Halvdelen, og Modstandergruppens Ledere gjorde sig vedblivende *energiske* Anstrengelser for at klemme Livet af Partiformandens »Forfatnings-Radikalisme«. — Der holdtes forskellige Møder af kompetente Partiforsamlinger; hvad der sivede ud fra disse, tydede imidlertid i stigende Grad paa, at det var Christmas Møller, der vandt Terræn. Baade Udtalelser og Presserøster rundtom fra Provinsen gav Udtryk for Opfattelser, som syntes at være helt samfaldende med Partiformandens, og dette undlod selvsagt ikke at gøre Indtryk paa Rigsdagsmændene. — En opsigtvækkende Fejde mellem Redaktør Anders Vigen og Hr. Pürschel i »Berlingske Tidende« forløb ogsaa til ubetinget Fordel for den Christmas Møllerske Retning.

Saa skete der igen noget. I Forfatningskommissionens Møde den 10. Februar fremkom fra konservativ Side to Forslagsskitser, betegnet A. og B.

Efter Skitse A. skulde Rigsdagen bestaa af 136 Folke- og 68 Landstingsmænd, sidstnævnte valgt paa *Landslister* — i det store og hele efter de for Kommunalvalg gældende Regler. Iøvrigt trængtes denne Skitse, bag hvilken navnlig Axel B. Lange m. fl. stod, straks saa stærkt i Baggrunden, at der ikke her skal gaas nærmere ind paa den.

Ulige mere betydningsfuldt var Forslag B. Heri fastsloges, at der kun skulde være een Valgdag og eet Vælgerkorps, at der under ét valgtes 170 Rigsdagsmænd, og at disse derefter ud af sin Midte vælger 34 Landstingsmænd, medens de resterende 136 udgør Folketinget. Dette skulde dernæst konstituere sig som Valgforsamling, der efter Forholdstalsvalgmetoden blandt Personer, som *inden* Rigsdagsvalget var opført paa særlige, *offentliggjorte* Lister, vælger yderligere 34 til at tiltræde Landstinget, der saaledes blev paa ialt 68 Medlemmer; Hensigten med Valget af de sidstnævnte 34 var at inddrage i Lovgivningsarbejdet saadanne særprægede Personligheder, som ellers ikke i Almindelighed deltager i den politiske Kamp — altsaa i Virkeligheden Udtryk for *en lignende Betragtning*, som den der

paa tidligere Tidspunkt havde foranlediget Regeringspartiernes Udkast til Instituering af et Lovraad.

Iøvrigt var det en Forudsætning for de Konservatives Forslag, at eventuel Strid mellem de to Ting afgøres ved, at begge Ting træder sammen og afgør Sagen, hvilket jo vil sige, at der tillagdes *Folketinget afgørende Indflydelse* i Lovgivningsarbejdet. Vel var det Tanken, at enhver Lov skulde behandles i *begge* Afdelinger, men saaledes altsaa, at hvis Uenighed mellem Tingene opstod, maatte det være Folketinget, der havde *Overvægten* ved den endelige Afgørelse.

Fra Regeringspartiernes Side tilkendegaves det, at de Konservatives Forslag B. paa væsentlig Maade havde bidraget til at føre Forhandlingerne videre paa positiv Basis. Vel adskilte Forslaget sig fra Regeringens, men baade dennes og de Konservatives Forslag gav Udtryk for en bestemt arbejdsteknisk *Deling* af Lovgivningsarbejdet, saaledes at fortsatte Forhandlinger herom var mulige.

— — —
Venstres Repræsentanter i Kommissionen har forholdt sig yderst passive. De har naturligvis deltaget i Forhandlingerne, men *uden* at vise Vilje til væsentlige Ændringer i Forfatningen.

Dette fremgaar klart af de Tilkendegivelser, der er tilflydt Offentligheden og for hvilke en Udtalelse i sidste Halvdel af Januar formentlig maa betragtes som Udtryk, og som kan sammenfattes i følgende:

1. Der skal være samme Valgret til Landstinget som til Folketinget, og Venstre mener, at Valgretsaldere skal være 25 Aar.
2. Landstinget skal bevare sit Særpræg derved, at Tinget vælges ved indirekte Valg, og Valgperioden skal være længere.
3. Man kan tænke sig en Ændring ved Valget af de tingvalgte Medlemmer, vistnok saaledes, at det blev det nyvalgte Landsting, der foretog Udpegningen af de tingvalgte Medlemmer.
4. I Tilfælde af Konflikt mellem Tingene kan Venstre eventuelt gaa med til, at Tingene træder sammen som en forenet Rigsdag, der saa træffer Afgørelsen; men Partiet kan ogsaa tænke, at Landstinget udstyredes med suspensiv (henholdende) Vetoret.
5. Med Hensyn til Udformningen af de enkelte Grundlovsbestemmelser tager Venstre iøvrigt ethvert Forbehold.

Senere er det blevet hævdet, at enkelte af *Venstres* Kommissionsmedlemmer (Krag bl. a.) kan tænke sig at for-

handle om grundlovsfæstet Folkeafstemning; men *officielt* er Partiets Standpunkt det samme, som *Brorsen* udtrykte under Behandlingen af Forfatningskommissionens Nedsættelse i forrige Samling; hvor han gik *imod* med den Motivering, at Folkeafstemninger kun vilde svække Rigsdagsmændenes Ansvarsfølelse.

Imidlertid har der længe hersket stor Uenighed indenfor Venstre paa Forfatningsspørgsmaalet. En mindre Fløj, der imidlertid — navnlig under Pres af Vælgertilkendegivelser udefra — synes at være i Vækst, er mere eller mindre forbitret over Partiets Passivitet.

Hertil kommer, at Venstreblade som »Vestkysten«, „Nakskov Tidende“, „Svendborg Avis“ og det nærstaaende »Østsjællands Folkeblad« i talrige Artikler har taget kraftigt til orde for en mere positiv Kurs. — I en saadan Artikel i »Vestkysten« erklæredes det lige ud, at man ikke kunde godkende Partiledelsens golde Nejpolitik, thi

»en fornuftig Losning af Forfatningssagen har i Øjeblikket **større** saglig og politisk Interesse for Venstre og de Konservative end for Regeringspartierne«.

I Februar vovede Venstre-Landstingsmanden *Jefsen Christensen* sig frem med en Indsigelse mod »Vestkysten«, der iøvrigt nu ogsaa syntes at have faaet Følgeskab af »Hejmdal« og »Århus Amtstidende«, men dertil svarede Bladet:

»Det kan, skrev Bladet, ikke være saaledes, at Venstres **Rigsdagsmænd** har **Monopol** paa at udtale sig om politiske Spørgsmaal, og vi andre, Venstres Vælgere og Venstres Presse, maa nøjes med at tie stille, indtil Rigsdagsgruppen mener, at det er betimeligt at give os Lov til at sige vor Mening.«

og Bladet fortsætter med følgende Fuldræffer:

»Vi forstaar udmærket godt, at dette ikke er behagelig Musik i de nuværende Landstingsmænds Øren — men det vilde dog, for at tale rent ud af Posen, være **fuldkommen taabeligt** at lade personlige Hensyn til de nusiddende Landstingsmænds Dygtighed og politiske Kløgt — (saa veje enhver denne Dygtighed og Kløgt paa sin Vægtskaal, og Landstinget gøre op med sig selv, om det altid selv har honoreret Kravene) — være bestemmende for Venstres Stilling. Og dette, **Hensynet til de nusiddende Landstingsmænd**, er faktisk den **e n e s t e** Grund for Kravet om Opretholdelse af Landstinget.«

I »Nakskov Tidende« fik Venstre læst og paaskrevet i et om muligt endnu kraftigere Sprog, idet Redaktør *Haugner* paa samme Tidspunkt skrev følgende:

— Saa er der den gamle Glorie af »Sagkundskab, Dygtighed og moden Overvejelse«, som Tinget altid har yndet at smykke sig med. Den fik i den ny Grundlov en pæn Oppudsning ved Indførelsen af Systemet med de Tingvalgte, der skulde gøre det muligt at tilføre Tinget fremragende Kræfter af Folk, der ikke var indstillet paa at søge Valg til det andet Ting.

Det saa helt godt ud.

Desværre har Tinget selv lavet sig en Nathue af Glorien ved den Maade, hvorpaa Valget af Tingvalgte er praktiseret. Man har brudt sig fejl om den Dygtighed og Sagkundskab, der stod til Tjeneste uden for Tinget, og foretaget Valget efter den gammelkendte Metode, der gaar under Navn af Sammenspisning. Blandt Venstres Vælgere har denne Skandale ikke øget hverken Respekten for Landstinget eller Troen paa, at det i Fremtiden har nogen næneværdig Opgave at røgte.

Selv om det ikke smager Landstingets Medlemmer, er det alligevel rigtigt allerede nu at meddele, hvorledes Landet ligger ude blandt Vælgerne.«

Af Partiets Rigsdagsmænd har foreløbig Gruppens Næstformand Knud *Kristensen* og *Duborg* udtalt sig for Landstingets Afskaffelse. Knud *Kristensen* gjorde det ved et Møde i Lejrekredsen sidst i April, hvor han aabent erklærede, at »han personlig foretrak et Etkammersystem«, og saa sent som i Maj har *Duborg* baade i en Artikel i »Svendborg Avis« og paa sit Partis Generalforsamling i Faaborgkredsen, hvor han er valgt, stillet sig paa samme Standpunkt, ja, endog erklæret, at Valgretsaldere var *et rent praktisk Spørgsmaal* og at han gerne saa Folkeafstemningsprincippet fæstnet.

„Jeg vil“, udtalte *Duborg* ifølge Partibladet „Faaborg Folketidende«s Referat, »betragte det som *skæbnesvangert*, hvis Venstre optræder som passiv Tilskuer i Forfatnings-sagen«.

Og hans Partiblad giver ham sin varmeste Tilslutning, idet det skriver, at det vilde være »en fuldkommen Fallit-erklæring, hvis Venstre fortsat stiller sig passivt som en *maabende* Tilskuer«, hvorefter det fortsætter:

»Venstres Landstingsmedlemmer skal forstaa den forandrede Situation og rette sig derefter, — og vil disse Folk ikke forstaa,

at Venstre ikke kan f. Eks. møde med Forslag til et nyt Lands-ting under en eller anden Form, — ja, saa vil Partiet Venstre komme til bitterligt at fortryde og komme til at betale dette negative Standpunkt i dansk Politik meget dyrt.

Indtil videre haaber vi dog paa, at sund Fornuft vil sejre indenfor Partiet Venstre — mest for Helhedens Skyld.«

Meget tyder saaledes paa, at der er *Skred* i Venstres hidtidige Holdning. Det skulde næsten ikke synes muligt, at dets Medlemmer i Forfatningskommissionen kan gaa ud af dennes afsluttende Forhandlinger med Fastholden af det hidtil forfægtede gølge Standpunkt.

Begivenheder i Rigsdagen og udenfor denne har siden 10. Februar styrket den Christmas Møllerske Fløj. Dennes sikkert farligste Modstander, Lange, er udtraadt af Kommissionen, og erstattet af Partiformandens Meningsfælle, Landstingsmand *Korsgaard*. Hr. Pürschel har misrekommanderet sig selv, dels ved at være Taler paa et nazistisk Møde i Odense, hvorved han paadrog sig skarpe Repri- mander i flere konservative Blade, dels ved et opsigtvæk- kende Mundhuggeri med Partiets Formand i selve Folke- tinget, hvorunder han drog Christmas Møllers Loyalitet og Sanddruhed i Tvivl paa en saadan Maade, at han paadrog sig sine Partifællers Mishag i meget høj Grad.

Christmas Møller selv har — opmuntret navnlig gennem talrige Vælgertilkendegivelser — under alt dette fortsat sine Bestræbelser for, at Forfatningssagen løses i Samar- bejde med Rigsdagens demokratiske Flertalspartier. Hans Standpunkt er i Korthed følgende, fremsat ved et konser- vativt Møde i Dalby ved Næstved medio Februar:

»— Det konservative Folkeparti er enigt om, at Folketingsvalgdagens Udfald skal være politisk afgø- rende. Vi er parate til Forhandling med de andre Par- tier om en Ordning, saaledes at eet Vælgerkorps fremtidig afgør dette Lands politiske Skæbne. En- keltheder kan vi tale om, men den langvarige politiske Strid, der til Skade for en sund Udvikling i Landet har været mellem Folketing og Landsting, vil vi uigen- kaldelig have ud af dansk Politik. Forfatningsspørgs- maalet skal løses, for at vi kan gaa til Kampen om Idéerne og Indholdet, ikke om Rammen for hele det politiske Liv.

Jeg kan i Dag fastslaa, at det Grundlag, paa hvilket vi vil forhandle, betyder, at Kampen om særlige Privilegier eller Fortrin definitivt er endt. *Jeg haaber, vi faar en Forhandling, hvor alle fire Partier er med.*«

Fra samme Tidspunkt staar følgende Udtalelse, fremsat af Statsminister *Stauning*, som det radikale Venstre for sit Vedkommende kan tiltræde:

»Nu har det konservative Parti bekendt sig til Demokratiet og har stillet Medvirkning i Udsigt til en Grundlovsrevision efter rent demokratiske Linier uden nogen Art af Særrettigheder for visse Dele af Befolkningen og uden Forsøg paa at sikre konservative Mindretal Magten paa andres Bekostning.

Hvis det konservative Parti vedstaar de Principper, som nylig er skitseret, saa er der Udsigt til en **betydningsfuld Forfatningsændring**, og saa har det konservative Parti endelig taget Stæde paa den fælles Grund og vist Vilje til **Samling om en betydelig national og folkelig Indsats i det politiske Liv.**«

— — —
Forfatningskommissionen skal efter Bestemmelsen ende sine Forhandlinger og afgive Betænkning senest den 30. Juni i Aar.

Noter og Udtalelser.

Briketfabriken Kaas.

har med Mellemlum været stærkt angrebet af Venstre, dog navnlig fordi man hermed mente at kunne ramme Regeringen, fordi Staten gennem Aarene har stukket en Del Penge i Foretagendet.

I April fremkom et nyt lignende Angreb i Venstrepressen, navnlig vendt mod den Omstændighed, at »denne statsunderstøttede Fabrik nu agtede at paabegynde en almindelig Tørfabrikation, hvorved der vilde blive paaført Egnens øvrige Tørveskærere en utaalelig Konkurrence.« Overfor dette Angreb svarede Fabrikens Leder, Ingeniør Johs. Jørgensen med følgende Udtalelse:

»Der fabrikeres her paa Egnen ialt ca. 50 Mill. Tørv aarligt. Af dem laver vi 20 Mill. De øvrige Tørfabrikanter og private Resten. Det er ikke noget nyt, og det er ikke noget, der har Forbindelse med Statsstøtten til Briketfabrikken. Man maa ikke glemme, at Tørfabrikationen var det oprindelige her. Længe før der blev lavet Briketter i Lundergaards Mose, blev der lavet Tørv. Jeg har en Opgørelse over Fabrikationen helt tilbage til 1916. Den er ikke lavet for Anledningen, men den viser, at man i 1920 var oppe paa at fabrikere 42 Millioner Tørv i Selskabets Mose alene . . . . Nu er vi altsaa nede paa 20 Mill.

Vor Tørfabrikation er den oprindelige Virksomhed, der er ført videre. Der er ikke Tale om, at vi med den sætter ind paa noget nyt, for at bedre paa Briketfabrikens Rentabilitet. Til Trods for den indskrænkede Dispositionsfrihed vi har med Hensyn til Prispolitik, kan vi nu svare enhver sit, ogsaa Staten.

Og det er en positiv Usandhed, naar Venstrepressen skriver, at Tørveskæret ikke spillede ind, da Staten blev engageret i Kaas.«

Hvad Spørgsmaalet om Statsstøtte angaar kan iøvrigt anføres, at det var daværende Minister **Madsen-Mygdal**, der drog Omsorg for, at den første Bevilling til Kaas-Fabriken kom i Stand . . . .

Skat paa lige Jord.

Venstres tidligere Folketingsmand i Sønderjylland, Amtsforvalter **C. O. Pedersen**, der næste Gang haaber at blive valgt i Nordsjælland, udtalte paa et Møde den 3. Marts i Glamsbjerg:

Samfundets Prioritet i Jorden skal være lige overalt. Hvis man anser 135 Mill. Kr. i Ejendomsskatter for passende, maa vi saa bede

om, at Byrden bliver **ligeligt fordelt**. Det er intet mindre end en skattemæssig Revolution, vi trænger til, og **Husmændenes Krav om lige Skat paa lige Jord maa frem i Lyset og ikke vedblivende ligge i Skuffen** for at blive luftet en Gang om Aaret. Vi skal videre ad den Vej, Indenrigsministeren var inde paa i Fjor, en fast Ejendomspromille er, hvad vi skal have, og en Promille paa 2,4 vil stille Husmænd og Gaardmænd lige. **Fejlen ved Landboforeningernes Resolutioner er**, at de forlanger, at Ejendomsskatterne skal ned i Stedet for at forlange, at de skal være lige. Det vil betyde, at de falder paa Landet og stiger i Byerne.

Militær Magtesløshed.

Det afgørende for radikal Medvirkning til Forsvarsordningen af 7. Maj 1937 er den Omstændighed, at den er afklædt al Krigsrustning, at det klart siges, den er uden krigsmæssige Formaal og at den betyder *en klækkelig Nedgang* i Antallet af de unge, som hvert Aar udskrives til Tjeneste.

Danmark kan ikke lege med i »Rustnings-Eventyret«. Et Utal af Sammenligninger med andre Landes Krigsmaskiner kan anføres. Her skal anføres to:

- 1) Englands Premierminister (Chamberlein) oplyste i Parlamentet sidst i April, at Landets samlede Militærudgifter for det kommende Finansaar vilde andrage *7,2 Milliarder Kroner*. Det er 1500 Mill. Kr. mere, end hele den danske Nationalindkomst!
- 2) Den berømte Maginot-Linje, Frankrigs Befæstning af sin Vestgrænse, har *en Bredde af 15—20 km og indtil 100 Meters Dybde under Jordoverfladen*. Der er 6—7 underjordiske Etager, adskilt med metertykke, armerede Betonlag. Over Jorden er der kun Panserkuplerne og Observationstaarnene. Vældige Vej- og Baneanlæg fører fra Bagsiden ind i denne underjordiske Verden, og i 75—100 Meters Dybde løber Iltog i Anlæggets Længderetning, saa Mandskab og Forsyninger kan føres til de truede Steder.

Dette fantastiske Fæstningsanlæg er kun *en Del* af Frankrigs Forberedelse til Eksistenskampen, og dertil kommer Titusinder af Tanks, Hundredtusinder af Kanoner og Maskingeværer, Millioner af Soldater, o. s. v., o. s. v.

Samarbejdet med Socialdemokratiet.

Ved Tillægsbevillingslovens 3. Beh. fremsatte Udenrigsminister Munch følgende Svarebemærkninger til Christmas Møller:

— Det ærede Medlem kom ind paa det Spørgsmaal, som han ligesom spidsede til, om Samarbejdet mellem den højtærede Statsminister og mig, hvorved han jo naturligvis tænkte paa det mere almene: Samarbejdet mellem Socialdemokratiet og Det radikale Venstre. Ja, om dette vil jeg gerne sige, at **dette Samarbejde har nu i Virkeligheden bestaaet i nogle og tredive Aar**, og det maa da antages i Løbet af denne lange Tid at have staaet sin Prove.

Der har hele denne Tid igennem stadig været Synspunkter med Hensyn til hvilke der var **betydelig Forskel** mellem Socialdemokratiets Opfattelse og Det radikale Venstres Opfattelse; hvis der ikke var det, saa var vi vel blevet til eet Parti og havde ikke kunnet bevare Stillingen som to Partier, saaledes som Tilfældet har været den lange Tid igennem. Men jeg føjer dertil, at til Trods for saadanne afvigende Synspunkter har der været **tilstrækkelig Enighed om de Opgaver, der laa for**, til at man kunde komme til Forstaaelse med Hensyn til den rette Løsning af hver af disse, efterhaanden som Tiden var inde til at tage dem op til Afgørelse.

Paa dette Grundlag er Samarbejdet ført igennem i disse Aar, og jeg skal saa lidt som andre udtale mig om, hvordan kommende Tidens Begivenheder vil blive, men jeg tror at kunne sige, at et Samarbejde, der sikrer et fast Flertal i denne Sal og **derigennem Ro i Danmarks Politik og Mulighed for en fortsat rolig Udvikling**, fremdeles vil være af den største Værdi for Vilkaarene, under hvilke Danmark skal imødegaa de Vanskeligheder, som Verdensudviklingen skaber.

Om samme Emne udtalte Statsminister **Stauning**:

»Begge Ordførere for henholdsvis Venstre og Det konservative Folkeparti har jo beskæftiget sig med den bestaaende Regeringskoalition. Jeg tror, det var det ærede Medlem Hr. Brorsen, der mente, at denne Regeringskoalition nu havde kulmineret. Ja, jeg maa tilstaa, at jeg i dette Tilfælde som ellers er aldeles utilbøjelig til at indlade mig paa at diskutere Spaadomme —, Spaamænd og Spaakoner har min dybeste Foragt, og derfor vil jeg ikke for Alvor indlade mig paa en Drøftelse af, hvorvidt denne Kulmination har fundet Sted. **Jeg tror det slet ikke, men det kan jo være ganske ligeegyldigt, hvad vi saadan tror.** Denne Koalition har været sund og naturlig, og det, at den har bestaaet i 9 Aar, er vel det bedste Udtryk for, at den har været det og har ladet sig praktisere. Og de Lovgivningsresultater, der foreligger fra disse Aar, turde vel ogsaa være **et kraftigt Vidnesbyrd om, at det har været** — i hvert Fald for de Dele af Befolkningen, der interesserer sig herfor — **en særdeles formaalstjenlig Koalition**, som

man kun kan ønske et endnu længere Liv, end den allerede har haft, og det tror jeg ogsaa, den vil faa.

Saa længe disse 2 Partier følger de samme Linier som hidtil og har fælles Interesser, kan jeg ikke se, hvorfor den skulde opløse sig. Disse Historier, der staar i Aviserne om, at snart er det mig, der dukker de Radikale, og snart de Radikale, der terroriserer mig — dem giver jeg ikke en Skilling for, for det er Opfindelse, Digt og Fantasi, som intet reelt har med Virkeligheden at gøre.«

Landbrugsudførslen i M æ n g d e tal.

Oppositionen, navnlig Venstres Presse, fremsætter idelig den Paastand, at selvom Værdien af vor Landbrugsudførsel maa siges at være steget betydelig, saa gælder dette ikke med Hensyn til *Mængde*. — Heroverfor maatte Aalborg Amtstidende i April give Plads for et Indlæg af Venstremanden, Toldinspektør *W. Halland*, hvori det hed:

»Hvorledes vor Landbrugseksport vil stille sig i Fremtiden, er det næppe muligt at have en sikker begrundet Mening om. Men den er vokset baade i Kvantum og Værdi de sidste Aar. Naar undtages Udførslen af levende Svin kan intet væsentligt Fald i Kvantum noteres for vore andre Eksportvarer. Tværtimod er der en ikke ubetydelig Vækst i Udførslen af Heste, Hornkvæg, Flæsk, Kød, Fjerkræ, Smør, Æg, Fedt, Kødkonserver, Byg og Maltbyg. Ialt steg Værdien af vor Landbrugseksport i Lobet af sidste Aar med 125 Mill. Kr. Dette betyder en Tilvækst for et i Gang værende Landbrug, der fortsat besidder stor Evne til Ekspansion uden Nyinvestering af nævneværdig Betydning.«

Som Bevis i samme Retning, men i mere konkret Opstilling gav *A a g e F o g h* omtrent samtidig i Folketinget følgende Oplysninger:

»Den almindelige Vending, at vi skal udnytte vor Eksport til det yderste, o. s. v., o. s. v., kan fremsættes af alle. Det er som Regel Tysklands-Eksporten, der tænkes paa. Ved **Hjælp af de Beretninger, der kommer fra Landbrugsraadet**, har jeg forsøgt at foretage en Sammenligning mellem vor Udførsel i 1929, der af de fleste anses for at være et særdeles godt Landbrugsaar, hvad det ogsaa var, og i 1937 for at se, om man paa Grundlag af saadan Sammenligning kunde give Antydning af, at vi i 1937 ikke udnyttede Eksportmulighederne. Jeg noterer enkelte Tal: For Hestenes Vedkommende var Udførselen i 1929 3500, i 1937 5900, for Kvægets Vedk. 270,000 Stkr. i 1929, 268,000 i 1937, for Smørrets Vedk. ca. 43,000 t i 1929, ca. 35,000 i 1937, for Ostens

Vedk. 6500 t i 1929 og ca. 5000 t i 1937, for Æg ca. 8,5 Mill. Snese i 1929, 17,7 Mill. Snese i 1937, Fjerkræ intet i 1929, lige ved 3 Mill. i 1937, for Flæskets Vedk. 961 t i 1929, 2175 t i 1937, for levende Svins Vedk. 44,000 Stkr. i 1929, 157,000 i 1937 og endelig Fedt, der er blevet en stor Eksportartikel i de senere Aar: ingen Udførsel i 1929, men en Udførsel paa 11,000 t i 1937.

Hvis man sammenligner Tallene fra de to Aar, tør det siges, at vi m. H. t. Mængden ifølge de Meddelelser, som er givet i Landbrugsraadets Meddelelser, er paa fuld Højde. Jeg skylder at tilføje, at Tallet 268,000 Stkr. Kvæg er den samlede Udførsel fra Danmark i 1937, da vi som bekendt blev af med alt, hvad vi overhovedet kunde skaffe.«

Efter de Udtalelser, der saaledes nu fra to vidt forskellige, men begge meget sagkyndige Hold er fremsat, er der hverken saglig eller agitatorisk Baggrund for Opretholdelse af Venstres evigt gentagne Urigtighed.

Madsen-Mygdal og Valutaordningen.

Paa det fynske Venstres Vintermøde i Odense 1938 angreb Godsejer *Madsen-Mygdal* paany Valutaordningen i voldsomme Vendinger. Herunder kom han slemt i Strid med den historiske Sandhed, idet han frejdigt erklærede, at Valutacentralens Oprettelse skete under to udtrykkelige Forudsætninger, og at den ene af disse »gik ud paa, at Valutacentralen *aldrig* maatte anvendes som en Importhindring, men kun beskæftige sig med, fra hvilket Land Importen fandt Sted.«

Da han ikke kan have *glemt* sin egen Medvirkning til Ordningens Oprettelse 1932, har han her udtalt sig *mod bedre Vidende*. Ved Lovforslagets Forelæggelse udtalte daværende Handelsminister *Hauge* klart nok, at de valuta-skabende Virksomheder, det produktive Erhvervsliv, selvfølgelig maa tilfredsstilles først gennem den Indførsel, hvortil haves Valuta; og i selve Forslagets Tekst, i Paragraf 2, blev dette Hovedkrav da ogsaa udtrykt ved Ordene om, at

»i første Række Hensyn vil være at tage til, at Valuta skaffes til Raastoffer og Produktionsmidler, der er nødvendige for Opretholdelse af produktive Virksomheder her i Landet.«

Heraf fremgik klart, at Valutacentralens Forudsætning netop var Importbegrænsning, nemlig over for saadanne Varer, som ikke var

absolutte Nødvendighedsartikler under Hensyn til den forhaanden-værende Valuta. Og Madsen-Mygdal, der da var Venstres Formand og ligeledes Ordfører, **accepterede** da ogsaa de fremhævede Forudsætninger, idet han (Spalte 2919, 1931—32) udtalte:

»De haardhændede Foranstaltninger, som **udefra** er truffet mod vor Eksport, vil ganske utvivlsomt medføre **en yderligere Indskrænkning** af vort Lands Betalingsmidler i fremmed Valuta, og det bliver derved **endnu mere paakrævet**, at der sikres **de absolut nødvendige Indkøb** i Udlandet **en ubetinget Fortrinsstilling** over for de Indkøb, som i en vanskelig Tid som denne anses for at være **mere eller mindre overflødig.**«

Landbrugets Eksport og Priser.

Medio Maj forelaa paa Basis af de officielle Tal Beregninger (foretaget af Landbrugsraadet) over Landbrugets Handelsbalance for 1. Kvartal 1938.

Landbrugs-Eksportens samlede Værdi i disse tre Maaneder anslaaes til ca. 263 Mill. Kr. mod ca. 251 Mill. i det tilsvarende Kvartal sidste Aar. Importen af Raastoffer til Landbruget har i første Kvartal i Aar været paa 79 Mill. mod 75 Mill. sidste Aar. Landbrugets Eksportoverskud i Aar er saaledes ca. 184 Mill. mod 176 Mill. i Fjor — med andre Ord en Stigning paa ca. 8 Mill.

Landbrugets Prisforhold ændrede sig i April i gunstig Retning, efter at Marts havde bragt nedadgaaende Priser for flere af de vigtigste Produkter. Det er i April navnlig Mejeri- og Husdyrprodukter, der viser Opgang, medens en saa vigtig Post som Kraftfoder er faldet en Del. I denne Maaned er denne Post's Priskurve, bl. a. paa Grund af Tørken, imidlertid igen i Færd med at stige.

Maalt med Femaaret 1909—14's Prisindeks, der beregnes til 100, har Udviklingen været denne:

	Hele Aaret	1937			1938	
		Jan.-April	April Md.	Jan.-April	Marts Md.	April Md.
Mejeriprodukter	111	101	97	112	110	111
Husdyrprodukter ialt ..	123	114	113	126	123	126
Korn	147	150	160	133	128	126
Planteprodukter ialt	149	155	165	132	127	125
Landbrugsprodukter ialt	125	117	117	126	123	126
Kraftfoder	135	137	140	129	125	123
Kunstgødning	95	95	96	99	99	100
Andre Vareindkøb	99	98	98	89	89	89
Vareindkøb ialt	123	124	126	118	115	115

Landbruget i Holland og her.

Fra flere Sider, men stærkest fra Venstre og L. S., fremhæves det ideligt, at Restriktionernes Skarphed i Danmark er større end i andre Lande.

Paa Randers Slagteris Generalforsamling i Maj i Aar fremsatte Formanden, Gaardejer *Knud Thomsen*, Sølund, i sin Beretning følgende interessante Oplysninger om Landbrugsforhold i Holland:

»Holland har — sagde Hr. Thomsen — ligesom vi en ret stor Baconeksport. Midt i 1934 var man i Holland kun naaet frem til et Indtægtspristal for Flæsk paa 84 Kr. i Forhold til 100 Kr. for Krigen. Grunden hertil var den, at Produktionen var alt for stor, og denne Overskudsproduktion maatte afsættes paa det mellemeuropæiske Marked til katastrofalt lave Priser.

For at raade Bod herpaa blev der indført meget drastiske Bestemmelser til Indskrænkning af Produktionen efter Markedets Behov. For Eksempel maatte ingen have en Gris paa over 10 kg paa Farmen, uden at den var mærket med et Blikmærke, og senere skulde et Tuschmærke tatoveres i Ørene. — Disse Bestemmelser førte til, at Bestanden gik saa langt ned, at Kvotaen ikke kunde udfyldes. En Overgang var det tilladt at opfede ekstra, d. v. s. umærkede Svin, men disse maatte ikke bringes paa Markedet eller sælges under nogen som helst Form.

Holland er delt i 11 Distrikter, hvert Distrikt har sit Regulerings- eller Krisekontor; i hver Landsby er der ansat en Kontrollør, som har til Opgave at paase, at alle Reguleringsbestemmelserne bliver overholdt. Det er ikke alene Svinene, der er under Reguleringsbestemmelser, nej, saa at sige alt er med; jeg skal kun nævne, at der er fastsat Bestemmelser for, hvor mange Kvie- og Tyrekalve hver enkelt Landmand maa opdrætte. Paa et vist Tidspunkt maatte Landmændene køre hjem med de Svin, der blev tilført Slagterierne udover det Kvantum, der var Brug for.«

Hr. Knud Thomsen, der jo er en anset og betroet Mand i Slagterikredse, men bekæmpes af L. S., har Ret i, at Oplysninger som de her fremførte er af betydelig Interesse til Sammenligning med Forholdene her i Landet.

Vel har vi — takket være Forholdene udefra — ikke saa frie Erhvervsforhold, som det radikale Venstre principielt ønsker; men at registrere tilnærmelsesvis saa haardt, som

Holland altsaa har maattet det, er vi dog hidtil lykkeligt undsluppet. Det maa haabes, det heller ikke skal blive nødvendigt.

Landbrugets Arbejdskraft.

Under Henvisning til Betænkningen af 1936 (Socialministeriets Udvalg) angaaende Landbrugets Arbejdskraft nedsatte Regeringen kort før Maj i Aar en Kommission til Behandling af dette vigtige, mere og mere presserende Spørgsmaal.

I den nævnte Betænkning oplystes, at Antallet af unge Mænd og Kvinder i Alderen 15—20 Aar om faa Aar vil gaa meget væsentligt tilbage, idet Nedgangen i de første 12—13 Aar efter 1940 vil andrage ca. 45.000, eller 11,6 pCt. af det nuværende Antal. I Betragtning af, at over Halvdelen af Landbrugets Karle er under 20 Aar, og at skønsmæssigt over en Fjerdedel af samtlige unge Mænd under 20 Aar er beskæftiget som fast Medhjælp i Landbruget, maa det derfor antages, at Nedgangen snart vil give sig Udslag i Mangel paa Medhjælp i Landbruget.

Til at modvirke dette uheldige Forhold pegede det paagældende Udvalg paa forskellige Foranstaltninger, hvis Gennemførelse skulde bidrage til at give Landarbejderne saadanne Vilkaar, at det vilde blive muligt for Landbruget at fastholde den for Erhvervet passende og nødvendige Arbejdskraft, bl. a. en Regulering af Arbejdstiden og Foranstaltninger til at sikre Landbrugets Elever en forsvarlig Uddannelse.

Regeringen har nu ønsket, at disse Problemer underkastes en nøjere Behandling og har derfor nedsat den nævnte Kommission, der vil have til Opgave at fremsætte Forslag til en praktisk Løsning. Rigsadvokat Pihl er beskikket til Kommissionens Formand. De øvrige Medlemmer bliver Repræsentanter for de paagældende Ministerier, Institutioner og Organisationer.

Indholdsfortegnelse.

	Side
50 Mill. Kr.-Statslaanet og dets Baggrund	1
Biografløven	10
Statshusmænds Rentebetaling	16
Udligningsfonden og visse kommunale Arbejder	18
Brændselshjælpen og Venstres Kritik	20
„30 Mill.-Loven“s Forlængelse	25
Statstilskud til Folkehøjskoler m. v.	37
Landbrugsfaglig Undervisning	40
Udligningslovens Virkninger	43
Byggematerialer, Priser og Diskonto	45
Landbrugsordningerne	49
Gældsplanen	52
Kulturel Fond	58
Socialloven, Venstre og Misbrugene	60
Valutaordningen	69
Merindkomstskatten	94
Ferie med Løn	96
Offentlige Arbejder og Beskæftigelsen	105
Kommunal Laanefond	108
Boligbyggeri og Huslejenedsættelse for børnerige Familier	112
Grundforbedringsloven	120
Privat-Funktionærerne	123
Arbejderboliger paa Landet	130
Slagterikonflikten	135
De midlertidige Told-Afgiftslove	143
Tjenestemændenes Løntillæg	145
Handelspolitik og — „Afhængighed“	148
Konservativ Skattelettelse	151
Grænsepolitiken	154
Nordisk Samarbejde	164
Civilbefolkningens Beskyttelse mod Følgerne af Luftangreb	166
Smartness og Luftbeskyttelse	171
Loven om Haandværkerlaan m. v.	173
Forfatningsspørgsmaalet	177
<i>Noter og Udtalelser:</i>	
Brikkefabrikken Kaas	184
Skat paa lige Jord	184
Militær Magtesløshed	185
Samarbejdet med Socialdemokratiet	186
Landbrugsudførelsen i Mængdetal	187
Madsen-Mygdal og Valutaordningen	188
Landbrugets Eksport og Priser	189
Landbruget i Holland og her	190
Landbrugets Arbejdskraft	191

C. Nordlundes Bogtrykkeri . Hillerød
(Oswald Terkelsen)

For oplysninger om ophavsret og brugerrettigheder, se venligst www.kb.dk

For information on copyright and user rights, please consult www.kb.dk